

B I B L I O T H E C A
S C R I P T O R V M G R A E C O R V M E T R O M A N O R V M
T E V B N E R I A N A

P. OVIDI NASONIS

TRISTIA

EDIDIT

JOHN BARRIE HALL

STVTGARDIAE ET LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI MCMXCV

Gedruckt mit Unterstützung der Förderungs-
und Beihilfefonds Wissenschaft der VG WORT GmbH,
Goethestraße 49, 80336 München

Die Deutsche Bibliothek — CIP-Einheitsaufnahme

Ovidius Naso, Publius:

[*Tristia*]

P. Ovidi Nasonis *Tristia* / ed. John Barrie Hall. —

Stuttgart ; Lipsiae : Teubner, 1995

(Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana)

ISBN 3-8154-1567-5

NE: Hall, John Barrie [Hrsg.]

Das Werk einschließlich aller seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung außerhalb der engen Grenzen des Urheberrechtsgesetzes ist ohne Zustimmung des Verlages unzulässig und strafbar. Das gilt besonders für Vervielfältigungen, Übersetzungen, Mikroverfilmungen und die Einspeicherung und Verarbeitung in elektronischen Systemen.

© B. G. Teubner Stuttgart und Leipzig 1995

Printed in Germany

Satz: DW & ID Repro- und Satzzentrum GmbH

Druck: Druckhaus Köthen GmbH

Buchbinderei: Verlagsbuchbinderei D. Mikolai, Berlin

*Carolo O. Brink
In Memoriam*

PRAEFATIO

CODICVM CATALOGVS

Omnes quotquot noui Tristium codices hoc catalogo continentur; sunt autem centum quattuor. codicibus primariis quos dico, id est codicibus quorum uno quoque critici apparatus loco rationem habeo, sigla quae Luck adsignauit adsigno, nisi quod eius L_0 nunc L_4 nominatur. ceteris codicibus quos in apparatu hic illic sed non ubique laudo nouam et, ut spero, minus molestam siglorum rationem excogitavi. florum codicibus, qui Florilegium Gallicum quod dicunt plerumque repraesentant, sigla non adsignauimus sed eos suo quemque nomine adduco.

A	Angeli Politiani Marcianus deperditus uel amissus, saec. xii(?); de eius collatione u. infra IX
a	Antuerpiensis Plant. lat. D. 68, saec. xiii
B	Berolinensis Diez. B. Santen. 1, saec. xiii
B2	Berolinensis lat. oct. 67, saec. xiii
B3	Berolinensis Diez. B. Santen. 20, saec. xiv
B4	Berolinensis Diez. B. Santen. 4, a. 1443/4
B5	Berolinensis Hamilton. 613, saec. xv
b1	Bernensis 405, saec. xiii
b2	Bernensis 478, saec. xiii
C	Parisinus Genouef. 2408 (Y. 1.3), saec. xiii
c	Monacensis clm 8124, saec. xiii
D	Gothanus membr. II. 122, saec. xiii
d	Diuionensis 497, saec. xiv
E	Parisinus lat. 8239, saec. xiii
e	Edinburgensis NLS Adu. Ms 18.2.9, saec. xiii
F	Hauniensis Gl. Kgl. S. 2014, saec. xii

- F2** Hauniensis Gl. Kgl. S. 2013, saec. xiii
f fragmentum Friburg. Brig., saec. xii
G Guelferbytanus Gud. lat. 192, saec. xiii
G² eiusdem codicis manus altera, saec. xiii
G³ eiusdem codicis manus tertia paulo recentior
G3 Guelferbytanus extr. 76.3, saec. xv
g fragmentum Genauense Bodmer. 126, saec. xii
H Londiniensis Bibl. Brit. Add. 49368 (olim Holkhamicus 322), saec. xiii
H2 Londiniensis Bibl. Brit. Add. 18384, saec. xiii
H3 Londiniensis Bibl. Brit. Add. 21169, saec. xiii
H4 Londiniensis Bibl. Brit. Harl. 2699, saec. xiii
H5 Londiniensis Bibl. Brit. Burn. 277, saec. xiii
h Haruardiensis lat. fol. 42, saec. xv
J Etonensis 91, saec. xiii
j fragmentum Aenipontanum, saec. xiv
K Leidensis B. P. L. 177, saec. xiii
K2 Leidensis B. P. L. 191 D, saec. xiii/xiv
K3 Leidensis B. P. L. 180 G, saec. xiv
K4 Leidensis B. P. L. 51, saec. xv
k1 fragmentum Cremifan. primum, CC 123, saec. xiii
k2 fragmentum Cremifan. alterum, CC 331, saec. xiii
L1 Angeli Politiani Mediceus deperditus uel amissus, saec. xiii (?)
L2 Laurentianus 36.33, saec. xiii
L3 Laurentianus 36.2, saec. xv
L4 Laurentianus 91 sup. 25 (olim Gaddianus 578), saec. xv
L5 Florentinus Riccardianus 489, saec. xiii
L6 Laurentianus Strozz. 124, saec. xiv
L7 Laurentianus 38.39, saec. xv
M Laurentianus Marcianus 223, saec. xi
m eiusdem codicis manus recentior, saec. xv
N Atrebatius 1144 (217), saec. xiii
n Neapolitanus 266 (4. F. 18), saec. xv
O1 Oxoniensis Bodl. Canon. class. lat. 1, saec. xiii
O2 Oxoniensis Bodl. Rawl. G. 107, saec. xiii
O3 Oxoniensis Bodl. Auct. F. 4.23, saec. xiii
O4 Oxoniensis Bodl. Auct. F. 1.17, saec. xiv

O5	Oxoniensis Bodl. Auct. F. 1.18, saec. xv
O6	Oxoniensis Bodl. Douce 146, a. 1466–8
O7	Oxoniensis Bodl. Canon. class. lat. 16, saec. xv
O8	Oxoniensis Aedis Christi 508, saec. xv
P	Vaticanus Pal. lat. 910, a. 1467
P2	Parisinus lat. 7993, saec. xiii
P3	Parisinus lat. 8254, saec. xiii
P4	Parisinus lat. 8255, saec. xiii
P5	Parisinus lat. 15143, saec. xiii
P6	Parisinus Bibl. Uniu. 1170, saec. xiii
p1	Panormitanus Bibl. Nat. VIII B 22, saec. xv
p2	Placentinus 14 (Land. 116), saec. xv
p3	Vicentinus Bertol. 153 (2, 8, 7), saec. xv
p4	Pistoriensis 153 (323), a. 1467
p5	Poppiensis 96, saec. xv
Q	Oxoniensis Bodl. Rawl. G. 101, saec. xv
q	Cracouiensis Jag. 528, saec. xv
R	Francofurtanus Barth. 110, saec. xiv
S1	Matritensis 1569, saec. xiii
S2	Matritensis 10091, saec. xv
S3	Matritensis Res. 206, saec. xv
T	Turonensis 879, saec. xii/xiii
T2	Turonensis 880, saec. xiii
T3	Turonensis 881, saec. xiii
t	Mediolanensis Triuult. lat. N735, saec. xiii
t1	Mediolanensis Ambros. I. 87 sup., saec. xv
t2	Mediolanensis Ambros. I. 8 inf., saec. xv
Tr	fragmentum Treuirensis, saec. x
U1	Bononiensis Bibl. Uniu. 2527, saec. xv
U2	Bononiensis Bibl. Uniu. 1301, saec. xv
U3	Bononiensis Bibl. Uniu. 1346, saec. xv
U4	Bononiensis Bibl. Ciu. A. 161, saec. xv
u1	Mutinensis Estensis lat. 157 (a O 6 26), saec. xv
u2	Mutinensis Estensis lat. 225 (a P 6 30), saec. xv
u3	Mutinensis Estensis lat. 934 (a Q 6 6), saec. xv
V	Vaticanus lat. 1606, saec. xiii
V2	Vaticanus Ottobonianus lat. 1469, saec. xi/xii
V3	Vaticanus Chisianus lat. H VI 205, saec. xiv
V4	Vaticanus Vrbinas lat. 347, saec. xv

V5	Vaticanus lat. 1595, saec. xv
V6	Vaticanus lat. 2787, saec. xv
V7	Vaticanus Palatinus lat. 1668, saec. xv
V8	Romanus Corsinianus 43 F 6, saec. xv
V9	Vaticanus lat. 2788, saec. xiii
V10	Vaticanus Barberinianus lat. 59, saec. xiii
V11	Vaticanus Reginensis lat. 1382, saec. xiii
v1	Venetus Marcianus XII. 55 (4096), saec. xv
v2	Venetus Marcianus XII. 56 (4274), saec. xv
v3	Venetus Marcianus XII. 132 (3982), saec. xv
v4	Venetus Marcianus Z. 444 (1943), saec. xv
v5	Venetus Marcianus Z. 446 (1966), saec. xv
W1	Vindobonensis Bibl. Nat. 8124, saec. xiii
W2	Vindobonensis Bibl. Nat. 102, saec. xv
w	Wilhelmodunensis (Williams Coll., Mass.) Chapin 21, saec. xv
Z	Dresdensis Dc 147, saec. xv

DE CODICIBVS PRIMARIIS

‘Horum librorum exemplaria etsi praesto fuere non pauca, nullum tamen inter illa, quod multum senii aut vetustatis prae se ferret, praeter Vaticanum unum & Hamburgense. cum Vaticano Politiani schedae ut plurimum conspirant. quanquam ne illi quidem codices ad aetatem sexcentorum annorum adsurgant. reliqui recentioris sunt notae, qui suo loco designabuntur. eos inter Combii codex Venetus & unus Palatinus palmam facile ferunt.’ sic Nicolaus Heinsius de Tristium codicibus in editione Elzeuiriana Amstelodami a. 1661 emissae. sane multos alios Tristium codices ille uir clarissimus contulerat (u. infra XVIII s.), sed hi quinque (Politiani enim schedae codicis Marciani deperditi uel amissi collationem repraesentant) se eius iudicio ut ceteris praeferendos commendauerunt. neque eius iudicio posterius repugnarunt aut repugnant, nisi quod Combii codex (nunc Oxon.

Bodl. Douce 146 = O6) inspicienti mihi nequaquam optimae notae sed potius subtilium fons coniecturarum uisus est.

agendum est igitur cum quattuor non quinque Heinsianis.

Vaticanus lat. 1606, membr., saec. xiii, continet Tristia ff. 1–45. V hic est Heinsii 'primus et optimus' Vaticanus. plenior descriptionem ab A. Monacio factam ap. Owenium (ed. mai. xxvii–xxviii) inuenies.

Hauniensis Gl. Kgl. S. 2014, membr., saec. xii, continet Tristia ff. 111–143v. De eius migratione ex Germania in Daniam uide Owenium (ed. mai. xviii–xviii).

Politiani schedae (nunc Oxon. Bodl. Auct. P. II. 2) quas Heinsius Florentiae inspexerat postea ex oculis euanuerunt, post duo saecula Oxoniae in lucem rediturae dum bibliothecae Bodleianae thesauros rimatur S. G. Owen. non tamen ante euanuerunt quam nonnulla apographa facta sunt, quae uiris doctis exemplaris loco stare debebant. codicis Marciani nunc deperditi uel amissi collationem ad textum editionis Parmensis a. 1477 factam schedae praebent. historiam pluribus narrat Owen, ed. mai. xii–xvi, ubi inter Marciani collationem (A) et Medicei (L1) curiose distinguit. in hoc praesertim Owen mihi uidetur errasse quod ubi nihil scriba adnotauisset quid Marcianus legeret ex silentio inferre existimabat licere: ego nihil ex silentio inferendum puto.

Vaticanus Palatinus lat. 910, chart., a. 1467, continet Tristia ff. 149v–205v. primus contulit Ian. Gebhardus a. 1613; ad usum Owenii inspexit R. Ellis et permulta falso reportauit.

inter alios Heinsio notos sed non primo loco ab eo positos memorandi sunt sequentes libri:

Parisinus Genouef. 2408 (Y. 1.3), membr., saec. xiii, qui continet Tristia ff. 86–125. manus prima desinit 5.11.12 et manus recentior (saec. xv) 5.11.1 (sic) ad finem libri supplet. hic est Heinsii Richelianus.

- E** Parisinus lat. 8239, membr., saec. xiii, qui continet *Tristia* ff. 57–115v. notandum est in hoc codice carmina non spatiis sed tantum capitulis esse diuisa. Heinsii codex Gallicus.
- K** Leidensis B. P. L. 177, membr., saec. xiii, qui continet *Tristia* ff. 52–104v. desinit 5.13.19.
- Q** Oxoniensis Bodl. Rawl. G. 101, membr. et chart., saec. xv, qui continet *Tristia* ff. 1–50. Heinsii codex Seruianus.
- procedamus nunc ad codices Heinsio ignotos.
- B** Berolinensis Diez. B. Santen. 1, membr., saec. xiii. continet *Tristia* ff. 199–210. primus adhibuit Merkelius (1837). forma et continentia describuntur ab Owenio, ed. mai. xvi–xvii.
- D** Gothanus membr. II. 122, saec. xiii, continet *Tristia* ff. 1–32. omittit 3.2.6–3.12.50. primus adhibuit Iustus Zinzerlingius a. 1610; Merkelio ignotus a C. Zangemeistero recuperatus est. uide Owenium, ed. mai. xviii.
- G** Guelferbytanus Gud. lat. 192, membr., saec. xiii, continet *Tristia* ff. 1–50. accedit altera manus (G^2) quae suas lectiones fortasse ex alio protulit codice. manus tertia (G^3) non inutilia interdum suppeditat. primus Schweigerus in usum Merkelii contulit. uide Owenium, ed. mai. xviii–xx.
- H** Londiniensis Bibl. Brit. Add. 49368 (olim Holkhamicus 322), membr., saec. xiii, continet *Tristia* ff. 111–143v. primus adhibuit Owen.
- L4** Laurentianus 91 sup. 25 (olim Gaddianus 578), chart., saec. xv, continet *Tristia* ff. 56v–120. cum Politiani Marciani (A) apographon sit (uide Luckium, ed. 21), ad rem mihi uisum est ubique adhibere ut clarior Marciani imago emergeret.
- T** Turonensis 879, membr., saec. xii/xiii, continet *Tristia* binis columnis ff. 61–76. codex pulcherrime scriptus, et ab Owenio (ed. mai. xxvi–xxvii) iure laudatus, ob textum quoque laudem meretur.

quod de codicum uetustorum inopia questus est Heinsius, illud nonnulla ex parte iam mitigatum est. adsunt enim duo codices, mutili quidem sed per latam textus aream sua uterque ratione praesentes, qui ceteros aetate

transcendunt (**M**, aliter **L**, et **V2**), et duo folia nunc uix legibilia ex codice carolingicis litteris scripto (**Tr**, aliter **Θ**).

Laurentianus Marcianus 223, membr., saec. xi, continet nonnullas Tristium partes ff. 56–70v, sed non omnes una eademque manu: est enim manus antiquior (**M**)¹ quae pretiosissima est eademque saepe ineptissima (uide Housmannum, ed. Manil. I xxxvii); est et altera manus (**m**) multo recentior ex alio exemplari ac **M** deriuata nec multum utilis quae ubi **M** deest (sed non semper) inplet lacunas. sic se res habet:

ff. 56–57v	m	1.1.1–1.5.10
58–63v	M	1.5.11–3.7.1
		3.7.2–4.1.11 desunt
64–65v	M	4.1.12–4.7.5
66–70v	m	4.7.6 ad finem

aliqua ex parte Merkelio (1850), amplius Riesio (1874) notus, a Tankio (1879) penitus inuestigatus est hic liber. plura ap. Owenium, ed. mai. xxi–xxv.

fragmentum Treuirensis sine numero, saec. x, continet uno folio **Tr** tantum 1.11.1–31 et 1.11.33–2.21 et altero 4.4a.35–4.4b.11 (= 4.4.35–65) et 4.4b.13–4.5.9 (= 4.4.67–4.5.9). imagines luce depictas scrutanti mihi uix usquam lux uisa est sed fere ubique caligo. unde in apparatu critico nihil ex silentio de lectionibus harum laciniarum est inferendum.

agmen claudit Vaticanus Ottobonianus lat. 1469, membr., saec. **V2** xi–xii, qui continet Tristia binis columnis ff. 23–45. duae sunt manus, una uetustior quae desinit 4.8.17, altera recentior quae textum perducit ad finem. primus hunc codicem protulit C. Questa (1959), adhibuit sed non plene Luck (1967), non enim quantum in re critica ualeret intellegebat, uelut in transitu usurpauit André (1968), denique breuiter sed exacte aestimauit Tarrant (1983). ego primus semper et ubique respexi.

¹ reuera duae sunt manus, sed coeuae et manifesto collaborantes; unde inter eas non discrimino.

DE TRADITIONE MANUSCRIPTA

De hac re subtiliter disputauerunt Tank (1879) Owen (1889) Luck (1967), summam Tarrant (1983). ei maxima ex parte consentiunt, eorumque consensui ipse consentio. quomodo se mihi res habere uideatur, paucis propositionibus demonstrabo, et quibus locis necessarium est exempla subiungam. praemonendum est exempla me uelut ex superficie collegisse et bene scire non idem omnibus inesse pondus probandi. ueras a falsis lectionibus in hac disceptatione non diiudico: in talibus enim traditionibus qualis est Tristium nulla est lectio seu uera seu falsa quae contaminando migrare non possit.

1. iam antiquis temporibus penitus interpolatus est textus, ut monstrat 1.11.12 ubi auctoris uerba *omnis ab hac cura cura leuata mea est* (= CIL 6.2.9632) sunt corrupta in *omnis ab hac cura mens releuata mea est*.

2. archetypum codicem quondam extitisse declarat ingens communium corruptelarum numerus.

ex. gr. cito 1.1.40, 1.3.100, 1.8.35, 1.9a.32, 2.94, 2.111, 2.125, 2.145 (cf. Mac), 2.236, 2.402, 2.426, 2.438, 2.449, 2.481, 2.507, 2.553, 3.1.67, 3.4a.15, 3.5.53, 3.6.8, 3.7.41, 3.8.36, 3.11.61, 3.11.64, 3.11.71, 3.12.52, 3.13.9, 3.14.19, 4.1.50, 4.2.40, 4.2.69, 4.7.1, 4.8.5, 4.8.6, 4.8.14, 4.8.27, 4.8.30, 4.9.3, 5.1.16, 5.1.23, 5.2b.30, 5.4.29, 5.5.32, 5.7a.17, 5.8.11, 5.8.30, 5.9.35, 5.12.7, 5.12.33, 5.13.6, 5.14.12, 5.14.21, 5.14.23, 5.14.34.

3. illud quod quondam extitit archetypus codex non inedit quominus quouis post archetypum scriptum tempore lectiones uelut ex latere in traditionem se insinuare potuerint. nullus dubito quin uerae lectiones quae in solo M uel Tr uel V2 leguntur (ex. gr. 1.2.33, 1.5a.11, 1.5b.9, 1.9a.5, 1.9b.4, 1.10.49, 2.138, 2.296, 2.495, 3.5.3, 3.6.16, 4.4b.2, 4.4b.31, 5.4.14) recto tramite traditae sint, sed eae

quas singuli codices minus uetusti offerunt id quod supersunt conferendo non coniectando licet debeant. exemplum singularium lectionum haec habeto:

1.2.70 B, 1.2.90 O1, 1.2.91 F2, 1.3.99 V6, 1.5a.8 K, 1.10.24 O2, 1.11.31 T, 1.11.42 B2ac, 2.17 U1, 2.60 P4, 2.66 H2, 2.139 Fpc, 2.167 J, 2.299 V, B, 2.353 Vincent. Bellouac., 2.457 V6pc, 3.5.31 K, 3.7.27 T, 3.7.29 C, 3.7.41 L2, 3.8.2 P5?ul, 3.8.19 J, 3.9.18 K, 4.1.48 V, 4.2.18 P4ul, 4.2.23 P5ul, 4.2.56 J, 4.2.61 B2, 4.2.62 B2ac, 4.3.74 J, 4.3.76 T, 4.4a.47 aul, 4.6.26 J, 4.9.17 E, 4.10.92 K, 5.1.44 K4, 5.2a.21 T, 5.2b.26 T, 5.3.20 P6, 5.3.42 K4, 5.3.55 Dul, 5.6.3 O3, 5.7a.24 P3, 5.9.25 B, 5.10.12 L4, 5.12.28 e.

4. mediaeualem traditionem bifariam esse diuisam ex eo concluditur quod 5.1.18 AGHPV (quibus L4 subiungo) recte legunt *aptior, ingenium come, Tibullus erit*, ceteri codices una uoce *et plures quorum nomina magna uigent*, quae textus conformatio manifeste interpolata est. quandam familiam formant AGHL4PV, eamque adeo artam ut proprium sibi siglum apud Owenium (Γ) et Luckium (N) uindicet. familiaris necessitudinis haec citentur exempla:

1.2.21, 1.2.29, 1.2.41, 1.2.55, 1.2.63, 1.4.25, 1.5b.9, 1.8.42, 1.10.36 (cum M), 1.10.46 (cum M), 2.147 (cum M), 3.2.24 (cum M), 3.11.11, 4.2.67 (cum Mac), 4.10.107, 5.9.15.

5. et tamen, ut familiam formant, sic, quemadmodum in humanis familiis saepe fit, hi sex non ita raro inter se discordant, et nunc hi nunc illi a reliquis recedunt. exempla sunt:

1.1.124, 1.2.78, 1.2.92, 1.3.97, 1.4.5, 1.4.6, 3.3.81, 3.4b.4, 3.7.11, 3.7.51, 3.10.16, 3.10.19, 3.11.54, 3.13.1, 4.1.26, 4.1.42, 4.2.6, 4.2.34, 4.2.68, 4.3.22, 4.3.29, 4.4a.16, 4.4a.25, 4.4a.41, 4.4b.4, 4.7.1, 4.8.19, 4.10.44, 5.1.24, 5.2a.40, 5.6.4, 5.7b.12.

saepius fortasse quam ceteri per se soli stant AL4: aliis uerbis Politiani Marcianus cum ceteris saepius rixatur. item G familiam deserit 4.1.77, 4.10.26, 4.10.119, 5.1.7.

6. codicum superstitum uetustissimi TrMV2 artius in-

ter se coniuncti sunt et ad familiam **AGHL4PV** propius accedunt. confer sis:

1.10.36, 1.10.46, 1.11.15, 2.8, 2.11, 2.89, 2.117, 2.147, 2.211, 2.377, 2.567, 3.2.24, 3.5.40, 4.2.67, 4.3.77, 4.4a.41, 4.4a.51, 4.4a.53, 4.4b.8, 4.4b.22, 4.4b.25, 4.4b.31, 4.5.2, 4.5.8.

7. ut codices **TrMV2** et **AGHL4PV** textui constituendo plurimum prosunt, nequaquam semper rem acutunt, nec plus uenerationis merentur quam quod lectionum uirtute sibi adrogare possunt. alii enim codices, neque id raro, ueram lectionem praebent ubi errant uetustissimi. ex. gr. laudo

1.10.6, 1.10.8, 1.11.2, 1.11.14, 2.21, 2.87, 2.91, 2.155, 2.168, 2.251, 2.373, 3.5.15, 3.5.16, 3.6.27, 3.8.13, 3.11.54, 3.13.13, 4.1.81, 4.7.24, 4.9.7, 4.9.23, 5.6.45, 5.8.17, 5.10.32, 5.12.18, 5.14.1.

8. fortiter mehercle sed nequiquam Luck (ed. 18) stemma delineare conatus est. ut enim adfines **TrM** et **AGHPV** idoneo loco constituere poterat, ita ceteros temere nec certa ratione ut mihi uidetur locauit. quod autem multo maioris est momenti, fracta linea quae a sinistro stemmatis latere ad dexterum transit, cum fere omnes codicum coniunctiones permittat, ea ipsa re depictionis utilitati plurimum detrahit: nempe uix ullus est codex cui ad ullum alium negetur accessus.

9. si **TrMV2** et **AGHL4PV** excipias, ceteri codices alias et alias ineunt et deserunt necessitates, neque uno loco manent sed sunt semper instabiles. descensus lineas requirenti, quo magis per saecula descenditur, eo magis increscunt tenebrae, neque ut aiunt propter arbores silua dispicitur.

10. quae cum ita sint, consequitur ut semper et ubique veritatem nil nisi ratio et res ipsa proclamet.

DE NONNULLIS EDITIONIBUS PRIORIBUS

Ab Ioue principium ut aiunt, non enim quisquam qui ad Ouidi textum recensendum adspirat decentius quam a Nicolao Heinsio (1620–1681), qui sospitator poetarum Latinorum summo iure nuncupatur, exordium potest sumere. quantum enim ille uir clarissimus tenebricosis nostri poetae locis elucidandis contulerit proclamare uix necessarium est. certe uixere fortes ante Agamemnona, et suas quisque pro suo Marte laudes merentur Bartholomaeus Merula (*Enarrationes in Ouidium de Tristibus*, Venetiis 1499), Andreas Naugerius (in Aldina altera a. 1515–1516), Iacobus Micyllus (Basiliae 1543–1549), Gregorius Bersmannus (Lipsiae 1582) et ipsius Nicolai pater Danielis (Leidae 1629), sed omnes antecessores toto caelo superauit Nicolaus, qui multo plures et eas feliciores in Ouidium coniecturas quam quisquam alius in tria suae editionis uolumina uelut ex inexhausto fonte profudit. detinet nos tertium uolumen, Amstelodami a. 1661 iuris publici factum, quo continentur Tristium libri primis editi curis. secundas curas qui quaerit, adeat editionem a Petro Burmanno Amstelodami a. 1727 emissam, adeat Heinsii *Adversariorum* libros Harlingae a. 1742 publicatos, adeat recensionem Rudolphi Merkelii (Berolini a. 1837 editam) qui Heinsianas schedas in regia bibliotheca seruatas diligentissime euoluit; ipse enim Heinsius Ouidium secundo curandi nec tempus habuit nec occasionem. apud Burmannum et Merkelium praesto est delectus inordinatus lectionum quas e codicibus manuscriptis collegerat Heinsius et coniecturarum quas editio

prima non continet. Heinsianae schedae hodieque partim Berolini partim Oxoniae conseruantur; de quibus copiose disputauerunt F. W. Lenz, H. Boese, F. Munari, sed copiosissime M. D. Reeve (uide infra XVIII).

quod ad editiones nono decimo saeculo proditas attinet, cum non multum singulae ad textum emendandum contribuant, tamen uniuersae non neglegendum proferunt fructum; nec messem suam negant disceptationes praesertim in Germania publicatae. Heinsio plerumque codicum notitias editores acceptas referre debebant, neque ante Owenium (ed. mai., Oxonii 1889) quisquam se penitus in manuscriptam traditionem inmergere impulsus est. qui impulsus utinam textui felix faustus fortunatus fuisset. pessima tamen omnibus horum carminum studiosis fortuna Owen in conferendis codicibus incuriosissimus fuit, et ualde mirus mirabilium errorum numerus (uelut in subscriptionibus *liber uite* pro *liber iste*, et ad 5.1.2 *morbis* pro *quattuor*) in critico apparatu deprenditur. uerum fatebor: quotiens errare licuit, errauit. quod autem magis dolendum est, eius errores recentioribus uiris doctis inposuerunt atque adeo in editionem alioquin laude dignissimam quam curauit Georgius Luck penetrarunt. ex altera tamen parte Luck suo auxiliatorumque Marte textus constitutionem adeo promouit ut post Heinsianam eius editioni danda sit palma.

DE HAC EDITIONE

Cum tam male apparatus critico a prioribus editoribus prospectum fuerit, illud mihi ante omnia proposui ut apparatus conficerem quam maxime fide dignum. itaque omnes quos primarios nomino codices ab integro contuli, idque bis terue, itemque et alios magno numero perlegi

lectionesque eorum in schedas contuli. ad apparatusum construendum inter tredecim et quindecim (perraro, ubi adest Tr, sedecim) codices semper adhibui, eorumque lectiones plenissime rettuli. ceterorum codicum nec non editionum principum lectiones ut par uidebatur subinde supplendi, ut eorum qui manuscriptas traditiones inuestigant usibus prouiderem. in uniuersum eadem qua in Teubneriano Claudiano ratione rem gessi, eisdemque abbreviationibus et notis usus apparatus Claudiano similimum reddidi. liceat huc transferre quae illic uerba dixi: ‘apparatus ... modo positius est (ut nihil sit mente supplendum), modo negatius (ut ex silentio de testibus non diserte citatis inferendum sit), saepissime semipositius ... uelut in talibus qualia sunt’ – et hic ex Ouidio exempla sumo – 1.1.69 expectes AD, *cett. mei*: expectas Dsscr; 96 et *cett. mei*: ut P, *Francius*; 127 uia G, *cett. mei*: mora G². orthographica, quae non leue codicum indolis indicium praebent, in appendicem relegi.

uetustissimum ut in traditione non uetusta codicem Marcianum superstitiose uenerati Owen Ehwald Levy textum in peius dederunt. sit uetustissimus ille codex, tamen saepe ueritatem procul linquit, ubi rem recentiores acutangunt. liceat iterum quae in Claudiano dixi repetere: ‘in textu ... constituendo omnium quos noueram cuiuscumque saeculi codicum rationem habui, nullique deuotus sed neque ab ullo auersus, usquequaque suspicax quodcumque oblatum est testimonium aequa lance examinaui, eoque animo rem exequi studui ut ueram lectionem non minus a recentissimis quam a uetustissimis codicibus oblatam recipere essem paratus. sic enim se res habet. neque antiquitas auctoritatem parit, nec recentioribus eo quod recentiores sunt suae laudes denegandae sunt’.

denique, ut iam perorem, amplissimum in apparatu critico coniecturis locum feci. mendosissimus enim est Tristium textus, nec nisi diuinando se res promouebunt. usus autem docet etiam ex prauis coniecturis bonam aliquando posse prouenire solutionem. multorum igitur conatibus refertus est apparatus, nec pauca in ipsum promota sunt textum; quae utinam aliqua saltem ex parte lectori poetam propius adducant.

CODICES HEINSIANI

De Heinsianorum codicum inuestigatione utiliter disputauerunt F. W. Lenz, H. Boese et F. Munari, sed optime M. D. Reeve, cuius duae in Mus. Rhen. disputationes omni laude sunt dignae. equidem Heinsianas notitias cum meis collationibus comparaui ut rem semel conprobarem. en elenchus meorum siglorum et nominum Heinsianorum.

A	Politiani schedae <i>sive</i> Politiani Marcianus
a	Moretanus
B3	Relandinus
b1	Bernensis
C	Richelianus
d	Jureti
E	Gallicus <i>olim</i> Thuaneus
e	Arondelianus <i>uel</i> Pirckheimerianus
F	Hamburgensis Cathedralis ecclesiae
F2	Gottorpianus
G	Rottendorphianus
H4	Seguerianus
J	Junianus
K	Leidensis
K3	fragmentum Boxhornianum
K4	Zulichemianus
L1	alter Politiani <i>sive</i> Politiani Mediceus

L2	unus Mediceus 400 annorum
L3	Mediceus recens
L6	Strozzae
O2	Medonianus
O3	Mentelianus
O5	unus Heinsii
O6	Combii codex Venetus
P	unus Palatinus
P2	Puteaneus
P3	Regius
P4	Colbertinus
p3	Patauinus
Q	Seruii
R	Francofurtanus
U2 et U3	Bononienses
V	primus et optimus Vaticanus
V7	alter Palatinus
V10	Barberinus
V11	fragmentum Reuii

Vossianus quis fuerit nescio (certe non in his carminibus Oxoniensis Bodl. Auct. F. 2.1); Hafniensis a. 1728 combustus est; Louaniensis Buslidianus (= Louan. Bibl. Uniu. 18) a. 1914 flammis consumptus est (unum tamen folium ab E. Reusensio, *Eléments de paléographie*, Louanii 1899, tab. xxxii no. 2 luce depictum est).

CONCORDANTIA SIGLORUM

Hall	Luck	Owen
A	A	A
a	M _o	
B	B	B
B2	B _n	ψ
B3	B ₁	o

Hall	Luck	Owen
b1	B _r	
b2	B _e	
C	C	C
D	D	D
d	D _i	
E	E	E
F	F	F
F2	G _o	
f	F _b	
G	G	G
G3	G _u	γ
g	B _o	
H	H	H
H2	L _n	η
H3	L _d	ζ
H4	L _o	ϑ
h	H _b	
J	E _t	ε
j	A _e	
K	K	K
K2	L _e	ς
K4	Z	
k1	C _r	
k2	C _m	
L1		δ
L2	L _r	β
L3	L _t	
L4	L _u	
L5	R _i	
M	M	L
m	M _a	λ
N	A _t	α
O1	O	O
O2	O _d	ν
O3	O _f	κ
O4	O _o	μ
O5	O _r	ξ
P	P	P

Hall	Luck	Owen
P2	P_u	φ
P3	R	R
P4	R_e	v
P5	P_s	χ
Q	Q	Q
R	F_f	
S1	M_t	
T	T	T
T2	T_u	ϑ
T3	T_o	i
Tr	T_r	Θ
U2	B_t	
U3	B_u	
U4	B_s	
u1	M_u	
V	V	V
V2	O_b	
V3	V_d	
V4	V_c	
V5	V_a	
V6	V_b	
V7	P_a	π
v4	M_c	
W	V_i	

GRATIARUM ACTIO

Inter optimas uirorum doctorum uoluptates est illud sententiarum commercium quo doctrina communicatur et emendationes in lucem prodeunt et tota res (ut semper omnes speramus) in melius promouetur. et maximam sane ego cepi uoluptatem ex alacri amicorum in haec mea studia studio quo roboratus hoc opus quaecumque ad finem ualui promouere. amicitiae ergo nominentur Iacobus Diggle Stephanus Heyworth Rolandus Mayer Iohannes Richmond et Annabella Ritchie qui omnes totum textum perlegerunt et interpretationes coniecturasque mecum communicauerunt. ante omnes tamen reuocandus est Carolus O. Brink olim Levy qui auctor et fautor huius operis extitit et in meo corde semper manebit.

Dabam Londinii, mense Febuario 1995

J. B. H.

De nonnullis Vaticanorum codicum locis mihi dubiis certiore me nuper fecit bibliothecae praefectus illustrissimus Leonardus E. Boyle, cui plurimas ago gratias. in plagulis corrigendis gratissimam opem obtulerunt amici P. T. Eden, C. W. Grocock, S. J. Heyworth, P. A. Holson, H. H. Huxley, R. G. Mayer, J. A. Richmond, et uxor A. L. Ritchie, quibus omnibus plurimum me acceptum referre confiteor.

Dabam Londinii, mense Septembri 1995

LIBRORVM CONSPECTVS

Editionum librorum disceptationum tabulam quam curauit Owen (ed. mai. cvii sqq.) hic totam quanta fuit repetere inutile existimaui. editiones uetustiores quae debent notari notauit, recentiores addidi. disceptationum quae post a. 1889 publici iuris factae sunt eas tantum memoraui quae mihi in re critica magis uel maxime respiciendae uidebantur.

Editiones

- Editio princeps Romana, 1471
- Editio princeps Bononiensis, 1471
- Editio Veneta, 1474
- Editio Veneta, 1480
- Merula, Venetiis 1499
- Editio Aldina prior, 1502–1503
- Editio Aldina posterior (Andreae Naugerii cura), 1515–1516
- Micyllus, Basiliae 1543–1549
- Bersmannus, Lipsiae 1582
- Ciofanus, Antuerpiae 1583
- D. Heinsius, Lugduni Bataurorum 1629
- N. Heinsius, Amstelodami 1661
- Burmannus senior, Amstelodami 1727
- Merkelius, Berolini 1837
- Merkelius, Lipsiae (BT) 1850
- Riese, Lipsiae (Tauchnitz) 1874
- Owen, Oxonii 1889
- Owen, Londinii (Corp. poet. lat. Postgatii cura) 1894
- Owen, Oxonii (OCT) 1915
- Landi, Augustae Taurinorum (Parauiana) 1918
- Ehwald-Levy, Lipsiae (BT) 1922
- Wheeler, Londinii et Noueboraci (LCL) 1924; ed. altera Goolddii cura, Londinii et Cantabrigiae Mass. 1988

Luck, Turici et Stutgardiae (Artemis) 1963

Luck, Heidelbergae 1967

André, Parisiis (Budé) 1968

Disceptationes

Albrecht, M. von, *Gnomon* 37 (1965) 491–496 [recenset Luckii Artemisianam editionem]

Alton, E. H., *Quaestiunculae Ouidianae, Hermathena* 19 no. 43 (1922) 276–291

–, *The Zulichemianus, Mazarinianus and other manuscripts of the Fasti of Ovid, Hermathena* 20 no. 44 (1926) 101–118

–, et alii, *A catalogue of the manuscripts of Ovid's Fasti, BICS* 24 (1977) 37–63

Bailey, D. R. Shackleton, *Ouidiana, CQ* 4 (1954) 165–170

–, *Notes on Ovid's poems from exile, CQ* 32 (1982) 390–398

Bakker, J. T., P. Ovidi Nasonis *Tristium liber V commentario exegetico instructus, Amstelodami* 1946

Boese, H., *Zu den Ovidkollationen des N. Heinsius, Philologus* 106 (1962) 155–173

Bentley, R., *coniecturae ab Owenio collectae, ed. mai, cvi et 219 sqq.*

–, *coniecturae ap. E. Hedickium, q. u. omnes ipse meis oculis probaui*

Burmannus, P., *Sylloges epistolarum ... tomi quinque, Leidae* 1727

Camps, W. A., *Notes on Catullus and Ovid, CQ* 37 (1987) 519–520

Courtney, E., *Gnomon* 44 (1972) 80–82 [recenset Andreanam editionem]

Cunningham, I. C., *Latin classical manuscripts in the National Library of Scotland, Scriptorium* 27 (1973) 67–69

Damsté, P. H., *Ad carmina Ovidi in exilio composita, Mnem.* 46 (1918) 1–37

Delz, J., *Kritische Bemerkungen zu Tibull, Ovid und Martial, Mus. Helv.* 28 (1971) 49–59

- Diggle, J., Notes on Ovid's *Tristia*, Books I–II, CQ 30 (1980) 401–419
 –, *coniecturae mecum per litteras communicatae*
 Dousa, J., *Praecidanea pro Tibullo*, Antuerpiae 1582
 Ehwald, R., *Ad historiam carminum Ovidianorum recensionemque symbolae*, I Gothae 1889, II Gothae 1892
 Ellis, R., Owen's *Tristia*, *Hermathena* 7 (1890) 183–212
 Faber, T., *Epistolae*, ed. altera, Salmurii 1674
 Ganzenmüller, C., WKlPh 36 (1919) 29–33 [recenset *Damsteanam disceptationem*]
 Gilbert, J., *Ovidianae quaestiones criticae et exegeticae*, Misena 1896
 Goldbacher, A., *Zur Kritik und Erklärung des zweiten Buches der Tristien d. Ovid*, WS 26 (1904) 260–289
 –, *Der Laurentianus zu Ovids Tristien*, WS 43 (1923) 71–80
 Golling, J., *Zu Ovid Tristia V 1,44*, WS 30 (1908) 34
 Gronovius, J. F., *Observationum libri quatuor*, Lipsiae 1755
 Hall, J. B., Notes on various passages in Ovid's *Tristia*, *Euphrosyne* 16 (1988) 125–138
 –, *Problems in Ovid's Tristia*, PCPhS Suppl. 15 (1989) 20–38
 –, *More notes on Ovid's Tristia*, *Euphrosyne* 18 (1990) 85–98
 –, *Ovid, Tristia 2.77–80 & 5.11.25–28*, LCM 16 (1991) 37–38
 –, *Seven notes on Ovid's Tristia*, LCM 16 (1991) 83–84
 –, *Additional notes on Ovid's Tristia*, *Euphrosyne* 20 (1992) 131–148
 Hartman, J. J., *Ad Ov. Tr. V, 9, 35*, *Mnem.* 44 (1916) 17
 Hedickius, E., *Studia Bentleiana V: Ovidius Bentleianus*, Freienwaldae 1905
 Heinsius, N., *Aduersariorum libri IV*, Harlingae 1742
 –, *anecdota ap. Burmannum et Merkelium*
 Hendry, M., *Three conjectures on Ovid's Tristia*, LCM 18 (1993) 5–7
 Heumannus, C. A., *Parerga critica*, Ienae 1712
 Heyworth, S. J., Notes on Ovid's *Tristia*, PCPhS 41 (1995)
 –, *coniecturae mecum per litteras communicatae*
 Hilberg, I., *Die Gesetze der Wortstellung im Pentameter des Ovid*, Lipsiae 1894
 Housman, A. E., Notes on Latin poets, CR 4 (1890) 340–342 (= CP 132–135)

- , *Aduersaria orthographica*, CR 5 (1891) 293–296 (= CP 175–180)
- , *coniecturae ap. Owenium* (1894)
- , *Cambridge Review* 37 (1915) 60 (= CP 903–904) [recenset Owenii OCT]
- , *Ovid, Ibis* 512 and *Tristia* III 6 8, CQ 9 (1915) 31–38 (= CP 905–912)
- , *Ouidiana*, CQ 10 (1916) 130–150 (= CP 917–939)
- , *Nihil in Ovid*, CR 33 (1919) 56–59 (= CP 1000–1003)
- , *De nihilo*, CR 34 (1920) 161–164 (= CP 1012–1015)
- , [Ovid, *Trist.* III 2 23–4], [PCPhS 1927, 31] (= CP 1274)

Jonge, T. J. de, *P. Ovidi Nasonis Tristium liber IV commentario exegetico instructus*, Groningae 1951

Jortin, J., *Miscellaneous observations upon authors ancient and modern*, 2 tomi, Londinii 1731–1732

Kenney, E. J., *The poetry of Ovid's exile*, PCPhS 11 (1965) 37–49

- , *coniecturae ap. Luckium*
- , CR 20 (1970) 340–342 [recenset Andreanam editionem]

Lee, A. G., *coniecturae ap. Luckium*

Lenz, F. W., *Die Wiedergewinnung der von Heinsius benutzten Ovidhandschriften in den letzten fünfzig Jahren*, *Eranos* 51 (1953) 66–88

- , *A disputed question, Ovid, Tristia* I 9, *Latomus* 28 (1969) 583–587

Luck, G., *Textprobleme der Tristien*, *Philologus* 103 (1959) 100–113

- , *Notes on the language and text of Ovid's Tristia*, *HSCP* 65 (1961) 243–261
- , *Untersuchungen zur Textgeschichte Ovids*, Heidelbergae 1969

Madvig, J. N., *Aduersaria critica*, tom. II, Hauniae 1873, 96–100

Magnus, H., *BPhW* 12 (1892) 1486; *BPhW* 40 (1920) 153–160 [recenset *Nemethianum commentarium*]; *PhW* 44 (1924) 244–253 [recenset *Ehwaldii-Leuui editionem*]

Mayer, R. G., *coniecturae mecum per litteras communicatae*

- Munari, F., *Manoscritti Ovidiani di N. Heinsius*, SIFC 29 (1957) 98–114
- Némethy, G., *Commentarius exegeticus ad Ouidii Tristia*, Budapestini 1913
- , *Supplementum commentariorum ad Ouidii Amores, Tristia et Epistulas ex Ponto*, Budapestini 1922
- Owen, S. G., *Ovid, Tristia* I.5.25, I.11.15, II.357, 358, CR 2 (1888) 180–181
- , *Tristia III*, ed. altera, Oxonii 1893
- , *Tristia I*, ed. tertia, Oxonii 1902
- , *On some passages of Ovid's Tristia*, CQ 8 (1914) 21–34
- , *Tristium liber secundus*, Oxonii 1924
- Palmer, A., *Notes on the Tristia*, *Hermathena* 7 (1890) 268–275
- Postgate, J. P., *coniecturae ap. Owenium* (1894)
- , *Notes on Ovid's Tristia and Ex Ponto*, CQ 10 (1916) 190–191
- Questa, C., *Ovidio nell' Ottoboniano lat. 1469*, *Scriptorium* 13, 2 (1959) 217–232
- Reeve, M. D., *Heinsius's manuscripts of Ovid*, RhM 117 (1974) 133–166
- , *Heinsius's manuscripts of Ovid: a supplement*, RhM 119 (1976) 65–78
- Richmond, J. A., *coniecturae mecum per litteras communicatae*
- Ritchie, A. L., *coniecturae mecum uiua uoce communicatae*
- , *Notes on Ovid's Tristia*, CQ 45 (1995)
- Schraderus, J., *Liber emendationum*, Leouardiae 1776
- , *anecdota ap. Merkelium*
- Tank, F., *De Tristibus Ouidii recensendis*, Stettini 1879
- Tarrant, R. J., in *Texts and Transmission*, ed. L. D. Reynolds, 282–284, Oxonii 1983
- Traill, D. J., *Ovid, Tristia 2.8, 296 and 507: happier solutions*, *Hermes* 120 (1992) 504–507
- Vogel, P., *Kritische und exegetische Bemerkungen zu Ovids Tristien*, Schneebergae 1891

- Watt, W. S., The plural of aliquis, *Glotta* 57 (1979) 254–259
–, Notes on Ovid's poems from exile, *Illinois Classical Studies* 13 (1988) 85–93
–, *Ouidiana*, *Mus. Helv.* 52 (1995) 106–107
[Wilymott, W.], *Electa minora ex Ouidio, Tibullo et Propertio usui scholae Etonensis*, Londinii 1705 etc.
Zinzerlingius, I., *Criticorum iuuenilium promulsis ... subiunctae sunt diatribae duae*, Lugduni 1610

CODICVM PRIMARIORVM SIGLA ET NOTARVM EXPLICATIO

A	Politiani Marcianus deperditus uel amissus, saec. xii (?)
B	Berolinensis Diez. B. Santen. 1, saec. xiii
C	Parisinus Genouef. 2408 (Y.1.3), saec. xiii
D	Gothanus membr. II. 122, saec. xiii
E	Parisinus lat. 8239, saec. xiii
F	Hauniensis Gl. Kgl. S. 2014, saec. xii
G	Guelferbytanus Gud. lat. 192, saec. xiii
G²	eiusdem codicis manus altera
H	Londiniensis Bibl. Brit. Add. 49368, saec. xiii
K	Leidensis B. P. L. 177, saec. xiii
L4	Laurentianus 91 sup. 25, saec. xv
M	Laurentianus Marcianus 223, saec. xi
P	Vaticanus Pal. lat. 910, a. 1467
Q	Oxoniensis Bodl. Rawl. G. 101, saec. xv
T	Turonensis 879, saec. xii/xiii
Tr	fragmentum Treuirensis, saec. x
V	Vaticanus lat. 1606, saec. xiii
V2	Vaticanus Ottob. lat. 1469, saec. xi/xii

His notis utor:

<i>ac</i>	ante correctionem
<i>add.</i>	add (it, -unt)
<i>cett. mei</i>	omnes quos primo loco laudo codices praeter eos quorum propria nota adlata est
<i>codd.</i>	omnes quos noui codices (non enim omnes noui)
<i>edd. uett.</i>	editiones uetustiores
<i>edd. princ.</i>	editiones principes, scilicet Romana et Bono- niensis a. 1471
<i>inc.</i>	inc(ipit, -ipiunt)
<i>in ras.</i>	lectio in rasura addita

<i>lpr</i>	littera prima rubricata
<i>ma</i>	manus altera
<i>mg</i>	lectio in margine addita
<i>mpr</i>	manus prima
<i>mr</i>	manus recentior
<i>mtert</i>	manus tertia
<i>om.</i>	om (ittit, -ittunt)
<i>omnes mei</i>	omnes quos primo loco profero codices
<i>pc</i>	post correctionem
<i>sscr</i>	lectio supra lineam scripta
<i>ul</i>	uaria lectio
<i>uull</i>	uariae lectiones
*	asteriscus lectionem fortasse rectam denotat
†	obelus indicat corruptelam
+	in siglorum serie crux indicat codicem cuius siglo adfixa est primum carmina adiacentia continuasse deinde capitulo marginali separasse
()	unci lunati indicant (i) in siglorum serie meram collationem non plenum textum, uelut (A) et (G ²), (ii) in ipso apparatu critico codicem ad quem res spectat lectionem quae praecedat parum accurate dedisse

LIBER PRIMVS

1

- Parue – nec inuideo – sine me, liber, ibis in urbem,
 ei mihi! quo domino non licet ire tuo.
 uade, sed incultus, qualem decet exulis esse;
 infelix, habitum temporis huius habe.
- 5 nec te purpureo uelent uaccinia fuco –
 non est conueniens luctibus ille color –
 nec titulus minio, nec cedro charta notetur,
 candida nec nigra cornua fronte geras.
 felices ornent haec instrumenta libellos:
- 10 fortunae memorem te decet esse meae.
 nec fragili geminae poliantur pumice frontes,
 hirsutus passis sed uideare comis.

Carm. 1 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2] 1 nec G,
cett. mei : neque G²V2B2d 2 quo AKulTRul, *Atilius Fortu-*
natianus (GLK 6.291.17 ul) : quod AulC?K, *cett. mei* : cum *Ati-*
lius Fortunatianus 5 non P5 fuco AG?HL4PVV2 : suc(c)o
 BC?DEF?KQTL1 6 iste B3P4P5 7 notetur G², *cett.*
mei : notentur G : linatur *Heinsius* 8 cornua ... candida P5
 ne *Par. lat.* 7647 9 ornant KT 9–10 post 12 locat ed. *Bo-*
non. 10 tuae Bb2 11 fragili] secto T frontes Dpc, *cett.*
mei : frondes Dac 12 passis C?FGL4QVV2 : sparsis BDE
 G²HKPT sed H4P5 : ut *omnes mei* : ne *Dousa* comas *Haf-*
niensis Heinsii, unde passas comas *Heinsius*

neue liturarum pudeat; qui uiderit illas,
 de lacrimis factas sentiet esse meis.
 15 uade, liber, uerbisque meis loca grata saluta;
 contingam certe quo licet illa pede.
 siquis, ut in populo, nostri non inmemor illic,
 siquis, qui, quid agam, forte requirat, erit,
 uiuere me dices, saluum tamen esse negabis –
 20 id quoque, quod uiuam, munus habere dei –
 atque ita te cautus quaerenti plura legendum,
 ne, quae non opus est, forte loquare, dato.

13–14 *om.* Q 14 factas de lacrimis E sentiet BDF
 TRul : sentiat *cett. mei* 16 certo *ed. Bonon.* libet H3acP2ac
 illa *cett. mei* : ipsa dH2 : ire B 17 *lpr* T ut in G, *cett. mei* :
 uti in J : in hoc G³ illic O1ma, Zinzerlingius : illi G : illo
 ADul, *cett. mei* : ille P5 : extat CDFG²KL1, *ed. Bonon.* *pro*
hoc uersu uersus adulterinus (ciuibus ex nostris rudibus uel dog-
 mate doctis) *legitur in* NO3P4, *ante hunc uersum legitur in* F
 18 siquis qui quid BCDpcEFGHKpcPacTV2pc : siquis quis
 quid Dac : siquis quicquid KacL4PpcVV2ac : si quisquam
 quid QP4 : et si quid V7 : cuius qui quid *Heinsius* requirat EK
 QJ : requireret DGH4PVV2 : requirit BCFT 19 dicas *ed.*
Bonon. sanum b1 negato V 21 atque ita te FacB2V6pc,
Merula in textu : atque ita tu Fpc, *cett. mei* : atque in te J : daque
 ita te (*cum* et 22) *Shackleton Bailey* cautus V10 : tacitus Dpc,
cett. mei : tacitum B2 : taceas O4 : iubeo Dac quaerent si
Luck legendum] legendus *Riese* : legentes *Luck* 22 ne D?
 G², *cett. mei* : et AGHL4PVL1 : neu *Shackleton Bailey* quae
 AG?, *cett. mei*, L1 : quod* CDEG²KQ non opus est] opus non
 sit B : non sit opus *Heinsius* forte] ipse T dato *Heinsius* : caue
omnes mei

- protinus admonitus repetet mea crimina lector,
 et peragar populi publicus ore reus.
- 25 neu te defendas, quamuis mordebere dictis:
 causa patrocínio non bona peior erit.
 inuenies aliquem, qui me suspiret ademptum,
 carmina nec siccis perlegat ista genis,
 et tacitus secum, ne quis malus audiat, optet,
- 30 sit mea lenito Caesare poena leuis.
 nos quoque, quisquis erit, ne sit miser ille, precamur,
 placatos miseris qui uolet esse deos;
 quaeque uolet, rata sint, ablataque principis ira
 sedibus in patriis det mihi posse mori.

23 s. an genuinum hoc distichon? numquam enim populi ore accusatus est poeta (2.131 s.), neque in ipso operis initio crimina se admisisse uoluisset confiteri 23 repetat tres libri ap. Heinsium crimina CscrFulG² : carmina ACFG, cett. mei 24 ut exc. Vossii 25 neu (iam Heinsius) te defendas (iam D) coniunxit Hall : tu caue defendas cett. mei : nec te deffendas D (cum uull ne, caue ... te, me sscr.) : nec defendas te K : non me defendas L2 : me caue defendas O4 : neu caue defendas Heinsius 26 peior DEb2ulRul : maior Dul, cett. mei 27 illic a lugebit P3 28 perlegat CFGQTV2L1 : perleget BDEG²HKP : qui legat AL4V ista cett. mei : illa L2 : iste O3ac, ed. Bonon. : ille AEL1 : ipse B 29 secum tacitus B qui H3 30 minor* BK 31 siquis K4 ille A, cett. mei : ipse BDEQ V2 precamur Cscr, cett. mei : rogamus C 32 miseris DFG HKL4PQVV2 : miseri E : misero* BCDulG³HulT superos ... mihi H3 33 quae uouet o uel ah Heinsius ablata-] placata- O1 : pacata- Dan. Heinsius : sublata- uel sedata- Heinsius principis V2, cett. mei : caesaris* V2sscr H2 : iudicis V11

- 35 ut peragas mandata, liber, culpabere forsan,
ingeniique minor laude ferere mei.
iudicis officium est, ut res, ita tempora rerum
quaerere; quaesito tempore tutus eris.
carmina proueniunt animo deducta sereno:
40 nubila sunt subitis pectora nostra malis.
carmina secessum scribentis et otia quaerunt:
me mare, me uenti, me fera iactat hiemps.
carminibus metus omnis obest: ego territus ensem
haesurum iugulo iam puto iamque meo.
45 haec quoque quod facio, iudex mirabitur aequus,
scriptaque cum uenia qualiacumque leget.
da mihi Maeoniden et tot circumice casus;
ingenium tantis excidet omne malis.
denique securus famae, liber, ire memento,
50 nec tibi sit lecto displicuisse pudor:
non ita se praebet nobis Fortuna secundam
ut tibi sit ratio laudis habenda tuae.

35 perages *Heinsius* notentur uarii uersuum ordines : 36, 39, 37, 38, 40, 41, 42 in L4; 39, 40, 37, 38 in EGHPV; 37, 38, 42, 41, 43, 44, 39, 40 in O1 36 mei ... minor CDEKR 39 deducta BC?DEFG²KQ : diducta HulTV2L1 : dictata AG HL4PV 40 solitis b1 pectora *Heinsius* : tempora *cett.* mei : carmina K 41 secessum *cett.* mei : secessus V : successum (m) 42 uentus H2 43 obest P4^{pc}, *Francius* : abest *omnes mei* territus *Hall* : perditus *codd.* 45 haec DFG²K L4T : hoc AC?EGHPQVV2L1 : B *inc.* quod AEGHL4PQ VV2L1 : quae BCDFG²KT : dum H3 47 circumice *Heinsius* : circumspice *codd.* : circum obice *Schraderus* 48 excidit O4 49 ire G + G²ul, *cett.* mei : isse G²b2ul : esse BG³ 51 praebet nobis ACac, *cett.* mei : nobis praebet* CpcDV6 : nobis praestat *Louaniensis Heinsii* : nobis precibus E : nobis gestat K serenam *Heinsius*

- donec eram sospes, tituli tangebar amore,
quaerendique mihi nominis ardor erat:
55 carmina nunc si non studiumque quod obfuit odi,
sit satis; ingenio sic fuga parta meo.
tu tamen i pro me, tu, cui licet, aspice Romam –
di facerent, possem nunc meus esse liber!
nec te, quod uenias magnam peregrinus in urbem,
60 ignotum populo posse uenire puta.
ut titulo careas, ipso noscere colore;
dissimulare uelis, te liquet esse meum.
clam tamen intrato, ne te mea carmina laedant:
non sunt ut quondam plena fauoris erant.
65 siquis erit, qui te, quia sis meus, esse legendum
non putet, e gremio reiciatque suo,
'inspice' dic 'titulum: non sum praeceptor amoris;
quas meruit poenas iam dedit illud opus'.
forsitan expectes an in alta Palatia missum
70 scandere te iubeam Caesareamque domum.

53 eram sospes *Cpc*, *cett. mei* : sospes eram *CacV* honore J
56 sic AL4PV sic] sit *ed. Romana* : nec *Heumannus* meo
CacG, *cett. mei* : meo est *Cpc*DEG²KQV2 57 tu tamen i A
GHL4PQV : tu tamen et V2mg : i tamen et G²V2ul, *cett. mei* :
sed tamen et V2 : i nunc et L1P4 : i tamen i *Heinsius*
58 possem nunc ABCDacF?G²HulTVpc : possem non G :
posses nunc VacV2 : posses non DpcEHKL4PQL1 59 ue-
nies B2, *Heinsius* 60 puta Kpc (ex -at), *cett. mei* : putes G :
puto Q : putem *Burmannus* 62 liquet DEFG²KQb2ul :
licet Fsscr G, *cett. mei* 63 ne *cett. mei*, L1 : nec AL4P
65 quia A, *cett. mei*, L1 : qua P : quod *ed. Bonon.* 66 reiciat-
A, *cett. mei* : reiciet- H4 : proiciat- EH2L1m 69 expectes
AD, *cett. mei* : expectas DsscrQL1m : explores P5 ut in* JR

- ignoscant augusta mihi loca dique locorum!
 uenit in hoc illa fulmen ab arce caput.
 esse quidem memini mitissima sedibus illis
 numina, sed timeo quae nocuere loca.
 75 terretur minimo pinnae stridore columba,
 unguibus, accipiter, saucia facta tuis;
 nec procul a stabulis audet discedere, siqua
 excussa est auidi dentibus agna lupi.
 uitaret caelum Phaethon, si uiueret, et quos
 80 optarat stulte, tangere nollet equos.
 me quoque, quae sensi, fateor Iouis arma timere;
 me reor infesto, cum tonat, igne peti.
 quicumque Argolica de classe Capherea fugit,
 semper ab Euboicis uela retorsit aquis:
 85 et mea cumba semel uasta percussa procella
 illum, quo laesa est, horret adire locum.
 ergo, care liber, timida circumspice mente,
 et satis a media sit tibi plebe legi.

71 tibi H2 74 quae *Richmond* : qui *codd.* loca *Richmond*
 (locos *iam Hall*) : deos *codd.* 75 minimo] minime E : nimio
 B 76 tuis] simul *Bodl. Can. Patr. Lat. 43* : semel *Vincentius*
Bellouac. Spec. Hist. 7.16 77 non b1, *ed. Bonon.* a *cett. mei*,
 L1m : ab AHL4PV : *uerb. om.* E discedere (*Fpc?*), *cett. mei* :
 decedere *Fac* : secedere E : descendere dNP2 79 pheton
 celum CEm 80 optarat AC? P, *cett. mei*, L1 : optabat P4 :
 optauit B3eP5 : optaret L4d? iungere K3 81 quae *cett.*
mei : qui TB3P4 cauere Q 82 tonet Q igne G, *cett. mei* :
 ille G²b1 premi G *in ras.* 84 retorsit *Bentleius* : retorquet
codd. 87 ergo care O6pc (*mg*), *Merula in textu* : ergo caue
 B? G, *cett. mei* : ergo time G² : ergo age care* *Heinsius* (*qui et*
caute coni.) timida Obpc : et timida *omnes mei* 88 et m, *Me-*
rula in textu, 'in nonnullis' *Naugerius* : ut DV2ac, *cett. mei* : an
 BDulb1 : nunc V2pc : non K3O6mg : quod H4 : num *Heinsius*

- dum petit infirmis nimium sublimia pinnis
- 90 Icarus, Icaris nomina fecit aquis.
difficile est tamen hinc, remis utaris an aura,
dicere; consilium resque locusque dabunt.
si poteris uacuo tradi, si cuncta uidebis
mitia, si uires fregerit ira suas,
- 95 siquis erit qui te dubitantem et adire timentem
tradat, et ante tamen pauca loquatur, adi.
luce bona dominoque tuo felicior ipse
peruenias illuc et mala nostra leues;
namque ea uel nemo, uel qui mihi uulnera fecit
- 100 solus Achilleo tollere more potest.
tantum ne noceas, dum uis prodesse, uideto –
nam spes est nostro nostra timore minor –
quaeque quiescebat, ne mota resaeuiat ira,
et poenae tu sis altera causa, caue.

90 icariis nomina ... aquis *ed. Aldina prior* : icarias nomine ... aquas BCEFG²KQTamR : equoreis nomina ... aquis A + A²DacL1pc, *florileg. Par. lat. 8465* : equoreas nomine ... aquas A(iterum)Dpc?GHL4PVV2L1ac : ignotis nomina ... aquis Mayer signat* V5sscr 91 hinc CacFGHL4PVV2 : hic D?KQV5 : an BCpcT : ut JR : *uerb. om.* E remis tamen hic Heinsius an aura FsscrQ, *cett. mei* : in aura L4 : ut aura F : an ala 'codex ... Servii' Heinsius, *perperam* : aura tantum E 93 uacuo poteris H3O2 tradi uacuo *ed. Bonon.* 94 ille L4V 95 uolentem GK 96 et *cett. mei* : ut P, *Francius* : at Dan. Heinsius (*cum locutus*) locutus BD 97 ipse BEHPRul : ipso *cett. mei* opto ... ipso uel tuo ... opto Shackleton Bailey 100 pellere O6 101 uideto FsscrG, *cett. mei* : memento EF G²Td, *edd. princ.* : caueto Bodl. *Add. A. 208* 102 nostro Hall : animo FKV2JR : animi D, *cett. mei* : nimio Dul est omni uel est magno Heinsius, *qui et exanimi proposuit* 104 et omnes mei, m : ne b1b2msscrV11 : neu Riese tu D, *cett. mei* : ne BDsscrEF (*pc? ex nec*)

- 105 cum tamen in nostrum fueris penetrale receptus,
 contigerisque tuam, scrinia curua, domum,
 aspicias illic positos ex ordine fratres,
 quos studium cunctos euigilauit idem.
 cetera turba palam titulos ostendet apertos,
 110 et sua detecta nomina fronte geret:
 tres procul obscura latitantes parte uidebis;
 sic quoque, quod nemo nescit, amare docent.
 hos tu uel fugias, uel, si satis oris habebis,
 Oedipodas facito Telegonosque uoces.
 115 deque tribus, moneo, siqua est tibi cura parentis,
 ne quemquam, quamuis ipse docebit, ames.
 sunt quoque mutatae, ter quinque uolumina, formae,
 nuper ab exequiis pignora rapta meis.
 his mando dicas, inter mutata referri
 120 fortunae uultum corpora posse meae;

105 nostrum] uestrum eNV10 : notum *Heinsius olim*
 106 domum ... tuam O2 curua G, *cett. mei* : parua DEG²Q
 b2ul : curta *Heinsius olim* 107 aspicias DpcT?, *cett. mei* :
 aspicias O4 : aspiceres Dac : accipies V illuc E illic aspicias
 K2 109 ostendet BFGHKPQV : ostendit CDEFsscr?L4
 T?V2 : ostendat V6 110 geret BFGKpcV : gerit CDEL4Q
 T?V2 : gerent Kac : gerunt HPH2 : feret JR 112 sic quo-
 que *Burmanner* (*qui et hic quoque proposuit*) : hi quoque G²,
cett. mei : hi qui GL4QV : hos qui *T. Faber* : hi quia *Vogel*
 113 quos *Heinsius* uel tu mN 115 siqua est tibi] si sit tibi
 b1 : si quae tibi 'cum tribus scriptis. quod mollius' *Heinsius*
 116 docebit HV2pc, *cett. mei* : docebis HulVV2ac : dolebis O1
 118 exequiis] obsequiis V : exiliis O4 pignora *Hall* : carmina
codd. 119 mando G, *cett. mei* : mando ut G²b1

namque ea dissimilis subito est effecta priori,
 flendaque nunc, alio tempore laeta fuit.
 plura quidem mandare tibi, si quaeris, habebam,
 sed uereor tardae causa fuisse morae;
 125 et si quae subeunt tecum, liber, omnia ferres,
 sarcina laturo magna futurus eras.
 longa uia est, propera: nobis habitabitur orbis
 ultimus, a terra terra remota mea.

2

Di maris et caeli – quid enim nisi uota supersunt? –
 soluere quassatae parcite membra ratis;
 neue, precor, magni subscribite Caesaris irae:
 saepe premente deo fert deus alter opem.
 5 Mulciber in Troiam, pro Troia stabat Apollo;
 aequa Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.

121 nam quae *Fpc, Luck* 122 alio *B, Heinsius* : aliquo *cett.*
mei laeta] lenta *Dul?* : grata *DK* 124 sit ista *T* morae *G²,*
cett. mei, L1 : uiae *AGL4QTV* 125 et si *A, cett. mei* : quod
 si* *L2ul, Hafniensis Heinsii* : sed si *ed. Veneta a. 1474* 126 la-
 turo *BCDEFGKTL1* : laturi *V2* : latori *AHL4PQV*
 127 uia *G, cett. mei* : mora *G²* 128 a patria *Heinsius* mea
GQ, cett. mei : mea est *DEG²b1e* : tua *B* : tua est 'liber *Servii*'
teste Heinsio, perperam **Carm. 2** (A) *BCDEFG(G²)HKL4PQ*
TVV2] separant *D* (*litt. cap. init. sed nullum spatium*) *K+V2* (*litt.*
cap. init. pc), *cett. mei*: continent *KV2mO3O4P2P4* 2 par-
 cite ... soluere *H2* uela *Q* 3 magnae *BEL4Qb2*

- oderat Aenean propior Saturnia Turno:
 ille tamen Veneris numine tutus erat.
 saepe ferox cautum petiit Neptunus Vlixem:
 10 eripuit patruo saepe Minerua suo.
 et nobis aliquod, quamuis distamus ab illis,
 quid uetat irato numen adesse deo?
 uerba miser frustra non proficientia perdo:
 ipsa graues spargunt ora loquentis aquae,
 15 terribilisque Notus iactat mea dicta, precesque
 ad quos mittuntur non sinit ire deos.
 ergo idem uenti, ne causa laedar in una,
 uelaeque nescioquo uotaque nostra ferunt.
 me miserum, quanti montes uoluuntur aquarum!
 20 iam iam tacturos sidera summa putes.
 quantae diducto subsidunt aequare ualles!
 iam iam tacturas Tartara nigra putes.
 quocumque aspicio, nihil est nisi pontus et aer,
 fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.

8 numine *Dul, cett. mei* : munere DKb1 11 aliquod
 L4sscrT?, *cett. mei, L1* : aliquid AL4PV : aliquis *ed. Bonon.*
 12 quid Eb1m, *Par. lat. 7647* : quis *cett. mei* uetat *cett. mei* :
 uetet B : neget 'alius' *ap. Burmannum* 13 nil G3 perficien-
 tia AL1 15 dicta AFGQul, *cett. mei* : uerba DG²KQTL1 :
 uota N : uela F³mg b2?P4 : membra e, *ed. Bonon.* : uerb. om. E
 17 nec ... laedor AL4 18 uotaque nostra G, *cett. mei* :
 uerbaque nostra DG² : nostraque uota m 19 tanti *ed. Bonon.*
 tolluntur *Burmannus* 20 rapturos (*non rupturos*) P4 *ordo*
uersuum 23, 24, 21, 22 in m 21 diducto CFKQT : diducte
 GHL4PVV2 : deducto BDE, *edd. princ.* 23 aspicio] aspi-
 cies O1O6, *Louaniensis Heinsii* : aspicias* *Heinsius* nihil G, *cett.*
mei : nil* DG²? : non *ed. Bonon.* 24 tumidus Kpc (*ex -as*)
 Ppc, *cett. mei, L1* : tumidis AF? L4sscr.Pac : timidis L4 nubi-
 bus] nubilus P : flatibus E

- 25 inter utrumque fremunt inmani murmure uenti;
 nescit, cui domino pareat, unda maris:
 nam modo purpureo uires capit Eurus ab ortu,
 nunc Zephyrus sero uespere missus adest,
 nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto,
 30 nunc Notus aduersa proelia fronte gerit.
 rector in incerto est, nec quid fugiatue petatue
 inuenit: ambiguis ars stupet ipsa malis.
 scilicet occidimus, nec spes nisi uana salutis,
 dumque loquor, uultus obruit unda meos.
 35 opprimet hanc animam fluctus, frustraue precanti
 ore necaturas accipiemus aquas:
 at pia nil aliud quam me dolet exule coniunx;
 hoc unum nostri scitque gemitque mali:
 nescit in inmenso iactari corpora ponto,
 40 nescit agi uentis, nescit adesse necem.

25 fremunt *cett. mei*, L1 : ferunt Am, *ed. Bonon.* : premunt
 O1 : super L4 immani murmure FG, *cett. mei* : immani tur-
 bine EFsscrG²V5 : immania murmura Q 26 magis H3
 27 rapit unus Vaticanus Heinsii 29 gelidus sicca boreas BCD
 FKV2b1 : sicca gelidus boreas AGHL4PQV : gelidus sicco
 boreas m : gelidus boreas sicca T : gelidus scithica boreas EL1
 32 ambiguis] assiduis H2 : in mediis L2 ars stupet G, *cett.*
mei : a(d)stupet B2, *ed. Bonon.* : mens stupet G³ : obstupet
 (cum ipse) Ger. Maurisius ipsa] illa Pb2 : ipse B2 b1ac P2ac? :
 ille *ed. Bonon.* : icta Burmannus 33 nisi uana V2O6mg : est
 ulla *cett. mei* super ulla saluti est Heinsius 34 unda maris F
 35 opprimet] opprimat H2O1 : obruet H3H4pc 37 at pia G,
cett. mei : at mea G² nil] non G3 38 fletque T gemit-
 Cmg, *cett. mei* : dolet- C 39 brachia D, *ed. Bonon.*

- o bene, quod non sum mecum conscendere passus,
 ne mihi mors misero bis patienda foret!
 at nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
 dimidia certe parte superstes ero.
- 45 ei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma!
 quantus ab aetherio personat axe fragor!
 nec leuius laterum tabulae feriuntur ab undis
 quam graue ballistae moenia pulsat onus.
 qui uenit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
- 50 posterior nono est undecimoque prior.
 nec letum est miserum, genus est miserabile leti:
 demite naufragium, mors mihi munus erit.
 est aliquid, fatoue suo ferroue cadentem
 in solida moriens ponere corpus humo,
- 55 et mandare suis suprema et habere sepulcrum
 et non aequoreis piscibus esse cibum.

41 *nouum carmen ordiuntur* GL4 oBCDEFG²KTV2L1 : di(i)
 ADulGHL4PQV : et Hul passus ... mecum KT 42 bis
 ... mors b1L2m, *ed. Bonon.* toleranda L2 43 ipsa KT
 45 micuerunt G, *cett. mei* : rubuerunt* BG² : concurrunt *ed. Bonon.*
 nubila G, *cett. mei* : sidera DG²H3H4k1Rul, *Par. lat.*
 7647 47 laterum tabulae DK, *ed. Bonon.* : tabulae laterum
cett. mei unda m 49 hic] huc Qd : hinc *ed. Bonon.*
 51 non b1 est miserum Hall (*olim miserum est*) : timeo *omnes*
mei : uereor b1 52 demite G, *cett. mei* : desine G² : tollite
 L2 53 -ue ... -ue *Heinsius* : -que ... -que *codd.* cadentem
ed. Bonon. : cadente Rul : cadendum *omnes mei*, *ed. Romana* :
 cadenti k1ac : cadendo G3 : cadentis *Heinsius* 54 solida
 BEpcT : solita Eac, *cett. mei* 55 mandasse *Richmond* sup-
 rema et habere Hall : aliquem et sperare V2 : aliqua et sperare

fingite me dignum tali nece, non ego solus
 hic uehor: inmeritos cur mea poena trahit?
 pro superi, uiridesque dei, quibus aequora curae,
 60 utraque, iam uestras sistite, turba, minas,
 quamque dedit uitam mitissima Caesaris ira,
 hanc sinite infelix in loca iussa feram.
 si quam commerui poenam me pendere uultis,
 culpa mea est ipso iudice morte minor.
 65 mittere me Stygias si iam uoluisset ad undas
 Caesar, in hoc uestra non eguisset ope.
 est illi nostri non inuidiosa cruoris
 copia; quodque dedit, cum uolet, ipse feret.

Cmg?Dac?Fsscr?QO6pc : aliquid et sperare *BDpc?EFGHKL4*
PV : aliquo et sperare *O6ac* : aliquid sperare *TR* : aliquod spe-
 rare *C* sepulcrum *G*, *cett. mei* : sepulcra *H4* : salutem *G²* et
 mandata suis aliquid sperare sepulchra *Heinsius* : est aliquid
 mandare suis, sperare sepulchrum *Burmmanus* : et mandare suis;
 aliquid sperare sepulchrum *Watt* 58 hic *AG*, *cett. mei* : huc
DG²Vk1L1, *edd. princ.* : hinc *b1* : hac *Burmmanus* trahet *K2*
 60 manus *b1* 61 iustissima *E* 62 in *A*, *cett. mei* : ad *EK*
eL1m 63 quam commerui *Heinsius* : quam promerui* *H4ul*
L2, *ed. Veneta a. 1474* : quamquam merui *EFV2R* : quia com-
 merui *ed. Romana* : quia promerui *H4* : quia quam merui a
O3pc? : quoque quam merui *ADGH(K)L4PVV2ul* : quoniam
 merui *BCDulQTb1L1L2ul* : quantam merui *Rappold* : quam
 non merui *Hall olim* poenam me *Bpc?CFpc?QTL1m* : poena
 me *ABac?EGHL4PVV2* : me poena *DKL2* pendere *G²* :
 perdere *G*, *cett. mei* 65 nam si *Heinsius* ad *CG²b1R*, *edd.*
princ. : in* *G*, *cett. mei* 68 ipse *G*, *cett. mei* : ille *G²B2b2*

- uos modo, quos certe nullo puto crimine laesos,
 70 contenti nostris, di, precor, este malis!
 nec tamen, ut cuncti miserum seruare uelitis,
 quod periit, saluum iam caput esse potest.
 ut mare considat uentisque ferentibus utar,
 ut mihi parcatis, num minus exul ero?
 75 non ego diuitias auidus sine fine parandi
 latum mutandis mercibus aequor aro,
 nec peto, quas quondam petii studiosus, Athenas,
 oppida non Asiae, non loca uisa prius.
 non ut Alexandri claram delatus ad urbem
 80 delicias uideam, Nile iocose, tuas,
 nunc faciles opto uentos: quis credere possit?
 Sarmatis est tellus quam mea uela petunt.

69 uos modo] uos mihi CV : uos quoque Ke : at uos L2
 certe nullo puto (E modo), *cett. mei* : nullo certe puto QT : certe
 puto nullo *ed. Bonon.* laesos Kb2acP3R : laesi D, *cett. mei* :
 laedi B?Dulb1 70 di B : iam Dpc, *cett. mei* : ut Dac : uos
 NO2O6 esse BEK 71 nec] set Dac : et Dpc 72 iam
 FG, *cett. mei* : non BDEFsscr(ul?) G² 73 considat CEsscr
 GL4sscr (*pc ex -et*), *cett. mei* : consistat D : subsidat Csscr
 Kb1pc, *edd. princ.* : succidat G² : sit placidum E ferentibus D,
cett. mei : fauentibus Dmgb1 74 ut A, *cett. mei*, L1 : et *ed.*
Bonon. num *Heinsius* : non *codd.* 77–78 post 80 transposuit
Ehwald 77 nec] ne HL4PV : non CHul petii quondam
 Tb1 78 non loca AEGHulL4QVL1 : non mihi BCDFG²
 HKPV2: nunc mihi DulT, *Dan. Heinsius* ad finem u. 78 plenam
 distinctionem posuit Hall 79 ad D : in* *cett. mei* 81 nunc
 Hall : quod *codd.* : quo *Heinsius* : cum *Heyworth* faciles
Heinsius : facile est *codd.* uentos opto H2P5 possit EL4Q
 VV2 : posset *cett. mei* 82 petunt] petent O4 : petant H2

- obligor ut tangam laeui fera litora Ponti;
 quodque sit a patria tam fuga tarda queror.
 85 nescioquo uideam positos ut in orbe Tomitas,
 uelocem facio per mea uota uiam.
 seu me diligitis, tantos conpescite fluctus,
 pronaque sint nostrae numina uestra rati;
 seu magis odistis, iussae me aduertite terrae:
 90 supplicii pars est in regione mei.
 ferte – quid hic facio? – rapidi, mea carbasa, uenti!
 Ausonios fines cur mea uela uident?
 noluit hoc Caesar: quid quem fugat ille tenetis?
 aspiciat uultus Pontica terra meos.
 95 et iubet et merui; nec, quae damnauerit ille,
 crimina defendi fasque piumque puto.

83 laeui tangam K2 laeui G², *cett. mei* : saeui DK : semi-B : leti- C : uelis G : sinis(tri) V 84 tam GTH4 : iam G², *cett. mei* 86 uelocem facio *Diggle* (*qui et efficio celerem proposuit*) : exilem facio *cett. mei* : exilii facio Ful (F *inc.*) QTV : exilio facio B2H3 : exilem facito m : efficio lenem Hall (*olim efficio facilem. epitheton, quod adest pro uaria lectione in P4, iam excogitauerat Gronouius*) : en celerem facio Watt 85 quo Fpc, *cett. mei* : quos BFacGL4V2 87 cunctos C 88 nostra G? 89 iustae Q aduertite G², *cett. mei* : auertite GHP : uertite V 90 hac regione b1k1P4, *ed. Romana* mei O1, Heinsius : mori omnes mei 91 carbasa F2, Heinsius : corpora F, *cett. mei* : cornua Ful 92 uident BCDEG²KTb2L1m : uolunt FGHPV : colunt J : iuuant AL4QV2 : tenent Ful : petunt b1R 93 quid] quod E : cur DGKb1 94 aspiciat] aspiciet V5 : accipiat TV5ul 95 damnauerit ille DulFac, *cett. mei* : damnauerat ille BC(E)FpcPV2 : damnauerit ipse K : damnauerat ipse D 96 carmina PK -que ... -que Cpc, *cett. mei* : -ue ... -ue* BCacDFKTV2 puto Cpc, *cett. mei* : puta Cac?H4

si tamen acta deos numquam mortalia fallunt,
 a culpa facinus scitis abesse mea.
 immo ita, non cautum si me merus abstulit error,
 100 stultaque mens nobis, non scelerata fuit,
 quamlibet in minimis domui si fauimus illi,
 si uotis auxi publica uota meis,
 hoc duce si dixi felicia saecula, proque
 Caesare tura pius Caesaribusque dedi,
 105 si fuit hic animus nobis, ita parcite, diui!
 si minus, alta nocens obruat unda caput!

99 non cautum *Hall* : uos scitis *Dpc?EKQTH4L2* : si scitis
BCFHL4PV2 : est scitis *GV* : di, scitis *Heinsius* sic me *b1*
 merus *Camps* : meus *omnes mei* : malus *b1H4O2P5ulR* impu-
 lit *ed. Bonon.* 100 non nobis mens *GHL4PV* 101 quam-
 libet in minimis *conposuit Diggle e codicum uariationibus, quas sic*
breuiter constringam : (i) quamlibet *G²O2* : qua libet *E* : quam
 licet *BKb1P4* : qua licet *Dul* : quo libet *C* : quo licet *DHul*
TV : quod licet *CmgFGHL4PQV2*; (ii) in *DFac* : *eBCEFPcH*
L4PQTVV2 : ex *KeO2* : et *GP4* qua licet et *Binsfeld*
 102 si uotis auxi *Hall* : si satis augusti *cett. mei* : sint satis
 augusti *V2d, ed. Veneta a. 1474* : si satis adiui *Bentleius* : si uox
 Augusti *Shackleton Bailey* : si sacra Augusti *Watt* uota meis
Bentleius, Menckenius : iussa mihi *cett. mei* : iussa mei *F2* : uisa
 mihi *AL4* : iussa tuli *b1b2ulk1P3* : causa mihi *K2* : cura fuit
K3 : iussa dei *Heinsius* 103 dixi *C?D, cett. mei* : duxi
DsscrGKb2 saecula *ACsscr, cett. mei* : tempora *BCEL1* pro-
 que *H3H4O4R* : pro quo *omnes mei* 104 pius ... dedi *F*
 (Q prius) *V2JRul* : piis ... dedi *Cpc?, cett. mei* : deis ... dedi *B* :
 dedi ... pius *Cac* : dedi ... piis *B2H2ack1* 106 sin *nescio*
unde (non P) nocens *Heinsius* : cadens *omnes mei* : ruens *H4*

fallor, an incipiunt grauidae uanescere nubes,
 uictaque mutati frangitur ira maris?
 non casu, sed uos sub condicione uocati,
 110 fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

3

Cum subit illius tristissima noctis imago,
 quod mihi supremum tempus in urbe fuit,
 cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui,
 labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
 5 iam prope lux aderat qua me discedere Caesar
 finibus extremae iusserat Ausoniae.

107 uanescere A, *cett. mei* : euanescere BCDEKk1L1
 108 ira BFG²KV2b2 : unda G, *cett. mei* 109 casu Fac, *cett.*
mei : casus FpcB2H4acP2 sed uos sub BDEG²KTb1 : uos
 sed sub F (uos *add. sscr*) G, *cett. mei* : uos hac sub P5 : mihi sed
 sub L2 : sed ea uos *Heinsius* Carm. 3 (A)BCDEFG(G²)HK
 L4PQTVV2] *separant cett. mei*: *continuant* EdmNO3 1 cum
 Cmg, *cett. mei* : dum CDE?GV : P *inc.* 2 quod CQ : quae
 EFpc?H?B2O1 : qua Fac?, *cett. mei* 3 recolo Q 4 nunc
 DG²Hul : tunc GH, *cett. mei* : tum T 5 qua G², *cett. mei* :
 cum AGHL4PQV discedere (Fpc), *cett. mei* : decedere
 FacV2, Wakefield 6 extremis CEK, *ed. Bonon.*

- nec spatium nec mens fuerat satis apta parando:
 torpuerant parua pectora nostra mora.
 non mihi seruorum, comitis non cura legendi,
 10 non aptae profugo uestis opisue fuit.
 non aliter stupui quam qui Iouis ignibus ictus
 uiuit et est uitae nescius ipse suae.
 ut tamen hanc animo nubem dolor ipse remouit
 et tandem sensus conualuere mei,
 15 adloquor extremum maestos abiturus amicos,
 qui modo de multis unus et alter erant.
 uxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
 imbre per indignas usque cadente genas.
 nata procul Libycis aberat diuersa sub oris,
 20 nec poterat fati certior esse mei.
 quocumque aspiceres, luctus gemitusque sonabant,
 formaque non taciti funeris intus erat.

7 nec spatium nec mens fuerat G, *cett. mei* : nec spatium fue-
 rat nec mens DG²K : non spatium non mens fuerat C : nec
 mens nec spatium fuerat EH4m parando Diggle, Richmond :
 parendo V2 : parandi Cmg, *cett. mei* : paranti Q : paratu* C
 8 torpuerunt* Kenney parua Hall : longa *cett. mei* : nostra
 (... longa) E : dempta Shackleton Bailey pectora] tempora
 BEH4, ed. Bonon. : corpora e 9 non¹] nec H2H4k1 comi-
 tis F2ulV10 : comites omnes mei non²] nec b2acH2Jk1P3
 11 quam cum P5 ictus] actus dP5ul : ustus aulB3pcH2, ed.
 Romana 12 ille Par. lat. 8465, ed. Romana 13 animo P2 :
 animi* omnes mei 14 et Kac, *cett. mei* : ut Kpc mei Kpc,
cett. mei : mihi Kac 15 extremum] infelix NRul abiturus
 CFGl4pcQTVV2 : habiturus BDHL4acKP : aditurus E
 16 mihi m erat BGHL4PV 17 artius Mayer fouebat
 Heinsius 18 ingratas m 19 diuisa e (non P) 21 luctus
 gemitus-] gemitus luctus- DKb1H3H4O4 : planctus gemitus-
 Burmannus 22 non] nec E : in? H tanti ed. Bonon. instar
 NuIP4ac

- femina uirque meo, pueri quoque funere maerent,
 inque domo lacrimas angulus omnis habet.
 25 si licet exemplis in paruo grandibus uti,
 haec facies Troiae, cum caperetur, erat.
 iamque quiescebant uoces hominumque canumque,
 Lunaque nocturnos alta regebat equos.
 hanc ego suspiciens et ab hac Capitolia cernens,
 30 quae nostro frustra iuncta fuere Lari,
 ‘numina uicinis habitantia sedibus,’ inquam
 ‘iamque oculis numquam templa uidenda meis,
 dique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini,
 este salutati tempus in omne mihi.
 35 et quamquam sero clipeum post uulnera sumo,
 attamen hanc odiis exonerate fugam,
 caelestique uiro, quis me deceperit error,
 dicite, pro culpa ne scelus esse putet,
 ut, quod uos scitis, poenae non nesciat auctor:
 40 placato possim non miser esse deo.’
 hac prece adoraui superos ego, pluribus uxor,
 singultu medios inpediente sonos.

25 paruo FG²L4QV2 : paruis G², cett. mei in paruis exem-
 plis Kb1 26 troiae facies K 27 lprGHL4V 29 ego
 AG, cett. mei : tunc F²G² (tum) TV2 (tum) L1N et ab hac CD
 EFsscrG²K : et ad hanc ABGHL4PQ : atque hac T : et hac
 V : et hec V2 : hec et F 33 dii quoque linquendi V tenet
 DK 35 quamquam Cmg, cett. mei : quam qui L4 : quoquam
 V : quamuis H2 : tamquam C funera H4m, ed. Romana
 36 attamen G, cett. mei : uos tamen G² 39 quod AFsscr, cett.
 mei : quid L4 : quae BCFKdL1 uos scitis AF, cett. mei :
 sentitis FsscrTB2 non Hall : quoque codd. : ne Burmannus
 nesciat Burmannus : sentiat codd. 40 possim CKb1L1 :
 possum* A, cett. mei : possem B non Cul, cett. mei, L1 : si AL4
 VV2 : sic C 42 praepediente* P5V10

- illa etiam ante Lares passis adstrata capillis
 contigit extinctos ore tremente focos,
 45 multaque in auersos effudit uerba Penates
 pro deplorato non ualitura uiro.
 iamque morae spatium nox praecipitata negabat,
 uersaque in axe suo Parrhasis Arctos erat.
 quid facerem? blando patriae retinebar amore,
 50 proxima sed iussae nox erat illa fugae.
 a! quotiens aliquo dixi properante 'quid urges?
 uel quo festines ire uel unde, uide!'
 a! quotiens certam me sum mentitus habere
 horam, propositae quae foret apta uiae!
 55 ter limen tetigi, ter sum reuocatus, et ipse
 indulgens animo pes mihi tardus erat.
 saepe 'uale' dicto rursus sum multa locutus,
 et quasi discedens oscula summa tuli.

43 ipsa *ed. Romana* lares DG², *cett. mei* : aras DulGKL4
 QV passis CG, *cett. mei* : sparsis BCmgDEG²K, *edd. princ.*
 adstrata F?GB2P3pcP4 : prostrata BCmgDulFsscr?Kd, *edd.*
princ. : constrata Q : attracta CDHPT(V attacta)V2 : abstracta
 G³L1 : intracta AL4 : atrata Aul : affusa H4 : ablata E
 44 extinctos ABCmgDEFG²HulKL4TV2L1m : aeternos
 CDulGHPV : externos V6 : extructos Q, *ed. Bonon.* : antiquos
Vossianus Heinsii : hesternos *Heinsius* focos] rogos N : sonos T
 45 ad V2 auersos Cpc?V2, *Heinsius* : aduersos Cac, *cett. mei* :
 offensos b1 47 nouam elegiam indicat B3 48 -que in *Ieue-*
rus, Hall : -que ab *cett. mei* : sub C 50 proxima *Hall* : ultima
codd. ordo uersuum 53, 54, 51, 52 in K et H2ma 52 festines
 P2ac, *ed. Romana* : festinas omnes mei 53 sum me H3
 54 praepositae *ed. Bonon.* uiae Dul, *cett. mei* : fugae CDKT
 55 ipsi *Heinsius* 57 multa] plura Eb1 : uerba K
 58 summa A, *cett. mei* : firma B : multa CDETL1O1 tuli
Hall : dedi *codd.*

- saepe eadem mandata dedi meque ipse fefelli,
 60 respiciens oculis pignora cara meis.
 denique 'quid propero? Scythia est quo mittimur,' inquam
 'Roma relinquenda est: utraque iusta mora.
 uxor in aeternum uiuo mihi uiua negatur,
 et domus et fidae dulcia membra domus,
 65 quosque ego dilexi fraterno more sodales,
 o mihi Thesea pectora iuncta fide!
 dum licet, amplectar; numquam fortasse licebit
 amplius; in lucro est quae datur hora mihi.'
 nec mora, sermonis uerba imperfecta relinquo,
 70 amplectens animo proxima quaeque meo.
 dum loquor et flemus, caelo nitidissimus alto,
 stella grauis nobis, Lucifer ortus erat.
 diuidor haud aliter quam si mea membra relinquam,
 et pars abrumpi corpore uisa suo est.

59 refelli Q 60 grata H2, *ed. Bonon.* 61 quid] quod
 H : quo BETdR propero G, *cett. mei* : properas DG²Tb2
 mitteris *Heinsius* 62 mora EK : mora est G², *cett. mei* : mora
 es *Heinsius* mora iusta est GHL4 (roma) P 63 extremum
 H2acm negata est JR 65 quos ego CDKb1d fraterno di-
 lexi* CDK corde T 66 pignora e, *ed. Bonon.* 67 am-
 plectar CscrDEFsscrGHKPQTV2 : amplector BCFG²L4V
 68 lucro m, *ed. Bonon.* mihi est H2 69 relinquo] relinquam
 V4 : reliqui DK 70 amplectens b2e, *ed. Bonon.* :
 complectens *omnes mei* proxima] dulcia J : singula a 73 si
 me ... relinquant AL4 74 iussa F2P5 suo est CGH, *cett.*
mei : meo est B (mea) CscrDEG²HuIK, *edd. princ.* : meo V4

- 75 [sic doluit Mettus tum cum in contraria uersos
ultores habuit proditoris equos.]
tum uero exoritur clamor gemitusque meorum,
et feriunt maestae pectora nuda manus.
tum uero coniunx umeris abeuntis inhaerens
80 miscuit haec lacrimis tristia uerba suis:
'non potes auelli; simul a! simul ibimus,' inquit
'te sequar et coniunx exulis exul ero.
et mihi dicta fuga est, et me capit ultima tellus;
accedam profugae sarcina parua rati.
85 te iubet e patria discedere Caesaris ira,
me pietas: pietas haec mihi Caesar erit.'
taliam temptabat, sicut temptauerat ante,
uixque dedit uictas utilitate manus.
egredior – siue illud erat sine funere ferri –
90 squalidus inmissis hirta per ora comis.

75–76 *deleuit Heinsius, nec dubito quin spurium sit hoc distichon: atrocior enim est haec fabula quam ut Ouidi doloribus congruat, nec fuit ille proditor* 75 *doluit Mettus Salmasius* : *doluit metius* O6 : *doluit melius* V2 (*ul* *medius*) : *doluit priamus cett.* *mei* : *priamus doluit* P5 *uersos nescio unde* : *uersus* G, *cett. mei*, B2B3O1O6 76 *equos* C *cac* B2 : *equus* Cpc, *cett. mei*, B3 78 *pectora* C, *cett. mei* : *corpora* Cmg 80 *uerba* ACmg, *cett. mei* : *dicta* BCFKTV2L1 *suis* BEG²TN : *meis* G, *cett. mei* 81 *non]* *ne* V7 : *num* Heinsius (h)aDFac?KTV2 : *hinc* Du/Fpc, *cett. mei* : *hac* H2pc? : G *inc.* (G² *sine me simul*) 83 *dicta* Hall : *facta omnes* mei : *capta* O2 : *lata olim* Shackleton Bailey : *aperta* Heyworth *capit* G, *cett. mei* : *tenet* G²T *terra* m 85 a CDEKB2b2, *edd. princ.*

illa dolore amens tenebris narratur obortis
 semianimis media procubuisse uia,
 utque resurrexit foedatis puluere turpi
 crinibus et gelida membra leuauit humo,
 95 se modo, desertos modo conplorasse Penates,
 nomen et erepti saepe uocasse uiri,
 nec gemuisse minus quam si nataeue meumue
 uidisset structos corpus habere rogos,
 et uoluisset mali moriendo ponere sensum,
 100 respectuque tamen non potuisse mei.
 uiuat et absentem, quoniam sic fata tulerunt,
 absens auxilio subleuet usque suo.

91 amens G, *cett. mei* : gemens BG²Ke : mei O3pcO6
 obortis CDG²KL4V2 : abortis BEFGHPQTV 92 uidua
Heinsius uia QH4ulO4 : domo *cett. mei* 95 desertam K
 conplorasse G, *cett. mei* : deplorasse EG²Kb1 97 -ue ... -ue
 DF²K, *ed. Romana* : -ue ... -que *ed. Bonon.* : -que ... -que A,
cett. mei, L1 : -que ... -ue TV2d meum- AG², *cett. mei* : uiri-
 G²HPV, *ed. Bonon.* 98 structos C, *cett. mei* : fractos C²scr?
 HP 99 mali V6, *Madvig* : mori Fpc?, *cett. mei* : mori et D
 Fac² : semel *Shackleton Bailey* sensum *Luck* : sensus *codd.*
 100 potuisse *Heinsius*, *Francius* : posuisse E : periisse F²scr, *cett.*
mei, *Rul* : uoluisset Fb1JR : ualuisset F2ul, *Heinsius* mei ... ta-
 men DB2H2 102 absens *Hall* : uiuat et *omnes mei* : adiuuet
 k1 : uiuat ut *Salmasius*, *Gronouius* : ploret et *Shackleton Bailey*
 usque G, *cett. mei* : ipsa DEG²

- Tinguitur Oceano custos Erymanthidos Vrsae,
 occiduasque suo sidere turbat aquas.
 nos tamen Ionium non nostra findimus aequor
 sponte, sed audaces cogimur esse metu.
 5 me miserum! quantis increscunt aequora uentis,
 erutaque ex imis feruet harena fretis!
 monte nec inferior prorae puppique recuruae
 insilit et pictos uerberat unda deos.
 pinea texta sonant pulsu, stridore rudentes,
 10 adgemit et nostris ipsa carina malis.
 nauita, confessus gelidum pallore timorem,
 iam sequitur uictus, non regit arte ratem.

Carm. 4 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2] *separant*
 C+ D+ G²V+ N+, *T. Faber* : *continuant* CDGV, *cett. mei*, Jk1
 mN 2 occiduas- *Hall* : aequoreas- *codd.* 3 non nostra G,
cett. mei : nostra non G²B1e, *ed. Bonon.* findimus G², *cett.*
mei : fundimus V : scindimus Q : G *inc.* 4 ire HP 5 in-
 crescunt AulEGHPVb2O1Rul : nigrescunt B (-ent) CDF
 KQTV2L1 : me crescunt AL4 : turgescunt F2ul : crudescunt
Heinsius uentis G, *cett. mei* : nimbis G² 6 fretis AL4O1, *ed.*
Bonon. : uadis* G², *cett. mei*, *ed. Romana* : maris C : G *inc.*
 7 puppie GHL4PV (-is-) 9 texta Qpc, *cett. mei* : tecta GH
 L4PQacV : strantra (.i. transtra) K pulsu *Rothmaler* : pulsi
 V2pc, *cett. mei* : pulso L4V2acB2 : pulse V2ul 10 adgemit
 et G², *cett. mei* : ingemit et GHL4PQV : ingemuit (E)
 11 gelidum] gelido O3pc : gelidis E 12 insequitur D uic-
 tus] fluctus DK2 : uictam uel uicta uel uotis *Heinsius* non G,
cett. mei : nec* BEG²Kb1

- utque parum ualidus non proficientia rector
 ceruici rigidae frena remittit equi,
 15 sic non quo uoluit, sed quo rapit impetus undae,
 aurigam uideo uela dedisse rati.
 quod nisi mutatas emisit Aeolus auras,
 in loca iam nobis non adeunda ferar.
 nam procul Illyriis laeua de parte relictis
 20 interdicta mihi cernitur Italia.
 desinat in uetitas, quaeso, contendere terras,
 et mecum magno pareat aura deo.
 dum loquor et cupio pariter timeoque repelli,
 increpuit quantis uiribus unda latus!
 25 parcite caerulei uos parcite numina ponti,
 infestumque mihi sit satis esse Iouem.
 uos animam saeuae fessam subducite morti,
 si modo, qui periit, non periisse potest.

13 nil D uector FQV2dR 14 ceruici ... equi Hall :
 ceruicis ... equo codd. 15 non quo Qpc, cett. mei : quo non
 BFQacb1R trahit B3H2P4R 16 aurigam FK, cett. mei :
 rectorem FsscrKsscr ratis Némethy 19 Illyriis T. Faber :
 illyricis (uel simm.) codd. Illyrici ... relictis Heinsius 22 aura
 ACulDac, cett. mei : unda BCDpc (et ul) EFKL1m : ipse V2
 23 cupio pariter timeo- BCEQV2 : timeo pariter cupio-* DFG
 HL4P : timeo cupio pariter- K : pariter cupio timeo- T : timeo
 cupio nimium- V : cupio timeo pariter- b2 : pariter timeo cu-
 pio- m reuelli TH2H4ul'k1acV10 25 uos parcite AGHL4
 PV : uos saltem CDEFG²KQTV2L1 : nos saltem P2 : mihi
 saltem B 27 fessam saeuae B3b1H3L2

5a

- O mihi post nullos umquam memorande sodales,
 o cui praecipue sors mea uisa tua est,
 attonitum qui me, memini, carissime, primus
 ausus es adloquio sustinuisse tuo,
 5 qui mihi consilium uiuendi mite dedisti,
 cum foret in misero pectore mortis amor,
 scis bene quem dicam, positus pro nomine signis,
 officium nec te fallit, amice, meum.
 haec mihi semper erunt imis infixae medullis,
 10 perpetuusque animae debitor huius ero:
 spiritus in uacuas prius hic euanidus auras
 ibit et in tepido deseret ossa rogo,
 quam subeant animo meritorum obliuia nostro,
 et longa pietas excidat ista die.

Carm. 5a 1-10 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2; 11-44
 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant* E+, *cett. mei* :
continuant Em 1 nullos umquam *Madvig* : ullos numquam
 A (ul illos) KL4 (illos) P, *cett. mei*, L1 : uisos numquam T :
 ullos nusquam *Heinsius* 2 o cui BCac?DEFKQTV2 : o tibi
 G² : et cui Cpc?GHL4PV tua GB3ul : sua G², *cett. mei* 3 ut
 memini T 4 eloquio BTB2em 5 rite *Owen* fuisti* L2
 7 quem *Diggle* : cui *omnes mei* : qui *Nac* 8 meum K : tuum
cett. mei : pium *Burmannus* 9 infixae G², *cett. mei*, L1 :
 confixae AGHL4 : confissa V 10 animi B3N?P2 11 in-
cipit M in BCHL4MsscrPVV2 : et CsscrEGMe : hic DFK
 QT hic euanidus *Luck* : haec euanidus *Mpc* : haec euandus in
 Mac : hic tenuandus in CsscrEGHL4Pmg(V)V2 : hic tendam-
 us in P : extenuandus in DFKQT : est tenuandus in B :
 extenuatus in b1b2 : hic uacuandus in C : euacuandus in
 FsscrB2 13 animos ... nostros L2 14 decidat L2

- 15 di tibi sint faciles et opis nullius egentem
 fortunam praestent dissimilemque meae.
 ni tamen haec nauis uento ferretur iniquo,
 ignoraretur forsitan ista fides.
 Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
 20 si non infernas uiuus adisset aquas.
 ut foret exemplum ueri Phoceus amoris,
 fecerunt Furiae, tristis Oresta, tuae.
 si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes,
 Hyrtacidae Nisi gloria nulla foret.
 25 scilicet ut purum spectatur in ignibus aurum,
 tempore sic duro est inspicienda fides.
 dum iuuat et uultu ridet Fortuna sereno,
 indelibatas cuncta secuntur opes:
 at simul intonuit, fugiunt, nec noscitur ulli,
 30 agminibus comitum qui modo cinctus erat.
 atque haec, exemplis quondam collecta priorum,
 nunc mihi sunt propriis cognita uera malis.

15 et opis] sisui M : tibi di *Ehwald* 16 dique deeque M
 17 ni *Hall* : si *codd.* iniquo *Hall* : amico *cett. mei* : ab alto T
 18 illa E 19 numquam K sentiret P3 22 Oresta *Scaliger, Bersmannus* : (h)oreste *codd.* 23 rutulos L4MpcPQT
 V2ac : rutilos BCDEFpc?GHKVV2pc : rutilus Mac : rigidos
 O3ac Rutulo ... hoste *Madvig* iuisset *Francius* 24 nisi]
 niso b2 : fixi E : *uerb. om.* B 25 ut purum *Hall* : ut fuluum
cett. mei : et saluum M : ut solidum *Wilamowitz* : ut flauum
Owen 27 iuuat *cett. mei* : iuuat TV : fauet *Heinsius* ridet
 uultu O4P2 sereno G, *cett. mei* : secundo CG²Qb1, *ed. Bonon.*
 30 cinctus] cunctus M : iunctus *ed. Bonon.* 31 exemplis G²,
cett. mei : exempli H : exemplo G : exempla V

- uix duo tresue mihi de tot superestis amici:
 cetera Fortunae, non mea turba fuit.
- 35 quo magis, o pauci, rebus succurrite lapsis,
 et date naufragio litora tuta meo;
 neue metu falso nimium trepidate, timentes
 hac offendatur ne pietate deus!
 saepe fidem aduersis etiam laudauit in armis,
 40 inque suis quod amat, Caesar in hoste probat.
 causa mea est melior, qui non contraria foui
 arma, sed hanc merui simplicitate fugam.
 inuigiles igitur nostris pro casibus, oro,
 deminui siqua numinis ira potest.

5b

- Scire meos casus siquis desiderat omnes, (45)
 plus quam quod fieri res sinit, ille petit.
 tot mala sum passus quot in aethere sidera lucent,
 paruaque quot siccus corpora puluis habet;

35 rebus ... lapsis G²Mulb1e, ed. Bonon. : rebus ... lassiss
 Cmg : rebus ... laesis Cpc (lesiss ex telis) M, cett. mei : lesiss ...
 rebus KV5pc : lassiss ... rebus Merkelius 40 in sociis Francius
 quod amat Hall : amat hanc codd. 41 qui CD, cett. mei :
 quia* CscrDulET, ed. Bonon. foui CmgDG, cett. mei : moui
 CDulG²b1e : gessi N 44 siqua DulF, cett. mei : siquo
 Fsscr : siquid D (?-dem) : M inc. numinis G, cett. mei :
 caesaris G³B3b1H2k1O4, ed. Bonon. Carm. 5b (A)BCDEF
 G(G²)HKL4MPQTVV2] separant C+ VH3J+, von Bamberg,
 H. Schulz : continuant CV2 (spat. init. litt. cap. relicto), cett. mei, J
 1 desideret Q 2 petat V2 3 fulgent Eb1 4 paruula
 Francius erit M

- 5 multaue credibili tulimus maiora, ratamque,
 quamuis acciderint, non habitura fidem. (50)
 pars etiam quaedam mecum moriatur oportet,
 meque uelim possit dissimulante tegi.
 si uox infragilis, pectus mihi firmitus aere,
 10 pluraque cum linguis pluribus ora forent,
 non tamen idcirco conplecterer omnia uerbis, (55)
 materia uires exuperante meas.
 pro duce Neritio, docti, mala nostra, poetae,
 scribite: Neritio nam mala plura tuli.
 15 ille breui spatio multis errauit in annis
 inter Dulichias Iliacasque domos: (60)
 nos freta sideribus notis distantia mensos
 sors tulit in Geticos Sarmaticosque sinus.

5–6 fidemque / ... ratam V7, *ed. Romana* 7 parsque TN
 quaedam mecum G, *cett. mei* : mecum quaedam EG² de, *ed. Ro-*
mana 7–8 uix ad rem uidentur Richmondio 8 possit G²,
cett. mei : possint C?FGVe : possim E 9 infragilis BDEF
 G²MV2 : infragili ACGHL4PV : non fragilis QTL1NP2
 uox mihi si fragilis K pectus mihi firmitus G³, *cett. mei*, L1 :
 mihi pectus firmitus G² : mihi pectore firmitus ACGHL4PV
 aere Dan. Heinsius, duo codices Heinsii : haeret M : esset *cett. mei*
 si uox in fragili mihi pectore firmitus aere Heinsius 13 neritio
 MV2 : naritio BGHL4PTV : naricio CDEFKQ 14 neritio
 MV2 : naritio BGHL4PTV : naricio CDEFKQ nam] non
 M? : cum B 17 notis O6U1 : totis Mma, *cett. mei* : inter
 M : solitis Richmond 18 sors tulit BFpcG²QTB3H4N
 O1P3 : detulit AFacG, *cett. mei*, L1 : distulit CK : depulit
 Heinsius sarmaticosque BFsscrMPQTV2R : sarmatis ora AG
 HL4V : caesaris ira CDEFG²KL1 : sors lacrimosa Vogel

- ille habuit lectamque manum sociosque fideles:
 20 me profugum comites deseruere mei.
 ille suam laetus patriam uictorque petebat: (65)
 a patria fugi uictus et exul ego.
 nec mihi Dulichium domus est Ithacaue Sameue,
 poena quibus non est grandis abesse locis,
 25 sed, quae de septem totum circumspicit orbem
 montibus, imperii Roma deumque locus. (70)
 illi corpus erat durum patiensque laborum:
 inualidae uires ingenuaeque mihi.
 ille erat adsidue saeuis agitatus in armis:
 30 adsuetus studiis mollibus ipse fui.
 me deus oppressit, nullo mala nostra leuante: (75)
 bellatrix illi diua ferebat opem.
 cumque minor Ioue sit tumidis qui regnat in undis,
 illum Neptuni, me Iouis ira premit.
 35 adde quod illius pars maxima ficta laborum est:
 ponitur in nostris fabula nulla malis. (80)

19 lectam- *Hall* : fidam- *codd.* domum *ed. Bonon.* socios-
 que fideles] fidosque sodales E : certosque sodales *Heinsius* :
 firmosque sodales *Burmamnus* 21 patriam laetus E patriam
 uictor laetusque H4pc, *Par. lat.* 7647 petebat F, *cett. mei* :
 tenebat FulV 22 fugi KMQTV2B3ulJO3pcP2Rpc : fugio
cett. mei 23 same- *Merula in textu et comment.* : samo- V :
 samos- F, *cett. mei* 27 erat firmum H4 28 ingenuae-] exi-
 guae- b1H2 : ingenium- *ed. Bonon.* 30 adsuetus A, *cett.*
mei : at suetus M : adsiduus b1L1O4V11 33 cumque *mihi*
suspectum 34 iouis ... premit G, *cett. mei* : premit ... iouis B
 (-at) G²KP4P5 35 laborum est BCDEFG²QTV2pc :
 laborum GHKL4MPVV2ac : malorum P5ac

denique quaesitos tetigit tandem ille Penates,
 quaeque diu petiit, contigit arua tamen:
 at mihi perpetuo patria tellure carendum est,
 40 ni fuerit laesi mollior ira dei.

6

Nec tantum Clario Lyde dilecta poetae,
 nec tantum Coo Bittis amata suo est,
 pectoribus quantum tu nostris, uxor, inhaeres,
 digna minus misero, non meliore uiro.
 5 te mea supposita ueluti trabe fulta ruina est:
 siquid adhuc ego sum, muneris omne tui est.
 tu facis ut spoliū ne sim, neu nuder ab illis
 naufragii tabulas qui petiere mei.

37 tandem *Wassenbergh* : tamen *codd.* 39 carendum est
cett. mei : carendum EMQV2 Carm. 6 (A)BCDEFG(G²)H
 KL4MPQTVV2] *separant cett. mei* : *continuant* EM 1 clario
 lyde *cett. mei* : clario lyde est *ed. Bonon.* : clario est lyde H4,
Owen : clario est idem M : lyde clario Q poetae est O1
 2 c(h)oo BCpcDEFG³KQTL1 : clario ACacG?HL4(?dar-)
 MPVV2 Bittis *Merkelius* : battis (*uel simm.*) *cett. mei* : baccis
 C?T amica EM suo est *cett. mei* : suo Bb2 3 pectoribus
 quantum tu nostris *Cpc, cett. mei* : pectoribus nostris quantum
 tu *CacHL4PV*(tibi) uxor semper K 5 supposita est E
 ruina est D (est *sscr*), *cett. mei* : ruina BDEFK : carina b1u/H2
 K2P5 6 siquis MV6 omne tui est *Mul, cett. mei* : omne tui
 EG : esse tui Mk1 : ecce tui *Owen* 7 ne sim O2 : non sim
omnes mei neu *FpcB2, Heinsius in textu* : ne BKb2P5 : nec
Fac, cett. mei ullis E

- utque rapax stimulante fame cupidusque cruoris
 10 incustoditum captat ouile lupus,
 aut ut edax uultur corpus circumspicit ecquod
 sub nulla positum cernere possit humo,
 sic mea nescioquis, rebus male fidus acerbis,
 in bona uenturus, si paterere, fuit.
 15 hunc tua per fortes uirtus submouit amicos,
 nulla quibus reddi gratia digna potest.
 ergo quam misero, tam uero teste probaris,
 hic aliquod pondus si modo testis habet.
 nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,
 20 aut comes extincto Laodamia uiro.
 tu si Maeonium uatem sortita fuisses,
 22 Penelopes esset fama secunda tuae:
 33 prima locum sanctas heroidas inter haberes,
 34 prima bonis animi conspicerere tui,
 [23 siue tibi hoc debes, nullo pia facta magistro,
 cumque data mores sunt tibi luce dati,

9 sitiensque L2ul 11 ecquod *ed. Aldina altera* : et quod *codd.* 12 sub nulla *codd.* : sub nuda *Scaliger* : in nuda *Fran-
 cius* 13 rebus male fidus EGHLMVPV : male fidus rebus
 BCDFKQTV2 : rebus male fisis *Burmmanus* 14 patiare
 Eb1 19 probitate] pietate T : bonitate* L2 21 tu si] si tu
 Ke : at si T 22 tuae] tui T : tibi b1O4, *ed. Bonon.*
 33–34 post 22 transposuerunt *Maehly, Riese* 34 om. M con-
 spiciere BCKV 23–28 secundis ipsius poetae curis adsignan-
 dos esse censet *Kenney, exclusit Hall* 23 hoc *Fpc, cett. mei* :
 haec *FacH2* nullo ... magistro *Mpc, cett. mei* : nulla ...
 magistra* D?FKQL2 : nulla ... magistro E : nulli ... magistra
 M?ac 24 data *Hall* : noua *codd.*

- 25 femina seu princeps, omnes tibi culta per annos,
 te docet exemplum coniugis esse bonae,
 adsimilemque sui longa adsuetudine fecit,
 grandia si paruis adsimilare licet.]
 ei mihi, non magnas quod habent mea pectora uires,
 30 nostraque sunt meritis ora minora tuis,
 siquid et in nobis uiui fuit ante uigoris,
 32 extinctum longis excidit omne malis!
 35 quantumcumque tamen praeconia nostra ualebunt,
 carminibus uiues tempus in omne meis.

7

- Siquis habes nostri similes in imagine uultus,
 deme meis hederas, Bacchica sarta, comis.
 ista decent laetos felicia signa poetas:
 temporibus non est apta corona meis.
 5 hoc tibi dissimula, senti tamen, optime, dici,
 in digito qui me fersque ferasque tuo,

26 pia^e P5 27 sui G, *cett. mei* : sibi G²KR 29 pectora
Hall : carmina *codd.* 31 siquid ut R uiui fuit] usus fuit
 V11 : sicut fuit P3 32 excidit G², *cett. mei*, J11 : occidit*
 AG?HL4M²V2 ante H4 35 praecordia KR **Carm. 7**
 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant* C+ E+, *cett.*
mei : *continuant* CEM 1 nostri DFpcGHPV : nostris BCE
 FacKL4QT : nostros MV2 in *om.* G (*add.* G²)HMPV
 2 ba(c)chica DGHKPVV2L1 : ba(c)chia ABCL4(M)T :
 bachea EF, *Par. lat.* 8254 3 illa V 5 hoc B? F, *cett. mei* :
 haec EFsscrK?L4b1dR dissimulas* V6pc, *Heinsius* (*cum* sen-
 tis) senti C, *cett. mei* : sentis* C?sscr P, *ed. Bonon.* : sensi V6pc
 omnia D 6 ferasque *Heinsius* : refersque *codd.* rogo *Rich-*
mond

- effigiemque meam fuluo complexus in auro,
 cara relegati, qua potes, ora uides.
 quae quotiens spectas, subeat tibi dicere forsan
 10 'quam procul a nobis Naso sodalis abest!'
 grata tua est pietas, sed carmina maior imago
 sunt mea, quae mando qualiacumque legas,
 carmina mutatas hominum dicentia formas,
 infelix domini quod fuga rupit opus.
 15 haec ego discedens, sicut bene multa meorum,
 ipse mea posui maestus in igne manu;
 utque cremasse suum fertur sub stipite natum
 Thestias et melior matre fuisse soror,
 sic ego, non meritos, mecum peritura, libellos,
 20 inposui rapidis uiscera nostra rogis:
 uel quod eram Musas, ut crimina nostra, perosus,
 uel quod adhuc crescens et rude carmen erat.
 quae, quoniam non sunt penitus sublata sed extant
 pluribus exemplis † scripta fuisse reor †,

8 cara DFGKMV2 : clara BCEHL4PQV : ficta T qua a?,
 ed. Romana : quae omnes mei : quam K2P4pc uide
 L2pcO2ulP5 9 dicere saltem b1b2sscr e, Willymott
 10 abest] abes R : adest K 11 grata Mpc, cett. mei : cauta
 Mac 12 sunt] dent Q : sint Burmannus 13 nouam elegiam
 ordiuntur CFL4QV2NR capitulum praefigunt EHP2 di-
 centia D, cett. mei : narrantia Dsscr, ed. Romana uersuum
 ordo 14, 17, 18, 19, 16, 15, 20 in M 15 bene BCFGHMP
 TVV2 : bona CsscrDEFmgKL4Q 19 peritura C, cett. mei :
 moritura Csscre, ed. Bonon. 21 crimina Csscr, cett. mei :
 carmina CQb1b2O4 23 penitus non sunt H2 sublata Cmg,
 cett. mei : ablata C 24 ulcus in uerbis scripta fuisse reor (quae
 absurda sunt) dispicio, et forsan et prior uersus pars corruptela labo-
 ret fuisse reor cett. mei : fuisse meis M : diemque ferunt olim
 cogitabam

- 25 nunc precor ut uiuant, et non ignaua legentum
 otia delectent admoneantque mei.
 nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
 nesciet extremam siquis abesse manum.
 ablatum mediis opus est incudibus illud,
 30 defuit et coeptis ultima lima meis.
 en ueniam pro laude peto, laudatus abunde,
 non fastiditus si tibi, lector, ero.
 hos quoque sex uersus in primi fronte libelli,
 si praeponendos esse putabis, habe:
 35 'orba parente suo quicumque uolumina tangis,
 his saltem uestra detur in urbe locus.
 quoque magis faueas, non sunt haec edita ab ipso,
 sed quasi de domini funere rapta sui.
 quidquid in his igitur uitii rude carmen habebit,
 40 emendaturus, si licuisset, erat.'

25 legentum *Scaliger* : legentem *codd.* 27 non BKe poterunt V2ul, *cett.* mei : poterant M?V2b2 illo HPB2b2ul
 28 nesciet BCDpcEFG²KMQTV2 : nesciat CscrDac?G?HL4
 PV extremam Hall : his summam *codd.* 30 deficit DK coep-
 tis Luck : certis F2ul : scriptis omnes mei : ceris Heinsius
 31 en Hall : et *cett.* mei : sic D 33 primi Heinsius : prima
codd. libellis Burmannus 35 tangis Cscr, *cett.* mei : tanges
 B : cernis CDEb1 : cernes F 36 uestra Mac, *cett.* mei :
 nostra FK?MpcQ : dextra P 37 utque Q faueas G², *cett.*
 mei : foueas GKH2 : caueas O4 non sunt haec QTe : non
 haec sunt *cett.* mei : haec non sunt CM ipso G, *cett.* mei : illo
 BCG²KQTb1 39 quicquid in *Tristium codices* : siquid in
Metamorphoseon cod. Neapol. IV.F.3 saec. xi 40 erat EVe,
Vaccae uita Lucani 333.16 Hos., ed. Aldina altera : eram *cett.* mei

- In caput alta suum labentur ab aequore retro
 flumina, conuersis Solque recurret equis;
 terra feret stellas, caelum findetur aratro,
 unda dabit flammās, et dabit ignis aquas –
 5 omnia naturae praepostera legibus ibunt,
 parsque suum mundi nulla tenebit iter;
 omnia iam fient, fieri quae posse negabam,
 et nihil est de quo non sit habenda fides.
 haec ego uaticinor, quia sum deceptus ab illo,
 10 laturum misero quem mihi rebar opem.
 tantane te, fallax, cepere obliuia nostri,
 adflictumque fuit tantus adire timor,
 ut neque respiceres nec solarere iacentem,
 dure, nec exequias prosequerere meas?
 15 illud amicitiae sanctum et uenerabile nomen
 re tibi pro uili sub pedibusque iacet?

Carm. 8 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant* Er, *cett. mei* : *continuant* EMV2 (*init. litt. cap. spat. relicto*) H4 1 *acta Francius* uoluentur R 3 *findetur* V2pc, *cett. mei* : *fundetur* EV2ac : *scindetur* BKQb1e, *ed. Bonon.* 7 *fiant* M *negabam*] *negabant* B3H2H4pc, *Owen* : *negabat* Mac : *negabit* Mpc : *negauit* Riese 11 *cepere* A, *cett. mei* : *tenuere* B3L1 12 *dampnatum*- P4 -ne *Heinsius* fuit K, *cett. mei* : *tibi* Ksscr : *metus* b2 14 *neque* AGHL4MPVL1 *prosequerere*] *persequerere* b1?P5 : *exequerere* F 15 *sanctum et* CEFGL4 (*semen et*) MQVV2 : *sanctum ac* BCsscrTR : *sanctum* DHP : *quondam* DuKabl *nomen* V, *cett. mei* : *numen* Vmg a? 16 *nunc tibi* *ed. Vicentina a. 1480* uili est Riese

- quid fuit ingenti prostratum mole sodalem
 uisere et adloquii parte leuare tui,
 inque meos si non lacrimam demittere casus,
 20 pauca tamen ficto uerba dolore loqui,
 idque quod ignoti faciunt, bene dicere saltem,
 et uotum populi publicaue ora sequi,
 denique lugubres uultus numquamque uidendos
 cernere supremo, dum licuitque, die,
 25 dicendumque semel, toto non amplius aeuo,
 accipere et parili reddere uoce 'uale'?
 haec fecere alii, nullo mihi foedere iuncti,
 et lacrimas animi signa dedere sui.
 quid nisi conuictu causisque ualentibus essem
 30 temporis et longi uinctus amore tibi?
 quid nisi tot lusus et tot mea seria nosses,
 tot nossem lusus seriaque ipse tua?

17 quae fuit M 18 alloquii ... tui] adloquii ... sui M :
 alloquio ... tuo K : alloquiis ... tuis *Ehwald* : alloquiis ... mali
Heyworth 19 lacrimam *Cac, cett. mei* : lacrimas *BCpcDFKV*
 demittere *MQV2* : dimittere *cett. mei* 20 sicco J loqui
Mul, cett. mei, B2 : pati M 21–22 *eiecerunt Wakkerus, Schra-*
derus 21 ingrati JR faciunt, bene *Francius* : faciunt uale
codd. : 'factum male' *Rothmaler* : faciunt uel *Merkelius*
 22 uotum *Hall* : uocem *codd.* 25 simul *MO1* 27 haec
Heyworth : hoc *P3ul* : at *omnes mei* : ut *K2P4* : et *O1* 29 es-
 sem *Cac, cett. mei* : esses *BCpce* 30 uinctus *DacE* : iunctus
Dpc, cett. mei tibi *CDpc, cett. mei* : tui *PB2* : mihi *BCmge* :
 fui *Dac* 31 lusus] ludos *B2O1* : lapsus *V2* : luctus *HL4PV*
 32 lusus *BDFGKMT* : ludos *CEQH4* : luctus *HL4PVV2*
 ipsa *MV*

quid nisi adhuc puero Romae tibi cognitus essem,
accitus totiens ad genus omne ioci?

- 35 cunctane in aërios abierunt inrita uentos?
cunctane Lethaeis mersa feruntur aquis?
non ego te genitum placida reor urbe Quirini,
urbe meo quae iam non adeunda pede est,
sed scopulis, Ponti quos haec habet ora sinistri,
40 inque feris Scythiae Sarmatiaeque iugis;
et tua sunt silicis circum praecordia uenae,
et rigidum ferri semina pectus habent,
quaeque tibi quondam tenero ducenda palato
plena dedit nutrix ubera, tigris erat:

33–34 *deleuit Luck* 33 *om.* MTV2 quid nisi EVP5 :
quid si *cett. mei* : quid mihi L4 adhuc puero Hall : dumtaxat
codd. tibi CDE : mihi Cmg. *cett. mei* essem CDE : esses
Cscr, *cett. mei* post hunc uersum habent GHmgTV2mg accitus
totiens studio rebusque secundis (ascitus V2, seueris T)
34 accitus ACpcKpc, *cett. mei* : acsitus B? : adscitus CacEMQ
V2L1 ad Hall : in *codd.* ioci Kul, *cett. mei* : loci BFHKMP
QV2 35 aërios Riese, Housman : ethereos b2 : aequoreos G,
cett. mei : aeolios G² 36 teguntur Francius 37 genitum
placida (Bpc), *cett. mei* : placida genitum* Bac urbe Cpc, *cett.*
mei : esse BCacK 38 urbe] esse DE : dure Damsté meo]
mea Ehwald : mihi (cum pede est) Luck pede est Mpc, *cett.*
mei : pede Ke : mihi Mac : pedi Heinsius 40 Sarmatiae-
Dousa, Francius : sarmaticis- *cett. mei* : sarmathios- L4 41 si-
licis CG², *cett. mei*, L1 : silices AGHL4MPV : silicum CscrEe
uenae G², *cett. mei*, L1 : neue M : nati AGHL4PV 42 rigi-
dum *cett. mei*, L1 : rigidi AGHL4PV tegmina Riese habent
DacblO1P5 : habet* Dpc, *cett. mei* 43 tenero quondam*
MH2 ducenda D, *cett. mei* : sugenda Dsscrb1

- 45 aut mala nostra minus quam nunc aliena putares,
 duritiaeque mihi non agerere reus.
 sed quamquam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
 ut careant numeris tempora summa suis,
 effice peccati ne sim memor huius, et illo
 50 officium laudem, quo quoror, ore tuum.

9a

- Detur inoffensae metam tibi tangere uitae,
 qui legis hoc nobis non inimicus opus.
 atque utinam pro te possint mea uota ualere,
 quae pro me duos non tetigere deos!
 5 donec eris sospes, multos numerabis amicos:
 tempora si fuerint nubila, solus eris.

45 aut DGHPVL1N : haut BCDulEFG²KM : haud
 QV2d : at AL4TeH2ul : sed b2? : et *T. Faber* mala Hsscr, *cett.*
mei : si HP nunc L4MV2O6ul, *T. Faber* : non *cett. mei* puta-
 res B CsscrDEG²KMT : putasses CG, *cett. mei* 47 quam-
 quam Hall : quoniam *codd.* accedunt ... haec b1O4P3ul letali-
 bus F 48 numeris] meritis Q : umeris *Némethy* pignora
 H2pc summa *Ritchie* : prima *codd.* suis] malis M : tuis *Néme-*
thy 49 ut BCDe **Carm. 9a** (A)BCDEFG(G²)HKL4M
 PQTUV2] *separant* E+ H+, *cett. mei* : *continuant* EHMH2
 1 inoffensae] inoffenso MH4ul : inoffensam D : F *inc.* metam
 ... uitae K, *ed. Romana* : uitae ... metam *cett. mei* tibi tangere
 G, *cett. mei* : contingere G² : tibi cernere E 3 possint Tb1
 dH2? : possent *cett. mei* possent pro te F 4 duos Dul, *cett.*
mei : dominos D 5 donec eris D, *cett. mei* : dum fueris
 DulP5ul : cum fueris H4 sospes M : felix* *cett. mei*

aspicis ut ueniant ad candida tecta columbae,
accipiat nullas sordida turris aues?
horrea formicae tendunt ad inania numquam:

- 10 nullus ad amissas ibit amicus opes.
utque comes radios per solis euntibus umbra est –
cum latet hic pressus nubibus, illa fugit –
mobile sic sequitur Fortunae lumina uulgus;
quae simul inducta nocte teguntur, abit.
- 15 haec precor ut semper possint tibi falsa uideri:
sunt tamen euentu uera fatenda mihi.
dum stetimus, turbae quantum satis esset habebat
nota quidem sed non ambitiosa domus:
ut semel impulsus est, omnes timere ruinam,
- 20 cautaque communi terga dedere fugae.
saeua nec admiror metuunt si fulmina, quorum
ignibus adflari proxima quaeque uident.
sed tamen in duris remanentem rebus amicum
quamlibet inuiso Caesar in hoste probat,

10 ibit *cett. mei* (abit L4) : tendit E : currit 'exemplar unus Bersmanni' Heinsius : uisit Heinsius 13 lumina Vac, *cett. mei* : numina B3ul : limina Vpc H2 : munera K 14 nocte A, *cett. mei*, L1 : nube DFKJ 15 semper possint BCDMQV2 : possint semper *cett. mei* possint tibi semper K 16 mihi Heinsius : mei P4ul : meo omnes mei 17 habebat BCulDF G²HL4Mac?T : habebam CDulEGKMpc?PQVV2 19 ut ADulMpc, *cett. mei*, L1 : at DG²Q : et Mac : sed *ed. Romana* : que E semel BDulKTb1H3H4L1N : simul AD, *cett. mei* 20 cauta-] cuncta- EMb1 : capta- B : uersa- Francius 21 nec DKTB1H2L1O3 : neque A, *cett. mei* : que P seuaque non miror B 22 uident K : solent *cett. mei* 24 quamlibet H2ac?H4L2O3, Vincentius Bellouac. Spec. Hist. 7.106 : qualibet DM : quemlibet J : quolibet Dsscr, *cett. mei*

- 25 nec solet irasci – neque enim moderatior alter –
 cum quis in aduersis, siquid amauit, amat.
 de comite Argolici postquam cognouit Orestae,
 narratur Pyladen ipse probasse Thoans.
 quae fuit Actoridae cum magno semper Achille,
 30 laudari solita est Hectoris ore fides.
 quod pius ad Manes Theseus comes iret amico,
 Tartareum dicunt condoluisse deum.
 Euryali Nisique fide tibi, Turne, relata,
 credibile est lacrimis inmaduisse genas.
 35 ista etiam in miseris pietas uel ab hoste probetur.
 ei mihi, quam paucos haec mea dicta mouent!

25 neque BEFQTV2J : nec CDGHKL4MPV 26 cum
 quid M siquid Dpc, cett. mei : siquis CDacEKb1?e 27 Ar-
 golici Heinsius : argolico codd. (h)orest(a)e cett. mei : orestis
 Par. lat. 8465 : orestes C (hor-) M : horestem BE 29 actori-
 dae BCpcDFKQTVV2 : auctoridae CacE : hectoridae GHL4
 MP 31 pius G, cett. mei : prius G² comes iret] comes isset
 K, ed. Romana : comes iuit HP : comitauit BL2ulRul :
 comitaret Heinsius comes ... pius e, ed. Bonon. 32 condo-
 luisse Luck : non doluisse FL4H3 : indoluisse Fsscr (ul?), cett.
 mei : ingemuisse C : num doluisse Heinsius : obstupuisse Fran-
 cius 33 fides ... turnere lata M 35 ista Heinsius : est
 codd. : haec Hall in miseris Heinsius : miseris A, cett. mei
 praestita nam miseris Riese est etiam pietas miseris R est
 etiam miserisque fides Cul, ed. Bonon. uel ab Heinsius (qui et
 uel in coniecit) : et in codd. probetur Hall : probatur codd.

9b

Hic status, haec rerum nunc est Fortuna mearum,
 debeat ut lacrimis nullus adesse modus;
 at mea sunt, proprio quamuis maestissima casu,
 pectora processu facta serena tuo.

(40)

5 hoc euenturum iam tum, carissime, uidi,
 ferret adhuc istam cum minor aura ratem.

siue aliquod morum seu uitae labe carentis
 est pretium, nemo pluris habendus erit;
 siue per ingenuas aliquis caput extulit artes,

(45)

10 quaelibet eloquio fit bona causa tuo.

his ego commotus dixi tibi protinus ipsi:

‘scaena manet dotes grandis, amice, tuas.’

haec mihi non ouium fibrae tonitrusue sinistri

linguaeue seruatae pinnae dixit auis:

(50)

Carm. 9b (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *nouam elegiam statuerunt Crispinus, Doruillius: continuant codd.* 1 hic Kb1P4 : his H3O4 : is A, *cett. mei* non est KL4Q mensura Rul 2 ullus p3, *Heinsius* (cum non) 3 *nouam elegiam ordiuntur* B (*capit. addito*) CDE (*capit. addito*) FGHKTV2B2R et alii 4 processu M, *Burmannel* : pro casu B : pro sensu *cett. mei* : prouentu O1O6mg post sensus ... tuos *Heinsius* 5 euenturum AGHL4PV : ego uenturum EML1 : tibi uenturum DG²?Ke, *edd. princ.* : mihi uenturum BCFQTV2 tum L4MV2NO1 : tunc *cett. mei* : nunc Pb1b2 carissima M 6 ista M cum minor DG²KQ : cum minus Dul, *cett. mei* : comminus (E)M 7 aliquod BCDT : aliquid *cett. mei* 8 habendus GHL4PTVL1Nac : emendus AG², *cett. mei* erit DEG²VH2L1O3, *Par. lat.* 7647 : erat AG?, *cett. mei* 9 aliquis F?pc?ac?, *cett. mei* : aliquid Hpc?ac?PV post hunc uersum uersus duo excidisse censuit *Ehwald* 11 dixi tibi G (tibi sscr), *cett. mei* : dixixem L4 : tibi dixi V 13 haec ADGHL4MPV : hoc* B?CEFK?QTV2L1 tonitrus- G² Hul, *cett. mei*, L1 : sonitus- AGHL4PV 14 linguaue BEB2 pennaue B

- 15 augurium hoc ratio est non coniectura futuri:
 hac diuinaui notitiamque tuli.
 quae quoniam uera est, tota tibi mente mihique
 gratulor, ingenium non latuisse tuum:
 at nostrum tenebris utinam latuisset in imis! (55)
- 20 expediit studio lumen abesse meo.
 utque tibi prosunt artes, facunde, seuerae,
 dissimiles illis sic nocuere mihi.
 uita tamen tibi nota mea est: scis Artibus illis
 auctoris mores abstinuisse sui; (60)
- 25 scis uetus hoc iuueni lusum mihi carmen, et istos,
 ut non laudandos, sic tamen esse iocos.
 ergo ut defendi nullo mea posse colore,
 sic excusari crimina posse puto.
 qua potes, excusa, nec amici desere causam: (65)
- 30 quo bene coepisti, sic pede semper eas.

15 hoc *suppl. Hall* non *Hall* : et *cett. mei* : ac V : haud *Heinsius* 16 hac diuinaui *ed. Bonon.* : haec diuinaui *DulHKL4P TVO6* : haec diuina ui *H4 (ui sscr)* : nec diuinaui *BCDulFHul QV2* : nec diuina ui *M* : non diuinaui *CmgEG²KulH4ul* : /// diuinaui *G* : haecque diu noui *D* 17 uera est *cett. mei* : uera *B* : uera sunt *G²* : rata sunt* *V5* : rata *AG (est add. G²)H* (sunt ante rata *sscr*) *L4PV* (sunt *add. sscr*) tibi ... mihique *Epc, cett. mei* : mihi ... tibique* *EacFB2* 20 studiis ... meis *Ee, ed. Bonon.* 22 mihi *G², cett. mei* : meae *DEGHL4PV* 25 hoc] hic *C?L4* : oE lusum mihi carmen et] mihi lusum carmen et *Db1b2* : carmen mihi lusum et *F* : lusos (*et V2*) mihi carminis *M* istos] ipsos *H4* : illos *B3H2* 29 qua *Cac?, cett. mei* : quam *BCpc?Eb2, ed. Romana* : quod *ed. Bonon.* amicam *Rac, Heinsius* 30 quo *A, cett. mei* : qua *b2?, Ehwald* : quam *H3L1O1* bene *AC, cett. mei* : pede *CmgDFV2e* pede semper *BDG, ed. Romana* : bene semper *cett. mei* sic bene ... quo pede *uel* sic pede ... quo bene *Burmannus*

- Est mihi, sitque precor, flauae tutela Mineruae,
 nauis et a picta casside nomen habet.
 siue opus est uelis, minimam bene currit ad auram,
 siue opus est remo, remige carpit iter.
 5 nec comites uolucris contenta euincere cursu,
 occupat egressas quamlibet ante rates.
 fert pariter flatus atque assilientia longe
 aequora, nec saeuus uicta fatiscit aquis.
 illa, Corinthiacis primum mihi cognita Cenchreis,
 10 fida manet trepidae duxque comesque fugae,
 perque tot et uentos et iniquis concita uentis
 aequora Palladio munere tuta fugit.

Carm. 10 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant*
 E+, *cett. mei* : continuant EM 1 rauae *Bentleius, Haupt*
 2 e O3 3 uelo GHL4PV 5 celeri H3 euincere *Hall* :
 est uincere *codd.* 6 quamlibet ante b2H3JP5 : quaslibet
 ante BKTR : qualibet arte *Dpc* (quas- ac), *cett. mei* 7 sic re-
fecit Hall (antea fert pariter fluctus *Knaack ap. Ehwaldium-Le-*
uium) et pariter fluctus C (fluctus *mg* : uultus *in textu*) GM
 (an paritur?), *cett. mei* : et patitur fluctus G²R, *ed. Bonon.* ferit
 atque silentia AL4M (flerat *in* flerit *corr.*) V : ferit atque assi-
 lientia HP : fertque assilientia CEFpcG²QTV2 (assidentia) L1,
edd. princ. : fert assilientia GKeJ : fert atque assilientia
 DB3O3 : fretaque assidentia B : fert ac salientia *Vogel*
 8 uicta *Cpc*(P), *cett. mei* : icta DEKulb1b2sscr : uncta T : ista
 K fatiscit DKul : madescit K, *cett. mei* 9 cognita *Fpc, cett.*
mei : concita *Fac?MV2* Cenchreis *Heinsius* : cenchris AFQ
 V2B2 : centris K MV : *cett. mei* longius abscedunt 10 fugae
 D, *cett. mei* : uiae* DulKT 11 om. M, *add. mg* ma et uentos
Hall : euentus *codd.* 12 munere V, *ed. Romana* : numine
cett. mei : nomine AEGL4M fugit BEFQb2pcR : fuit *Ful,*
cett. mei

- nunc quoque tuta, precor, uasti secet ostia Ponti,
 quasque petit, Getici litoris intret aquas.
 15 quae simul Aeoliae mare me deduxit in Helles,
 et longum tenui limite fecit iter,
 fleximus in laeuum cursus, et ab Hectoris urbe
 uenimus ad portus, Imbria terra, tuos;
 inde, leui uento Zerynthia litora nacta,
 20 Threiciam tetigit fessa carina Samon.
 saltus ab hac ora breuis est Tempyra petenti;
 hac dominum tenus est illa secuta suum.
 nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
 Hellespontiacas illa relegit aquas,
 25 Dardaniamque petit, auctoris nomen habentem,
 et te, ruricola Lampsace tuta deo,
 quodque per angustas uectae male uirginis undas
 Seston Abydena separat urbe fretum,
 hincque Propontiacis haerentem Cyzicon oris,
 30 Cyzicon, Haemoniae nobile gentis opus,

14 quasque petit G (-que *sscr*), *cett. mei* : quas petit et
 HL4P : quas petit e- V : quas petiit N 15 aeolide DHK?P
 17-18 in laeuum ... uenimus *om.* L4 17 hectoris G, *cett.*
mei : actoris AG²NmgP2, *ed. Veneta a. 1474* 18 in B3O3
 19 uerba post uento *om.* L4 nacta Hul(P), *cett. mei* : nacti
 GHV : nactis* J 21 ora *Heinsius* : contra AE (breuis est
 contra) G, *cett. mei* : terra G²KTeL1 : uerbum hic *om.*, *inserit* ali-
 cui post est D 23 pede] mihi M 24 relegit O2, *Micyllus* :
 reliquit *cett. mei* : relinquit Kb1 : peregit *Heinsius* : reuisit *Eh-*
wald 26 deo G², *cett. mei* : dea GHL4PV 27 quodque
 BacFM? (quidque *testibus Owenio et Ehwaldio-Leuio*) Q : queque
 L4P : quaque BpcD, *cett. mei* : quamque DuIR uectae male
 B (nocte) CEF GKQTV : male uectae D : uectae est male
 HL4P : uecta est male MV2 29 hincque B(C)DFG²HPT
 V2L1 : hinc KQ, *ed. Bonon.* : hic E : inque AGL4MV : inde
Bersmannus surgentem uel uergentem *Heinsius*

quaeque tenent Ponti Byzantia litora fauces –
 hic locus est gemini ianua uasta maris.
 haec, precor, euincat, propulsaque fortibus Austris
 transeat instabiles strenua Cyaneas

- 35 Thyniacosque sinus, et praeter Apollinis urbem
 alta sub Anchiali moenia tendat iter.
 inde Mesembriacos portus et Odesson et arces
 praetereat dictas nomine, Bacche, tuo,
 et quos Alcathoi memorant e moenibus ortos
 40 sedibus his profugum constituisse Larem.

31 quaeque Q, *cett. mei* : quaque *ed. Bonon.* premunt *Burmannus* 33 haec D, *cett. mei* : hanc CDmgL4TV2 : hic K? euincat *DacMpc* (ex -ant) Q (-ant), *cett. mei* : ut uincat CDpcH PV : uincat *tantum* L4 propulsaque GQ (per-), *cett. mei* : pulsataque CEG²b1 fortibus austris B (antris) *Fac*, *cett. mei* : flatibus austri CDFpcGb2ac : fluctibus austri E : flatibus austris b2pcO2 : flantibus Austris *Heinsius* 35 Thynniacos-*Merula* : thiniacos- Td : thynantios- M : thynatios- AL4 : tinniacos- Q : *cett. mei longius discedunt* : Thyniados- *Salmasius* et praeter *Hall* : et ab his per *codd.* 36 alta BCDpcEFpc?G TL1 : arta *Dac* : antra Q : apta K MV2 : acta O3acP4 : uecta AHL4PV : lecta *Heinsius* tendat AGHL4MPV : findat *Bpc* (ex fundat) CDEFG²KQ (fidat) TV2L1 : scindat *nescio unde* (non G) 37 Odeson et *Merula* : obeson et *Hul* : opeson et V2 : opesonones *Mac* : opesonis *Mpc* : opeonis A : *cett. mei longius discedunt* 39 Alcathoes *ed. Aldina prior* e *Mac* : a *Mpc*, *cett. mei* moenibus] montibus P4 : sedibus *Hall olim* 40 profugum *Heinsius* : profugos *codd.* larem GHKac, *cett. mei* : lares DEG²HulKpcV

- a quibus adueniat Miletida sospes ad urbem,
 offensi quo me compulit ira dei.
 hanc si contigerit, meritae cadet agna Mineruae:
 non facit ad nostras hostia maior opes.
 45 uos quoque, Tyndaridae, quos haec colit insula, fratres,
 mite, precor, duplici, numen, adeste, uiae!
 altera namque parat Symplegadas ire per artas,
 scindere Bistonias altera puppis aquas.
 uos facite ut uentos, loca cum diuersa petantur,
 50 illa suos habeat, nec minus illa suos.

11

Littera quaecumque est toto tibi lecta libello,
 est mihi sollicitae tempore facta uiae.

41 a] in M Milesida* *Heinsius* ad GMpc, *cett. mei* : in BC G²Mac 42 compulit BG²Ksscr, *ed. Romana* : contulit GKMul, *cett. mei* : detulit L : pertulit *nescio unde* (non H) 43 hanc *Heinsius* : haec *codd.* contigerit DEFG²KP : contigerint G, *cett. mei* meritae *cett. mei*, L1 : merito DH2O1 : mitis AHPV 46 adeste BCDEFG²KQTL1 : adesse AGHL4M PVV2 47 symplegadas EQ : simplegadas BCFGHL4P VV2 : simplegades DKMT artas FGHKL4TVV2 : arctas C pc (*fuit* actas) Q : arcas Mac : arces Mpc : artes P : auras B : altas DEG²b1e, *edd. princ.* 48 scindere G, *cett. mei* : findere G²b1H4P4 bistonidas V 49 petantur V2, *Heinsius* : petamus V2ul, *cett. mei* 50 minus illa AG, *cett. mei* : minus ista BCDEG²R **Carm. 11** (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQT TrVV2] *separant cett. mei* : *continuant* EMTr (*init. litt. capit.*) P4 2 sollicitae DulHulQb2 : sollicito DH, *cett. mei* : Tr inc.

- aut haec me, gelido tremere cum mense Decembri,
 scribentem mediis Hadria uidit aquis,
 5 aut, postquam bimarem cursu superauimus Isthmon,
 alteraque est nostrae sumpta carina fugae,
 quod facerem uersus inter fera murmura ponti,
 Cycladas Aegaeas obstipuisse puto.
 ipse ego nunc miror tantis animique marisque
 10 fluctibus ingenium non cecidisse meum.
 seu stupor huic studio siue est insania nomen,
 omnis ab hac cura cura leuata mea est.
 saepe ego nimborum dubius iactabar ab Haedis,
 saepe minax Steropes sidere pontus erat,
 15 fuscabatque diem custos Azanidos Vrsae,
 aut Hyadas seris hauserat Auster aquis;
 saepe maris pars intus erat, tamen ipse trementi
 carmina ducebam qualiacumque manu.

3 haec ACmgEG?HL4MPQTrVV2 : hanc* BCDsscrFG²K
 Tb1L1 gelido] gelidus V6, Willymott : gelidi Heinsius decem-
 bri C?DacG, cett. mei : decembris DpcG²L4PV : Tr inc.
 7 quid V6, Willymott media inter Francius murmura] numina
 T : proelia H4 : Tr inc. 8 obstipuisse HMVV2 :
 obstupuisse B (-ere in -isse corr.), cett. mei : Tr inc. 9 ego
 nunc MpcTrul, cett. mei : enim nunc Mac? : etenim ETr? b2O1 :
 etiam ed. Romana 11 siue huic a 12 cura leuata
 CIL 6.2.9632 : mens releuata codd. (B -soluta) 14 steropes
 H4O3 : steropis cett. mei : Tr inc. sidere pontus erat] sidera
 pontus habent Mac (erat pc) : Tr inc. 15 Azanidos Alton :
 atlantidos MTr? : athlantidos V2JO1 : arimantidos GHPV :
 erymanthidos BCDEFKL4QT 16 hyadas G², cett. mei :
 plidas G?HL4PV : Tr inc. seris CacG, cett. mei : saeuis
 CpcFG²KB2 : Tr inc. hauserat BDFGL4MPQV2 : auserat
 CEacHV : auxerat CsscrEpcKT : Tr inc. : pauerat Heinsius
 18 ducebam] dicebam P : ducebant CE : dictabam P2 : Tr inc.

- nunc quoque contenti stridunt Aquilone rudentes,
 20 inque modum cumuli concaua surgit aqua.
 ipse gubernator tollens ad sidera palmas
 exposcit uotis, inmemor artis, opem.
 quocumque aspicio, nihil est nisi mortis imago,
 quam dubia timeo mente timensque precor.
 25 attigero portum, portu terrebor ab ipso:
 plus habet infesta terra timoris aqua;
 nam simul insidiis hominum pelagique laboro,
 et faciunt geminos ensis et unda metus.
 ille meo uereor ne speret sanguine praedam,
 30 haec titulum nostrae mortis habere uelit.
 barbara pars laeua est auidaeque addicta rapinae,
 quam cruor et caedes bellaque semper habent,

19 distenti V10 stridunt] strident BDEFK : Tr *inc.*
 20 cumuli T : tumuli *cett. mei* : Tr *inc.* 21 tollens] tendens
 Kb1H2O3R : Tr *inc.* 23 quocumque] quacumque T : Tr
inc. : quecumque *ed. Bonon.* aspicio BDblul : aspexi *cett.*
mei : Tr *inc.* : aspicias *Heinsius* nihil G, *cett. mei* : nil G² : non
 e : Tr *inc.* 25 attigero ADac?GKul, *cett. mei*, L1 : attige-
 ram DpcG²b2pc : attigerim K? : attingam BV6 : Tr *inc.* :
 contingam *ed. Veneta a. 1474* terrebor C, *cett. mei* : terrebar
 BCssr?DKeV6 : Tr *inc.* 31 auidaeque addicta rapinae T :
 auidaeque adducta rapinae D : auideque intenta rapine B :
 auidae substrata rapinae FG?L4MulPQTrV2 : auidae sub-
 tracta rapinae DulEV : auidae subtracta rapinae H : auidae
 subiecta rapinae G²Kb2Rul : auidae ad aethera pennae M :
 rapidaeque intenta rapinae C : auidae submissa rapinae bl :
 auidaeque instructa rapinae *Naugerius* : auidae succincta rapi-
 nae *exc. Vossii* : auidaeque obiecta rapinae *Heinsius* : auidaeque
 adueta rapinae *Haupt* 32 habent G, *cett. mei* : agunt G² : Tr
abest : alunt *Burmmanus*

- cumque sit hibernis agitatam flatibus aequor,
pectora sunt ipso turbidiora mari.
- 35 quo magis his debes ignoscere, candide lector,
si spe sunt, ut sunt, inferiora tua.
non haec in nostris, ut quondam, scribimus hortis,
nec, consuete, meum, lectule, corpus habes.
iactor in indomito brumali luce profundo,
- 40 ipsaque caeruleis charta feritur aquis.
inproba pugnat hiemps indignaturque quod ausim
scribere se rigidas incutiente manus.
uincat hiemps hominem! sed eodem tempore, quaeso,
ipse modum statuam carminis, illa sui.

33 flatibus *Hall* : fluctibus *codd.* 35 quo magis his *Cac*
(hinc) E (hic), *cett. mei* : quoque magis *BCpcFTJR* 36 spe
sunt] spe sint *BDeJ* : Tr *inc.* ut sunt] *om.* V : Tr *inc.* : ut erunt
Heinsius 37 scribimus *BCFQTTrV2b2dJ* : scripsimus *DE*
GHL4MPV 39 indomito C, *cett. mei* : immenso
CmgDe : Tr *inc.* nocte *Louaniensis Heinsii* 42 manus *B2ac*,
Heinsius : minas *C?*, *cett. mei* : Tr *inc.*

LIBER SECVNDVS

Quid mihi uobiscum est, infelix cura, libelli,
 ingenio perii qui miser ipse meo?
 cur modo damnatas repeto, mea crimina, Musas?
 an semel est poenam commeruisse parum?
 5 carmina fecerunt ut me cognoscere uellent
 omine non fausto femina uirque mihi;
 carmina fecerunt uitam ut moresque notaret
 iam demi iussa Caesar ab Arte meos.

1-21 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTTTrVV2 : 22-578
 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant Mpcma, cett.*
mei : continuant MacTrH2 2 ecce Heinsius 3 cur] quid
 CE^d : Tr *inc.* modo] mea D : ego BG²Ke : G *et* Tr *inc.* cri-
 mina BCDEM^QTV2 : carmina FGHKL4PTr²V *causa// Tr²*
(hanc lectionem uidisse se dixerunt Ehwald-Levy, ego non uideo)
 4 promeruisse L2 5-6 *om.* AL4L1 : 'genuinae notae non esse'
habuit 'persuasum' Heinsius 5 uellent B?CDEG²K : uellet
 GKulTr?, *cett. mei : possent B3b1P4Rul : posses K2 6 mihi*
Hall, Heyworth : meo omnes mei : mea P2 7 uitam ut Hall :
ut me cett. mei : ut nos V : ut B2 notaret] notarent MTr? b1 :
notarunt P : necaret B? 8 demi iussa MTr : demum uisa
 AGHL4PV : pridem iussa V2 : pridem uisa BDEFQTL1R :
 pridem inuisa CDulKe : pridem emissa Luck : tum demum
 inuisa Traill mea DMTrb1V6

deme mihi studium, uitae quoque crimina demes:

- 10 acceptum refero uersibus esse nocens.
 hoc pretium curae uigilatorumque laborum
 cepimus: ingenio est poena reperta meo.
 si saperem, doctas odissem iure sorores,
 numina cultori perniciose suo:
- 15 at nunc – tanta meo comes est insania morbo –
 saxa malum refero rursus ad icta pedem:
 scilicet et uictus repetit gladiator harenam,
 et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
 forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
- 20 sic mihi res eadem uulnus opemque ferat,
 Musaque, quam mouit, motam quoque leniat iram:
 exorant magnos carmina saepe deos.
 ipse quoque Ausonias Caesar matresque nurusque
 carmina turrigeræ dicere iussit Opi;

9 uitae quoque crimina (L4)Tr²V2pc (carmina ac), cett. mei :
 uitae mihi crimina K : uitam quoque carmine MTr 10 ac-
 ceptum FacGKul, cett. mei : acceptis Fpc?G²KQV : Tr inc. re-
 ferro FacKul, cett. mei : referor Fpc?KQV : Tr inc. 11 curae
 CscrMac?Tr?, ed. Bonon. : uitae CMpc, cett. mei 12 ingenio
 est BCFac?MQTTTr? V2 : ingenio ADEF?pcGHKL4PV meo
 Fac?GTr?, cett. mei : meo est DEFpc?G²K : mihi F2ul
 16 malum ATr?, cett. mei, L1 : meum CEGKtb1 : memor
 Cmge referor Heinsius lesum saxa fero D laesus Heinsius
 icta MpcTr?, cett. mei : dita Mac : ista P2, Heinsius 17 et
 U1V3, ed. Bonon. : ut Tr?, cett. mei repetit uictus E harenam
 Tr?, cett. mei : harenas HP 19 petenti T 20 ferat BM
 V2acB2H3ac : feret* KpcTr? V2pc, cett. mei : refert Kac
 21 quam AGTr?, cett. mei : quae D?EFacG²KL1 : qui Fpc?
 leniat BB2H3, Bentleyus (cum ferat) : leniet* DacTr?, cett. mei :
 finiet DpcRul post hunc uers. deficit Tr (redit 4.4a.35)

- 25 iusserat et Phoebō dici, quo tempore ludos
fecit quos aetas aspicit una semel.
his, precor, exemplis tua nunc, mitissime Caesar,
fiat ab ingenio mollior ira meo.
illa quidem iusta est, nec me meruisse negabo –
30 non adeo nostro fugit ab ore pudor –
sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses?
materiam ueniae sors tibi nostra dedit.
si, quotiens peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit:
35 nunc ubi detonuit strepituque exterruit orbem,
purum discussis aera reddit aquis.
iure igitur genitorque deum rectorque uocatur,
iure capax mundus nil Ioue maius habet.
tu quoque, cum patriae rector dicare paterque,
40 utere more dei nomen habentis idem.
idque facis, nec te quisquam moderatius umquam
imperii potuit frena tenere sui.

27 *lpr* in BCFGHK+ L4PVV2 33 peccant homines BD
FKMQTV2L1 : homines peccant ACEGHL4PV 35 nunc
CG?HL4MPQVV2 : hic BDEFG²KT strepituque exterruit
*Csscr*G, *cett. mei* : strepitu deterruit BG² : strepitu perterrui K :
strepitu contreruit CFQV2d : trepidumque exterruit E
37 genitorque deum rector-] rectorque deum genitor- CEK :
-que deum genitor rector- H2 : diuumque pater rector- *Hall olim*
38 mundi M erit E 39 caputque E 40 nomen ACEH
KL4MPQT : numen BDFGKulVV2L1 41 moderatius
umquam (-ant- DFKT) *cett. mei* : moderatior umquam E :
moderatius alter Kul e (-ant-), *ed. Bonon.* 42 frena Cmg, *cett.*
mei : regna CP4

- tu ueniam parti superatae saepe dedisti,
 non concessurus quam tibi uictor erat.
 45 diuitiis etiam multos et honoribus auctos
 uidi, qui tulerant in caput arma tuum;
 quaeque dies bellum, belli tibi sustulit iram,
 parsque simul templis utraque dona tulit;
 utque tuus gaudet miles quod uicerit hostem,
 50 sic uictum cur se gaudeat hostis habet.
 causa mea est melior, qui nec contraria dicor
 arma nec hostiles esse secutus opes.
 per mare, per terras, absentia numina, iuro,
 per te praesentem conspicuumque deum,
 55 hunc animum fauisse tibi, uir maxime, meque,
 qua sola potui, mente fuisse tuum.
 optaui peteres caelestia sidera tarde,
 parsque fui turbae parua precantis idem,

43 parti superatae A, *cett. mei* : partho superato Ce, *ed. Bonon.* : parthis superatis P5 : parthis prostratis P4 49 miles gaudet DEKR quod ADFL4MQV2 : qui BGHPTV : quia* G²b2pcL1 : cum CK : si E hostes QV2 50 uictum cur se A, *cett. mei* : cur se uictum e, *ed. Bonon.* 51 qui A, *cett. mei* : quia* O3P4pc : quin M nec A, *cett. mei* : non* DTeP4ac : haec M dicor K, *cett. mei* : foui Kul : dicar Hall olim 53 terras terram F : caelum Mayer absentia Hall : per tertia H (.s. plutonem), *cett. mei* : per cetera D 55 hunc animum] hanc animam DT : hunc animam M me fauisse tibi uir maxime meque fidelem C 56 potui sola T 57 optaui peteres DG, *cett. mei* : optaui ut peteres BDsscrG² numina Bb1 tarde B, *cett. mei* : serus L2 58 precantis Kul, *cett. mei* : petentis FK

- et pia tura dedi pro te, cumque omnibus unus
 60 adiuui uotis publica uota meis.
 quid referam libros, illos quoque, crimina nostra,
 mille locis plenos nominis esse tui?
 inspicie maius opus, quod adhuc sine fine reliqui,
 in non credendos corpora uersa modos:
 65 inuenies uestri praeconia numinis illic,
 inuenies animi pignora uera mei.
 non tua carminibus maior fit gloria, nec quo,
 ut maior fiat, crescere possit habet.
 fama Ioui superest, tamen hunc sua facta referri
 70 et se materiam carminis esse iuuat;
 cumque Gigantei memorantur proelia belli,
 credibile est laetum laudibus esse suis.
 te celebrant alii quanto decet ore, tuasque
 ingenio laudes uberiore canunt,

60 adiuui uotis P4 : ipse quoque adiuui G²Kpc, cett. mei :
 ipse quoque audiui GKacM 61 illos] qui sunt D quoque ...
 nostra Cac, cett. mei : quos ... dicis Cpce, ed. Bonon. crimina
 Ful, cett. mei : carmina FKM 62 nominis F, cett. mei :
 numinis Ful 63–66 del. Bentleius 63 reliqui Mul, cett.
 mei : tenetur M 65 numinis Bentleius, Burmannus : nominis
 Mul, cett. mei : pignoris M 66 uera mei H2 : multa mei
 DMul, cett. mei : cara tui M (unde rara tui Guethling) : multa tui
 Dul : certa mei K4, Wilkins 67 maior fit G², cett. mei : maior
 sit G?H MV : fit maior L2O4 68 fiat maior G3 69 ioui
 Fpc?H4ac, Merula pro lemmate : iouis Fac?, cett. mei superest
 codd. : superat Dan. Heinsius : par est Heinsius olim, postea (Ioui)
 suppar par tua fama Ioui est Francius huic M facta cett.
 mei : fata EVb2 referre HP uerba post sua om. M 72 ala-
 crem O6mg

- 75 sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centum,
 sic capitur minimo turis honore deus.
 a! ferus et notis crudelior hostibus hostis,
 delicias legit qui tibi cumque meas,
 carmina ne nostros tecum uenerantia fastos
 80 iudicio possent candidiore legi!
 esse sed irato quis te mihi posset amicus?
 uix tunc ipse mihi non inimicus eram.
 cum coepit quassata domus subsidere, partes
 in proclinatas omne recumbit onus,
 85 tectaque fortuna rimam faciente dehiscunt,
 ipsa suoque etiam pondere tracta ruunt.

76 honore C, *cett. mei* : odore Cmg e 77 notis Hall : nobis *codd.* crudelior hostibus Hall : crudelior omnibus M : nimium crudelior *cett. mei*, L1 : nimium crudeliter AHL4P 79–80 *spurius existimat Heinsius* 79 ne Fpc?, *cett. mei* : nunc D?Fac?, *ed. Romana* : de H4ac, *Merkelius* nostros Hall : nostris *codd.* tecum Hall : cum te V5ul, *Merkelius* : quae te ADGHL4 M (te *sscr*) PQTV : quo te EFKV2L1R : quoque te BC : et te *ed. Bonon.* reuerentia Kac fastos Hall : libris *codd.* 80 iudicio BCDEGHulQTL1 : indicio AFG²HKL4MPVV2 pos-
 sent G²B2b2Rsscr : possint B?, *cett. mei* : possunt CD?EG?V 81 posset G², *cett. mei* : possit EGKV : posses M 83 consi-
 dere H4 85–86 *del. Rouerus et Heinsius* 85 tectaque Hall : cunctaque Mpc (-umta-, ut et G), *cett. mei* : cumque Macb2sscr : cum quae Owen paciente M 86 ipsa] lapsa Heinsius : pressa Burmannus (cum tecta hoc uersu ad finem) suoque etiam Hall (etiam iam Damsté) : suo quaedam CDEFG² KacQV2 : suo quodam HL4MPV : suo quondam BDul (con-) G?KpcT : suoque eadem Binsfeld tracta CmgG², *cett. mei* : torta Q : tecta BCEG? : fracta *ed. Bonon.* : facta J : strata b1b2H2P5

- ergo hominum quaesitum odium mihi carmine, quosque
 debuit, est uultus turba secuta tuos!
 at, memini, uitamque meam moresque probabas
 90 illo quem dederas praetereuntis equo.
 quod si non prodest, et honesto gratia nulla
 redditur, at nullum crimen adeptus eram,
 nec male commissa est nobis fortuna reorum
 lisque decem deciens inspicienda uiris;
 95 res quoque priuatas statui sine crimine iudex,
 deque mea fassa est pars quoque uicta fide.
 me miserum! potui, si non extrema nocerent,
 iudicio tutus non semel esse tuo:
 ultima me perdunt, imoque sub aequore mergit
 100 incolumem totiens una procella ratem;
 nec mihi pars nocuit de gurgite parua, sed omnes
 pressere hoc fluctus Oceanusque caput.

87 quosque DsscrO1, Ehwald : quoque BCacM? : quod-
 que CpcV6 : quaque DF?G?KQTVV2L1 : queque Ee :
 quamquam AHpcL4P : quemquam Hac 89 meam M (ac in
 suam) QTV2 : mei cett. mei : me L4 91-92 damnauit Hein-
 sius, post 98 transposuit Riese 91 quod si non prodest] non
 quasi prodesset M et honesto Hall : et honeste Dac : et hone-
 sti ADpc, cett. mei : honesti M : inhonesti O4 : et honori aul
 L1 : et honos et Owen gratia H4L2P4, ed. Romana : gloria om-
 nes mei, ed. Bonon. 92 redditus M at DEFKT : et A, cett.
 mei : est M adeptus Dac?, cett. mei : adeptus Dpc? GHV :
 adortus Heinsius eram Mul, cett. mei : erat V2 : erit M : ero
 B2H2ul O3P4ul, Dan. Heinsius 94 lisque Heinsius : usque
 codd. 96 uicta AHKsscr, cett. mei : uita M : iuncta V : iusta
 FHulK?L1 98 indicio DGd tuo G, cett. mei : meo G²T
 b1Rul 99 produnt E mergit K?Mac, cett. mei : mersit e, ed.
 Bonon. : mergunt MpcQV

- cur aliquid uidi? cur noxia lumina feci?
 cur imprudenti cognita culpa mihi?
- 105 inscius Actaeon uidit sine ueste Dianam:
 praeda fuit canibus non minus ille suis.
 scilicet in superis etiam fortuna luenda est,
 nec ueniam laeso numine casus habet.
 illa namque die, qua me malus abstulit error,
- 110 parua quidem periit, sed sine labe domus;
 sic quoque parua tamen, patrio dicatur ut aruo
 clara nec ullius nobilitate minor,
 et neque diuitiis nec paupertate notanda,
 unde fit in neutrum conspiciendus eques.
- 115 sit sic nostra domus uel censu parua uel ortu,
 ingenio certe non latet illa meo –

103 cur aliquid uidi K, *cett. mei* : heu mihi cur uidi B Kul :
 hei mihi cur uidi K2 : eu mihi quid uidi G² feci] flexi a
 104 culpa Esser H? Kul, *cett. mei* : causa BEKd mihi AFpc?,
cett. mei : mihi est DFac?KTe 106 fuit ... suis A, *cett. mei*,
 L1 : suis ... fuit KTe non K?, *cett. mei* : nec J : num Heinsius
 ille A, *cett. mei* : ipse DEL1 109 illo H2P4 namque Cpc E
 MpcPe : nostra CacMac, *cett. mei* : an nempe? qua] quo
 H? M : que (ante die) V2 : cum Q malus G, *cett. mei* : meus
 EG²V6, Bentleius 111–112 uersus Graeuio suspectos (Burm.
 Syll. 4. 634) post 114 posuit Owen 111–114 del. Tank
 111 patrio Hul, *cett. mei*, L1 : toto AHL4PdR aruo Bentleius,
 Burmannus : aeuo codd. 113–114 del. Riese 113 et
 GMpc, *cett. mei* : ut* Mac : sed BDb1 : sic G² nec BCFG²
 Tb1 : et G, *cett. mei* notanda GHac(M), *cett. mei* : notanda est
 DEG²Hpc (est sscr) 114 fit BEHKPTV : sit *cett. mei*
 115 sit sic Hall : sit quoque BCDFG²QTJ : sit quoque EHK
 L4PV2pc : si quoque MV2ac : sic tantum GV parua ... nostra
 M

- quo uidear quamuis nimium iuuenaliter usus,
 grande tamen toto nomen ab orbe fero,
 turbaque doctorum Nasonem nouit, et audet
 120 non fastiditis adnumerare uiris.
 corruit haec igitur Musis accepta sub uno
 sed non exiguo crimine lapsa domus:
 ast ea sic lapsa est, ut surgere, si modo laesi
 ematuruerit Caesaris ira, queat.
 125 cuius in electu poenae clementia tanta est,
 uenerit ut nostro lenior illa metu:
 uita data est, citraque necem tua constitit ira,
 o princeps parce uiribus use tuis!
 insuper accedunt, te non adimente, paternae,
 130 tamquam uita parum muneris esset, opes.
 nec mea decreto damnasti facta senatus,
 nec mea selecto iudice iussa fuga est:
 tristibus inuectus uerbis – ita principe dignum –
 ultus es offensas, ut decet, ipse tuas.

117 uidear quamuis B?, *cett. mei* : quamuis uidear H2L2 :
 uideor quamuis Db2 iuuenaliter AMV2 : iuueniliter *cett. mei*
 118 in BDETb1 122 sed non G², *cett. mei* : sed tamen DG
 HPV : si non *T. Faber, Bentleius* : nec tamen *Heinsius* : ut non
Francius 123 ast ea *Hall* : atque ea *Cpc*, *cett. mei* : ac ea P :
 at quae *CacV* : atque ita L2O1 : atqui '*cod. Richelianus*' (= C)
ap. Heinsium : quamquam ea *Francius* 125 electu *Palmer*,
Camps : euentu *codd.* 126 uenerit ut KM : ut fuerit *cett.*
mei illa BCG²HL4MPV2 : ira CmgDEFGHulKQTV
 130 tamquam uita] et tamquam AHL4P numinis E opes in
 opus *corr. M* 132 selecto A, *cett. mei*, L1 : secreto *ed. Veneta*
a. 1474 : delecto *ed. Bonon.* 133 dignum GHacL4MPQ
 VV2 : dignum est BCDEFG²Hpc (est *sscr*) KT ita principe
 dignum] ac principe dignis *Heinsius* : et principe dignis *Burman-*
nus

- 135 adde quod edictum, quamuis inmite minaxque,
 attamen in poenae nomine lene fuit:
 quippe relegatus, non exul, dicor in illo,
 priuaque fortunae sunt ibi uerba meae.
 nulla quidem sano grauior mentisque potenti
 140 poena est quam tanto displicuisse uiro:
 sed solet interdum fieri placabile numen:
 nube solet pulsa candidus ire dies;
 uidi ego pampineis oneratam uitibus ulmum,
 quae fuerat saeuo fulmine tacta Iouis.
 145 ipse licet sperare uetes, sperabimus usque:
 hoc unum fieri te prohibente potest.
 spes mihi magna subit cum te, mitissime princeps,
 spes mihi, respicio cum mea facta, cadit;
 ac ueluti uentis agitantibus aequora non est
 150 aequalis rabies continuusque furor,

135 inmite HulM (*fere*), *cett. mei*, L1 : inmane AHL4P
 137 dicor non exul H3 in CacFMQTV2 : ab Cpc, *cett. mei*
 illoj ullo GVB2b1 : urbe HP 138 priuaque M : paruaque
 GHL4PV : parcaque CpcG²Hul, *cett. mei* : paucaque CacK,
Dan. Heinsius : praeuia (*cum data*) Luck ibi *Dan. Heinsius* : tibi
cett. mei : tua B3J : mihi F : data *ed. Romana* 139 sano
 Fpc : sane Fac, *cett. mei* : sana M : *uerb. om.* E grauior sane T
 mentis- FpcKac? : menti- FacKpc, *cett. mei* 142 clarior L2
 143 ego *om.* D 144 saeuo BCEFpc?G²Rul, *ed. Bonon.* :
 saeui AFac?G, *cett. mei*, *ed. Romana* 145 sperauimus M
usque Heinsius (qui et aequae coniecit) : utque Mac : atque Mpc,
cett. mei 146 prohibente V2sscr, *cett. mei* : properante MV2
 147 princeps AGHL4MPKV : caesar BCDEFG²QTV2L1
 148 fata TJ 149 et P4 e, *ed. Bonon.* aequora BCDulEFpc?
 G²Kul b2ul : aera ADGHL4PQTVV2 : aere M 150 labor
 NP4

- sed modo subsidunt intermissique silesunt,
 uimque putes illos deposuisse suam,
 sic abeunt redeuntque mei uariantque timores,
 et spem placandi dantque negantque tui.
- 155 per superos igitur, qui dent tibi longa dabuntque
 tempora, Romanum si modo nomen amant,
 per patriam, quae te tuta et secunda parente est,
 cuius, ut in populo, pars ego nuper eram,
 sic tibi, quem semper factis animoque mereris,
- 160 reddatur gratiae debitus urbis amor,
 Liuiæ sic tecum sociales compleat annos,
 quae, nisi te, nullo coniuge digna fuit,
 quae si non esset, caelebs te uita deceret,
 nullaque cui posses esse maritus erat,
- 165 sospite sic te sit natus quoque sospes, et olim
 imperium regat hoc cum seniore senex,

151 quiescunt e, *ed. Bonon.* 152 post hunc uersum uersus
 duo excidisse censet Shackleton Bailey 153 mei A, *cett. mei*,
 L1 : mihi H2, *ed. Bonon.* redeunt nostri E 155 dent G? b2,
Heinsius : dant G², *cett. mei* 158 cuius ut in populo DEFsscr
 G²Kpc : cuius et in populo BFac?GHKacL4MPQTVV2 : in
 populo cuius C : in cuius populo L2 159 factis animo sem-
 perque M 160 amor ACul GMK, *cett. mei*, L1 : honor BCE
 FG²Kul Mul 161 compleat AG, *cett. mei* : impleat BCEG²
 b1L1 165 sic te sit] te sic sit* T : sic tecum Mpc : sit tecum
 K2 : sic sit te b1 : si tecum Mac sospes ... natus Db2L2
 166 hoc DacG, *cett. mei* : hic Dpc?EG²KL4 hoc regat impe-
 rium *Heinsius*

- utque tui faciunt, sidus iuuenale, nepotes,
 per tua perque sui facta parentis eant,
 sic adsueta tuis semper Victoria castris
- 170 nunc quoque se praestet notaque signa petat,
 Ausoniumque ducem solitis circumuolet alis,
 ponat et in nitida laurea sarta coma,
 per quem bella geris, cuius nunc corpore pugnas,
 auspiciu cui das grande deosque tuos,
- 175 dimidioque tui praesens es et aspicias urbem,
 dimidio procul es saeuaque bella geris –
 hic tibi sic redeat superato uictor ab hoste,
 inque coronatis fulgeat altus equis –
 parce, precor, fulmenque tuum, fera tela, reconde,
- 180 heu nimium misero cognita tela mihi!
 parce, pater patriae, nec nominis inmemor huius
 olim placandi spem mihi tolle tui!

167 utque tui faciunt J : utque tui faciant O4 : ut faciuntque tui T, *ed. Romana* : ut faciantque tui ACDFacG, *cett. mei* : sic faciuntque tui Fpc : sic faciantque tui G² : efficientque tui Dul b1L1P4P5, *ed. Bonon.* : efficientque tibi Cmg e iuuenale L4MV2 : iuuenile *cett. mei* 168 sui Kb2ul L2ul, *ed. Romana* : tui *cett. mei* 170 huic quoque (*sc. Tiberio*) Heinsius 172 nitidis ... comis H2pcP4 175 tui es b2, Goldbacher es et aspicias FdJR : es respicias CG?H?PVV2 : et respicias BEG²K L4MQ : hanc respicias* Db1 : qui respicias T : en respicias C. Schenkl : dum respicias Luck : sic respicias Diggle : res respicias (urbis) Heyworth praesentis respicias Heinsius : praesenti respicias Shackleton Bailey 176 saeuaque bella] bellaque saeu O4P4 : et fera bella D 177 spoliato b1mg 179 tuum tua dR reconde D(P), *cett. mei* : repone O4 : relaxa Dul

- non precor ut redeam, quamuis maiora petitis
credibile est magnos saepe dedisse deos:
185 mitius exilium si das propiusque roganti,
pars erit ex poena magna leuata mea.
ultima perpetior, medios eiectus in hostes,
nec quisquam patria longius exul abest.
solus ad egressus missus septemphicis Histri
190 Parrhasiae gelido uirginis axe premor;
193 cumque alii causa tibi sint grauiore fugati,
ulterior nulli, quam mihi, terra data est.
195 longius hac nihil est, nisi tantum frigus et hostes,
et maris adstricto quae coit unda gelu.
hactenus Euxini pars est Romana sinistri:
198 proxima Bastarnae Sauromataeque tenent;
191 Ciziges et Colchi Matereaue turba Getaeque
192 Danubii mediis uix prohibentur aquis.

183 non *cett. mei*, L1 : nec ADEL4T petitis DacHK, *cett. mei* : petenti DpcHul Kul : petisse M 186 ex A, *cett. mei*, L1 : e ETB2dR parua MH3 187 eiectus (L4)P, *cett. mei* : proiectus* E : (medio s)e iectus V2 189 egressum Heinsius 190 parrasio CQTV2 gelidae CMQTV2 191–192 post 198 translocauit Owen, recte, post 196 C. Schenkl, post 200 Riese, post 204 Magnus; del. Bentleyus, Schraderus 193 causa tibi sint G², *cett. mei* : causa tibi sunt G?HPV : tibi sint causa CKTb1b2 meliore FJ 195 nisi tantum terra nisi O4 hostes AGHKL4MPV : hostis BCDEFQTV2L1 198 bastarnae DF : basternae *cett. mei* : bisterne K : bis ternas M 191 ciziges M : giziges AL4 : aiziges V2 : zizices HP : iaziges* DG?dL1 : *cett. mei* mirifice uariant : Sidones Owen Coli Owen Materea- Luck : meterea- A, *cett. mei* : Tibarena- Owen : Teretea- Ellis turma Bentleyus

- 199 haec est Ausonio sub iure nouissima uixque
 200 haeret in imperii margine terra tui.
 unde precor supplex ut nos in tuta releges,
 ne sit cum patria pax quoque dempta mihi,
 neu timeam gentes quas non bene submouet Hister,
 neue tuus possim ciuis ab hoste capi:
 205 fas prohibet Latio quemquam de sanguine natum
 Caesaribus saluis barbara uincla pati.
 perdiderint cum me duo crimina, carmen et error,
 alterius facti culpa silenda mihi;
 nam non sum tanti, renouem ut tua uulnera, Caesar,
 210 quem nimio plus est indoluisse semel.
 altera pars causae superest, qua carmine turpi
 arguor obsceni doctor adulterii.

200 haeret AG?HKpcL4MPV : haesit BCDEFG²KacQT
 V2L1 202 dempta 'duo veteres' ap. Heinsium : adempta om-
 nes mei 203 neu 'unus' ap. Heinsium, Bentleius : ne cett. mei :
 nec D : non E 205 quemquam latio CFT 207 nouum
 carmen ordiuntur C+L4 prodiderint* TO6sscr cum me A, cett.
 mei : me cum FV2B2dL1R cum me perdiderint V9 cum
 duo perdiderint me crimina D 209 at E non sum tanti AB
 Cpc EGHK(L4)PV : non sunt tanti M : tanti non sum CacDF
 QTV2JL1R renouem ut] ut renouem BDET : renouem B2b1
 b2Rpc nam tua non tanti est renouari uel renouentur Heinsius
 210 condoluisse B3ul Npc 211 altera pars causae superest,
 qua carmine turpi Hall : altera pars superest, qua carmine turpi
 Hall : altera pars superest qua turpi carmine factus A, plerique
 mei carmine turpi Hall : carmine factus A, cett. mei : (turpia)
 carmina factus MQV2pc (carmine ac) : carmine dictus C :
 carmine lectus E : crimine lesum Cul e H2 : crimine lectus
 b1ul : crimine factus D : crimine tactus Heinsius : crimine sec-
 tus Burmannus : carmine lecto Luck : carmine castis Watt

- fas ergo est aliqua caelestia pectora falli,
 et sunt notitia multa minora tua;
 215 utque deos caelumque simul sublime tuenti
 non uacat exiguis rebus adesse Ioui,
 de te pendentem sic dum circumspicis orbem,
 effugiunt curas inferiora tuas.
 scilicet imperii princeps statione relicta
 220 inparibus legeres carmina facta modis?
 non ea te moles Romani nominis urget,
 inque tuis umeris tam leue fertur onus,
 lusibus ut possis aduertere numen ineptis,
 excutiasque oculis otia nostra tuis.
 225 nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda,
 Raetica nunc praebent Thraciaque arma metum,
 nunc petit Armenius pacem, nunc porrigit arcus
 Parthus eques timida captaque signa manu,
 nunc te prole tua iuuenem Germania sentit,
 230 bellaque pro magno Caesare Caesar obit.
 233 urbs quoque te et legum lassat tutela tuarum
 et morum, similes quos cupis esse tuis,
 235 nec tibi contingunt quae gentibus otia praestas,
 bellaque cum uitiiis inrequieta geris.

213 aliqua C, *cett. mei* : aliquo ACsscrL4e pectora] numina
 AGHL4PV : corpora L2 217 de BGHPV : ex T : a Dac?
 (certe a postea sscr) EFKQe : in G²b1pcJ : sic CDmgL4M
 V2R : e *Heinsius* 223 numen Bac, *cett. mei* : lumen BpcF
 b2d 227 arcum Eb2 229 te in* *Burmmanus* 230 obit
 HMPV : abit Hul : abet G : habet A, *cett. mei* : agit Eb1b2eL1
 O1, *Par. lat.* 7647, *Gronovius* : init G3 231–232 *del. Bentle-*
ius, post 236 *translocavit Ritchie* 234 morum C? Ful GK, *cett.*
mei : mores AFG²Kul L4 235 nec] haec V : non KMTe
 236 uitiiis *Bentleius, Withofius* : multis *codd.*

- 231 denique, ut in tanto, quantum non extitit umquam,
 corpore, pars nulla est quae labat imperii.
 237 mirer in hoc igitur tantarum pondere rerum
 te numquam nostros euoluisse iocos?
 at si, quod mallet, uacuum tibi forte fuisset,
 240 nullum legisses crimen in Arte mea.
 illa quidem fateor fronti non esse seuerae
 scripta, nec a tanto principe digna legi,
 non tamen idcirco legum contraria iussis
 suadent Romanas erudiuntque nurus.
 245 neue quibus scribam possis dubitare, libellis
 quattuor hos uersus e tribus unus habet:
 'este procul, uitae tenues, insigne pudoris,
 quaeque tegis medios, instita longa, pedes!
 nil nisi legitimum concessaque furta canemus,
 250 inque meo nullum carmine crimen erit.'

231 et in *Postgate* 232 quin *Goldbacher* labat *Csscr?*
 Mac : labet CMpc³, *cett. mei* : latet P : uacet H2 237 mirer
 CG²HPV : miror G, *cett. mei* 238 te numquam AGV2ac,
cett. mei : numquam te DacKB2 : te umquam G² : umquam te
 BDpcEV2pcL1 explicuisse Rul 239 uacuum tibi forte
 fuisset AC, *cett. mei* : uacuum fortasse fuisset MV5 : uacuum
 tibi tempus adesset DT : uacuum fortasse fuisses BCul EKb1,
ed. Bonon. : uacuum tibi forte fuisses Dul 241 fronti *Bono-*
niensis Heinsii : frontis omnes mei 243–244 *del. Bentleius*
 244 suadent Hall : sunt ea *codd.* : dant ea *Postgate* erudiuntue
Heinsius 245 scribam A, *cett. mei* : scripsi BEe libellis FL4
 Tb2L1 : libellus ABCDEFul KQV2J : libellos GHMPVe
 247–250 = *Ars Am.* 1.31–34, nisi quod illic *codd.* nos Venerem
 tutam, hic *plerumque* nil nisi legitimum exhibent 249 nil nisi
 legitimum K, *cett. mei* : nos uenerem tutam DKul Vpc (*in ras.*)
 canamus GHMPQV 250–255 *om. M, add. mg M²*

- ecquid ab hac omnes rigide submouimus Arte,
 quas stola contingi uittaque sumpta uetat?
 at matrona potest alienis artibus uti,
 quodque trahat, quamuis non doceatur, habet.
 255 nil igitur matrona legat, quia carmine ab omni
 ad delinquendum doctior esse potest.
 quodcumque attigerit, siqua est studiosa sinistri,
 ad uitium mores instruet inde suos.
 sumpserit Annales – nihil est hirsutius illis –
 260 facta sit unde parens Ilia, nempe leget.
 sumpserit Aeneadam genetrix ubi prima, requireret,
 Aeneadam genetrix unde sit alma Venus.
 persequar inferius, modo si licet ordine ferri,
 posse nocere animis carminis omne genus.
 265 non tamen idcirco crimen liber omnis habebit:
 nil prodest quod non laedere possit idem.
 igne quid utilius? siquis tamen urere tecta
 comparat, audaces instruit igne manus.

251 ecquid *DpcFHul QTb1* : et quid *BCL4* : hec quid *GH KM²PVV2* : en quid *E* : numquid *B3b2*, *Francius* rigide *TJ* : rigida *L4M²V2* : rigidas *cett. mei* rigidas omnes *E* (rigida omnes *L4*) 252 sumptaque uitta *CE* negat *b1e* 254 quodque *Dpc* (ac -os-) *EG²TRpc* : quoque *C?F?M²*, *cett. mei* : quique *K?* 255 quia *AM²*, *cett. mei* : quae *DH3L1* : quod *e* : et *L4* 259 nil *e* hirsutius] insulsus *b1pc* : seuerius *b1ul* : irrisimus *V* Enni *Heinsius* 261 eneadum *G*, *cett. mei* : eneadem *BC* (-en) *DG²b1R* : eneidem *KT* : eneydes *E* cui *Heinsius* 263–264 *del. Bentleyus* 263 ferri *FGHL4MPTV* : ferrem *V2* : fari *BCDEG²KQ* 264 carminis] certaminis *M* 265–266 *uersus Heinsio suspecti* 268 comparat *F*, *cett. mei* : apparat *CD* (*fere*) *Eb1* : preparat *P4* : ceperit *FmgQVB2* inde* *B3H2ul*

- eripit interdum, modo dat medicina salutem,
 270 quaeque iuuat monstrat, quaeque sit herba nocens.
 et latro et cautus praecingitur ense uiator:
 ille sed insidias, hic sibi portat opem.
 discitur innocuas ut agat facundia causas:
 protegit haec sotes, inmeritosque premit.
 275 sic igitur carmen, recta si mente legatur,
 constabit nulli posse nocere meum.
 'at uitia inuitat.' quicumque hoc concipit, errat,
 et nimium scriptis arrogat ille meis.
 ut tamen hoc fatear, ludi quoque semina praebent
 280 nequitiae: tolli tota theatra iube!
 peccandi causam quam multis saepta dederunt,
 Martia cum durum sternit harena solum!

270 iuuat BCDEFG²QV2 : iuuat GHKMPTVJ : iuuans*
 AL4 274 haec sotes DpcFpcKul, cett. mei : insotes AB
 CD?acFacL4 : et sotes KV2B2L1 et nocuos innocuos-
 que e 275 si recta E (sic) GHP (sic) V (sic in si corr.)
 277-278 om. T, del. Bentleius 277 at A, cett. mei, L1 : et V
 uitia inuitat Hall (qui et inritat contemplatus est) : quaedam ui-
 tia ABFacGKL4V2 : quasdam uitiat HPV : quasdam uicio
 M : quoddam uitium CDEFpcG²QL1 : quoddam uitii e :
 quiddam uitii Heinsius : -que ortum uitium (cum hinc) Madvig :
 quaedam uitio anonymus ap. Luckium hoc DsscrFGHMQV
 V2O2 : hec CL4P : hic BG²?Kb1 : hinc ed. Aldina altera : id E
 278 arrogat G?HKL4MPVV2ac : abrogat B CDul EFQV2pc :
 derogat DG²b1ul : imputat Francius 281-282 del. Bentleius
 281 quam multis Cul, cett. mei : que multis C : quam multi FL4
 QV2 : multi quam M : multis quam b2, Riese : multis quoque
 E : quia multis Bentleius : mimi quam Ehwald saepta Damsté :
 saepe codd. 282 sternit DB3P5, ed. Bonon. : sternet EFd :
 sternat cett. mei

- tollatur Circus! non tuta licentia Circi est:
 hic sedet ignoto iuncta puella uiro!
 285 cum quaedam spatientur in hoc, ut amator eodem
 conueniat, quare porticus ulla patet?
 quis locus est templis augustior? haec quoque uitet,
 in culpam nisi qua est ingeniosa suam.
 constiterit Iouis aede, Iouis succurret in aede
 290 quam multas matres fecerit ille deus.
 proxima adoranti Iunonis templa, subibit
 paelicibus multis hanc doluisse deam.
 Pallade conspecta, natum sine crimine uirgo
 sustulerit quare, quaeret, Ericthonium.
 295 uenerit in magni templum, tua munera, Martis,
 stat Venus Vltori iuncta, uir ante fores.
 Isidis aede sedens, cur hanc Saturnia, quaeret,
 egerit Ionio Bosporioque mari.
 in Venere Anchises, in Luna Latmius heros,
 300 in Cerere Iasion, qui referatur, erit.

285 spatientur] spatiantur BDQB2 : spaciuntur M in hoc A
 FacGHL4MPVV2ac, *Bentleius* : in hac BCDEFpcG²KQT
 V2pcJ eodem CacD? FpcG, *cett. mei* : eadem CpcFacG²eJ
 286 ulla Fpc, *cett. mei* : illa B FacMd 288 nisi Hall : si *codd.*
 289 constiterit B3b1 : cum steterit *omnes mei* 291 iunonis
 A, *cett. mei*, L1 : iunonia* *ed. Bonon.* 292 hanc doluisse A,
cett. mei, L1 : indoluisse DQ, *ed. Bonon.* 293 sine aP5 : de
omnes mei crimine] semine KaH2pc : uirgine H2acNP4ac
 295 munera DmgEG²J? : numina F?G, *cett. mei* : nomina M
 296 uir Mac, *Bentleius* : uiro Mpc, *cett. mei* 297 dicet *Fran-*
cius 299 uenere V : uenerem *cett. mei* luna B : lunam *cett.*
mei : lumina E : limen L4 300 Cerere *Heinsius* : cererem
codd. iasion AL1, *Merkelius* : iasius DEQ : iason *cett. mei*

- omnia peruersas possunt corrumpere mentes;
 stant tamen ipsa suis omnia tuta locis.
 305 quaecumque inrupit quo non sinit ire sacerdos,
 protinus huic dempti criminis ipsa rea est.
 303 et procul a scripta solis meretricibus Arte
 submouet ingenuas pagina prima manus.
 307 nec tamen est facinus uersus euoluere molles,
 multa licet castae non facienda legant.
 saepe supercilii nudas matrona seueri
 310 et Veneris stantes ad genus omne uidet.
 corpora Vestales oculi meretricia cernunt,
 nec domino poenae res ea causa fuit.
 at cur in nostra nimia est lasciuia Musa,
 curue meus cuiquam suadet amare liber?
 315 nil nisi peccatum manifestaue culpa fatenda est:
 paenitet ingenii iudiciiue mei.

302 sunt DEKb1 ipsa Diggle : ista H2 : illa omnes mei
 303–304 post 306 translocavit Luck 305 irrupit G² :
 irrumpit EHsscrb1 : erupit AFpc?GHL4MPQVV2 : erumpit
 BCDFac?KpcT : eripiunt Kac quo DE : qua cett. mei : quae
 B? 306 huic Rothmaler : hinc L2 : hic B : haec cett. mei
 dempti ABCFacG?HKacL4MpcPQVV2 : uetiti CmgDEFpc
 G²KpcTb1 ipsa A, cett. mei : acta DEb1Rul 303 et] at K :
 sed Cb2acO1O3P4 a scripta BDpcFL4QV2 : ascripta CET :
 ab scripta Dac?GHPKV : adscripta M 304 manus G, cett.
 mei : nurus G³b1NpcO1P5 307 nec] non CFT : nil E
 311–312 uersus Bentleio suspecti 311 oculi A, cett. mei :
 oculis B 312 domino G², cett. mei : dominae EG?T nec
 damno scaenae res ea uisa fuit Heinsius 314 cuiquam A,
 cett. mei : quemquam unus Heinsii : nequam ed. Bonon.
 315–316 del. Bentleius 315 fatenda est G², cett. mei :
 ferenda est B : fatendum est DGHPV

- cur non Argolicis potius quae concidit armis
 uexata est iterum carmine Troia meo?
 cur tacui Thebas et mutua uulnera fratrum,
 320 et septem portas, sub duce quamque suo?
 nec mihi materiam bellatrix Roma negabat,
 et pius est patriae facta referre labor.
 denique cum meritis inpleueris omnia, Caesar,
 pars mihi de meritis una canenda fuit,
 325 utque trahunt oculos radiantia lumina solis,
 traxissent animum sic tua facta meum.
 arguor inmerito: tenuis mihi campus aratur:
 illud erat magnae fertilitatis opus.
 non ideo debet pelago se credere, siqua
 330 audet in exiguo ludere cumba lacu.
 forsan – et hoc dubito – numeris leuioribus aptus
 sim satis, in paruos sufficiamque modos:
 at si me iubeas domitos Iouis igne Gigantas
 dicere, conantem debilitabit onus.

317 condidit Mb1 318 euersa est *Heinsius* 319 et mutua uulnera] et uulnera mutua KM : alternaque uulnera B fratres *Francius* 321 materiem e 322 pius D?EFpcGHK PV : plus ABCDul (pluris *pro* pius/plus est D) FacL4MQ V2L1 fata *Burmamnus* 324 pars modo *Francius* meritis *Hall* : multis *codd.* 331 forsan et hoc dubito DEKT, *quam lectionem conprobauit Diggle, parenthesi post forsan quemadmodum priores postularant postulata* : forsan et hoc dubitem A, *cett. mei* : forsan in hoc dubitem b2sscr, *ed. Bonon.* : forsitan hoc dubitem eP5 : forsitan hec dubitem V : forsitan et hoc dubitem H2P4 : forsitan in hoc dubitem *ed. Veneta a. 1474* : forsitan et dubitem *Heinsius* : forsan ut hoc dubitem *Watt* 332 paruos ... modos A, *cett. mei* : paruus ... modis BL1 333 me si b1 gigantas b1, *Heinsius* : gigantes omnes mei

- 335 diuitis ingenii est inmania Caesaris acta
 condere, materia ne superetur opus,
 et tamen ausus eram; sed detrectare uidebar,
 quodque nefas, damno uiribus esse tuis.
 ad leue rursus opus, iuuenalia carmina, ueni,
 340 et falso moui pectus amore meum.
 non equidem uellem, sed me mea fata trahebant,
 inque meas poenas ingeniosus eram.
 ei mihi! quo didici? cur me docuere parentes,
 litteraque est oculos ulla morata meos?
 345 haec tibi me inuisum lasciuas fecit ob Artes,
 quas ratus es uetitos sollicitare toros.
 sed neque me nuptae didicerunt furta magistro,
 quodque parum nouit, nemo docere potest.
 sic ego delicias et mollia carmina feci,
 350 strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
 nec quisquam est adeo media de plebe maritus,
 ut dubius uitio sit pater ille meo.

336 condere DG, *cett. mei* : scribere DsscrG²b2 : dicere C
 337 detrectare Fpc : detractare CDEGHKPTV : derecitare
 AFacL4V2dR : delectare M : attrectare Q : B *inc.* uidebar
 Cpc (ex -at), *cett. mei* : uerebar* P4Rul 339 iuuenalia AG
 H MV2 : iuuenilia *cett. mei* ueni *om.* M 340 foui Heinsius
 343 quo Kenney : quod AL4B2?L1 : quid *cett. mei* : cur Bb2e
 Rsscr 345 lasciuas HP, Burmannus : lasciuia *cett. mei*
 346 quas] qua Gd : quis Ehwald sollicitare ACacKac, *cett.*
mei : sollicitasse* CpcKpcb1 348 quodque V, *cett. mei* :
 quique AL4 (-in-) L1 349 carmina mollia B2H3
 350 strinxerit H, *cett. mei* : strixerit M : laeserit HsscrKul :
 arguat EK(-it)T

- crede mihi, distant mores a carmine nostri:
 uita uerecunda est, Musa iocosa mihi;
 355 magnaue pars operum mendax et ficta meorum
 plus sibi permisit compositore suo.
 si liber indicium est animi nec honesta uoluptas,
 plurima mulcendis auribus apta dare,
 Accius esset atrox, conuiua Terentius esset,
 360 essent pugnaces qui fera bella canunt.
 denique conposui teneros non solus amores:
 composito poenas solus amore dedi.
 quid, nisi cum multo Venerem confundere uino,
 praecepit lyrici Teia Musa senis?

353 mores distant D nostri *Vincentius Bellouac. Spec. hist.*
7.106, Heinsius : nostro *codd.* 354 iocosa *Mul, cett. mei* :
 iocata *M* mihi *B?* : mea *ADG, cett. mei* : mea est *Dsscr EFG²*
KT 355 operum mendax et ... meorum *Db1* : operum men-
 dax et ... meorum est *L2* : mendax operum est et ... meorum
V2pc (fictā eorum ac), cett. mei : mendax operum et ... meorum
H2 : mendax operumque et ... meorum *BC* : (magna operum)
 pars est mendax et ... meorum *Q* 357 si ... nec *Hall* : nec ...
 sed *codd.* uoluptas *EV* : uoluntas *cett. mei* animi. sit honesta
 uoluntas *Postgate* 358 dare *Hall* : dabat *aul* : dabit *T2ul* :
 damus *ed. Romana* : dedit *Rul* : feret *AG²KL4V2* : feret *C?G*
HMV : ferens *Dpc Q* : refert *BCmgDacEFG³TL1* : fores *P*
 359 ante hunc uers. lacunam suspicatus est *Housman* 363 uino]
Baccho D post 364 *distichon spurium* alceus ingentes docuit
 praeceptor amores / alceus ipse tamen mansit in urbe sua *inse-*
runt CDK (add. mg), post 366 B3 et P4 (in quo nouam elegiam in-
troducit); mg habet G² (ingentes in et gentes corr. D; mouit pro
docuit G²K, monuit C; amoris CD; ille pro ipse D; regnat pro
mansit D, transit K; sua ... tamen C). pro nomine Alcaeus, quod
peccat in metrum, nomen Ibycus proposuit Burmannus, frustra

- 365 Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
 tuta tamen Sappho, tutus et ille fuit.
 nec tibi, Battiade, nocuit, quod saepe legenti
 delicias uersu fassus es ipse tuas.
 fabula iucundi nulla est sine amore Menandri,
 370 et solet hic pueris uirginibusque legi.
 Ilias ipsa quid est, nisi turpis adultera, de qua
 inter amatorem pugna uirumque fuit?
 quid prius est illic flamma Briseidos, utque
 fecerit iratos rapta puella duces?
 375 aut quid Odyssea est nisi femina propter amorem,
 dum uir abest, multis una petita procis?
 quis nisi Maeonides Venerem Martemque ligatos
 narrat, in obsceno corpora presa toro?
 unde nisi indicio magni sciremus Homeri
 380 hospitis igne duas incaluisse deas?
 omne genus scripti grauitate tragoedia uincit:
 haec quoque materiam semper amoris habet.

365 sappho docuit D 367 non TH3 370 haec *Heinsius*
 371 nisi turpis B3L1, *ed. Bonon.* : nisi sola D : aliud nisi A, *cett.*
mei 373–374 *olim del. Bentleyius* 373 illic BCssrDEK
 Qb1 : illi AC, *cett. mei* forma *Bentleyius* briseidos A, *cett. mei* :
 criseidos (*uel simm.*) BDEFTJ utque GHL4MPVV2 : ut
 quae K : et quae Q : aut quae BCDFG²Kul TJRul : an quae E
 374 duces] uiros ADEL4B2b1L1 : deos P4 376 sola E
 procis Dul QTeRul : uiris AD, *cett. mei* 377–378 *del. Bent-*
leyius 377 quis nisi MV2 : quid nisi *cett. mei* : quid? non
Heinsius 378 presa FGHKL4(P)QVV2J : pressa BCDE
 MT

- numquid in Hippolyto nisi caecae flamma nouercae?
 nobilis est Canace fratris amore soror.
 385 quid? non Tantalides, agitante Cupidine currus,
 Pisaeam Phrygiis uexit eburnus equis?
 tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
 concitus a laeso fecit amore dolor.
 fecit amor subitas uolucres cum paelice regem,
 390 quaeque suum luget nunc quoque mater Ityn.
 si non Aeropen frater sceleratus amasset,
 auersos Solis non legeremus equos.
 inopia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
 ni patrium crinem desecuisset amor.
 395 qui legis Electran et egentem mentis Oresten,
 Aegisthi crimen Tyndaridosque legis.
 nam quid de tetrico referam domitore Chimaerae,
 quem leto fallax hospita paene dedit?

383 num quid HMP : namquid *cett. mei* hippolyto AEFH
 L4QV2 : hippolyto est BCDGK (est *tamen ante in*) M (est *sscr*)
 TV caecae BDulGKMQTVL1 : caecae est AFL4V2 :
 saeuae CDEeL2 : seue est HP : caeca est *Luck* 384 soror
Francius : sui *codd.* 385 quid non ACDpc?FulGHL4PV :
 quid nec B2 : quid nunc MQV2 : quid nisi ETdeL1 : quis nisi
 BFKb1b2 : *Dac inc.* 390 mater ... luget b2 391 Aero-
 pen *Politianus, ed. Aldina altera* : eropen GQV2 : meropē M, *ed.*
Bonon. : eoropen H : europen (-em, -ē) *cett. mei* 392 aduer-
 sos KL4B2b1e 393 non Ee 395 electran et MQpc? (ex
 -am) K2 : electram (-ā) et *cett. mei* : electram uel CFT :
 electram nec L4V2B2d : Electramque et *Owen* Oresten V2,
Housman : orestem MQ : horestem *cett. mei* 397 nam] quid
 (tibi de) BFB1deJR : num *Riese* : iam *C. Schenkl* tetrico (*uel*
sim.) D?EFG²QTVV2J : tetricae (G)HMP : therico ACL4 :
 tricico K : docto B

- quid loquar Hermionen, quid te, Schoeneia uirgo,
 400 teque, Mycenaeo Phoebas amata duci?
 quid Danaen Danaesque nurum matremque Lyaei
 Haemonaque et noctes cui coiere duae?
 quid Peliae generum, quid Thesea, quique Pelasgum
 Iliacam tetigit de rate primus humum?
 405 huc Iole Pyrrhique parens, huc Herculis uxor,
 huc accedat Hylas Iliacusque puer.
 tempore deficiat, tragicos si persequar ignes,
 uixque meus capiat nomina nuda liber.
 est et in obscenos deflexa tragoedia risus,
 410 multaue praeteriti uerba pudoris habet;
 nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
 infregisse suis fortia facta modis.

399 saturnia M 401 danaen HL4MV : danen BFT :
 danaem PQV2 : danem (-ē) CDK : danaum EG² : G *inc.* da-
 naes- AGHL4QVV2 : danaas- B3ul, *ed. Bonon.* : danes- BCD
 KMPT : danai- EFB2L1 nurus AEFL4QV2B2 402 hae-
 monaque (*uel simm.*) A, *cett. mei* : hamonaque Nac : almenam
 et D?E : almenamque et K cui ... duae Rouerus, Heinsius :
 qui ... duas Mac : quae ... duas Mpc, *cett. mei* 403 peliae ge-
 nerum EKM : generum peliae *cett. mei* quique Ehwald :
 quieue* C? : quisue M : quidue *cett. mei* 404 de rate
 GHKL4MpcPVV2 : qui rate BDEFMac?QT : qui pede Cd
 406 iliacusque BDEGHKM(P)V : iliadesque CL4QTV2 :
 iliadesue A? (*an iliacusue?*) F 407 deficiat ABCacF
 L4Mac?TV2ac : deficiam CpcDEGHKMpcPQVV2pc : defi-
 ciant Heinsius 408 capiat B : capiet *cett. mei* nuda DF,
cett. mei : sola BFsscrDul b1 : pura P5ul 409 deflexa BCsscr
 DEFG²(L4)QTV2 : defleta K : deuexa C : commixta GHM
 PV : conuersa Kul : demissa Tank 410 praetexti T. Faber
 411 qui CDEG²KVpc : quod GVac, *cett. mei*

- iunxit Aristides Milesia crimina secum,
 pulsus Aristides nec tamen urbe sua est.
 415 nec qui descripsit corrumpi semina matrum,
 Eubius, impurae conditor historiae,
 nec qui composuit nuper Sybaritica, fugit,
 nec quae concubitus non tacuere suos.
 stantque ea doctorum monimentis mixta uirorum,
 420 muneribusque ducum publica facta patent.
 neue peregrinis tantum defender ab armis,
 et Romanus habet multa iocosa liber.
 utque suo Martem cecinit grauis Ennius ore,
 Ennius ingenio maximus, arte rudis,
 425 explicat ut causas rapidi Lucretius ignis,
 casurumque triplex uaticinatur opus,
 sic sua lasciua cantata est saepe Catullo
 femina, cui falsum Lesbia nomen erat;
 nec contentus ea, multos uulgauit amores,
 430 in quibus ipse suum fassus adulterium est.

413 panxit *T. Faber* secum] matrum G3 : chartis *T. Faber. de hoc disticho et 443 s. uide Shackleton Bailey p. 392* 414 non tamen BCB1O1 415 praescripsit uel praecepit *Heinsius* 416 immundae L2 417 nuper] turpem *Heinsius* sybaritica A, cett. mei : sybaritida DF, *Heinsius* 418 quae *FacV2JV9* : qui *FpcM?*, cett. mei 419 stantque ea *Hall* : suntque ea A, cett. mei : sunt ea BEPb1e monitis per- T mixta BCDEFG² *Hul* L4QTV2 : texta GHPV : saxa M : dicta *Vsscr* : scripta K : prisca B2 : iuncta P4, *M. Schmidt* : salua *Ehwald* : sancta *Owen* : pacta *Levy* : saepta *Landi* 422 et A, cett. mei : en aul eP5, *ed. Bonon.* 425 rapidi causas b2 426 casurum-U3, *Merula ex cod.* : causarum- omnes mei 429 non H4, *Bentleius* : nec omnes mei uulgauit] narrauit T : signauit *Loua- niensis Heinsii* 430 est non habent BT

- par fuit exigui similisque licentia Calui,
detexit uariis qui sua furta modis.
- 433 quid referam Ticide, quid Memmi carmen, apud quos
rebus abest omnis nominibusque pudor;
- 437 quid quorum libris, modo dissimulata Perillae
nomine, nunc legitur dicta Metella suo?
- 435 Cinna quoque his comes est, Cinnaque procacior Anser,
et leue Cornifici parque Catonis opus.
- 439 is quoque, Phasiacas Argo qui duxit in undas,
440 non potuit Veneris furta tacere suae.
nec minus Hortensi, nec sunt minus inproba Serui
carmina. quis dubitet nomina tanta sequi?
uertit Aristiden Sisenna, nec obfuit illi
historiae turpes inseruisse iocos.
- 445 non fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,
sed linguam nimio non tenuisse mero.
credere iuranti durum putat esse Tibullus,
sic etiam de se quod neget illa uiro.

432 furta CDul G² : facta DG, *cett. mei* 433–434 *post*
436 *transposuit Riese* 434 abest omnis *Rottendorphius* (*Syll.*
3.387) : adest nomen *codd.* : abest nomen *Bentleius* nomen
adest rebus e, *ed. Bonon.* 437–438 *post* 434 *transposuit Hein-*
sius 437 quid quorum libris *Owen* : quid quorum libros T :
et quorum libris F²G, *cett. mei* : et eorum libris M : et quorum
in libris CDG² (in *sscr*), *Francius* : et libris quorum e : in libris
quorum O3 perillae *nescio unde* (*non* b1, b2). *uide Merkelium* :
per illos *cett. mei*, b1b2 : per ipsos C : Perilla est *Owen*
438 Metella suo *Heinsius* : metelle tuo *codd.* 439 argo L2pc
(-os ac) : argon omnes *mei* 445 non A, *cett. mei* : nec ET
b2e opprobrio EGHKMPV : opprobrium BCDFG²L4QTV2
448 sic *Dousa* : hic CFL4MV2 : hinc E : hac R : haec
H2?H3 : hoc BDGHKPQTV cum negat A

- fallere custodes idem docuisse fatetur,
 450 seque sua miserum nunc ait arte premi.
 saepe, uelut gemmam dominae signumue probaret,
 per causam meminit se tetigisse manum;
 utque refert, digitis saepe est nutuque locutus,
 et tacitam mensae duxit in orbe notam;
 455 et quibus e sucis abeat de corpore liuor,
 inpresso fieri qui solet ore, docet;
 denique ab incauto nimium petit ille marito,
 se quoque uti seruet, peccet ut illa minus.
 scit qui latretur, cum solus obambulat ipse
 460 et totiens clausas excreat ante fores,
 multaque dat furti talis praecepta, docetque
 qua nuptae possint fallere ab arte uiros.

449 custodes (*iam Heinsius*) idem *Francius*, *Bentleius* :
 custodem demum *cett. mei* : custodem tandem EGHMPV :
 custodem dominam *Gronouius*, *Bentleius* : custodem demens uel
 custodem primum uel primus *Burmanningus* : custodes/em dam-
 num *Ellis* : custodes totiens *Owen* 451 signumue A, *cett.*
mei : signumque HPTe : F *inc.* 455 e] is *Heinsius*
 457 ille V6pc (*ex -a*), *ed. Aldina altera* : illa *cett. mei* : F *inc.*
 459 qui *Heinsius* : cui *cett. mei* : cur R : F *inc.* cur solus* T
 obambulat EFKb1 : obambulet A, *cett. mei* ipse *cett. mei* :
 ipsa O4 : ipsos? F : ipsas *Owen* 460 et P5, *Hall* : cur
 CDblul, *ed. Romana* : cum B2L1O3, *ed. Bonon.* : cui *cett. mei* :
 qui AKL4 : F *inc.* excreat L2, *Hall* : excreet ADul GHL4PQ
 (V)V2 : excret? Nac : exserat (*ante excreet in textu*) L4 :
 excrepet Mpc (*-pet sscr*) : excubet BCDEFG²Hul KT : excubat
 B2B3O3acO4 : Mac *inc.* 461 furti talis] talis furti AL4J :
 M *nugas* 462 possint A, *cett. mei* : possent Ce : possunt E

- non fuit hoc illi fraudi, legiturque Tibullus
 et placet, et iam te principe tutus erat.
 465 inuenies eadem blandi praecepta Properti:
 destrictus minima nec tamen ille nota est.
 his ego successi, quoniam praestantia candor
 nomina uiuorum dissimulare iubet.
 non timui, fateor, ne, qua tot iere carinae,
 470 naufraga seruatis omnibus una foret.
 sunt aliis scriptae, quibus alea luditur, artes –
 haec erat ad nostros non leue crimen auos –
 quid ualeant tali, quo possis plurima iactu
 figere, damnosos effugiasue canes;
 475 tessera quos habeat numeros, distante uocato
 mittere quo deceat, quo dare missa modo;
 discolor ut recto grassetur limite miles,
 cum medius gemino calculus hoste perit,

463 non A, *cett. mei* : F *inc.* 464 tutus *Hall* : notus omnes
mei : natus *Heinsius* 466 destrictus GHV : districtus (K
 -rac-) *cett. mei* : destructus M 467 praesentia *Francius*
 469 non] nec T 471 nouum carmen ordiuntur L4V2; *cap. add.*
 Cb1 472 haec d?H2?H3O1, *ed. Romana* : hoc* B?, *cett. mei*
 erat H3, *Bentleius* : est *Gsscr*, *cett. mei* : fuit B3 474 figere
 DpcEMQ?TVV2 : fingere* BCDacFGHKL4P : uincere *Me-*
rula effugiasue BDGKMQTVV2R : effugiasque CEF?HL4
 (-am-) P canis M 475–480 *obscurior est hic locus quam ut*
plene capiam : uide nunc J. A. Richmond, *Mus. Helu.* 51 (1994)
 164–179, praesertim 171 475 quos habeat numeros CGHK
 MV : quot habeat numeros ABDEFL4PQV2 : quot numeros
 habeat ETe uocando b1ul b2ul 476 deceat A, *cett. mei* :
 doceat BCK 477 limite] tramite DK : ut ordine E

- ut dare bella sequens sciat et reuocare priorem,
 480 nec tuto fugiens incommitatus eat;
 parua sit ut ternis instructa tabella lapillis,
 in qua uicisse est continuasse suos;
 quique alii lusus – neque enim nunc persequar omnes –
 perdere rem caram, tempora nostra, solent.
 485 ecce canit formas alius iactusque pilarum,
 hic artem nandi praecipit, ille trochi.
 composita est aliis fucandi cura coloris;
 hic epulis leges hospitioque dedit;
 alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat,
 490 quaeque, docet, liquido testa sit apta mero.
 talia luduntur fumoso mense Decembri,
 quae damno nulli composuisse fuit.

479 dare bella *Landi* : mare uelle M : male uelle GVV6 :
 mage uelle G², *cett. mei* : male bella *Merkelius* : bellare *Vogel* :
 Martemue *Ehwald* : comitare *Owen* : uallare *nescioquis in The*
Athenaeum n. 3276 (1890) 183 : seruare *Vivona* sequens ACmgG
 HL4MPQVV2ac : sequi BCDEFG²KTV2pc cieat reuocetue
Merkelius 480 nec] ne* DEFb1pce : neu *Hall* 481 sit ut
 ternis *Ehwald* : sed ut ternis MpcV6 : sed uternis Mac : sed in-
 ternis GHV : sed interius P : sedet ternis *cett. mei* : sed et ternis
 G² : sedet trinis e 483 neque G, *cett. mei* : nec CDG²
 485 formas] thermas *Heinsius* 486 hic artem nandi BCDE
 G²KTVpcV2pc : hic artem mandi M : hic artem amandi GH
 L4PQVacV2ac : artem hic uenandi F : hic artem disci R
 487 fucandi GVV2pc?B2ul, *Rouerus* : fuscandi V2ac?, *cett. mei*
 491 fumoso] famoso QV2 : formoso T : fumosi V10 fumoso
 luduntur V6 (-antur), *Richmond* decembris B3NV10
 492 damno DEGHKMPV : iam non BCG²L4QTV2R : F inc.
 nulli G, *cett. mei* : ulli G²TV2R : ullis BC : F inc. fuit EGHK
 MPV : nocet BDFG²R : nocent CL4QTV2

his ego deceptus non tristia carmina feci,
 sed tristis nostros poena secuta iocos.
 495 nempe – nec inuideo – tot de scribentibus unus,
 quem sua perdiderit Musa, repertus ego!
 quid si scripsissem mimos obscena iocantes,
 qui semper uetiti crimen amoris habent,
 in quibus adsidue cultus procedit adulter,
 500 uerbaque dat stulto callida nupta uiro?
 nubilus hos uirgo matronaque uirque puerque
 spectat, et ex magna parte senatus adest.
 nec satis incestis temerari uocibus aures:
 adsuescunt oculi multa pudenda pati;
 505 cumque fefellit amans aliqua nouitate maritum,
 plauditur et magno palma fauore datur.
 quodque minus prodest, scaena est lucrosa poetae,
 tantaque non paruo crimina praetor emit.

495 nempe – nec in- *Diggle* : denique nec A, *cett. mei* :
 denique non DEblde : sumque – nec in- *Bentleius* : namque
 neque in- *Watt* de tot CDEtb1de unus Mac, *Bentleius* :
 unum *Mpc*, *cett. mei* deque, nec inuideo, tot idem scribentibus
 unus *Housman* 496 prodiderit b2?H3H4P4 497 loquen-
 tes DRsscr 498 uetiti DEKulTR : uicti GHMPQV
 V2Rul : iuncti BCDulFKb2 : iunctum L4 : iunctam (an uic-
 tam?) A : ficti CmgeJRul 499 cultus] cautus uel mul-
 tus *Heinsius* : tutus *Bentleius* 500 luso *Heinsius* 501 hos
 BCDG²K : hoc F?GHMQVV2 : haec EL4?PT : hic Dul
 502 eC 504 oculi BCDpcEGHKMPV : oculis ADacF
 L4QTV2 : oculos *Heinsius* 507–508 damnauit *Housman*
 507 quod- DulH, *cett. mei* : quo- BDHulM : quae- HulB3
 scaena *Heinsius* : poena *codd.* : paene *Dan. Heinsius* quaeque
 mihi poenae est, fraus est lucrosa poetae *T. Faber* : quae mimis
 prodest, scaena est lucrosa poetae *Heinsius* 508 habet
 AL4H3ac

- inspice ludorum sumptus, Auguste, tuorum:
 510 empta tibi magno talia multa leges.
 haec tu spectasti spectandaque saepe dedisti –
 maiestas adeo comis ubique tua est –
 luminibusque tuis, totus quibus utitur orbis,
 scaenica uidisti lentus adulteria.
 515 scribere si fas est imitantes turpia mimos,
 materiae minor est debita poena meae.
 an genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum,
 quodque libet mimis scaena licere dedit?
 en mea sunt populo saltata poemata saepe,
 520 saepe oculos etiam detinuere tuos.
 scilicet in domibus nostris, ut prisca uirorum
 artificum fulgent corpora picta manu,
 sic, quae concubitus uarios Venerisque figuras
 exprimat, est aliquo parua tabella loco;
 525 utque sedet uultu fassus Telamonius iram,
 inque oculis facinus barbara mater habet,
 sic madidos siccant digitis Venus uda capillos,
 et modo maternis tecta uidetur aquis.

510 multa] nempe b1 513 utimur TH2ac 514 lentus
 FacGHKMPQVV2 : laetus BCDEFpcL4T 516 mate-
 riae ... meae] materia ... mee M : materia ... mea O1
 518 libet CmgDFB2b1e : licet CFsscr, cett. mei 519 en
 Hall : et codd. 521 nostris C?DMeL2 : uestris cett. mei ui-
 rorum G², cett. mei : parentum GV 522 artificum ABCGHL4
 PQTV2 : artificis DEFG²KMVpc (ex -as) 524 exprimat
 A, cett. mei : exprimit BCe parua] picta M : scripta L2
 526 oculis Dpc?EJ : oculos cett. mei 527 siccant digitis A,
 cett. mei : digitis siccant e, ed. Bonon. : siccans digitis Burmannus
 528 tecta] docta B : nata e : creta B3 : orta F2

- bella sonant alii telis instructa cruentis,
 530 parsque tui generis, pars tua facta canunt:
 inuida me spatio natura coercuit arto,
 ingenio uires exiguasque dedit.
 et tamen ille tuae felix Aeneidos auctor
 contulit in Tyrios arma uirumque toros,
 535 nec legitur pars ulla magis de corpore toto
 quam non legitimo foedere iunctus amor.
 Phyllidis hic idem tenerosque Amaryllidis ignes
 bucolicis iuuenis luserat ante modis.
 nos quoque iam pridem scripto peccauimus uno:
 540 supplicium patitur non noua cura nouum;
 carminaque edideram, cum te delicta notantem
 praeterii totiens inreuocatus eques.
 ergo quae iuueni mihi non nocitura putau
 scripta parum prudens, nunc nocuere seni.

529 sonant] sonent K : canant Q : fouent HP : tonant
Heinsius 530 canunt EHKMP : canit C?, *cett. mei*
 531 inuida me] inuidiam M : inuidia *Owen* 532 ingenii
 AL4L1 537 teneros- ADEG²?HKL4P : tenerae- CFG?M
 QTVV2 : tenero- B? 539 uno V7, *ed. Romana* : isto *omnes*
mei : illo *lectio codici* H2 *falso ab Owenio attributa* 540 cura
Hall : culpa *cett. mei* : musa C 541 crimina *Bentleius*
 542 inreuocatus *Bentleius*, *Madvig* : inrequietus H, *cett. mei* :
 iure quietus EK : irrequisitus B : inreprehensus *Hul*G3 : et re-
 citatus *Bergk* : rite citatus *Luck* (*qui olim iure uocatus et iure ci-*
tatus temptauerat) 543 ergo quae] ergo ea quae U1 : hoc ego
 quae H2 : ergo ego quae *Heinsius* iuueni *Dac*EGHKPQ
 VV2_{pc} : iuuenis ABCD_{pc}FL4MTV2_{ac} 544 nunc] iam D :
 non MV : cum L4 : sunt (nocitura) K

- 545 sera redundauit ueteris uindicta libelli,
 distat et a meriti tempore poena sui.
 ne tamen omne meum credas opus esse remissum,
 saepe dedi nostrae grandia uela rati.
 sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos,
 550 cumque suo finem mense libellus habet,
 idque tuo nuper scriptum sub nomine, Caesar,
 et tibi sacratum sors mea rupit opus;
 et dedimus tragicis sceptrum regale tyrannis,
 quaeque grauis debet uerba cothurnus habet;
 555 coeptaque sunt nobis, quamuis manus ultima coeptis
 defuit, in facies corpora uersa nouas.
 atque utinam reuoces animum paulisper ab ira,
 et uacuo iubeas hinc tibi pauca legi,
 pauca, quibus prima surgens ab origine mundi
 560 in tua deduxi tempora, Caesar, opus!
 aspicias quantum dederis mihi pectoris ipse,
 quoque fauore animi teque tuosque canam.
 non ego mordaci destrinxi carmine quemquam,
 nec meus ullius crimina uersus habet.

546 a meriti tempore ADsscr, cett. mei : a meritaē tempore
 F : a merito tempora M : amissi tempore D : admissi tempore*
 L1 548 paruae Francius 550 libellus BCDul T :
 uolumen D, cett. mei 551 nuper scriptum] nuper subscrip-
 tum F : scriptum nuper CTb1 : semper scriptum K : nuper co-
 ceptum excerpta Vossii, Bentleius numine Bentleius 553 no-
 uum carmen orditur V2 sceptrum Francius, Bentleius : scriptum
 codd. tyrannis Housman : coturnis codd. 555 coepta- Hall :
 dicta- D, cett. mei : scripta Dsscr coeptis BChP : coepti
 MQV2 : coepto DEFGKL4TV 561 aspicias unus Heinsii :
 aspicias omnes mei 563 destrinxi FGH(L4)J : destrixi
 G²?M : destruxi BC?KPQVV2 : distrinxi DTe : diffusi E

- 565 candidus a salibus suffusus felle refugi:
 nulla uenenato littera tincta ioco est.
 inter tot populi, tot scriptis, milia nostri,
 quem sua Calliope laeserit, unus ego.
 non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
 570 auguror, at multos indoluisse malis;
 nec mihi credibile est quemquam insultasse iacenti,
 gratia candori siqua relata meo est.
 his, precor, atque aliis possint tua numina flecti,
 o pater, o patriae cura salusque tuae!
 575 non ut in Ausoniam redeam, nisi forsitan olim,
 cum longo poenae tempore uictus eris:
 tutius exilium pauloque quietius oro,
 ut par delicto sit mea poena suo.

565 suffusus DEGHPQV : suffusos BCFKL4T(V2) :
 suffusus M 566 tincta *Heinsius* : uincta? T : mixta *cett. mei*
 567–568 *deleuit Bentleius* 567 scriptis MV2ac, *T. Faber* :
 scripti V2pc, *cett. mei* : scripta P : scriptaque C inter enim po-
 puli tot scriptis milia nostris *T. Faber* 568 sua G²L2 : mea G,
cett. mei ego Q : ero *cett. mei* 571 insultasse A, *cett. mei* :
 insultare TeJ 572 meo est AMma, *cett. mei* : meo BM
 577 mitius (A) (L4) Q opto L4K2

LIBER TERTIVS

1

- ‘Missus in hanc uenio miseri liber exulis urbem.
da placidam fesso, lector amice, manum.
neue reformida ne sim tibi forte pudori:
nullus in hac charta uersus amare docet.
5 haec domini fortuna mei est, ut debeat illam
infelix nullis dissimulare iocis.
id quoque, quod uiridi quondam male lusit in aeuo,
heu nimium sero damnat et odit opus!
inspice quid portem: nihil hic nisi triste uidebis,
10 carmine temporibus conueniente suis.
clauda quod alterno subsidunt carmina uersu,
uel pedis hoc ratio, uel uia longa facit.

Carm. 1 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] 1 miseri
Hall : timide *cett. mei* : tandem K?, *Burmamnus* (qui in *Leidensi*
tandus uidere sibi uisus est, unde et tardus proposuit) : timidi
Heinsius : cauti *Schraderus* 3 forte pudori] forte dolori T :
causa pudoris DFRul : causa doloris b1H2P5 5 haec AC,
cett. mei : nec* CmgTeU1, *edd. princ.* 6 nullis A, *cett. mei* :
ullis* TU1 iocis Kul, *cett. mei* : locis DulEKV2 : modis D
7 lusit in] luserat K : lusimus V2 : (mal)lebat in M 8 en
AL4 9 inspice A, *cett. mei* : aspice d, *ed. Bonon.* nil* e
non sum praeceptor amoris (= 1.1.67) D

- quod neque sum cedro flauus nec pumice leuis,
erubui domino cultior esse meo.
- 15 littera suffusas quod habet maculosa lituras,
laesit opus lacrimis ipse poeta suis.
siqua uidebuntur casu non dicta Latine,
in qua scribebar, barbara terra fuit.
dicite, lectores, si non graue, qua sit eundum,
- 20 quasque petam sedes hospes in urbe liber.’
haec ubi sum furtim lingua titubante locutus,
qui mihi monstraret, uix fuit unus, iter.
‘di tibi dent, nostro quod non tribuere parenti,
molliter in patria uiuere posse tua.
- 25 duc age! namque sequor, quamuis terraque marique
longinquo referam lassus ab orbe pedem.’
paruit, et ducens ‘haec sunt fora Caesaris’ inquit;
‘haec est a sacris quae uia nomen habet;
hic locus est Vestae, qui Pallada seruat et ignem;
- 30 haec fuit antiqui regia parua Numae.’
inde petens dextram, ‘porta est’ ait ‘ista Palati;
hic Stator, hoc primum condita Roma loco est’.
singula dum miror, uideo fulgentibus armis
conspicuos postes tectaque digna deo.

13 flauus BCDL4TV2J : fuluus EGHKM_{pc} (ex fluus)
PV : uerb. om. Q 16 suis CG²QB3H4P4 : suum CmgG,
cett. mei 18 scribebar DB3 : scribebat cett. mei : scribebam
P4ul 19 qua C, cett. mei : quo C_{ssr}deH2RU1 23 pa-
renti H3 : poetae omnes mei 25 iamque Heinsius sequor
unus Heinsii, Heinsius : sequar omnes mei 29 focus lectio ‘Her-
culanei codicis’ ap. Burmannum ignes DB2b2 30 haec AC?,
cett. mei : hic* DGKB1B2deL2 32 stator O6pc, Politianus,
Gronouius : sator omnes mei hic primum ... fuit J

- 35 'an Iouis haec' dixi 'domus est?'; quod ut esse putarem,
 augurium menti querna corona dabat.
 cuius ut accepi dominum, 'non fallimur' inquam,
 'et magni uerum est hanc Iouis esse domum.
 cur tamen adposita uelatur ianua lauro,
 40 cingit et augustas arbor opaca fores?
 num quia perpetuos meruit domus ista triumphos,
 an quia Leucadio semper amata deo est?
 ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?
 quam tribuit terris, pacis an ista nota est?
 45 utque uiret semper laurus nec fronde caduca
 carpitur, aeternum sic habet illa decus?'
 'causa superpositae scripto testata coronae
 seruatos ciues indicat huius ope.'
 'adice seruatis unum, pater optime, ciuem,
 50 qui procul extremo pulsus in orbe iacet,
 in quo poenarum, quas se meruisse fatetur,
 non facinus causam, sed suus error habet.

35 an *lectio Herculanei codicis ap. Burmannum* : et omnes mei
 iouis haec dixi domus est AC (dixit) K (*om. haec*), *cett. mei* :
 iouis est dixi domus haec GHV : domus haec dixi iouis est Tb1
 37 dominum M³, *cett. mei* : donum M : dumen HP : numen P
teste Heinsio, perperam 39 apposita C?, *cett. mei* : opposita
 AL4MQTV2 40 iungit *Haupt* arbor opaca CmgH (*ul*
aprica), *cett. mei* : querna corona C (*ex* 36) fores BDulFul
 TRul : comas D, *cett. mei* : domos Fe 41 num quia ADpc,
cett. mei : non quia BCDacERac : an quia CmgKb1b2pcRpc
 ista] una* K : illa P4P5 45 laurus semper DEFb2de
 47 superpositae AG², *cett. mei* : superpositas M : super posito
 GV : superpositast *Owen* scripto est HP testata ACEFGH
 L4TVV2 : testante BCDHulKMQ : testa P coronae est
Ehwald 50 iacet AL4 : latet *cett. mei*

- me miserum! uereorque locum uereorque Penates,
 et quatitur trepido littera nostra metu.
- 55 aspicias exangui chartam pallere colore?
 aspicias alternos intremuisse pedes?
 quandocumque, precor, nostro placata parenti,
 isdem sub dominis aspiciare, domus!
 inde tenore pari gradibus sublimia celsis
- 60 ducor ad intonsi candida templa dei,
 signa peregrinis ubi sunt alterna columnis,
 Belides et stricto barbarus ense pater,
 quaeque uiri docto ueteres peperere nouique
 pectore, lecturis inspicienda patent.
- 65 quaerebam fratres, exceptis scilicet illis
 quos suus optaret non genuisse pater:
 quaerentem frustra custos me sedibus illis
 praepositus sancto iussit abire loco.
 altera templa peto, uicino iuncta theatro:
- 70 haec quoque erant pedibus non adeunda meis.

53 uereor-¹ BCDpc EFGHulKMTV : ueneror- AHL4PQ
 V2 : *Dac inc.* uereor-² BCDEFGKMTV : ueneror- AHL4P
 QV2 : dominum- *Diggle* penates *Heinsius* : potentes H2pc? :
 potentem *omnes mei* : parentem B1 54 trepido BCDG² :
 rapido ACmgG, *cett. mei* 57 placata BCDEFulG²?HulKQ
 TL1 : pacata B2 : placare AGL4VV2pc : placere HMPV2ac :
 pacare F 58 isdem et *Ehwald* 62 barbarus C, *cett.*
mei : stat ferus CmgDL4b2e 63 peperere *Ellis* : cepere A,
cett. mei : cecinere O6 : fecere *ed. Bonon.* : coepere *Riese*
 66 optarit *Heinsius* pater C, *cett. mei* : parens* BCmge
 67 me *Heinsius* : de Csscree : e *cett. mei* : ex D : a C 68 B2 et
 L2 non habent sacro (ut dixit Owen) sed sancto, quemadmodum
omnes mei

- nec me, quae doctis patuerunt prima libellis,
atria Libertas tangere passa sua est.
in genus auctoris miseri fortuna redundat,
et ferimus nati, quam tulit ille, fugam.
75 forsitan et nobis olim minus asper et illi,
euictus longo tempore, Caesar erit.
di, precor, atque adeo – neque enim mihi turba roganda est –
Caesar, ades uoto, maxime diue, meo!
interea, quoniam statio mihi publica clausa est,
80 priuato liceat delituisse loco.
uos quoque, si fas est, confusa pudore repulsae,
sumite, plebeiae, carmina nostra, manus.

2

Ergo erat in fati Scythiam quoque uisere nostris,
quaeque Lycaonio terra sub axe iacet;
nec uos, Pierides, nec stirps Latoia uestro
docta sacerdoti turba tulistis opem.

73 redundet KM 74 ferimus Hall : patimur codd.
77 di precor Q : deprecor Dmg, cett. mei : te precor De ro-
ganda es Heinsius 81 pudore C, cett. mei : rubore AL4 :
dolore CscrT2pc Carm. 2 1–5 (A)BCDEFG(G²)HK
L4MPQTVV2 : 6–30 (A)BCEFG(G²)HKL4MPQT
VV2] 1 nouum carmen ordiuntur C+ E+ G+ H+ P+ T
b1+ b2 : continuant BC?DEFGHKL4MPQVV2 3 nouum
carmen ordiuntur CFKL4QV+ V2P3R : continuant BDEGHM
PTV latoia CMpcQV2pc : latonia V2ac, cett. mei, JR : letoia
Mac 4 dedistis J

- 5 nec mihi, quod lusi uero sine crimine, prodest,
 quodque magis uita Musa iocosa mea est,
 plurima sed pelago terraque pericula passum
 ustus ab adsiduo frigore Pontus habet;
 quique, fugax rerum securaque in otia natus,
 10 mollis et inpatiens ante laboris eram,
 ultima nunc patior, nec me mare portubus orbum
 perdere, diuersae nec potuere uiae.
 suffecitque malis animus; nam corpus ab illo
 accepit uires uixque ferenda tulit.
 15 dum tamen et uentis dubius iactabar et undis,
 fallebat curas aegraque corda labor:
 ut uia finita est, et opus requieuit eundi,
 et poenae tellus est mihi tacta meae,
 nil nisi flere libet, nec nostro parciior imber
 20 lumine, de uerna quam niue manat aqua.
 Roma domusque subit desideriumque locorum,
 quidquid et amissa restat in urbe mei.
 ei mihi, quod totiens nostri pulsata sepulcri
 ianua sub nullo tempore aperta fuit!

5 mihi quod lusi] mihi si quid lusi M : si quid lusi *Owen*
 6 hinc deficit D usque ad 3.12.50 quodque magis uita G² :
 quodque magis uisa G, *cett. mei* : quodque magis uisa est EQT
 iocosa] iocasa G² : iocata GMV mea est *cett. mei* : mea EQT
 8 ustus C, *cett. mei* : iunctus J : uinctus e, *ed. Bonon.* (*non Richel-
 lianus* = C) 13 suffecitque] sufficit atque KM : sufficit
 usque *Luck* 15 uentis *ed. Bonon.* : terris *codd.* 19 libet
cett. mei : licet BB3P2P4ulP5 : uacat *Hafniensis Heinsii*
 20 uerna] ueri M, unde ueris *Ehwald* 23 (h)ei CG, *cett. mei* :
 et M : heu CscrEG²K quod C?Mpc, *cett. mei* : quo
Mac?SA100 : quid Q : quam K nostri totiens H5 24 sub
 nullo AGHL4MPV : sed nullo BCEFG²QTV2 : sub titulo
 K : an non ullo?

- 25 cur ego tot gladios fugi, totiensque minata
 obruit infelix nulla procella caput?
 di, quos experior nimium constanter iniquos,
 participes irae quos deus alter habet,
 extimulate, precor, cessantia fata, meique
 30 interitus clausas esse uetate fores!

3

- Haec mea, si casu miraris, epistula quare
 alterius digitis scripta sit, aeger eram,
 aeger in extremis ignoti partibus orbis,
 incertusque meae nempe salutis eram.
 5 quem mihi nunc animum dira regione iacenti
 inter Sauromatas esse Getasque putes?
 nec caelum patior, nec aquis adsueuimus istis,
 terraque nescioquo non placet ipsa modo.
 non domus apta satis, non hic cibus utilis aegro,
 10 nullus, Apollinea qui leuet arte malum;
 non qui soletur, non qui labentia tarde
 tempora narrando fallat, amicus adest.

28 quos CEFpcKTRul : quod M : quam BFacGHL4PQ
 VV2 alter Hall : unus codd. Carm. 3 (A)BCEFG(G²)HKL4
 MPQTVV2] separant E+M+, cett. mei : continent EMd
 3-4 om. Kac (add. mg) M 4 'versus suspectus' Heinsius
 nempe Hall : paene codd. 5 quem ... animum] quem ...
 animi d : quid ... animi* K 6 putes BC (E -et) K MVJ :
 putas Cscr, cett. mei 7 patimur codd. Heinsiani ap. Burman-
 num 9 aegro est O2P5 10 malum cett. mei, L1 : malum
 est FNP5R

- lassus in extremis iaceo populisque locisque,
 et subit adfecto nunc mihi quidquid abest.
- 15 omnia cum subeant, uincis tamen omnia, coniunx,
 et plus in nostro pectore parte tenes.
 te loquor absentem, te uox mea nominat unam;
 nulla uenit sine te nox mihi, nulla dies.
 quin etiam sic me dicunt aliena locutum,
- 20 ut foret amentis nomen in ore tuum.
 si iam deficiam suppressaque lingua palato
 uix sit stillato restituenda mero,
 nuntiet huc aliquis dominam uenisse, resurgam,
 spesque tui nobis causa uigoris erit.
- 25 ergo ego sum dubius uitae, tu forsitan illic
 iucundum nostri nescia tempus agis?

13 lassus AFpc (*ac lusus*), *cett. mei* : lapsus TV : laesus JL1
 P2?P3T3 extremis BCEGKMPTV : externis AFHL4QV2R
 14 adfecto Mac, *Naugerius* : affectu Mpc, *cett. mei* : affectum PH
 Vd 15 uincis G², *cett. mei* : uinces GMVV2 16 parte te-
 nes CG, *cett. mei* : partis habes CmgG²KT : cara tenes BF
 17 te uox mea G, *cett. mei* : uox te mea CFQ : uox et mea
 G²dR : te nox michi V2 20 amentis G², *cett. mei* : amantis
 K : amenti* GM : amanti V 21 si iam deficiam C, *cett.*
mei : sic iam deficiam B1H2 : si iam deficiat Cscr, *Heinsius*
 (*qui et si me deficiat proposuit*) : sit iam deficiens Luck sup-
 pressaque Cac, *cett. mei* : suppresso Cpc, *Heinsius* : sub fesso
Burmmanus : sub crasso Owen 22 uix sit stillato Hall : uix in-
 stillato *codd.* (b2 *add.* sit *sscr*) 23 nuntiat B huc] hic
 AL4e : huic (*an hinc?*) K 25 ergo ego AG, *cett. mei* : ergo
 C : dumque ego E (*om. -que*) FG²b1dR : dum quoque J : hic
 ego Cmg dubius uitae HKMPQ : uitae dubius *cett. mei* illic
 Kul, *cett. mei* : istic KMQ, *ed. Veneta a. 1474*

- non agis, adfirmo: liquet, o carissima nobis,
tempus agi sine me non nisi triste tibi.
si tamen inpleuit mea sors, quos debuit, annos,
30 et mihi uiuendi tam cito finis adest,
quantum erat, o magni, morituro parcere, diui,
ut saltem patria contumularer humo!
uel poena in mortis tempus dilata fuisset,
uel praecepisset mors properata fugam.
35 integer hanc potui nuper bene reddere lucem:
exul ut occiderem, nunc mihi uita data est.
iam procul ignotis igitur moriemur in oris,
et fient ipso pessima fata loco:
nec mea consueto languescent corpora lecto,
40 depositum nec me qui fleat, ullus erit;
nec dominae lacrimis in nostra cadentibus ora
accedent animae tempora parua meae;
nec mandata dabo, nec cum clamore supremo
labentes oculos condet amica manus;
45 sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri,
indeploratum barbara terra teget!

27 oHPb1 : hoc A, *cett. mei* 30 iam* *Burmannus*
31 morituro AC, *cett. mei* : perituro CmgPQTe 33 mortis
tempus BE : tempus mortis A, *cett. mei* fuisses Fac
34 praecepisset AG, *cett. mei* : praecipisset M : praecessisset
CG³Kb1eR : praeuenisset uel praeuertisset *Heinsius* 35 lu-
cem Cmg?G?HKMPV : uitam BCEFG²L4QTV2
36 nunc *cett. mei* : sed nunc HacP : sed Hpc : non dH2
O1O6mg : num *Heinsius* 37 iam L4QO1 : tam *cett. mei*
38 pessima Hall : tristia *codd.* 39 languescent B2?P4 :
languescunt A, *cett. mei* 44 labentes Cmg, *cett. mei* :
languentes CETB2b1e condet CFac?G² (-at?) KL4MQTV2 :
claudet BCmgEFpc?GHPV

- ecquid, ubi audieris, tota turbabere mente,
 et feries pauida pectora fida manu?
 ecquid, in has frustra tendens tua bracchia partes,
 50 clamabis miseri nomen inane uiri?
 parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos:
 non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
 cum patriam amisi, tum me periisse putato:
 et prior et grauior mors fuit illa mihi.
 55 nunc, si forte potes – sed non potes, optima coniunx –
 finitis gaude tot mihi morte malis.
 quod potes, extenua forti mala corde ferendo,
 ad quae iam pridem non rude pectus habes.
 atque utinam pereant animae cum corpore nostrae,
 60 effugiatque audios pars mihi nulla rogos!
 nam si morte carens uacuas uolat altus in auras
 spiritus, et Samii sunt rata dicta senis,

47–48 *om.* T 47 ecquid ubi G (eq-) HPQ : et quid ubi
 K MV2 : hec quid ubi V : siquid ubi B : nonquid ubi K *sscr* :
 haec ubi C : nec ubi L4 : ecquid ut G² L1 : haec simul Cmg EF
 B2e 49 ecquid FG² (eq- G) HPQTV2 : et quid BCM : hec
 quid L4 VO4 : numquid Cmg EF *sscre* : non quid K tendens
 BCac EFGPQT : tendes Cpc HKL4 MVV2 51 neu Mayer
 52 ero *codd.* : ego Heinsius : eo Burmannus 57 quod *ceit.*
mei : quo E : quam BC? TaL2 : qua e, Mussati cento 58 ad
 quae BCEHV2pc : at quae L4 (atque) MP (atque) VV2ac : ut
 quae FG² KQT : ad quod G : at quod A : ad mala Cmg G², *ed.*
Bonon. : quorum Heinsius 60 mihi Cmg EKM : mea C, *ceit.*
mei : an sibi? 61 uacuas ... auras BCpc KTb1b2pc : uacua
 ... aura GHMPVb2ac : uacuam ... auram* ACac FL4 QV2R :
 uacuus ... auram E 62 uerba E

- inter Sarmaticas Romana uagabitur umbras,
 perque feros Manes hospita semper erit.
 65 ossa tamen facito parua referantur in urna:
 sic ego non etiam mortuus exul ero –
 nec uetet hoc quisquam: fratrem Thebana peremptum
 supposuit tumulo rege uetante soror –
 atque ea cum foliis et amomi puluere misce,
 70 inque suburbano condita pone solo;
 quosque legat uersus oculo properante uiator,
 grandibus in tumuli marmore caede notis:
 HIC · EGO · QVI · IACEO · TENERORVM · LVSOR · AMORVM
 INGENIO · PERII · NASO · POETA · MEO
 75 AT · TIBI · QVI · TRANSIS · NE · SIT · GRAVE · SI · QVID · AMASTI
 DICERE · NASONIS · MOLLITER · OSSA · CVBENT
 hoc satis in titulo est: etenim maiora libelli
 et diuturna magis sunt monimenta mihi;
 quos ego confido, quamuis nocuere, datuos
 80 nomen et auctori tempora longa suo.
 tu tamen extincto feralia munera semper
 deque suis lacrimis umida sarta dato:

63 sarmaticas] sarmaticos Fac (-as *pc*¹, tum -a *pc*²):
 sauromatas b1 eH4P4P5T2 umbras BCEL4MQTV2 : umbra
 FGHPKVb2 67 nec eU1 : non omnes mei uetet Heinsius :
 uetat omnes mei : negat b1 72 tumuli V2ul, cett. mei : tituli
 FMQV2 75 si quid Heinsius (qui et si quis proposuit) :
 quicquid K : quisquid O2 : quisquis Kul, cett. mei 77 titulo
 ABCG²HL4MPQV2 : tumulo EFGHu1KTV : titulos Hein-
 sius 78 mihi C?, cett. mei : mei BETb1e 81 feralia C,
 cett. mei : fer talia Cul semper AHKL4MP : ferto BCFGQ
 TV2eL1 : ferro EV 82 suis b1, Heinsius : tuis omnes mei

- quamuis in cinerem corpus mutauerit ignis,
 sentiet officium maesta fauilla pium.
 85 scribere plura libet, sed uox mihi fessa loquendo
 dictandi uires siccaque lingua negat.
 accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
 quod, tibi qui mittit, non habet ipse: 'uale'.

4a

- O mihi care quidem semper, sed tempore duro
 cognite, res postquam procubuerie meae,
 usibus edocto si quicquam credis amico,
 uiue tibi et longe nomina magna fuge.
 5 uiue tibi, quantumque potes, praelustria uita:
 saeuum praelustri fulmen ab arce uenit.
 nam quamquam multum possunt prodesse potentes,
 non prosit potius, siquis obesse potest!

83 cinerem *Cac*, *cett. mei* : cineres *CpcKM* 84 pium *G*,
cett. mei : tuum *EG*² 86 dictanti *b1* 87 tibi *TJ*
Carm. 4a (A)BCEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant*
E+ M+, *cett. mei* : *continuant EM* 3 moribus *K4*, *flor. Turi-*
cense RG 172 quicquam (*E*), *cett. mei* : quisquam *B* : quicquid
FmgR : si quid *F?* : quid mihi *C* 6 arce* *CmgG*²*b2uldR* :
 igne *ACG*, *cett. mei* 7-8 *del. Heinsius* 7 multum *Hall* :
 soli *codd.* : tituli *Ehwald* 8 non *cett. mei* : uel non *V* : num
Luck : nec *Richmond* prosit potius *ABFG?KL4MV2* : prodest
 potius *CG*³*TdJR* : potius prodest *HPb2* : prosunt potius *EQ* :
 potius prosit *Richmond* siquis *AG*³*Mpc*, *cett. mei* : siquid *L4* :
 sed quid *K* : plurimum *G?MacV* potest *AG*³, *cett. mei* : solent
G?V, *ed. Veneta a. 1474*

- effugit hibernas demissa antemna procellas,
 10 lataque plus paruis uela tumoris habent.
 aspicias ut summa cortex leuis innatet unda,
 cum graue nexa semel retia mergat onus?
 haec ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
 in qua debueram forsitan urbe forem.
 15 dum mecum uixi, dum me leuis aura ferebat,
 haec mea per placidas cumba cucurrit aquas.
 qui cadit in plano – uix hoc tamen euenit ipsum –
 sic cadit ut tacta surgere possit humo:
 at miser Elpenor tecto delapsus ab alto
 20 occurrit regi debilis umbra suo.
 quid fuit ut tutas agitarit Daedalus alas,
 Icarus Icarias nomine signet aquas?
 nempe quod hic alte, demissius ille uolabat;
 nam pinnas ambo non tenuere pares.
 25 crede mihi, bene qui latuit, bene uixit, et intra
 fortunam debet quisque manere suam.

9 dimissa FVe 10 tumoris *Hall* : timoris *codd.* *notandum est extare in P4 glossema id est magis inflantur ad uentum*
 12 semel *Hall* : simul *codd.* 14 debueram F : debbam* *cett. mei* 15 mecum *T. Faber* : tecum *codd.* 16 tunc mea *T. Faber* 20 debilis AG, *cett. mei* : flebilis BCEFL4J : flexibilis? G² 21 quid] quod HL4P : qui M agitarit *Heinsius* : agigaret *codd.* 22 Icarias *Bentleius* : ycareas b1K2 L2P4T3 : aequoreas T2, *Par. lat. 7647* : inmensas omnes *mei* : Aegaeas *Francius* signet ABGL4MQV2 : signat CFHKP TV : fecit Eb1e 24 nonne *Heinsius* tenuere pares : *Hall* : habuere suas *codd.* 25 infra* V7

- non foret Eumedes orbus, si filius eius
 stultus Achilleos non adamasset equos;
 nec natum in flamma uidisset, in arbore natas,
 30 cepisset genitor si Phaethonta Merops.
 tu quoque formida nimium sublimia semper,
 propositique, precor, contrahe uela tui:
 nam pede inoffenso spatium decurrere uitae
 dignus es et fato candidiore frui.
 35 quae pro te uoueam, miti pietate mereris
 haesuraque mihi tempus in omne fide.
 uidi ego te tali uultu mea fata gementem,
 qualem credibile est ore fuisse meo.
 nostra tuas uidi lacrimas super ora cadentes,
 40 tempore quas uno fidaque uerba bibi.
 nunc quoque submotum studio defendis amico,
 et mala uix ulla parte leuanda leuas.
 uiue sine inuidia, mollesque inglorius annos
 exige, amicitias et tibi iunge pares,
 45 Nasonisque tui, quod adhuc non exulat unum,
 nomen ama: Scythicus cetera Pontus habet.

27 eumedes KQ : eumenides (*uel simm.*) *cett. mei* olim *Fran-*
cicus, Bentleius 29 non F flamma] flammis AFacL4b2 :
 flammis EFpcTeR 30 flexisset *T. Faber* 32 precor] te-
 nax T : memor* eP4, *ed. Bonon.* 35 uoueam b2 : ut
 uoueam* V2pc, *cett. mei* : ut foueam K MV2ac : ut uideam L4
 36 fide ... mihi M 37 luctu *Heinsius* 38 qualia credibile
 est ora fuisse mihi *Heinsius* 39 sensi *Mayer* 40 bibi A,
cett. mei : tuli P3 : dabas Eb1d?e 41 amico *cod. unus ap.*
Burmannum : amicum *omnes mei* 44 i tibi *Heinsius*

4b

Proxima sideribus tellus Erymanthidos Vrsae
me tenet, adstricto terra perusta gelu.

Bosporos et Tanais superant Scythiaeque paludes
uixque satis noti, nomina rauca, loci.

(50)

5 ulterius nihil est nisi non habitabile frigus:

heu quam uicina est ultima terra mihi!

at longe patria est, longe carissima coniunx,

quidquid et haec nobis post duo dulce fuit.

sic tamen haec absunt ut, quae contingere non est

(55)

10 corpore, sint animo cuncta uidenda meo.

ante oculos errat gratorum forma locorum,

acceduntque suis singula facta locis.

coniugis ante oculos, sicut praesentis, imago est;

illa meos casus ingrauat, illa leuat:

(60)

15 ingrauat hoc, quod abest; leuat hoc, quod praestat

amorem,

inpositumque sibi firma tuetur onus.

Carm. 4b (A)BCEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *nouam elegiam ordiuntur* P+ B3R+ : *priori adnectunt* P, *cett. mei* 4 uixque satis BCEFGQTVV2 : uix satis est AHL4MP : uix satis et V7 noti CEFV2 : noui BTJ : notis V : noto AsscrHL4PQ : nato AKM rauca *Heinsius* : pauca *codd.* loci BEFGTVacV2J : loco Vpc : loqui AHL4MPQ : legi K : mihi C : soli *Heinsius* 6-7 om. M 9 si EO1 adsunt M non est ACsscrFpc, *cett. mei* : non sunt CFacde 10 sint EGQ : sunt *cett. mei* : sic T 11 errat F?Kul, *cett. mei* : errant EM : extat K gratorum Hall : domus urbs et *cett. mei* : domus urbsque et B : domus et for(tuna) T : domus urbs fora Rothmaler 12 accedunt- CsscrKM : succedunt-* AC, *cett. mei* 13 imago est EG²Te : imago G, *cett. mei* : F inc. 14 aggrauat QVe 15 aggrauat Qe 16 firma] forma B : fida GV

- uos quoque pectoribus nostris haeretis, amici,
dicere quos cupiam nomine quemque suo,
sed timor officium cautus conpescit, et ipsos (65)
- 20 in nostro poni carmine nolle puto.
ante uolebatis, gratique erat instar honoris,
uersibus in nostris nomina uestra legi.
quod quoniam est anceps, intra mea pectora quemque
adloquar, et nulli causa timoris ero, (70)
- 25 nec meus indicio latitantes uersus amicos
protrahet: occulte, siquis amabit, amet.
scite tamen, quamuis longa regione remotus
absim, uos animo semper adesse meo.
et qua quisque potest, testor, mala nostra leuate, (75)
- 30 fidam proiecto neue negate manum.
prospera sic maneat uobis fortuna, nec umquam
contacti simili sorte rogetis opem.

5

Vsus amicitiae tecum mihi paruus, ut illam
non aegrè posses dissimulare, fuit,

17 *nouum carmen ordiuntur* GL4V 18 cupiam *Heinsius* :
cupio *codd.* 21 honoris MV6 : amoris *cett. mei* 26 pro-
trahet V, *cett. mei* : protrahit ABFKL4M (*fere*)T sicut BMO1
amabit *Housman* : amabat BCsscrKMT : amauit C, *cett. mei*
27-28 *uersus Heinsio suspecti* 27 longe L6, *Par. lat.* 8069
29 qua FGHMPQTVV2 : quam B?C?EKB3P5 : que L4 te-
stor *Hall* : oro G², *cett. mei* : aliqua GHMPV 32 *om.* L4
opem EFacTb1b2ulH4O6mg : idem Fpc, *cett. mei* **Carm.** 5
(A)BCEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant cett. mei* :
continuant EM

- nec me complexus uinclis propioribus esses,
 naue mea uento forsán eunte suo:
 5 ut cecidi cunctique metu fugere ruinam,
 uersaque amicitiae terga dedere meae,
 ausus es igne Iouis percussum tangere corpus
 et deploratae limen adire domus;
 idque recens praestas, nec longo cognitus usu,
 10 quod ueterum misero uix duo tresue mihi.
 uidi ego confusos uultus uisosque probaui,
 osque madens fletu pallidiusque meo;
 et lacrimas cernens in singula uerba cadentes,
 ore meo lacrimas, auribus illa bibi;
 15 brachiaque accepi presso pendentia collo,
 et singultatis oscula mixta sonis.
 sum quoque, care, tuis defensus uiribus absens –
 scis carum ueri nominis esse loco –
 multaque praeterea manifesti signa fauoris
 20 pectoribus teneo non abitura meis.
 di tibi posse tuos tribuant defendere semper,
 quos in materia prosperiore iuues.
 si tamen interea, quid in his ego perditus oris –
 quod te credibile est quaerere – quaeris, agam,

3 nec M, *Bentleius* : ni *cett. mei*, L2 5 metu BCmgGHK
 MPV : meam ACFL4QTV2 : mei EdR ruinam PV7, *cett.*
mei : ruinae* *Heinsius* 8 deplorati *Hendry* 11 uidi confu-
 sos FdJ uisos- BCpcEFHu1MQT : uisus- A CacGHKL4
 PV2 : semper- V probaui *Schraderus* : notaui *codd.*
 15 presso O1, *ed. Veneta a. 1474* : presto M : maestro* AC, *cett.*
mei : nostro CmgKJ 16 singultatis TB2eL1 : singultantis
 A, *cett. mei* : singultosis E 19 manifesti Fpc, *cett. mei* :
 manifesta KMP manifestaue Fac

- 25 spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli,
 tristia leniri numina posse dei.
 seu temere expecto, siue id contingere fas est,
 tu mihi, quod cupio, fas, precor, esse proba,
 quaeque tibi est linguae facundia, confer in illud,
 30 ut doceas uotum posse ualere meum:
 quo quis enim est maior, magis est placabilis irae,
 et faciles motus mens generosa capit.
 corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
 pugna suum finem, cum iacet hostis, habet:
 35 at lupo et turpes instant morientibus ursi,
 et quaecumque minor nobilitate fera est.
 maius apud Troiam forti quid habemus Achille?
 Dardanii lacrimas non tulit ille senis.
 quae ducis Emathii fuerit clementia, Poros
 40 Dariique docent funeris exequiae.
 neuë hominum referam flexas ad mitius iras,
 Iunonis gener est, qui prius hostis erat.

26 dei A, *cett. mei* : duci Aul : deo *Heinsius* 29 tibi est lin-
 guae] tibi linguae K : tibi linguae est* TO2, *Heinsius* 31 quis
 enim est K : quis enim 'optimus Vaticanus' *Heinsii* (*sed non legitur*
in V) : quis est G?HPV : quisquis Mac : quisque est BCEG²
 L4MpcTV2 : quisque F : quisquam est Q ira F2P4 magis
 hoc (*uel* huic) placabilis ira est *Heinsius* 35 ursae F2mgP5
 T2ac 36 fera est CEF G²KL4J : fera BGHMPQTVV2
 39–42 *spurius censet Diggle* 39 Poros *Heinsius* : porus KV2 :
 portus M : phoros O1 : foros E : pharos BCFPQTO2 : faros
 (*uel simm.*) GHV : magni L4 40 darii- V2, *Heinsius* : darei-
 M : pharii- Q : praeclari- *cett. mei* 42 prior A

- denique non possum nullam sperare salutem,
 cum poenae non sit causa cruenta meae.
 45 non mihi quaerenti pessumdare cuncta petitem
 Caesareum caput est, quod caput orbis habet;
 non aliquid dixit uelandum lingua iocantis,
 lapsaue sunt nimio uerba profana mero:
 inscia quod crimen uiderunt lumina, plector,
 50 peccatumque oculos est habuisse meum.
 non equidem totam possum defendere culpam,
 sed partem nostri criminis error habet.
 spes igitur superest, ut molliat ipse, futurum,
 mutati poenam condicione loci.
 55 hunc utinam nitidi Solis praenuntius ortum
 adferat admisso Lucifer albus equo!

44 non sit poenae TB2b1 **46** habet F2maP5ul, Hall : erat omnes mei **47** dixit ed. Aldina altera : dixi codd. uelandum Hall : uelataque M : uelutique K : uiolataque AGHL4PQ VV2 : uiolentaque BCEFG²T : uelandaque Santenius : -ue elataue Ellis : uelandaue Kenney iocantis Hall : locuta est BC FG²KL4PQTV2 : locuta E : loquendo est GHPmgV : loquenda est M : loquenti Heinsius **48** lapsaue ed. Bonon. : lapsaque A, cett. mei **50** meum BEHulT : meos H, cett. mei : mihi P3ma **51** possum totam K **53** ut molliat ipse futurum Heinsius : futurum ut molliat ipse O6mg, ed. Bonon. : facturum ut molliat ipse P (fatorum), cett. mei : ut nostram molliat ipse Hafniensis Heinsii : ut duram molliat ipse Burmannus **54** mutata Burmannus **55** hunc V10, Hafniensis Heinsii : hoc cett. mei : haec EL4e : hos P5, Riese ortum Heinsius : ortus codd.

- Foedus amicitiae nec uis, carissime, nostrae,
 nec, si forte uelis, dissimulare potes.
 donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
 nec tibi me tota iunctior urbe fuit,
 5 isque erat usque adeo populo testatus, ut esset
 paene magis quam tu quamque ego notus, amor;
 quique est in caros animi tibi candor amicos,
 cognitus est illi, quem colis ipse, deo.
 nil ita celabas ut non ego conscius essem,
 10 pectoribusque dabas multa tegenda meis;
 cuique ego narrarem secreti quidquid habebam,
 excepto quod me perdidit, unus eras.
 id quoque si scisses, saluo fruerere sodali,
 consilioque forem sospes, amice, tuo:
 15 sed mala me in poenam nimirum fama trahebat,
 omne bonae claudens utilitatis iter.

Carm. 6 (A)BCEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant*
 E+ M+, *cett. mei* : *continuant* EMV(*lpr*)V2 1 nec uis A,
cett. mei : non uis QV6 : nobis V2 7–8 *del. Schraderus*
 7 quique est G²Mpc, *cett. mei* : quique H : quisque Mac :
 quique erat T : quisquis es B : qui fuit K : G *inc.* caros ...
 amicos Hall : caris.. amicis *codd.* : raris ... amicis d, Heinsius
 8 cognitus est (*sc. amor*) *cett. mei* : cognita sunt M illi
 EO4U1 : isti FH3P2 : ipsi A, *cett. mei* ipse BCEFKL4TJ :
 iste GHPQVV2 : ista M : ille O1 deo Heinsius : uiro *codd.* :
 Ioui Housman 9 cui non Heinsius 10 cuncta T. Faber
 11 narrarem Heinsius : narrabam *codd.* 15–16 *uersus Heinsio*
suspectos del. Schraderus 15 mala Ritchie : mea *codd.* fama
 trahebat Ritchie : fata trahebant G², *cett. mei* : facta trahebant
 G²P3ac : Parca trahebat Palmer, Postgate 16 bonae claudens
 M : bonae claudent V2, Ehwald : bonae claudunt BCEFHKL4
 PV : bonum claudunt GQB2P4 : -que claudebant T

- siue malum potui tamen hoc uitare cauendo,
 seu ratio fatum uincere nulla ualet,
 tu tandem, o nobis usu iunctissime longo,
 20 pars desiderii maxima paene mei,
 sis memor, et si quas fecit tibi gratia uires,
 illas pro nobis experiare, rogo,
 numinis ut laesi fiat mansuetior ira,
 mutatoque minor sit mea poena loco;
 25 idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro,
 principiumque mei criminis error habet.
 nec leue, nec tutum, quo sint mea, dicere, casu
 lumina funesti conscia facta mali;
 mensque reformidat, ueluti sua uulnera, tempus
 30 illud, et admonitu fit nouus ipse dolor;
 et quaecumque adeo possunt adferre pudorem,
 illa tegi caeca condita nocte decet.
 nil igitur referam nisi me peccasse, sed illo
 praemia peccato nulla petita mihi,
 35 stultitiamque meum crimen debere uocari,
 nomina si facto reddere uera uelis.

17 potui tantum *Burmannus* 19 tandem *Hall* : tamen
codd. : tantum *Merkelius* 21 tibi fecit K 25 facque ita b1
 26 principiumque BEFKQT : principiumue CAGHL4MP
 VV2 : praecipuumque *Heinsius* : principium nostri
CMg 27 leue B3F2 : bene T : breue *cett.* mei tutum
 AFacG, *cett.* mei : tutum est* Fpc G² b1 b2e 30 pudor GHM
 PV 31–32 *del. Heinsius* 31 sed *Owen* possint U1, *ed.*
Bonon. pudorem] dolorem CTb1T2ul : pauorem K2
 32 caeca C, *cett.* mei : sera *CMg* nube Ke decet C?V2pc, *cett.*
mei : decent *CMg* MV2ac : docet K

quae si non ita sunt, alium, quo longius absim,
quaere – suburbana est haec mihi terra – locum.

7

- Vade salutatum, subito perarata, Perillam,
littera, sermonis fida ministra mei.
aut illam inuenies dulci cum matre loquentem,
aut inter libros Pieridasque suas.
5 quidquid aget, cum te scierit uenisse, relinquet,
nec mora, quid uenias quidue, requiret, agam.
uiuere me dices, sed sic, ut uiuere nolim,
nec mala tam longa nostra leuata mora;
et tamen ad Musas, quamuis nocuere, reuerti,
10 aptaque in alternos cogere uerba pedes.
'tu quoque' dic 'studiis communibus ecquid inhaeres,
doctaque non patrio carmina more canis?

38 est haec B?GHMQV : est hic ACEF(K om. est) L4T
V2 : est hoc P : haec sit (*qui soloecismus est, u. Housmannum
CCP 1119*) ed. Veneta a. 1474 : hic sit Bersmannus ex cod., Dan.
Heinsius locum GHMPVRul : locus G², cett. mei Carm. 7
1 (A)BCEFG(G²)HKL4MPQTVV2; 2-54 (A)BCEFG
(G²)HKL4PQTVV2] separant E+M+, cett. mei : continuant
EM 3 loquentem Hall : sedentem codd. 4 suas BC(E)F
G²HKT : tuas GL4PVV2 : meas Q 10 modos K
11 studiis C, cett. mei : musis CmgFB2aceJ : scriptis b1 ec-
quid CQTV2 : et quid BFHP : equid EK : hec quid GV :
hem quid L4 : ut quid Csscree 12 non] num E : nec K :
nunc H non patrio .i. Graeco

- nam tibi cum facie mores natura pudicos
 et raras dotes ingeniumque dedit.
- 15 hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas,
 ne male fecundae uena periret aquae;
 primus id aspexi teneris in uirginis annis,
 utque pater natae, duxque comesque fui.
 ergo si remanent ignes tibi pectoris idem,
- 20 sola tuum uates Lesbia uincet opus.
 sed uereor ne te mea nunc fortuna retardet,
 postque meos casus sit tibi pectus iners.
 dum licuit, tua saepe mihi, tibi nostra legebam;
 saepe tuis iudex, saepe magister eram:

13 facie P5 : fatis *omnes mei* 14 raras C^{sscr.} G², *cett. mei* :
 caras GHPV : claras C : Clarias *Heinsius* 16 male fecundae
 G?HKuLPQTV : male e fundo CG²L4 (*om. e*) : malee fundo
 EKV2R : malee in fundo F : male effunde B 17–18 *uersus*
Willymottio et Schradero suspecti 18 '*latet ulcus*' *Heinsius* pater]
 patet FpcQ : putet Fac : mihi est (est *sscr*) V2 natae CmgGH
 KPVRul : nato T : nemo AL4 : uene CEQRul : iuueni J :
 ueneris FB2R : patriae BV2 post 18 in A (*non tamen* L4)
 CmgEFmgG²mgKL1 *sequitur distichon* tunc (tum F) quoque
 (ego EG²KL1) sed (G²KL1 : si ACE : qui F) nostrum forsan
 (forsan nostrum AC) deleuit amorem / tempus eram nimio iun-
 ctus amore tibi 19 *nouum carmen ordiuntur* L4V2dO4R
 20 uincet] uincat K : uincit O4eV6 21 te mea nunc BGH
 L4PTpcV : nunc mea te CEFK (de) QTacV2 22 postque
 G, *cett. mei* : perque* EG²R 23 saepe tibi *Heinsius*
 24 tuis *Heinsius* : tui *omnes mei* : tuus d?L2

- 25 aut ego praebebam factis modo uersibus aures,
aut, ubi cessaras, causa ruboris eram.
forsitan exemplo quo me laesere libelli,
tu metuis poenae fata secunda meae.
pone, Perilla, metum; tantummodo femina nulla
30 neue uir a scriptis discat amare tuis.
ergo desidiae remoue, doctissima, causas,
inque bonas artes et tua sacra redi.
ista decens facies longis uitabitur annis,
rugaque in antiqua fronte senilis erit,
35 inicietque manum formae damnosa senectus,
quae strepitum passu non faciente uenit;
cumque aliquis dicet 'fuit haec formosa', dolebis,
et speculum mendax esse querere tuum.

25–26 *om.* EV6, 25–28 *inuerso ordine* (27, 28, 25, 26) *posuit*
L2 25 modo factis b1 aurem b1 26 cessaras CKQJ :
cessares A, *cett. mei* : cessabas H3L2 27 extemplo V2, *Hein-*
sius quo T, *Heinsius* : quod Kb1 : quia *cett. mei* : qui O4
28 metuis Hall : quoque sis *codd.* fata V6, *ed. Romana* : facta
omnes mei secunda Hall : secuta AGHL4PV : ruina BCEF
G²HsscrKT : remissa T. Faber, Muretus : seuera Willymott :
retusa Zingerle : alii alia pars bona facta QV2 te ... sint ...
fata secuta Luck : tu ... sis ... pallida facta Shackleton Bailey
29 nulla C, *cett. mei* : non sit CulB3eRul : ne qua Willymott :
ne sit Burmannus 30 neue uir a GHKPV : deuia ne a ABL4
V2R : deuia nec FG²QRul : deuia neu E : deuia de C : uita ne
T : nec iuuenis Cmg : neue quis e Willymott 32 bonas] tuas
BQ : sacras L2 castra b1ul, *Heinsius* 33 uiolabitur H3L2
35 manum A, *cett. mei* : manus Fb1H4, *ed. Bonon.* 36 stre-
pitum BCpcKB2b1e : strepitus ACac, *cett. mei*

- sunt tibi opes modicae, cum sis dignissima magnis:
- 40 finge sed inmensis censibus esse pares,
 nempe addit cuicumque libet fortuna rapitque,
 Irus et est subito, qui modo Croesus erat.
 singula quid referam? nil non mortale tenemus,
 pectoris exceptis ingeniique bonis.
- 45 en ego, cum patria caream uobisque domoque,
 demptaque sint, demi quae potuere mihi,
 ingenio tamen ipse meo comitorque fruorque:
 Caesar in hoc potuit iuris habere nihil.
 quilibet hanc saeue uitam mihi finiat ense,
- 50 me tamen extincto fama superstes erit,
 dumque suis uictrix omnem de montibus orbem
 prospiciet domitum Martia Roma, legar.
 tu quoque, quam studii maneat felicius usus,
 effuge uenturos, qua potes usque, rogos.'

41 nempe addit *Lee* : nempe dat id *EFacKb1J* : nempe dat et *Fpc*, *cett. mei* : nempe dat has *Heinsius* : suppeditat *Rappold* cuicumque *L2*, *Heinsius* : quodcumque *cett. mei* : quaecumque *T de* rapitque] reportat *T* : reposit *Owen* 42 cr(o)esus *BC?* *GH(K)PQTV* : cressus *V2* : crassus *H4ac?L1P3T3* : crisis *E* : crossus *L4* : cossus *A* : grossus *B2R* : quassus *Berol. Diez. 60* : *F inc.* 43 quid *BCEG²K* : ne *AFGHL4PQTVV2* 45 patria caream *CEV6*, *Heinsius* : caream patria* *A*, *cett. mei* 46 dempta- *Hall* : rapta *H codd.* demi *Hall* : adimi *codd.* 51 uictrix omnem *AGL4PV* : uictrix totum* *Q (cf. 1.5.69)* : uictrix septem *BCEFG²HKTL1* : septem uictrix *P5* : uictrix comitem *V2* 54 quam *EKR*

- Nunc ego Triptolemi cuperem consistere curru,
 misit in ignotam quo rude semen humum;
 nunc ego Medae uellem frenare dracones,
 quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua;
 5 nunc ego iactandas optarem sumere pinnas,
 siue tuas, Perseu, Daedale, siue tuas,
 ut tenera nostris cedente uolatibus aura
 aspicerem patriae dulce repente solum,
 desertaeque domus uultum, memoresque sodales,
 10 caraque praecipue coniugis ora meae.
 stulte, quid o frustra uotis puerilibus optas
 quae non ulla tulit fertue feretue dies?
 si semel optandum est, Augustum numen adora,
 et, quem sensisti, rite precare deum.

Carm. 8 (A)BCEFG(G²)HKL4PQTVV2] *separant* C + E + K + QV + B3b2P3 + : *continuant* CEKV, *cett. mei* 1 consistere curru G²HL4PV : conscendere currus BCFG²QTV2 : descendere currus E : contendere currum K 2 ignotam Cmg, *cett. mei* : ignaram* C quo P5ul?, *Santenius* : qui omnes mei 3 uellem G², *cett. mei* : malletm GHPV 4 arce Cmg, *cett. mei* : urbe C 5 iactandas BCmgGHPQVV2 : iactatas K : iactantes FG²L4TR : portantes C : temptas (sic) E 9 uultum *Heinsius* : uultus *codd.* 10 mihi *Louaniensis Heinsii* 11 o *Heinsius* : hoc GT : haec C?, *cett. mei* 12 tulit ... dies GHPV : tibi ... dies BEFL4QTV2 : dies ... dies (sic) C : dies ... tibi KRV6 -ue ... -ue *Bentleius* : -que ... -que *codd.* feret-CE : refert- *cett. mei* : (re)feret HP 13 augustum O2T2, *Hafniensis Heinsii* : augusti omnes mei 14 sensisti G, *cett. mei* : laesisti* G²Qb2ul

- 15 ille tibi pinnasque potest currusque uolucres
 tradere: det redditum, protinus ales eris.
 si precer hoc – neque enim possim maiora precari –
 ne mea sint, timeo, uota modesta parum.
 forsitan hoc olim, cum se satiauerit ira,
 20 tum quoque sollicita mente precandus erit:
 quod nimis interea est instar mihi muneris ampli,
 ex his me iubeat quolibet ire locis.
 nec caelum nec aquae faciunt nec terra nec aurae,
 et mihi perpetuus corpora languor habet:
 25 seu uitiant artus aegrae contagia mentis,
 siue mei causa est in regione mali,
 ut tetigi Pontum, uexant insomnia, uixque
 ossa tegit macies, nec iuuat ora cibus;
 quique per autumnum percussis frigore primo
 30 est color in foliis, quae noua laesit hiemps,
 is mea membra tenet, nec uiribus adleuor ullis,
 et numquam queruli causa doloris abest.
 nec melius ualeo, quam corpore, mente, sed aegra est
 utraque pars aeque binaque damna fero.
 35 haerens ante oculos ueluti spectabile corpus
 adstat fortunae forma tegenda meae;

17 nec B2O4P5 possim E : possum *cett. mei* precari Fb1d
 eRU1 : rogare A, *cett. mei* 18 timeat *Heinsius* 19 se ...
 ira J : iam ... iram* *omnes mei* 20 tunc BCQT precandus
Hall : rogandus *codd.* 21 nimis *FacB2* : minus *Fpc, cett. mei*
 24 et HPV : ei BFG4TV2 : hei CQ : heu EG²K : set *Owen*
 32 laboris A 35 haerens *Hall* : haeret et *omnes mei* : haeret
 b1 : haeretque O4 36 astat *CsscrGHPQVV2* : astans BCE
 FG²KL4T tegenda *Riese* : legenda AFpc Q, *cett. mei* : lugenda
Fac : luenda t2 : uerenda *Cmge, ed. Bonon.* : uidenda *ed. Veneta*
a. 1474 : tuenda *Heinsius* : querenda *Vogel* : gemenda *Watt*

- cumque locum moresque hominum cultusque sonumque
 cernimus, et, qui sim qui fuerimque, subit,
 tantus amor necis est, querar ut cum Caesaris ira,
 40 quod non offensas uindicet ense suas.
 at, quoniam semel est odio ciuiliters usus,
 mutato leuior sit fuga nostra loco.

9

- Hic quoque sunt igitur Graiae – quis crederet? – urbes
 inter inhumanae nomina barbariae;
 huc quoque Mileto missi uenere coloni,
 inque Getis Graias constituere domos.
 5 sed uetus huic nomen, positaque antiquius urbe,
 constat ab Absyrti caede fuisse loco.
 nam rate, quae cura pugnacis facta Mineruae
 per non temptatas prima cucurrit aquas,
 inopia desertum fugiens Medea parentem
 10 dicitur his remos adplicuisse uadis.

37 mores G cultum- K 38 qui ... qui ABEFGHL4
 PV : quis ... qui KTO1 : quis ... quis H4P3 : quid ... quid
 CQV2 39 cum] iam Q : de BKb1 ira *Cac, cett. mei* : iram
 V : iras CpcO1 iam et iram coniunxit Diggle 41 at BCFG²
 KP : aut EGHL4QTVV2 42 sit mihi poena K Carm. 9
 (A)BCEFG(G²)HKL4PQTVV2] *separant E+, cett. mei* :
continuant EL4P2 1 igitur ACG?, *cett. mei* : urbes CulG²e :
 unquam Fb2J crederet urbes ACG?, *cett. mei* : crederet um-
 quam G² : credere posset Cule 5 posita- GHL4PV :
 positum- *cett. mei*

- quem procul ut uidit tumulo speculator ab alto,
 'hostis,' ait 'nosco, Colchide, uela, uenit'.
 dum trepidant Minyae, dum soluitur aggere funis,
 dum sequitur celeres ancora tracta manus,
 15 conscia percussit meritorum pectora Colchis
 ausa atque ausura multa nefanda manu;
 et, quamquam superest ingens audacia menti,
 pallor in attonito uirginis ore sedet.
 ergo ubi prospexit uenientia uela, 'tenemur,
 20 aut pater est aliqua fraude tenendus' ait.
 dum quid agat quaerit, dum uersat in omnia uultus,
 ad fratrem casu lumina flexa tulit.
 cuius ut oblata est praesentia, 'uicimus' inquit
 'hic mihi morte sua causa salutis erit'.
 25 protinus ignari nec quicquam tale timentis
 innocuum rigido perforat ense latus,
 ac cito diuellit diuulsaque membra per agros
 dissipat in multis inuenienda locis.
 neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
 30 pallentesque manus sanguineumque caput,

12 hostis *Heinsius* : hospes *codd.* c(h)olchide BCGHL4
 PV2 : colchida* (E)FKQT : cholchidus V : Colchidi *Heinsius*
 uenit] uelit A : sequi K4 : dari CEKb1b2dL2RU1 18 atto-
 nito K : attonitae *cett. mei* sedet eH4K2O2 : uenit T : fuit*
cett. mei 20 aut *Heinsius* : et *codd.* : an (.i. tenemur? / an pa-
 ter ...?) *Heyworth* tenendus AL4 : morandus *cett. mei*
 21 agat nescit T 22 uersa K dedit E 23 uicimus FGH
 PQV2 : uincimus ABCEKL4TV 27 ac cito *Hall* : atque
 ita *codd.* 29-30 in *parenthesi posuit Luck* 29 neu *Cac,*
cett. mei : neue K : ne CpceJO3T2ac : non B : heu O2 propo-
 nit G, *cett. mei* : praeponit G³?PQb1 : disponit K ab FK

ut genitor luctuque nouo tardetur et, artus
 dum legat extinctos, triste moretur iter.
 inde Tomis locus hic dictus, quia fertur in illo
 membra sui fratris consecuisse soror.

10

Siquis adhuc istic meminit Nasonis adempti,
 et superest sine me nomen in urbe meum,
 suppositum stellis numquam tangentibus aequor
 me sciat in media uiuere barbarie:
 5 Sauromatae cingunt, fera gens, Bessique Getaeque,
 quam non ingenio nomina digna meo!
 dum tamen aura tepet, medio defendimur Histro –
 ille suis liquidus bella repellit aquis –

32 legat BK : leget CETb2R : legit FGHL4PQVV2 mo-
 retur ABHL4PV : retardet CE (-at) FGKQTV2 iusta moren-
 tur *Heinsius olim* 33 t(h)omis AFL4 : t(h)omus CHPTV :
 t(h)omos BK : thamos E : tomettus? V2 : Tomi *Scaliger* locus
 hic (hinc b2) dictus b2, *Hall* : dictus locus hic *cett. mei* locus
 dictus thomus hic T inde tomitanus dictus locus hic quia fer-
 tur Q 34 membra sui fratris consecuisse soror B2B3b1O3 :
 membra soror fratris consecuisse sui *codd. mei, nisi quod G² habet*
 desecuisse, E subsecuisse, et K presecuisse: membratim fratrem
 dilacerasse soror *schol. Traiectinum ad Sen. Med. 137 ap. Burman-*
num Carm. 10 (A)BCEFG(G²)HKL4PQTVV2] separant
 E+, *cett. mei* : *continuant* EV2 1 illic K memor est b1
 3 nouum carmen orditur V2 4 barbarie *Fac* : barbaria *Fpc,*
cett. mei 8 liquidus *GVac?V2* : liquidis *G²Vpc, cett. mei*

- at cum tristis hiemps squalentia protulit ora,
 10 terraque marmoreo est candida facta gelu,
 nec patitur Boreas et nox habitare sub Arcto,
 tunc undas gentes axe gemente premunt.
 nix intacta iacet, neu sol pluuiæque resoluant,
 indurat Boreas perpetuamque facit.
 15 ergo ubi delicuit nondum prior, altera uenit,
 et solet in multis bima manere locis.
 tantaque commoti uis est Aquilonis ut altas
 aequet humo turre tectaque rapta ferat.

10 marmoreo est ... gelu] marmoreo ... gelu est EK :
 marmoreo ... gelu BJ 11–12 *del. Scaliger, Heinsius*
 11 nec patitur Hall : tunc patimur R : dum patet et C, *cett. mei* :
 dumque patet CmgeO2T2, *ed. Bonon.* : tum patet et *ed.*
Romana : dum uetat et *Merkelius* : dum parat et (= V6) *uel* pro-
 hibet Owen nox V6 : nos B2pc : nix *cett. mei* : uix B?K habi-
 tare ABCHL4PQVV2 : iniecta EFG²TapcJL1Rul : subiecta
 K : aduecta H4 : iactata Cmge, *ed. Bonon.* : agitata aul : G *inc.*
 12 tunc EQ : tum AG, *cett. mei* : dum G² (*an cum?*) L1O3R
 undas Hall : tamen has K : patet has Kul, *cett. mei* : liquet has
 F : piget has (*cum rigente*) Watt gemente Hall : tremente *cett.*
mei : premente Q : rigente *uel* fremente *Burmamnus* premunt
 Hall : premit H2 : premi omnes mei : peti B2 : quati P3ul
 13 intacta iacet Hall : iacet iniactam O4 : iacet et tactam b1 :
 iacet et iactam omnes mei neu Hall : ne G : nec *cett. mei* : non
 G²e resoluant G?Vac?, *Ehwald* : resoluunt G²Vpc, *cett. mei*
 16 bima AFHL4QVV2 : bina BCEGKP : bruma TL1 ma-
 nere AC, *cett. mei* : iacere Cmgb2sscr 18 tectaque rapta G,
cett. mei : raptaque tecta CETb1b2V3 : tectaque mota F :
 altaque tecta G²

- pellibus et sutis arcent male frigora braxis,
 20 oraque de toto corpore sola patent.
 saepe sonant moti glacie pendente capilli,
 et nitet inducto candida barba gelu;
 nudaque consistunt, formam seruantia testae,
 uina, nec hausta meri, sed data frusta bibunt.
 25 quid loquar ut uincti concrescant frigore riui,
 deque lacu fragiles effodiantur aquae?
 ipse, papyrifero qui non angustior amne
 miscetur uasto multa per ora freto,
 caeruleos uentis latices durantibus, Hister
 30 congelat, et tectis in mare serpit aquis;
 quaque rates ierant, pedibus nunc itur, et undas
 frigore concretas ungula pulsat equi;
 perque nouos pontes, subterlabentibus undis,
 ducunt Sarmatici barbara plaustra boues.
 35 uix equidem credar, sed, cum sint praemia falsi
 nulla, ratam debet testis habere fidem:
 uidimus ingentem glacie consistere Pontum –
 lubricaque inmotas crusta premebat aquas –
 nec uidisse sat est: durum calcauimus aequor,
 40 undaque non udo sub pede firma fuit.

19 et sutis AB²Fac?G?HL4V2 : insutis Q : hirsutis CEF²pc?
 G²HulKPTV male Heinsius : mala codd. 23 udaq²* O6,
 Heinsius 25 uincti G, Heinsius : iuncti QV2 : cuncti cett. mei
 26 effodiuntur ABCEKL4 30 tectis CF?Kul, cett. mei :
 tacitis* Cmg : totis K repit e 31 ierant] ibant BP3T3 :
 errant V2 : F inc. 36 testis debet ETR 38 crusta
 dH4acR : testa omnes mei 40 non udo sub pede (B)CFK
 QT : non nudo sub pede GV2b2 : sub nudo non pede AEHL4
 PV firma P5Rul, Hall : sum(m)a K, cett. mei : clausa Kul

- si tibi tale fretum quondam, Leandre, fuisset,
 non foret angustae mors tua crimen aquae.
 tum neque se pandi possunt delphines in auras
 tollere – conantes dura coercent hiemps –
 45 et quamuis Boreas iactatis insonet alis,
 fluctus in obsesso gurgite nullus erit;
 inclusaeque gelu stabunt ut marmore puppes,
 nec poterit rigidas findere remus aquas.
 uidimus in glacie pisces haerere ligatos,
 50 et pars ex illis tum quoque uiua fuit.
 siue igitur nimii Boreae uis saeua marinas
 siue redundatas flumine cogit aquas,
 protinus aequato siccis Aquilonibus Histro
 inuehitur celeri barbarus hostis equo;
 55 hostis equo pollens longeque uolante sagitta
 uicinam late depopulatur humum.
 65 quae nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt,
 et cremat insontes hostica flamma casas.

43 tunc Kb2 45 quamuis A, *cett. mei* : quamquam *ed. Bon-*
non. 47 ut *CmgeJ* : in AC, *cett. mei* : ceu *Heinsius* mar-
 more *cett. mei* : margine V : litore t1 48 rigidas poterit K
 findere ACpc, *cett. mei* : fundere *CacP* : scindere Qb1 :
 stringere V7 49 haerere C, *cett. mei* : pendere *Cmge*
 50 et E, *Heinsius* : set BG : sed *cett. mei* tum FHL4P : tunc
cett. mei 51 boreae nimii CKTb1 52 redundatas *CmgG*,
cett. mei : redundantes BCG²?K 65–66 *post* 56 locauit *Rit-*
chie 65 abducere (*sc. hostes*) *codd.* : abscondere (*sc. incolae*)
Hall 66 flamma A, *cett. mei* : turba e, *ed. Veneta a. 1474*

- 57 diffugiunt alii, nullisque tuentibus agros
 incustoditae diripiuntur opes,
 ruris opes paruae, pecus et stridentia plaustra,
 60 et quas diuitias incola pauper habet;
 61 pars agitur uinctis post tergum rapta lacertis,
 respiciens frustra rura Laremque suum;
 pars cadit hamatis bis leto missa sagittis:
 64 nam volucris ferro tinctile uirus inest.
 67 tum quoque, cum pax est, trepidant formidine belli,
 nec quisquam presso uomere sulcat humum.
 aut uidet aut metuit locus hic, quem non uidet, hostem;
 70 cessat iners rigido terra relicta situ.
 non hic pampinea dulcis latet uua sub umbra,
 nec cumulant altos feruida musta lacus.
 poma negat regio, nec haberet Acontius in quo
 scriberet hic dominae uerba legenda suae.
 75 aspicere est nudos sine fronde, sine arbore campos,
 heu loca felici non adeunda uiro!
 ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
 haec est in poenam terra reperta meam!

57–60 *post* 64 *transponere uoluit Heyworth* 61 rapta *Hall* :
 capta *cett. mei* : uincta L4V3 63 bis leto missa *Hall* : misere
 confixa *codd.* 67 tum] tunc EKQT : tu P 68 sulcat] fin-
 dit Eb2 : pulsat Q 71 sub ulmo* L2 73 negat A, *cett.*
mei : uetat CQTV2 75 aspicere est *Heinsius* : aspiceres *cett.*
mei : aspiceret VV6 : aspiciens L4 : aspicio J 78 poenam
 ... meam *cett. mei*, L1 : poena ... mea AL4V : poenas ... meas
 HP

11

- Quisquis es, insultes qui casibus, inprobe, nostris,
 meque reum dempto fine cruentus agas,
 natus es e scopulis, es pastus lacte ferino,
 et dicam silices pectus habere tuum.
- 5 quis gradus ulterior, quo se tua porrigat ira,
 restat? quidue meis cernis abesse malis?
 barbara me tellus et inhospita litora Ponti
 cumque suo Borea Maenalis Vrsa uidet.
 nulla mihi cum gente fera commercia linguae;
- 10 omnia solliciti sunt loca plena metus.
 utque fugax audis ceruus deprensus ab ursis,
 cinctaue montanis ut pauet agna lupis,
 sic ego belligeris a gentibus undique saeptus
 terreor, hoste meum paene premente latus.
- 15 utque sit exiguum poenae, quod coniuge cara,
 quod patria careo pignoribusque meis,
 ut mala nulla feram nisi nudam Caesaris iram,
 nuda parum nobis Caesaris ira mali est?
 et tamen est aliquis, qui uulnera cruda retractet,
- 20 soluat et in mores ora diserta meos.

Carm. 11 (A)BCEFG(G²)HKL4PQTVV2] *separant* E+,
cett. mei : *continuat* E 1 quisquis b1, *Heinsius* : *siquis omnes*
mei inuide R 3 es pastus *Heinsius* : et pastus ACHL4
 PV : eductus T : educatus GQV2 : nutritus BCmgEFKJR
 6 credis* *Heinsius* 8 suo A, *cett. mei* : truci L1P5 11 de-
 prehensus GHL4PV 12 cinctaue AFG²?HL4PQVV2 :
 cinctaque BCEG?(K)T 17 nisi nudam] nudam nisi GTb2 :
 nisi solam K (*et tum* 18 sola) : magni nisi FJ 18 parum ...
 mali est BEFac? (malum *pc*?) GL4QTV2 : parum est ... mali*
 HPV : parum ... mali CK

- in causa facili cuiuis licet esse deserto,
 et minimae uires frangere quassa ualent.
 subruere est arces et stantia moenia uirtus:
 quamlibet ignaui praecipitata ruunt.
- 25 non sum ego quod fueram: quid inanem proteris umbram?
 quid cinerem saxis bustaque nostra petis?
 Hector erat tum cum bello certabat: at idem
 uinctus ad Haemonios non erat Hector equos.
 me quoque, quem noras olim, non esse memento:
- 30 ex illo superant haec simulacra uiro.
 quid simulacra, ferox, dictis incessis amaris?
 parce, precor, Manes sollicitare meos!
 omnia uera puta mea crimina, nil sit in illis
 quod magis errorem quam scelus esse putes,
- 35 pendimus en profugi – satia tua pectora – poenas
 exilioque graues exilii loco.

21 in facili causa* b1 deserto BHL4VpcV2 : deserto PVac :
 disertum CmgEFpcGHulQT : desertum FacK : memento C
 23 stantia moenia EFKV2 : moenia stantia cett. mei
 24 quamlibet AFulKulL4Td : quilibet Cmg?EFGHKPQ
 VV2 : quilibet BCKul ruunt T : premunt* cett. mei : premit C
 25 sum ego quod GHL4PV : sum ego qui C?V2 : sum quod
 AEFulQ : sum qui BFKT 26 nostraque busta CKV2
 27 tum CmgHL4PTVV2 : tunc BCEFGKQ certabat BCEF
 G²KQTV : certaret GHL4P : tractabat V2 at GHPV : et
 cett. mei 28 uinctus AGHL4V : uictus P : uectus BCFKQ
 V2L1 : tractus CscrE : raptus T ad haemonios ... equos AH
 L4V : ab haemonio ... equo cett. mei, L1

- carnifici fortuna potest mea flenda uideri:
 te tamen est uno iudice mersa parum.
 saeuior es tristi Busiride, saeuior illo
 40 qui falsum lento torruit igne bouem,
 et tostum Siculo fertur donasse tyranno,
 et dictis artes conciliasse suas:
 'munere in hoc, rex, est usus, sed imagine maior,
 nec sola est operis forma probanda mei.
 45 aspicias a dextra latus hoc adapertile tauri?
 huc tibi, quem perdes, coniciendus erit.
 protinus inclusum lentis carbonibus ure:
 mugiet, et ueri uox erit illa bouis.
 pro quibus inuentis, ut munus munere penses,
 50 da, precor, ingenio praemia digna meo.'
 dixerat; at Phalaris 'poenae mirande repertor,
 ipse tuum princeps inbue' dixit 'opus'.
 nec mora, monstratis crudeliter ignibus ustus
 exhibuit querulos ore gemente sonos.

37 mea flenda potest fortuna Kb1b2 38 te ed. Aldina
 prior: et codd. mersa Kul (mensa K), cett. mei: maesta*
 H4P4ul: pressa Nul 41 et tostum Hall: quique bouem
 codd. 43 rex est usus ACac, cett. mei: usus rex est ET: rex
 usus est P: usus est rex? Cpc sed codd.: et C. Schenkl: uel
 Rappold 45 dextra CFacKJ: dextro ACsscrFpc, cett. mei
 46 huc Fpc?: hac CpcEGQV2J: hic CacHKPT: hinc AB
 Fac?L4V perdes CpcEFsscrTJ: perdis CacF, cett. mei:
 perdas Ehwald 49 ut munus] munus quod E, unde munus
 quo Burmannus 50 munera b1 52 princeps Heinsius:
 primus B3ulF2ul: praesens omnes mei: prensans Owen:
 praestans Watt 54 emisit FK querulos H2P3pcP5V3:
 geminos omnes mei gemente BCsscrEFGKQTV2: fremente
 A: tremente CHL4PVJR

- 55 quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getasque?
 ad te, quisquis is es, nostra querella redit.
 utque sitim nostro possis explere cruore,
 quantaque uis, auido gaudia corde feras,
 tot mala sum fugiens tellure, tot aequore passus,
 60 te quoque ut auditis posse dolere putem.
 crede mihi, felix, nobis collatus, Vlixes,
 Neptunique minor quam Iouis ira fuit.
 ergo, quicumque es, rescindere uulnera noli,
 deque graui duras ulcere tolle manus,
 65 utque meae famam tenuent obliuia culpaе,
 fata cicatricem ducere nostra sine;
 humanaeque memor sortis, quae tollit eosdem
 et premit, incertas ipse uerere uices.
 at quamquam, fieri quod numquam posse putauī,
 70 est tibi de rebus maxima cura meis,

55 *nouam elegiam ordiuntur* C + E + GH + L4PV + scythiam-
 A(Fac)HL4PV : scithias- V2L1 : scythicos- (B)C?(E)(Fpc)(G)
 KT : scythas- Q : zizicos- *ed. Bonon.* : Cizigas- *Luck* 56 re-
 dit A, *cett. mei*, L1 : uenit dL2O2 58 corde feras *Cmg, cett.*
mei : corde feres K : corde geras T : mente feras? C : mente ge-
 ras L2 61 felix *Housman* : si sit *codd.* 62 neptunique mi-
 nor A, *cett. mei* : neptuni minor est BEFKT : Neptuni leuior
Hilberg, Ellis : Neptunine minor *Owen* iouis ira fuit] fuit ira io-
 uis Tb2 : grauis ira fuit H4ac Neptuni minus est quam Iouis
 ira grauis *Luck* 63 uulnera EG²KTb2R : crimina G, *cett.*
mei 64 ulcere *Heinsius* : uulnere *codd.* 66 fata V : facta
cett. mei 69 at quamquam *Hall* : et quoniam *codd.*

non est quod timeam: fortuna miserrima tuta est;
 omne trahit secum Caesaris ira malum.
 quod magis ut liqueat, neuē hoc ego fingere credar,
 ipse uelim poenas experiare meas.

12

Frigora iam Zephyri minuunt, annoque peracto
 longior antiquis iura remisit hiemps,
 inpositamque sibi qui non bene pertulit Hellen,
 tempora nocturnis aequa diurna facit.
 5 iam uiolam puerique legunt hilaresque puellae,
 rustica quae nullo nata serente uenit;

71 est quod *Cmg, cett. mei* : quia quod C : es quem *Heinsius*
 timeam *Heinsius* : timeas *codd.* tuta B3b2ulT3 : nostra *omnes*
mei 73 liqueat *Cmg, cett. mei* : liceat CV2 : pateat Q
Carm. 12 1–50 (A)BCEFG(G²)HKL4PQTVV2; **51–54** (A)B
 CDEFG(G²)HKL4PQTVV2] *separant* BC+ E+ FH+ KQT :
continuant CEGHL4PVV2 1 annique peracti *Hall olim*
 2 longior AC, *cett. mei* : largior *CsscrU1* : tardior *ed. Veneta a.*
1474 antiquis A, *cett. mei* : antiqua B, *ed. Veneta a. 1474* : a
 uobis *T. Faber* : intepuit *Lachmann* iura remisit *Hall* : uisa
 meotis *codd.* : uersa Maeotis *T. Faber* : uisa Bootis uel Boreis
Heinsius : uisa Tomitis *Lachmann* : uim moderatur *Vogel* : uicta
 Tomitis *Watt* abscedit uix Tanaitis *Owen* ante tribus uisa ma-
 descit *Housman* 5 uiolam ACGHL4PVV2 : uiolas BC*Csscr*E
 FG²KQT 6 rustica quae ... nata ... uenit ACGHL4P
 VV2 : rustica quae ... terra ... uehit BG²K : rustica quas ...
 terra ... uehit P3R : rustica quas ... terra ... tulit Q : pomaque
 quae ... terra ... gerit P5 (J uehit) : ruraque quae ... nata ... fe-
 runt d?, *ed. Aldina altera* : ruraque quae ... nata ... uehunt *Cmg*
 FT : terraque quae ... nata ... uehit E : rustica quam ... terra
 ... dedit *Heinsius* (dedit iam *ed. Bonon.*)

- prataque pubescunt uariorum flore colorum,
indocilique loquax gutture uernat auis;
utque malae crimen matris deponat, hirundo
10 sub trabibus cunas tectaque parua facit;
herbaque, quae latuit Cerealibus obruta sulcis,
exerit e tepida molle cacumen humo;
quoque loco est uitis, de palmite gemma mouetur –
nam procul a Getico litore uitis abest –
15 quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus –
nam procul a Geticis finibus arbor abest.
otia nunc istic, iunctisque ex ordine ludis
cedunt uerbosi garrula bella fori;
nunc est lusus equi, leuibus nunc luditur armis,
20 nunc pila, nunc celeri uertitur orbe trochus;
nunc ubi perfusa est oleo labente iuuentus,
defessos artus Virgine tinguunt aqua.

9 matris crimen AGHL4PV 10 tecta- ... parua A, *cett.*
mei : parua- ... tecta T 12 exerit e tepida EFmg?TB2 :
excitat e tepida FRul : excitat a tepida K : exit et e tepida
L4V2J(ex) : erigit a tepida BC(eCscr)Q : exit et expendit
HPV : exit et expandit G : exit et a tepida G² 14 sed
FKO4 15–16 om. E 16 sed FKB3 18 cedunt
G²?Hul : edunt AGH, *cett.* *mei* : edent K : dicunt Kscr uer-
bosi ... fori BCEFGQTVV2 : uerboso ... foro ACscrHacL4 :
uerbosi ... foro HpcP : romanis ... foris K bella BFGQV2 :
uerba *cett.* *mei* 19 nunc est lusus equi Hall : lusus equi nunc
est CscrE (equo) FscrG²HK (non est) L4PTV : usus equi
nunc est BCGQV2 : ludus equi nunc est F : nunc est cursus
equi Richmond 20 uoluitur AEL4 21 labente *codd.* :
liquente Heinsius : splendente Francius

- scaena uiget studiisque fauor distantibus ardet,
 proque tribus resonant terna theatra foris.
 25 o quater et quotiens non est numerare beatum,
 non interdicta cui licet urbe frui!
 at mihi sentitur nix uerno sole soluta,
 quaeque lacu duro non fodiuntur aquae.
 nec mare concrevit glacie, nec, ut ante, per Histrum
 30 stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
 incipient aliquae tandem huc adnare carinae,
 hospitaque in Ponti litore puppis erit.
 sedulus occurram nautae, dictaque salute,
 quid ueniat, quaeram, quisue quibusue locis.
 35 ille quidem mirum ni de regione propinqua
 non nisi uicinas tutus ararit aquas.
 41 fas quoque ab ore freti longaeque Propontidos undis
 42 huc aliquem certo uela dedisse Noto.

24 trina* *Heinsius* 25 quater et FGQTV2 : quater o C :
 quantum et* AB^EF^ulHKL4PV beatus *Mayer* 27 et *Wilamowitz*
 uerno nix* *Diggle* 28 quae- BEFG²KQTV : quod-
 AGHL4P : quo- CV2 : de- P5R duro BEFG²?KT : durae AC
 G?HL4PQVV2 non fodiuntur Fpc?G?K : non fodiantur AB
 EG²?HL4PQVV2 : nunc fodiuntur CT : uix fodiuntur blul :
 uix fodiantur ex tribus scriptis *Heinsius* 31 incipient
 GP5Rul : incipiunt A, cett. mei : incipiant O2 si quae *Heinsius*
 tandem C. *Schenkl* : tamen A(L4), cett. mei : tantum V 32 li-
 tora ... eat *Heinsius* 35 mirum ABCEFG²L4QT : mirum est
 HKPV : est mirum V2 ni P4 : nisi A, cett. mei 36 ararit
Heinsius : arabit KulL2O4 : araret CK, cett. mei : adiret
 Cmgb2e 41-42 post 36 transposuit *Wilamowitz* 41 fac ed.
Bonon.

- 37 rarus ab Italia tantum mare nauita transit,
 litora rarus in haec portubus orba uenit.
 siue tamen Graia scierit siue ille Latina
 40 uoce loqui – certe gratior huius erit –
 43 quisquis is est, memori rumore uoce referre
 et fieri famae parsque gradusque potest.
 45 is, precor, auditos possit narrare triumphos
 Caesaris et Latio reddita signa Ioui,
 teque, rebellatrix, tandem, Germania, magni
 triste caput pedibus supposuisse ducis.
 haec mihi qui referet, quae non uidisse dolebo,
 50 ille meae domui protinus hospes erit.
 ei mihi! iamne domus Scythico Nasonis in orbe est?
 iamne tuum mihi das pro Lare, Ponte, solum?
 di, facite ut Caesar non hoc penetrale domumque,
 hospitium poenae sed uelit esse meae.

39 Graia *Heinsius* : grata L4? : graeca *cett. mei* 46 signa
Heyworth : uota *codd.* 47 teque rebellatrix BCFG²QV2 : te
 quoque bellatrix AEG?HKL4PTV 51 incipit denuo D
 orbe est CDGHPQVV2 : orbe ABEFKL4T 52 iamne
Heinsius : iamque *codd.* tuum ... das ... Ponte *Withofius* :
 suum ... dat ... poena *Fpc, cett. mei* : suum ... dat ... terra DE
 FacKT solum *Withofius* : locum *omnes mei* : situm *Rul* :
 focum *Burmannus* 53 facite ut] faciant* DV6 : facite o
Heinsius hoc D?G?L4?, *cett. mei* : hic G² domum- G², *cett.*
mei : locum- DG?

13

- Ecce superuacuuus – quid enim fuit utile gigni? –
 ad sua Natalis tempora noster adest.
 dure, quid ad seros ueniebas exulis annos?
 debueras illis inposuisse modum.
 5 si tibi cura mei, uel si pudor ullus inesset,
 non ultra patriam me sequerere meam,
 quoque loco primum tibi sum male cognitus infans,
 illo temptasses ultimus esse mihi,
 iamque relinquenda, quod idem fecere sodales,
 10 tu quoque dixisses tristis in urbe 'uale'.
 quid tibi cum Ponto? num te quoque Caesaris ira
 extremam gelidi misit in orbis humum?
 scilicet expectas soliti tibi moris honorem,
 pendeat ex umeris uestis ut alba meis,
 15 fumida cingatur florentibus ara coronis,
 micaque sollemni turis in igne sonet,
 libaque depromam genitale notantia tempus,
 concipiamque bonas ore fauente preces?

Carm. 13 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2] *separant cett.*
mei : *continuat* E 1 tulit *Heinsius* gigni BCmgEGHKPQ
 TV2 : nasci CDFG²Jb2 : nobis AL4V 3 seros *Burmennus* :
 miseros G², *cett. mei* : miseri BG 5 inesset AC, *cett. mei* :
 adesset CscrFKb2L1 7 male sum tibi CKe 9 iamque
 relinquenda *Heinsius* : inque relinquendo *cett. mei* : inque relin-
 quendum AL4 12 Getici *Heinsius* 13 expectes P4 so-
 liti BDulV6 : solitum D, *cett. mei* moris Cpc (mortis ac)
 D(L4), *cett. mei* : turis DulJ 15 cicutis V3 17 depromam
Heinsius : de proprie C : dem proprie A, *cett. mei*, L1 :
 dem propere BDul : dem pro te QV2 : det propere *ed. Romana* :
 dem pro me *nescio unde* (certe non *Politiani codd.*) : deproperem
Burmennus geniale *nescio unde* (certe non P)

- non ita sum positus, nec sunt ea tempora nobis,
 20 aduentu possim laetus ut esse tuo:
 funeris ara mihi, ferali cincta cupressu,
 conuenit, et structis flamma parata rogis;
 nec dare tura libet nihil exorantia diuos,
 in tantis subeunt nec bona uerba malis.
 25 si tamen est aliquid nobis hac luce precandum,
 in loca ne redeas amplius ista, precor,
 dum me terrarum pars paene nouissima, Pontus,
 Euxini falso nomine dictus, habet.

14

- Cultor et antistes doctorum sancte uirorum,
 quid facis, ingenio semper amice meo?
 ecquid, ut incolumem quondam celebrare solebas,
 nunc quoque, ne uidear totus abesse, caues?
 5 suscipis, exceptis, ecquid mea carmina, solis
 Artibus, artificii quae nocuere suo?

19–20 *del. Schraderus* 21 funebris *Heinsius* letali DT
 cupresso HL4PV 23 nihil AGHKL4PTV : nil* BCmgDE
 FV2 : non CQ 25 precandum Hall : petendum *codd.*
 27 pontus B(Dul)EJ : ponti AD, *cett. mei* 28 Euxini
T. Faber : euxinus A, *cett. mei* Carm. 14 (A)BCDEFG(G²)
 HKL4PQTVV2] *separant* E+, *cett. mei* : *continuant* EH2
 2 quid G?HKPQVV2 : qui ABCDEFG²L4?T 3 ecquid K
 (equidem Vac) *cett. mei* : hec quid Vpc : et quid BL4R
 5 suscipis O3 (*in ras.*) P3 : excipis E : accipis Dul : conspicias
 BCmgDF : conficis ACGHL4PQVV2 : colligis KTb2ul :
 suspicias *Ehwald* ecquid G²?, *cett. mei* : hec quid V : et quid
 G? : te quid L4 : quicquid P : equidem B

- immo ita fac, quaeso, uatum studiose nouorum,
 quaque potes, retine corpus in urbe meum.
 est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
 10 qui domini poenam non meruere sui.
 saepe per extremas profugus pater exulat oras,
 urbe tamen natis exulis esse licet.
 Palladis exemplo de me sine matre creata
 carmina sunt: stirps haec progeniesque mea est.
 15 hanc tibi commendo, quae, quo magis orba parente est,
 hoc tibi tutori sarcina maior erit.
 tres mihi sunt nati, contagia nostra, secandi:
 cetera fac curae sit tibi turba palam;
 sint quoque mutatae, ter quinque uolumina, formae,
 20 pignora de domini funere rapta sui.
 illud opus potuit, si non prius ipse perissem,
 certius a summa nomen habere manu:
 nunc incorrectum populi peruenit in ora,
 in populi quicquam si tamen ore meum est.

8 corpus AD, *cett. mei* : nomen Dul?EKQ 10 pati T3
 11 extremas BDFpcGKQV2 : externas* CEHL4PTV :
 eternas Fac 14 mea est A, *cett. mei* : mea CKb2 15 haec
Heinsius (om. est) est non habent BK 16 erunt *Heinsius*
 17 conuicia Watt secandi Hall : secuti *codd.* : necandi
Richmond : tegendi Watt 18 sint C 19–24 de his uersibus
 u. Hall, *PCPhS supp.* 15 (1989) 22 19 nouum carmen orditur F
 sint *Heinsius* : sunt *codd.* 20 pignora Hall : carmina *codd.*
 23 nouum carmen ordiuntur CHPV2T2 incorrectum BCFG²Q
 TV2pc : incorretum D : incorreptum GHKL4P : incorruptum
 EV in DulGTV2 : ad AD, *cett. mei* 24 meum est AG, *cett.*
mei : meum E : mei est G²

- 25 hoc quoque nescioquid nostris adpone libellis,
 diuerso missum quod tibi ab orbe uenit.
 quod quicumque leget – siquis leget – aestimet ante,
 conpositum quo sit tempore quoque loco.
 aequus erit scriptis, quorum cognouerit esse
 30 exilium tempus barbariemque locum;
 inque tot aduersis carmen mirabitur ullum
 ducere me tristi sustinuisse manu:
 ingenium fregere meum mala, cuius et ante
 fons infecundus parcaque uena fuit.
 35 sed quaecumque fuit, nullo exercente refugit,
 et longo periit arida facta situ.
 non hic librorum, per quos inuiter alarque,
 copia: pro libris arcus et arma uocant.
 nullus in hac terra, recitem si carmina, cuius
 40 intellecturis auribus utar, adest.
 nec, quo secedam, locus est: custodia muri
 submouet infestos clausaque porta Getas.
 saepe aliquod quaero uerbum nomenque locumque,
 nec quisquam est a quo certior esse queam.
 45 dicere saepe aliquid conanti – turpe fateri! –
 uerba mihi desunt dedidicique loqui.

27 leget] legit HPV : legi L4 29–30 om. FK, add. mg
 CB2R 30 barbariem- DEGT : barbariam- BCmgHL4PQ
 VV2 34 parca- Heinsius : parua- cett. mei : spuma- Q
 37 inuiter C (E -us) G, cett. mei : sustenter BCmgFG²(K -ant-)
 38 uocant Hall : sonant codd. : legunt Richmond 39 si AG²,
 cett. mei : cui EGHKP : est? B 41 nec BCDEFG²KQV2 :
 non AGHL4PTV 43 uerbum quaero FKB2

Threicio Scythicoque fere circumsonor ore,
 et uideor Geticis scribere posse modis.
 crede mihi, timeo ne sint fera mixta Latinis,
 50 inque meis scriptis Pontica uerba legas.
 qualemcumque igitur uenia dignare libellum,
 sortis et excusa condicione meae.

LIBER QVARTVS

1

Siqua meis inerunt, ut erunt, uitiosa libellis,
 excusata suo tempore, lector, habe:
 exul eram, requiesque mihi, non fama petita est,
 mens intenta suis ne foret usque malis.
 5 hoc est cur cantet uinctus quoque compede fossor,
 indocili numero cum graue mollit opus;
 cantet et innitens limosae seruus harenae,
 aduerso tardam qui trahit amne ratem;

48 ut uidear K 49 sint fera mixta *Hall* : sint inmixta
codd. : Sintia mixta *Housman* 51 igitur ADul?GHL4PV :
 tamen QV2 : legas BCDEFG²K : leges J : legis T

Carm. 1 1-11 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2;
 12-106 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] *separant* E+,
cett. mei : *continuat* E 1 inerunt *Hall* : fuerint *codd.*
 7 cantet DEFR : cantat *cett. mei* seruus *Hall* : pronus *codd.*

- quique ferens pariter lentos ad pectora remos,
 10 in numerum pulsa bracchia iactat aqua.
 fessus ubi incubuit baculo saxoue resedit
 pastor, harundineo carmine mulcet oues.
 cantantis pariter, pariter data pensa trahentis,
 fallitur ancillae decipiturque labor.
 15 fertur et abducta Lyrneside tristis Achilles
 Haemonia curas attenuasse lyra.
 cum traheret siluas Orpheus et dura canendo
 saxa, bis amissa coniuge maestus erat.
 me quoque Musa leuat Ponti loca iussa petentem:
 20 sola comes nostrae perstitit illa fugae;
 sola nec insidias nec iter nec Thracia tela
 nec mare nec uentos barbariemque timet.
 scit quoque, cum perii, quis me deceperit error,
 et culpam in facto, non scelus, esse meo,
 25 scilicet hoc ipso nunc aequa, quod obfuit ante,
 cum mecum iuncti criminis acta rea est.

9 ferens *Micyllus* : refert *codd.* : terens *Heinsius* 10 iactat
 T : pulsat CDFmgG, *cett. mei* : lassat FJ : uersat CmgDul
 G²K : laxat L6 : uerset *Francius* 11 ubi AC, *cett. mei* : ut*
 CmgFT saxoue A, *cett. mei* : saxoque CP 12 incipit denuo
 M 13 cantanti ... trahenti *Heinsius* 15 in *Ehwald* lyrne-
 side (uel *simm.*) CK, *cett. mei* : briseide CscrEKulQV2
 19 tenentem V3, *Lachmann* 21 nec iter nec *Heinsius* (*qui et*
Threci nec coniecit) : inter nec K, *cett. mei* : inter BQ : sui nec
 Kmr : nec sui T3 : hominum nec O6, *Burmmanus* : horret nec
 O6mg : Sintae nec *Iac. Gronouius* : Sinti nec *Ehwald* : nec Sinti
Kenney thracia tela BCmgFGQV2 : militis ensem C, *cett. mei*
 22 barbariem- ABDEFHL4V : barbariam- CGKMPQT
 24 in fato *Heinsius* 26 iuncti FGHKMPQTV2 : adiuncti
 ABCDEL4V : ah iuncti *Heinsius*

- non equidem uellem, quoniam nocitura fuerunt,
 Pieridum sacris inposuisse manum:
 sed nunc quid faciam? uis me tenet ipsa sororum,
 30 et carmen demens carmine laesus amo.
 sic noua Dulichio lotos gustata palato,
 ipso, quo nocuit, grata sapore fuit.
 sentit amans sua damna fere, tamen haeret in illis,
 materiam curae prosequiturque suae.
 35 nos quoque delectant, quamuis nocuere, libelli,
 quodque mihi telum uulnera fecit, amo.
 forsitan hoc studium possit furor esse uideri,
 sed quiddam furor hic utilitatis habet:
 semper in obtutu mentem uetat esse malorum,
 40 praesentis casus inmemoremque facit.
 utque suum Bacche non sentit saucia uulnus,
 dum stupet Edonis exululata modis,
 sic ubi mota calent uiridi mea pectora thyrsos,
 altior humano spiritus ecce malo est:
 45 ille nec exilium, Scythici nec frigora Ponti,
 ille nec iratos sentit habere deos;

29 me uis D sororum EG²eulRul : sacrorum G, cett. mei
 30 dementem, et carmen Hall olim 32 ipso F : illo cett. mei
 33 fere AM (-ē), cett. mei : ferens PV2B2 34 curae
 Heinsius : culpae codd. prosequitur- C?DEFQTb1b2 :
 persequitur- ABGHL4MPVV2 39 aspectu T 42 Edo-
 nis Heinsius : idonis cod. Politiani primus (= A) teste Heinsio, sed
 nihil adnotatum est : idaeis codd. modis ABCDulEHL4MPV :
 iugis CmgDFGKQTV2L1 43 uiridi C, cett. mei, L1 : sacro
 ABCmgDL4V2 44 ecce Hall : ille codd. malo est] malo
 B : loco est K 45-46 uersus Heinsio suspecti 45 frigora
 ET : litora cett. mei 46 habetue Heinsius

- utque soporiferae biberem si pocula Lethes,
temporis aduersi sic mihi sensus hebet.
iure deas igitur ueneror mala nostra leuantes,
50 sollicitae comites ex Helicone fugae,
et partim pelago, partim uestigia terra
uel rate dignatas uel pede nostra sequi.
sint, precor, hae saltem faciles mihi! namque deorum
cetera cum magno Caesare turba facit;
55 meque tot aduersis cumulant, quot litus harenas,
quotque fretum pisces, ouaque piscis habet.
uere prius flores, aestu numerabis aristas,
poma per autumnum, frigoribusque niues,
quam mala quae toto patior iactatus in orbe,
60 dum miser Euxini litora laeua peto.
nec tamen, ut ueni, leuior fortuna malorum est:
huc quoque sunt nostras fata secuta uias;
hic quoque cognosco natalis stamina nostri,
stamina de nigro uellere tracta mihi.
65 utque nec insidias capitisque pericula narrem,
uera quidem, ueri sed grauiora fide,

48 hebet V, *Heinsius* : abest *cett.* *mei* : obest L4 : abit O2
50 sollicitae *Scaliger* : sollicitas *codd.* 53 haec BMP sal-
tem faciles *Cpc* (saltem *mg suppl.*), *cett.* *mei* : faciles saltem
EHL4PV 55 cumulant *Dac?Mac* : cumulat *Dpc?MpcV*,
cett. *mei* 59 toto patior *Dul* (K), *cett.* *mei* : patior toto
HL4PV : duro patior D 60 laeua *Louaniensis Heinsii* : saeua
cett. *mei* : iussa O2 : sepe C 61 est non habent ABKL4
64 tracta *Burmannus secundus* (*qui et ducta proposuit*) : facta
codd. : neta *Hall* : fusa *Mayer* 65 utque nec AFHKL4PT(V
nec *sscr*) : utque neque BCmgGMpcQV2 : ut neque ego E : ut
neque CDMac : pontique J 66 ueri *Francius* : uera MO6mg
V6 : uidi *cett.* *mei*

- uiuere quam miserum est inter Bessosque Getasque
 illum, qui populi semper in ore fuit!
 quam miserum est, porta uitam muroque tueri,
 70 uixque sui tutum uiribus esse loci!
 aspera militiae iuuenis certamina fugi,
 nec nisi lusura mouimus arma manu:
 nunc senior gladioque latus scutoque sinistram,
 canitiem galeae subicioque meam.
 75 nam dedit e specula custos ubi signa tumultus,
 induimur trepida protinus arma manu.
 hostis, habens arcus inbutaque tela uenenis,
 saeuus anhelanti moenia lustrat equo;
 utque rapax pecudem, quae se non texit ouili,
 80 per sata, per siluas fertque trahitque lupus,
 sic, siquem nondum portarum saepe receptum
 barbarus in campis repperit hostis, habet:
 aut sequitur captus coniectaque uincula collo
 accipit, aut telo uirus habente perit.
 85 hic ego sollicitae iaceo nouus incola sedis:
 heu nimium fati tempora lenta mei!

68 illi* aJ 70 uiribus D, *cett. mei* : moenibus *Dul/b1JO1* :
 turribus *Heinsius* 72 mouimus *AG²*, *cett. mei* : nouimus *GK*
Mpc (ex nominis) *QV2* 76 induimur *O6* : induimus* *omnes*
mei 77 uenenis *DGM* : ueneno *cett. mei* 78 lustrat *C*,
cett. mei : cingit *CmgeU1* : pulsat *D* 79 (rapax) praedam
F2ul se non *Cpc*, *cett. mei* : non se *BCacFK* 81 saepe
H2O2ulP5 : sede *G*, *cett. mei* 82 habet *Ful*, *cett. mei* : agit*
DEFK 83 uictus *O1* coniecta-] iniecta- *DF* : deiecta- *E* :
 coniuncta- *K* 85 lateo *MRulv1* uetus *Francius*
 86 lenta *ADulMul* : longa *DM*, *cett. mei*

- et tamen ad numeros antiquaque sacra reuerti
 sustinet in tantis hospita Musa malis.
 sed neque cui recitem quisquam est mea carmina, nec qui
 90 auribus accipiat uerba Latina suis.
 ipse mihi – quid enim faciam? – scriboque legoque,
 tutaque iudicio littera nostra meo est.
 saepe mihi dixi ‘cui nunc haec cura laborat?
 an mea Sauromatae scripta Getaeque legent?’
 95 saepe etiam lacrimae me sunt scribente profusae,
 umidaque est fletu littera facta meo,
 corque uetusta meum, tamquam noua, uulnera sentit,
 inque sinum maestae labitur imber aquae:
 cum, uice mutata, qui sim fuerimque, recordor,
 100 et, tulerit quo me casus et unde, subit,
 saepe manus demens, studiis irata malignis,
 misit in arsueros carmina nostra focos.

89–94 *male cohaerent hi uersus, et fortasse duas eiusdem rei uersiones ab auctoris manu projectas hic habemus* 90 excipiat E, Francius 92 iudicio ... est C?, *cett. mei* : iudicio est ... [est] T meo BEV2sscr : suo DV2, *cett. mei* : tuo? Dul 93 mihi P6, Ritchie : tamen omnes mei 95 me sunt A, *cett. mei* : sunt me DB2O3P6 97 sentit BDulG²K : sensit Rul : nouit DEGH PT : norit FL4QV2 : norunt C?MV 99 nouum carmen orditur G cum DMV2 : tum FQ : dum *cett. mei* : de?B qui Fac?, *cett. mei* : quis BDEFpc?L4K : quid H4O1 fuerim qui simque TB2 100 quo me ACDGpc (*ipse se corrigens*) HL4MP TV : me quo BEFGacKQV2 101 malignis FJL2O1O2 : sibi *cett. mei* 102 crimina Francius focos BCEFKQ TV2 : rogos ACmgDGHL4MPV

atque ita, de multis quoniam non multa supersunt,
 cum uenia facito, quisquis es, ista legas.
 105 tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen,
 interdicta mihi, consule, Roma, boni.

2

Iam fera Caesaribus Germania, notus ut orbis,
 uicta potest flexo succubuisse genu,
 altaque uelentur fortasse Palatia sertis,
 turaque in igne sonent inficiantque diem,
 5 candidaque adducta collum percussa securi
 uictima purpureo sanguine pulset humum,
 donaque amicorum templis promissa deorum
 reddere uictores Caesar uterque parent

103 atque ita Kd? : atque ea C?Dsscr, cett. mei : ac ea E : et
 iam D : quare ita R : atque en *Ehwald* : atque eadem, e *Postgate*
 104 iste *Owen* Carm. 2 (A)BCDEFG(G²)HKL4MPQT
 VV2] *separant* BC+ DE+ FHL4M+ PQT V2+ : *continuant*
 CEGMVV2 1 notus ut *Hall* : totus ut *codd.* 2 potest
Vac, cett. mei : potes* FQVpc procubuisse* H2T3 3 uelen-
 tur AGHL4M (-ll-)P(-ll-)QVV2 : uelantur BCDEFG²KT
 4 turaque BCmgEKT : turaue A, cett. mei : thura uel [in] Cd
 sonent ABGHL4MPQVV2 : sonant CDEFG²KT inficiant-
 ACG, cett. mei : inficiunt- CsscrDFG²KT 6 pulset GHMP
 QV2 : tinguat* (L4)Vb2sscr : tinget AB : ting(u)it DET :
 tinxit K : pulsat CDulF 8 parent RulT3 : parant Fpc, cett.
 mei : parat EFac?K

- et qui Caesareo iuuenes sub nomine crescunt,
 10 perpetuo terras ut domus illa regat,
 cumque bonis nuribus pro sospite Liuia nato
 munera det meritis, saepe datura, deis;
 dent pariter matres et quae sine crimine castos
 perpetua seruant uirginitate focos.
 15 plebs pia cumque pia laetatur plebe senatus,
 paruaque cuius eram pars ego nuper, eques:
 nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
 famaue tam longe non nisi rara uenit.
 ergo omnis poterit populus spectare triumphos,
 20 cumque ducum titulis oppida capta leget,
 uinclaque captiua reges ceruice gerentes
 ante coronatos ire uidebit equos,
 et cernet uultus aliis pro tempore maestos,
 terribiles aliis inmemoresque sui;
 25 quorum pars causas et res et nomina quaeret,
 pars referet, quamuis nouerit illa parum:

10 regat ... domus D illa ADFG?HKL4MPV : ista BCE
 G²QTV2 12 det ABCFacGHKL4MacPVV2ac : dat DE
 FpcMpcQTV2pc 13 dent GsscrHsscr, Heinsius : dant Dsscr :
 et DGH, cett. mei 15 laetatur BCDEFG²KTV2 : laetetur
 AGHL4MPQV : laetentur Heinsius 18 rara P4ul, Heinsius
 (qui et tarda uel sera proposuit) : parua omnes mei : parca Fran-
 cius 19 poterit populus J : populus poterit omnes mei
 20 menia P6 21 gerentes ABFsscrGHKL4MpcPQTV :
 regentes Mac : ferentes DE : recentes C?V2 : sequentes FR :
 gementes O6sscrP6 23 maestos P5ul, Heinsius : uersos omnes
 mei 24 terribilesque ETb2 25 casus Heinsius (olim au-
 sus) et regna et uel et gesta et Heinsius 26 ipsa* L2

- 'hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
 dux fuerat belli, proximus ille duci.
 hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
 30 non isto uultu, cum tulit arma, fuit.
 ille ferox et adhuc oculis hostilibus ardens
 hortator pugnae consiliumque fuit.
 perfidus hic nostros inclusit fraude locorum,
 squalida promissis qui tegit ora comis.
 35 illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro
 saepe requirenti corpora capta deo.
 hic lacus, hi montes, haec tot castella, tot amnes,
 plena ferae caedis, plena cruoris erant.
 Drusus in his meruit quondam cognomina terris,
 40 quae bene progenies, digna parente, tulit.
 cornibus hic fractis, uiridi male tectus ab ulua,
 decolor ipse suo sanguine Rhenus erit.
 crinibus en etiam fertur Germania passis,
 et ducis inuicti sub pede maesta sedet,
 45 collaque Romanae praebens animosa securi,
 uincula fert illa, qua tulit arma, manu.'

29 figit* D 30 non isto uultu A, *cett. mei* : non illo uultu
 b1, Mayer : lumine non isto *Hall olim* 31–32 *om.* L4VV6
 31 et adhuc oculis A, *cett. mei* : oculis et adhuc b2JO1
 32 dedit e, *ed. Bonon.* 33 inclusit A, *cett. mei* : conclusit
 B2L1T3 : illusit e U1, *ed. Bonon.* 34 promissis KL4M
 VV2 : praemissis Q : demissis BDEFG²TV2^{sscr} : prolaxis CG
 HP : prolusis Kul 36 requirenti *Hall* : recusanti *codd.*
 39–40 *del. Bentleius* 39 quondam meruit H4 40 'versus
corruptus' Heinsius quae] quo QV2 : qui B3ul bene Heinsius :
 bona *codd.* : noua *Burmannus* tulit *T. Faber* : fuit *codd.*
 41 infractis* C 42 discolor L2 erit AL4L1N : erat *cett. mei*
 43 passis C, *cett. mei* : sparsis BCmgDEKT

- hos super in curru, Caesar, uictore ueheris
 purpureus populi rite per ora tui,
 quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum,
 50 undique roratas flore tegente uias.
 tempora Phoebea lauro cingetur 'io' que
 miles 'io' magna uoce 'triumphe' canet.
 ipse sono plausuque simul cantuque frementes
 quadriugos cernes saepe resistere equos.
 55 inde petes arcem, delubra fauentia uotis,
 et dabitur merito laurea sarta Ioui.
 haec ego submotus, qua possum, mente uidebo:
 erepti nobis ius habet illa loci;
 illa per immensas spatiat libera terras,
 60 in caelum celeri peruenit illa fuga;

50 roratas *Hall* : iactato *codd.* 51 cingetur *MacPVac* :
 cingentur *MpcVpc*, *cett.* *mei* : cinguntur *H2O4* : cingeris
Arondelianus (= e) *teste Heinsio, perperam* 53 foro ...
 boante *Kenney* cantuque frementes (fremes *iam Damsté*)
Hall : fremituque canente *Mac* : fremituque canentum *AGH*
KL4MpcPV : fremituque calentes *BCDEFG²QTV2JL1* :
 fremituque pauentes *O6* : fremituque frementes *Damsté* :
 fremituque fauentum *Luck* : cantuque tremes *Diggle* :
 fremituque Quiritum *Mayer (coll. Prop. 3.4.14)* 54 quadrii-
 gos *G*, *cett.* *mei* : quadriugas *C* : quadriuges *B* (-iges) *CmgG²*
 55 petes *ACDGHKMPT* : pates *L4* : petens *H2N* : petet
EVpc : petent *BDulFQV2* : petunt *V7* : *Vac. inc.* arcem
P4T3V6 : arcem et *Dac?FpcG*, *cett.* *mei* : arces *Dpc?G²B2P6* :
 arces et *Fac* 56 sarta *J* : uota *CmgDEGKMqv2* : uitta *AB*
FPT : uicta *HL4* : iuncta *V* : multa *C* : uirga *Schraderus*
 58 dabit *Burmmanus* 59 gentes *Burmmanus* 60 fuga *KM* :
 uia *A*, *cett.* *mei*

- illa meos oculos mediam deducet in urbem,
 immunes tanti nec sinet esse boni,
 inuenietque uiam, qua currus spectet eburnos:
 sic certe in patria per breue tempus ero.
 65 uera tamen capiet populus spectacula felix,
 laetaque erit praesens cum duce turba suo:
 at mihi fingenti tantum, longeque remoto,
 auribus hic fructus percipiendus erit,
 aque procul Latio diuersum missus in orbem,
 70 qui narret cupido, uix erit, ista mihi;
 is quoque iam serum referet ueteremque triumphum:
 quo tamen audiero tempore, laetus ero.
 illa dies ueniet, mea qua lugubria ponam,
 causaque priuata publica maior erit.

3

Magna minorque ferae, quarum regis altera Graias,
 altera Sidonias, utraque fida, rates,

61 deducet B2, *Bentleius* : deducit omnes mei : deducat *Heinsius* 62 sinet B2ac, *Bentleius* : sinit omnes mei 63 inueniet- C^{sscr}Fpc, *cett. mei* : inueniat- C : inuenit- *FacKM* uiam O1 : animus G²H, *cett. mei* : artem GH^{sscr} : aditum *Heinsius* 67 fingenti C^{sscr}DFG² (K) TR : fingendo ACG, *cett. mei* : fingetur? E remoto BCDEFG²KQTV2 : remotos MpcRac : remotis AGHL4MacPV 68 perspiciendus AKL4MV 69 aque *Heinsius* : atque *cett. mei* : adque V2pc : utque C?Q V2acV6 73 ueniet *cett. mei* : ueniat* BH2, *Heinsius* : aderit *ed. Bonon.* Carm. 3 (A) BCDEFG(G²)HKL4MPQTVV2] separant E+, *cett. mei* : continuant EM 2 fida Hall : sicca *codd.* : certa* *Bentleius*

- omnia cum summo positae uideatis in axe
 et maris occiduas non subeatis aquas,
 5 aetheriamque suis cingens amplexibus arcem
 uester ab intacta circulus extet humo,
 aspiciite illa, precor, quae non bene moenia quondam
 dicitur Iliades transiluisse Remus,
 inque meam nitidos dominam conuertite uultus,
 10 sitque memor nostri necne, referte mihi.
 ei mihi! cur nimium quae sunt manifesta requiro?
 cur labat ambiguo spes mihi mixta metu?
 crede quod est et uis, ac desine tuta uereri,
 deque fide certa sit tibi certa fides,
 15 quodque polo fixae nequeunt tibi dicere flammae,
 non mentitura tu tibi uoce refer,
 esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est,
 quodque potest, secum nomen habere tuum.
 uultibus illa tuis, tamquam praesentis, inhaeret,
 20 teque, remota procul, si modo uiuit, amat.

5 complexibus DV3 V6 9 nitidos dominam] dominam nitidos C : dominam uestros D 11 cur Cmg, cett. mei : quid C nimium V6, ed. Veneta a. 1474 : timeam GHMpc (ac inc.) PV : timui AG², cett. mei : timidus K : timide Heinsius 12 labat Epc, cett. mei : labet Eac : lacet M : iacet Ehwald mihi quattuor Heinsii : mea omnes mei uicta Heinsius 13 est et uis G², cett. mei : est quod uis Cmg?ER : est raris C? : et quiuis G ac] et DL4J : nunc K uereri Mac, cett. mei : tueri Mpc 15 positae Vossianus Heinsii 17 quo O1 V6 19 praesentis inhaeret KMeul H4ul T3 : praesentibus haeret cett. mei 20 uerba teque remota procul corrupta existimat Luck

- ecquid, ubi incubuit iusto mens aegra dolori,
 lenis ab admonito pectore somnus abit?
 num subeunt curae, dum te lectusque locusque
 tangit et oblitam non sinit esse mei,
 25 num ueniunt aestus, et nox inmensa uidetur,
 fessaque iactati corporis ossa dolent?
 non equidem dubito, quin haec et cetera fiant,
 detque tuus maesti signa doloris amor,
 nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
 30 Hectora Thessalico uidit ab axe rapi.
 quid tamen ipse precer, dubito, nec dicere possum,
 adfectum quem te mentis habere uelim.
 tristis es? indignor quod sim tibi causa doloris:
 non es? at amisso coniuge digna fores.
 35 tu uero tua damna dole, mitissima coniunx,
 tempus et a nostris exige triste malis,
 fleque meos casus: est quaedam flere uoluptas:
 expletur lacrimis egeriturque dolor.
 atque utinam lugenda tibi non uita, sed esset
 40 mors mea, morte fores sola relicta mea!

21 ubi *Cac?*, *cett. mei* : ut* *Cpc?* ETO1 22 abit G², *cett. mei* : abest AL4V : habet G 23 num '*Mediceus optimus*' *Heinsii* (sed non legitur in L2) : tum RV6 : ne A (non nunc) L4 : tunc *cett. mei* : non *Ehwald* cum te BDEF torusque *Heinsius*
 25 num *Heinsius* : cum *Dul* : con- O1O6sscr : et D, *cett. mei* questus V10ul 28 maesti *cett. mei* : casti* V10ul : tacti K
 29 nec *Csscr*, *cett. mei* : non CDO3 cruciare ABFHL4P thebana *Dul*, *cett. mei* : troiana DQb2V3 30 rapi C, *cett. mei* : trahi *CmgFe* 33 quod *omnes mei* : quia B2NO1P5 sim *cett. mei* : sum BCTB2 34 at *Bentleius*, *Santenius* : ut *codd.*
 38 exigiturque B 39 non uita tibi lugenda B2b2H2H4

- spiritus hic certe patrias exisset in auras,
 sparsissent lacrimae pectora nostra piaae,
 supremoque die notum spectantia caelum
 texissent digiti lumina nostra tui,
 45 et cinis in tumulto positus iacuisset auito,
 tactaque nascenti corpus haberet humus;
 denique, ut et uixi, sine crimine mortuus essem:
 nunc mea supplicio uita pudenda suo est.
 me miserum, si tu, cum diceris exulis uxor,
 50 auertis uultus et subit ora rubor!
 me miserum, si turpe putas mihi nupta uideri!
 me miserum, si te iam pudet esse meam!
 tempus ubi est illud, quo te iactare solebas
 coniuge, nec nomen dissimulare uiri?
 55 tempus ubi est, quo te – nisi non uis illa referri –
 et dici, meministi, iuuuit et esse meam?

41 certe *Burmmanus* : per te *cett. mei* : pro te Qb1 : prope te
Heinsius 42 pectora DTB2 : corpora *cett. mei* piaae DG,
cett. mei : tuae DsscrFG²T 44 texissent] clausissent aul :
 pressissent *Francius* 47 ut et ACHQV2 : ut e- GM : et ut*
 EdRV6 : ut ad- V : dum BDFT : ut KL4P : uti *Burmmanus* :
 ceu *Francius* uersus 48, 51, 52, 49, 50, 53 hoc ordine leguntur in
 FB2NpcV3; 48, 52, 49, 50, 51 in Nac; 48, 52, 55, 56, 53, 54 in
 T2 48 nunc Ful GHKMPQTV2 : nec ABCDEFL4V :
 ne Dul supplicio ... suo est CDul Ful GHKMPQV2 :
 supplicio est ... suo T : supplicio ... foret BCmgDEFG²
 L4V 49–50 om. M, add. summo mg ma 50 rubor Cmg,
cett. mei : pudor CDK 51 putes Me 53 quo me *Heinsius*
 55 ubi est quo te BCDEFG²QTV2 : ubi est illud ADulG?H
 L4MpcPV : ubi est illud quo te KMac nisi non uis D (uis
 non) Hul Mpc, *cett. mei* : quo ni fugis H : quo nisi fugis AL4P :
 quo non fugis V : si nunc uis L2 : nisi si fugis *Heinsius* illa]
 uera b1 referri Dpc?Hul, *cett. mei* : referre AHL4PV : Dac
 inc. 56 ut (iam e) ... ut *Francius*

- utque proba dignum est, omni tibi dote placebam:
 addebat ueris multa fauentis amor.
 nec, quem praeferres – ita res tibi magna uidebar –
 60 quemque tuum malles esse, uir alter erat.
 nunc quoque ne pudeat quod sis mihi nupta; tuusque
 non dolor hinc debet, debet abesse pudor.
 cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu,
 num legis Euadnen erubuisse uiro?
 65 nec, quia rex mundi conpescuit ignibus ignes,
 ipse suis Phaethon infitiandus erat;
 nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
 quod precibus periit ambitiosa suis.
 nec tibi, quod saeuis ego sum Iouis ignibus ictus,
 70 purpureus molli fiat in ore rubor.
 sed magis in curam nostri consurge tuendi,
 exemplumque mihi coniugis esto bonae,
 materiamque tuis tristem uirtutibus inple:
 ardua per praeceptis gloria uadat iter.
 75 Hectora quis nosset, si felix Troia fuisset?
 publica uirtuti per mala facta uia est.

57 proba GHMPQV2 : probae* ABC (ex -et) DFG²?K (ex -et) L4TV : probem E 60 quemque A, *cett. mei* 62 dolor hinc debet EQpc (hic) : debet hic dolor Qac : debet dolor hinc *cett. mei* rubor *Heinsius* 64 num GMpcQTVV2 : non BC DEFHKL4P *post hunc uersum* (C) FmgHPV2B2 *inserunt* 4.2.67–68 66 tuis J eras J (non G) 68 quod Dul G, *cett. mei* : quae BDG² 69 sum] sim AD (saeuis cum sim) : perii F : *uerb. om.* L4 70 pudor DGKM 71 curam nostri A, *cett. mei* : nostri curam *ed. Veneta a. 1474* 74 uadat J, *ed. Romana* : uadit *cett. mei* : uadet K : tendit L2 : tendat *Heinsius* 75 si felix AMpc (si *sscr*), *cett. mei* : felix si CKMac²T2V3 76 uirtuti T : uirtutis *cett. mei*

ars tua, Tiphys, uacet, si non sit in aequore fluctus:

si ualeant homines, ars tua, Phoebe, uacet.

quae latet inque bonis cessat non cognita rebus,

80 apparet uirtus arguiturque malis.

dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputque

conspicuum pietas qua tua tollat, habet.

utere temporibus, quorum nunc munere grato

en patet in laudes area lata tuas.

4a

O qui, nominibus cum sis generosus auorum,

exuperas morum nobilitate genus,

cuius inest animo patrii candoris imago,

non careat numeris candor ut iste suis,

5 cuius in ingenio est patriae facundia linguae,

qua prior in Latio non fuit ulla foro,

77 uacet *Mac* V2pcF2, *Heinsius* : iacet* *Mpc* V2ac, *cett. mei* : latet *Luck* 78 uacet *Mac* F2, *ed. Bonon.* : uacat BDEFG²KQ TV2 : iacet* ACGHL4*Mpc* PV : latet *Luck* 82 qua AC, *cett. mei* : quo *Csscr* V : quod T 83 grato *Hall* : freta es *Mpc*, *cett. mei* : freta est *CmgMac* T3 : functa es (*non est*) L2 : facta est *Mussati cento*, *Ehwald* : fida es *Heumannus* : tristi *Jortin*, *Withofius* : sero *Hall olim* tibi copia nunc est C 84 en unus *Vaticanus Heinsii* : et omnes *mei* lata *Csscr* TB3H2H4P4 : magna AC, *cett. mei* **Carm. 4a 1–34** (A) BCDEFG(G²)HK L4MPQTVV2; 35–54 (A) BCDEFG(G²)HKL4MPQTTTr VV2] *separant* E+M+, *cett. mei* : *continuant* EM 1 auitis* *ed. Aldina altera* 4 numeris DG²JR*sscr* : neruis *Dul* G²K, *cett. mei* : meritis *Kul* (?)b2 5 ingenio est A, *cett. mei* : ingenio BKB2B3P4 linguae est B3P4V3

- quod minime uolui, positis pro nomine signis
dictus es: ignoscas laudibus ipse tuis.
nil ego peccaui: tua te bona cognita produnt;
10 si, quod es, appares, culpa soluta mea est.
nec tamen officium nostro tibi carmine factum
principe tam iusto posse nocere puto.
ipse pater patriae – quid enim est ciuilius illo? –
sustinet in nostro carmine nempe legi;
15 nec prohibere potest, quia res est publica Caesar,
et de communi pars quoque nostra bono est.
Iuppiter ingeniis praebet sua nomina uatum,
seque celebrari quolibet ore sinit.
causa tua exemplo superiorum tuta duorum est,
20 quorum hic aspicitur, creditur ille deus.
ut non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
non fuit arbitrii littera nostra tui.
nec noua, quod tecum loquor, est iniuria nostra,
incolumis cum quo saepe locutus eram:
25 quo uereare minus ne sim tibi crimen amicus,
inuidiam, siqua est, auctor habere potest.

8 ignoscas] agnoscas F : agnoscis *Maguinness* ipse A, *cett. mei* : ista L1 11 non DE 12 puta* *quattuor ueteres Heinsii*
13 enim est ... illo AGHKL4MPVV2 : enim ... illo est FT :
enim ... illo* BCDEQ ciuilius C, *cett. mei* : communius*
Cmge : nobilius B 14 nempe *Hall* : saepe *codd.* 16 bono
CDGHPQTV2 : bona ABEFKL4MV 17 nomina AG,
cett. mei : numina BFG²QV2 : munera T? (*an numina?*) V3
19 duorum (M), *cett. mei* : deorum BCEKTN^{maul}O1 est non
habent BD (*add. sscr*) EFKTV 20 conspicitur *exc. Vossii*
21 amabo* KV 22 sui *Francius* 23–24 *del. Heinsius*
23 nostro *Heinsius* 25 amicus CEFKTVV2 : amicis M :
amice BDGHL4PQ : amico *Heinsius*

- nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis –
 hoc certe nolis dissimulare – pater,
 ingeniumque meum – potes hoc meminisse – probabat,
 30 plus etiam quam me iudice dignus eram;
 deque meis illo referebat uersibus ore,
 in quo pars altae nobilitatis erat.
 non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit,
 sed prius auctori sunt data uerba tuo:
 35 nec data sunt, mihi crede, tamen, sed in omnibus actis,
 ultima si demas, uita tuenda mea est.
 hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negaris,
 si tanti series sit tibi nota mali.
 aut timor aut error nobis, prius obfuit error.
 40 a! sine me fati non meminisse mei;
 neuē retractando nondum coeuntia rumpam
 uulnera: uix illis proderit ipsa quies.
 ergo ut iure damus poenas, sic afuit omne
 peccato facinus consiliumque meo.

27 semper mihi cultus CD 28 certe nolis *Richmond* :
 certe noli BCD (-im *ul*) EFKMQV2L1 : noli certe AGHL4
 PV : certe nolit TO1V6 : saltem noli B3eP3ul U1 31 lusi-
 bus *Heinsius* 32 altae BCG²QV2 : magna G, *cett. mei*
 34 sed prius *Mpc*, *cett. mei* : sed sunt *Mac* sunt data (K sint)
Mpc (V tota), *cett. mei* : non tua *Mac* sed sunt ... iam data
Riese 35 incipit denuo Tr nec J, *ed. Bonon.* : non* ATr(?),
cett. mei 36 meast Tr 37 negaris *Heinsius* : negabis *codd.*
 39 at timor *MacTr* prius CTr, *cett. mei* : prior V3 : plus BCmg
 Te : magis D 40 a *Hac* : ah *Mpc* : ha *DpcG* : at
CpcHpcMac, *cett. mei* : aut *CacDac?*TV2 41 rumpam AH
 L4*MpcV* : rumpe *cett. mei* : rupem *MacPtr* 43 afuit *Owen* :
 affuit *FacGKMP* : abfuit *ACFpcHL4QTVL1* : aufuit V2 :
 obfuit BE : defuit D : Tr *inc.*

- 45 idque deus sentit, per quem nec lumen ademptum,
 nec mihi detractas possidet alter opes.
 forsitan hanc ipsam, uiuam modo, finiet olim,
 tempore cum fuerit lenior ira, fugam:
 nunc precor hinc alio iubeat discedere, si non
 50 nostra uerecundo uota pudore carent.
 mitius exilium pauloque propinquius opto,
 quique sit a saeuo longior hoste, locum;
 quantaque in Augusto est clementia, siquis ab illo
 hoc peteret pro me, forsitan ille daret.

4b

Frigida me cohibent Euxini litora Ponti: (55)
 dictus ab antiquis Axenus ille fuit.

45 per quem *Dul V9, Francius, Bentleius* : pro quo D, *cett. mei* ademptum BDEG(L4)MQTrV(-ep-)V2 : ademptum est* CFG² (est *sscr*) HKPT 47 uiuam *aul, Bentleius* : uiuant Mac : uiuat Mpc, *cett. mei* : Tr *inc.* finiet V2pc, *cett. mei* : finiat BFTV2acH2NO3acT2 48 cum D Tr*sscr, cett. mei* : quo DTre 51 propinquius AEFGHKL4MPTrV : quietius BC DG²QTV2 opto C, *cett. mei* : oro Cmg e 52 longior *Dul Q V2pce* : longius DV2ac, *cett. mei* locum DpcGHKMpcPe : locus ADac?Mac, *cett. mei* 53-54 *del. Bentleius, susp. Schraderus* 53 quanta- FacMacTrV2acB2 : tanta-AFpcMpcV2pc, *cett. mei* augusto est C (E est augusto) Tb2 RV6 : augusto A, *cett. mei Carm. 4b (A)BCDEFG(G²)HK L4MPQTTTrVV2] separant D+P3+P5+, Francius* : *continuant D, cett. mei* 1 frigida me cohibent] frigida me coibant Mac (coibent pc) : frigidam me coibant Tr 2 axenus Tr, *ed. Romana* : axeus T : axinus L4 : auxenus V2 : anxius PH : *ceteri mirifice uariant*

- nam neque iactantur moderatis aequora uentis,
 nec placidos portus hospita nauis adit.
 5 sunt circa gentes quae praedam sanguine quaerant,
 nec minus infesta terra timetur aqua. (60)
 illi, quos audis hominum gaudere cruore,
 paene sub eiusdem sideris axe iacent,
 nec procul a nobis locus est, ubi Taurica dira
 10 caede pharetratae spargitur ara deae.
 haec prius, ut memorant, non inuidiosa nefandis (65)
 nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
 hic ope suppositae uirgo Pelopeia ceruae
 sacra deae coluit qualiacumque suae.
 15 quo postquam, dubium pius an sceleratus, Orestes
 exactus Furiis uenerat ipse suis, (70)
 et comes, exemplum ueri, Phoeus, amoris,
 qui duo corporibus, mentibus unus erant,
 protinus euincti tristem ducuntur ad aram,
 20 quae stabat geminas ante cruenta fores.

4-5 *om. add. mg C* 4 placidos] placidas BM : placidis Tr
 adit FGL4MpcTrVJ : adis Mac : habet CmgDEG²HKPQ
 TV2 : uerb. *om.* B 5 *nouum carmen ordiuntur* GL4P3 +
 circa] circum D : uerb. *om.* K : Tr *inc.* quaerant E : quaerunt
cett. mei : Tr *inc.* 6 infesta E : infida* *cett. mei* : Tr *inc.*
 8 sideris AKL4MTr : frigoris *cett. mei* igne AKL4MTr(?)
 10 spargitur Mac Vac, *cett. mei* : pascitur* AL4MpcVpc : Tr *inc.*
 11-12 *del. Bentleius* 13 ope suppositae ... ceruae Hall : pro
 supposita ... cerua *codd.* 15 quae MTr dubium Dac, *cett.*
mei : dubium est DpcETe 19 euincti MTrV triuia* V10ul
 ducuntur Mpc, *cett. mei* : deducunt Mac Tr

nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum: (75)

alter ob alterius funera maestus erat.

et iam constiterat stricto mucrone sacerdos,

cinxerat et Graias barbara uitta comas,

25 cum uice sermonis fratrem cognouit, et illi

pro nece complexus Iphigenia dedit. (80)

laeta deae signum crudelia sacra perosae

transtulit ex illis in meliora locis.

haec igitur regio, magni paene ultima mundi,

30 quam fugere homines dique, propinqua mihi est;

aque mea terra prope sunt funebria sacra, (85)

si modo Nasoni barbara terra sua est.

o utinam uenti, quibus est ablatas Orestes,

placato referant et mea uela deo!

5

O mihi dilectos inter pars prima sodales,

unica fortunis ara reperta meis,

22 ob ... funera BMTr : ab ... funere Fpc, cett. mei : ob ...
funere E : ab ... funera Fac 23 constiterat BCDEFQTV2 :
con steterat K : cum steterat GHL4MPTrV 24 graias] gra-
glas Tr : glaucas M 25 sermonis MpcTrpc, cett. mei :
sermonibus KTrac : sermonum Mac, Ehwald 29–32 del.
Schraderus, 31–32 Bentleius 31 aque Tr, Owen : atque cett.
mei mea terra G?MTr : meam terram G²?, cett. mei Carm.
5 1–9 (A) BCDEFG(G²)HKL4MPQTTTrVV2; 10–34 (A) BC
DEFG(G²)HKL4MPQTVV2] separant E+M+V2+, cett.
mei : continuant EMTrV2N 1 sors* DFQV2JRul 2 una
hic KMac?Tr

- cuius ab adloquiis anima haec moribunda reuixit,
 ut uigil infusa Pallade flamma solet,
 5 qui ueritus non es portus aperire fideles
 fulmine percussae confugiumque rati,
 cuius eram censu non me sensurus egentem,
 si Caesar patrias eripuisset opes,
 temporis oblitum dum me rapit impetus huius,
 10 excidit heu nomen quam mihi paene tuum!
 te tamen agnoscis, tractusque cupidine laudis,
 'ille ego sum' cuperes dicere posse palam.
 certe ego, si sineres, titulum tibi reddere uellem,
 et raram famae conciliare fidem:
 15 ne noceam ingrato, uereor, tibi carmine, neue
 intempestius nominis obstet honor.
 quod licet et tutum est, intra tua pectora gaude
 meque tui memorem, teque fuisse mei;
 utque facis, remis ad opem luctare ferendam,
 20 dum ueniat placido mollior aura deo;
 et tutare caput nulli seruabile, si non
 qui mersit Stygia subleuet illud aqua;

5 nos es Tr 8 patriae MacTr 9 explicit Tr 11 te
Heinsius : tu *codd.* agnoscis] agnosces *Fpc* : agnoscas *Dpc*¹ :
 agnosce *Dac* : ignoscis *Fac* e : ignoscas *BDpc*²T tractus- *E* :
 tactus-* *cett.* *mei* : motus-? T3 14 raram famae ... fidem
 (L4) (ratam V), *cett.* *mei* : raram formae ... fidem A : rare fa-
 mam ... fide *Doruillius* 15 ingrato *Diggle, Mayer* : grato *Dpc*,
cett. *mei* : caro *Dac* 16 obsit *Heinsius* 17 et A, *cett.* *mei* :
 hoc BCKMV2 : hic Q 18 mei D e : michi G²Hsscr : pium
Dul HG, *cett.* *mei* 20 ueniat BEFG²KM?TL1 : uenit a AC
 GHL4PQVV2 : ueniet D ira* BB3H4ul O3acP5 mari uel
 salo *Heinsius*

teque, quod est rarum, praesta constanter ad omne
indeclinatae munus amicitiae:

- 25 sic tua processus habeat fortuna perennes,
 sic ope non egeas ipse iuuesque tuos;
 sic aequet tua nupta uirum bonitate probata,
 incidat et uestro nulla querella toro,
 diligat et semper socius te sanguinis illo
30 quo pius adfectu Castora frater amat;
 sic similisque tibi iuuenis sit natus, et illum
 moribus agnoscat quilibet esse tuum;
 sic socerum faciat taeda te nata iugali,
 nec tardum iuueni det tibi nomen aui.

6

Tempore ruricolae patiens fit taurus aratri,
 praebet et incuruo colla premenda iugo;

23 rarum praesta *Cmg*, *cett. mei* : gratum praesta *ERul V6* :
 presta auxilium *C* 24 indelibatae *Francius* 25 successus
 D perennes *G*, *cett. mei* : secundos *G*² 27 bonitate probata
 Hall : bonitate perenni *Cmg G*², *cett. mei* : nouitate perenni *CG*
 KMV2 : probitate perenni uel probitate parentem *Heinsius* :
 probitate serena *Withofius* 28–29 *om. L4* 28 nulla *G*²,
 cett. mei : rara *GHKMPV* 31 nouum carmen orditur *L4* si-
 milisque tibi iuuenis *Hall* : iuuenis similisque tibi *codd.* :
 superet similisque tibi *Heinsius* : iunctus similisque tibi
 Housman iuuenis] felix *Watt* ut *Watt* 33 socerum faciat
 eP3, *edd. princ.* : faciat socerum omnes *mei* taeda *CDFG*²*KQ*
 TV2 : lecto *BEGHL4MPV* **Carm. 6 (A) BCDEFG (G²)H**
 KL4MPQTVV2] *separant C + QV2 + B3P3 +*, *ed. Aldina altera* :
 continuant CV2, *cett. mei*

- tempore paret equus lentis animosus habenis,
 et placido duros accipit ore lupos;
 5 tempore Poenorum conpescitur ira leonum,
 nec feritas animo, quae fuit ante, manet;
 quaeque sui monitis obtemperat Inda magistri
 belua, seruitium tempore uicta subit.
 tempus, ut extentis tumeat, facit, uua racemis,
 10 uixque merum capiant grana quod intus habent;
 tempus et in canas semen producit aristas,
 et, ne sint tristi poma sapore, cauet.
 hoc tenuat dentem terras renouantis aratri,
 hoc rigidas silices, hoc adamanta terit;
 15 hoc etiam saeuas paulatim mitigat iras,
 hoc minuit luctus, aegraque corda leuat.
 cuncta potest igitur tacito pede lapsa uetustas
 praeterquam curas attenuare meas.
 ut patria careo, bis frugibus area trita est,
 20 dissiluit nudo pressa bis uua pede.
 nec quaesita tamen spatio patientia longo est,
 mensque mali sensum nostra recentis habet.

5 nouum carmen orditur B 7 monitis AGHL4M (add. sscr)
 PV : iussis* BCDEFG²KQTV2 9 extentis DpcF?
 MpcPmg, cett. mei : extensis BDacMacT : extinctis P 11 spi-
 cam uel segetem uel messem Heinsius 12 cauet KMac :
 facit KulMpc, cett. mei 13 om. P terras AMac?, cett. mei :
 terram CDEmpcT renouantis L4Mpc (semouentis ac) :
 remouentis K : scindentis BDE (sin-) FGHQTV2 : findentis
 CB2 : patientis V 14 rigidas] rigidos DF?Tb2V6 : duros E
 15 hoc hominum Francius 16 aegra- Ritchie : maesta- codd. :
 uasta- Burmannus leuat] domat T : iuuat e 17 longa uetustas
 eO1 18 attenuasse Richmond 21 nec AF?, cett. mei :
 non B : neK

- scilicet et ueteres fugiunt iuga saepe iuueni,
 et domitus freno saepe repugnat equus.
 25 tristior est etiam praesens aerumna priore:
 ne sit enim sibi par, creuit et aucta mora est.
 nec tam nota mihi, quam sunt, mala nostra fuerunt;
 nunc magis hoc, quo sunt cognitiora, grauant.
 est quoque non nihilum uires adferre recentes,
 30 nec praeconsumptum temporis esse malis.
 fortior in fulua nouus est luctator harena,
 quam cui sunt tarda bracchia fessa mora.
 integer est melior nitidis gladiator in armis,
 quam cui tela fero sanguine tincta rubent.
 35 fert bene praecipites nauis modo facta procellas:
 quamlibet exiguo soluitur imbre uetus.
 nos quoque, quae ferimus, tulimus patientius ante
 quam mala sunt longo multiplicata die.
 credite: deficio, nostrisque, a corpore quantum
 40 auguror, accedent tempora parua malis.

23 saepe] saeua *Louaniensis Heinsii* : curua* HP : dura *Francius* 25 fortuna T priore M?, *cett. mei* : priori BHKL4P : priorum E 26 ne sit J : ut sit* *omnes mei* creuit Mac, *cett. mei* : crescit MpcQH4sscr mora [est] K 28 nunc BM : sed *cett. mei* 29 nihilum GKM : nimium B3P5T2 : nimnium D : minimum G², *cett. mei* 33 nitidis melior EO2 34 fero Hall : suo *codd.* rubent ...suo C 37 quae] quod R : uix Luck 38 quam *ed. Romana* : cum Par. lat. 7647 : quae C, *cett. mei* : quod b1 : et Cmge, *ed. Bonon.* longo BEB3L2 : longa* *cett. mei* 39–40 *del. Heinsius* 39 nostris- *Willymott, qui et recte distinxit* : nostro- *codd.* pectore K quantum-que a corpore nostro JO1 40 accedent *Burmmanus* : accedunt *omnes mei* : accedant b1

- nam neque sunt uires, nec qui color esse solebat;
 uix habeo tenuem, quae tegat ossa, cutem.
 corpore sed mens est aegro magis aegra, malique
 in circumspectu stat sine fine sui.
- 45 urbis abest facies, absunt, mea cura, sodales,
 et, qua nemo mihi carior, uxor abest:
 uulgus adest Scythicum, bradataque turba Getarum:
 sic male quae uideo non uideoque nocent.
 una tamen spes est quae me soletur in istis,
- 50 haec fore morte mea non diuturna mala.

7

Bis uer Sol adiit gelidae post frigora brumae,
 bisque suum tacto Pisce peregit iter.
 tempore tam longo cur non tua dextera uersus
 quamlibet in paucos officiosa fuit?

41 esse DsscrF?, *cett. mei* : ante* DKJ 46 qua nemo
Heinsius (*qui et mihi qua nil est proposuit*) : qua nulla (L4 que),
cett. mei : queis una Willymott 48 male V6, *Heinsius* : mala
 AKul, *cett. mei* : me KM, *ed. Veneta a. 1474* : mihi* *Francius*
 mouent M, *ed. Veneta a. 1474* 49 soletur ADacGM?, *cett.*
mei : solatur DpcFG²deR **Carm. 7 1–5** (A) BCDEFG(G²)
 HKL4MPQTVV2; 6–26 (A) BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2]
separant C+ E+ M+ V2+, *cett. mei* : *continuant* CEMV2
 1 uer *Heinsius* : me *cett. mei* : mala (eras.) mea V2 : iam *Rich-*
mond gelidae post frigora brumae DEHKPTJb2 : gelidae
 post tempora brumae b1 : gelidam post frigora brumam B?Mpc
 QVV2 : gelidam post frigore brumam ACF?L4L1 : gelidam
 sub tempore brumae G

- 5 cur tua cessauit pietas, scribingentibus illis
 exiguus nobis cum quibus usus erat?
 cur, quotiens alicui chartae sua uincula dempsi,
 frustra speraui nomen habere tuum?
 di faciant ut multa tua sit epistula dextra
 10 scripta, sed e multis reddita nulla mihi.
 quod precor, esse liquet: credam prius ora Medusae
 Gorgonis anguinis cincta fuisse comis,
 esse canes utero sub uirginis, esse Chimaeram,
 a truce quae flammis separet angue leam,
 15 quadrupedesque hominum cum pectore pectora iunctos,
 tergeminumque uirum tergeminumque canem,
 Sphingaque et Harpyias serpentipedesque Gigantas,
 centimanumque Gygen semiuirumque bouem –
 haec ego cuncta prius, quam te, carissime, credam
 20 mutatum curam deposuisse mei.
 innumeri montes inter me teque uiaeque
 fluminaque et campi nec freta pauca iacent:

5 *desinit* M, *incipit denuo* m 7–8 *om.* T 7 *totiens* HK
 Pb2 dempsi ... carte D rupi G² 8 frustra speraui *Shackleton Bailey* (iam speraui frustra *Kenney*) : illam speraui *codd.*
 9 multa *Hall* : saepe *codd.* 10 e CDKm : ex AF?, *cett. mei*
 11 quod reor *Francius* 12 anguinis aul m *Vossius, Bentleyus* :
 anguineis (K), *cett. mei* : anguigenis Qe 14 separet ABFK
 L4QVV2 : separat CDEGHPT 15 quadrupedesque BCF
 GKQTVV2 : quadrupedes ADHL4Pm hominum AGK
 L4V : hominis CscrD : homines DscrG², *cett. mei* corpora*
Diggle 17 gigantas G²V2pc : gigantes GV2ac, *cett. mei*
 18 gygen Q : gigen FTV2J : gigem (-ē) BDEG²L4V : gigan
 H : gigam Ce : gigans K : gian G : giā P : Gyen *Heinsius* se-
 miuirumque bouem D : semibouemque uirum *cett. mei*

- mille potest causis, a te quae littera saepe
 missa sit, in nostras nulla uenire manus:
 25 mille tamen causas scribendo uince frequenter,
 excusem ne te semper, amice, mihi.

8

- Iam mea cycneas imitantur tempora plumas,
 inficit et nigras alba senecta comas;
 iam subeunt anni fragiles et inertior aetas,
 iamque parum firmo me mihi ferre graue est.
 5 nunc erat ut posita deberem fine labori
 uiuere non ullo sollicitante metu,
 quaeque meae semper placuerunt otia menti
 carpere et in studiis molliter esse meis,
 et paruam celebrare domum ueteresque Penates
 10 et quae nunc domino rura paterna carent,
 inque sinu dominae carisque sodalibus inque
 securus patria consenuisse mea.

23 cur V7 24 nulla m P4ul : rara cett. mei : saepe Q
Carm. 8 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2 (u. 18 *suscipit mr*)
separant D+ FGK+ L4PQVV2+ : *continuant* BCDEHKTV2
 5 posita *Heinsius* : posito *codd.* labori *Heinsius* : laborum *cett.*
mei : malorum HL4PVM 6 non ullo *Watt* : cum nullo AC,
cett. mei : me nullo CmgDFGHP : iam nullo T2ac, *Riese, Ellis* :
 nunc nullo *Withofius* : cor nullo *Luck* 8 mollior uel ire *Dig-*
gle 9–10 *om.* C 9 ueteres- A (P uestem-), *cett. mei* :
 patrios- *ed. Veneta a. 1474* 11–12 *del. Heinsius* 11 sodali-
 bus BDEGHKL4PV : nepotibus* CFG²QTV2

- sic mea se quondam peragi sperauerat aetas;
 hos ego sic annos condere dignus eram:
 15 non ita dis uisum est, qui me terraque marique
 actum Sarmaticis exposuere locis.
 in caua ducuntur quassae naualia puppes,
 ne temere in mediis dissoluantur aquis.
 ne cadat et casu palmas inhonestet inepto,
 20 languidus in pratis gramina carpit equus.
 miles ubi emeritis non est satis utilis annis,
 ponit ad antiquos, quae tulit, arma Lares.
 sic igitur, tarda uires minuyente senecta,
 me quoque donari iam rude tempus erat;
 25 tempus erat nec me peregrinum ducere caelum,
 nec siccam Getico fonte leuare sitim,
 sed modo, quos habui, uacuum secedere in hortos,
 nunc hominum uisu rursus et urbe frui.

13–14 *del. Bentleyus* 13 sic mea se *Hall* : haec mea sic (si *DacG*) *codd.* : hanc mea sic *Shackleton Bailey* 14 canos *HL4 PV* condere *Heinsius* : ponere *codd.* : degere uel uiuere *Richmond* 15 uisum est *FpcG², cett. mei* : uisum *FacGQTV2 NacO3acP4* 16 actum *CEFGQTV2* : iactum *BDHKL4 PV* 18 dissoluantur *AGHL4PQTVV2* : destituantur *BCD EFG²KJ* 19–20 *del. Heinsius, Bentleyus* 19 casu (olim lapsu) ... inepto *Hall* : multas ... adeptus *HP* : multas ... adeptas *CpcDFG²T* : multas ... ademptus *G?V* : multas ... ademptas *B?CacEKQV2* : multas ... ademptos *AL4* : multas ... ineptus *Ritchie* 21 ubi *AC, cett. mei* : ut* *BCmgD?ET* : et *K* annis *EFacGHL4PQVV2* : armis *BCDFpcG²KT* 23 uires tarda *DT* 25–28 *ante 5 transponere uoluit Postgate* 27 uacuum *Heinsius* : uacuos *codd.*

- sic animo quondam non diuinante futura
 30 optaram placide uiuere posse senex:
 fata repugnarunt, quae, cum mihi tempora prima
 mollia praeberint, posteriora grauant.
 iamque decem lustris omni sine labe peractis,
 parte premor uitae deteriore meae;
 35 nec procul a metis, quas paene tenere uidebar,
 curriculo grauis est facta ruina meo.
 ergo illum demens in me saeuire coegi,
 mitius inmensus quo nihil orbis habet,
 ipsaque delictis uicta est clementia nostris,
 40 nec tamen errori uita negata meo est,
 uita procul patria peragenda sub axe Boreo,
 qua maris Euxini terra sinistra iacet?
 hoc mihi si Delphi Dodonaque diceret ipsa,
 esse uideretur uanus uterque locus.
 45 nil adeo ualidum est, adamans licet adliget illud,
 ut maneat rapido firmitus igne Iouis;
 nil ita sublime est supraque pericula tendit,
 non sit ut inferius suppositumque deo.
 nam quamquam uitio pars est contracta malorum,
 50 plus tamen exitii numinis ira dedit.

30 optaram *Heinsius* : optabam *codd.* 31–32 Parca repug-
 nauit ... / ... praeberit ... grauatur *Hall* 38 inmensus quo nil
 mitius orbis habet *Housman* 41 peragenda sub axe boreo A,
cett. mei (nisi quod B habet boree, *Fsscr* bootes, et T boete) : bo-
 reae peragenda sub axe C : gelido peragenda sub axe D(E)
 43 delphi ABV2L1, *Scaliger* : delphis CFGHL4PV : delphos
 DEKQT 45–46 uersus suspectos *Heinsio del. Bentleyus*
 49 contracta *Kul, cett. mei* : subtracta B : et contra K 50 exi-
 tio *Heinsius*

at uos admoniti nostris sic casibus este,
aequantem superos emeruisse uirum.

9

- Si licet et pateris, nomen facinusque tacebo,
et tua Lethaeis acta dabuntur aquis,
nostraque iungetur lacrimis clementia seris,
fac modo te pateat paenituisse tui;
5 fac modo te damnes, cupiasque eradere uitae
tempora, si possis, Tisiphonaea tuae.
si minus, et flagrant odio tua pectora nostri,
induet infelix arma coacta dolor.
sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem,
10 nostra suas istuc porriget ira manus.
omnia, si nescis, Caesar mihi iura reliquit,
et sola est patria poena carere mea.
et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo:
saepe Iouis telo quercus adusta uiret.
15 denique uindictae ne sit mihi nulla facultas,
Pierides uires et sua tela dabunt.

51 sic *Hall* : quoque *codd.* **Carm. 9** (A)BCDEFG(G²)H
KL4PQTVV2mr] *separant* E+, *cett. mei* : *continuant* Em
3 et tua R iungetur *Watt* : uincetur omnes *mei* : mutetur B4
clementia *CMg*, *cett. mei* : dementia CFHPV : uementia
Postgate : sententia *Alton* 7 si *Cpc*, *cett. mei* : sin *CacGHV*
nostri G²P5ul, *Francius* : nostro G, *cett. mei* 8 induat *Francius*
9 sis licet *Burmennus* 10 istuc R, *ed. Aldina altera* :
illuc b2acH2T2 : istic *cett. mei* : illic CDb2pc : istinc* FJL2 :
isto AK 13 sospes eat *Heinsius* 15 ne *Hall* : si *codd.*
16 in sua *Heinsius*

- ut Scythicis habitem longe submotus in oris,
 siccaque sint oculis proxima signa meis,
 nostra per immensas ibunt praeconia gentes,
 20 quodque querar notum, qua patet orbis, erit.
 ibit ad occasum quidquid dicemus ab ortu,
 testis et Hesperiae uocis Eous erit.
 trans ego tellurem, trans latas audiar undas,
 et gemitus uox est magna futura mei.
 25 nec tua te sontem tantummodo saecula norint:
 perpetuae crimen posteritatis eris.
 iam moror in pugnas et nondum cornua sumpsi,
 nec mihi sumendi causa sit ulla uelim.
 Circus adhuc cessat; spargit tamen acer harenam
 30 taurus et infesto iam pede pulsat humum.
 hoc quoque, quam uolui, plus est: cane, Musa, receptus,
 dum licet huic nomen dissimulare suum.

17 ut E, *ed. Veneta a. 1474* : quod A, *cett. mei* : cum BDL1L2
 O1R submotus] semotus D : simotus E 18 sint ADpcV6 :
 sunt Dac, *cett. mei* 23 latas CmgdL2 : altas C, *cett. mei* al-
 pes T 25 nec A, *cett. mei* : ne* Du/L2, *Heinsius* : neu *ed.*
Bonon. : non D norint BCpcFacGL4TVV2 : norunt CacE
 FpcKQV6 : noscant L2 : noscent PDH 27 iam moror
Hall : iam feror *codd.* : iam ferar (*cum* sed nondum) *Watt* et
 nondum BDFGKQV2 : sed nondum Du/TL1 : nondum mihi
 AEHL4P : necdum mihi CV : at nondum *Doruillius* 29 ta-
 men acer G², *cett. mei* : iam toruus GHPV 31 nouum carmen
 ordiuntur GV receptus AG?HL4PQVV2 : recessus BDEF
 G²K : regressus T : receptu *Owen* iam nomen apertum C
 32 hic *Vogel*

10

Ille ego qui fuerim, tenerorum lusor amorum,
 quem legis, ut noris, accipe posteritas.
 Sulmo mihi patria est, gelidis uberrimus undis,
 milia qui nouiens distat ab urbe decem.
 5 editus hic ego sum, nec non, ut tempora noris,
 cum cecidit fato consul uterque pari.
 siquid id est, usque a proavis uetus ordinis heres,
 non modo fortunae munere factus eques.
 nec stirps prima fui: genito sum fratre creatus,
 10 qui tribus ante quater mensibus ortus erat.
 Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
 una celebrata est per duo liba dies;
 haec est armiferae festis de quinque Mineruae,
 quae fieri pugna prima cruenta solet.

Carm. 10 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant*
 E+ G+, *cett. mei* : *continuant* EGL4VH4m 1 quis GHL4P
 fuerim BGHK?PV : fueram CDEFL4QTV2 2 noscas ET
 5 hic ABCEGHL4PQL1 : hinc DFKVV2m : hac T noris
 ACmgPpc (ex nobis), *cett. mei* : noscas DEKT : (si ...) *queris* C
 7 si quid id est usque a proavis a, *ed. Aldina altera* : si quid id est
 usque est proavis G² : ... d est usque a proavis j : si quid id est
 proavis prodest Dsscr : si quid et a proavis usque est FacGH :
 si quid et ex proavis usque est K : si quid et a proavis usque P :
 si quis et a proavis usque est BEL4TVV2 : si quid id a proavis
 usque est DFpcQ : si quis et auctor auis est usque est C : en
 quod et auctor auis usque est Cmg : si quis is est usque a pro-
 auis L2 9 sum] iam O2 : sine T3 : K *nugatur* 10 tribus
 ... quater Cac, *cett. mei* : quater ... tribus CpcE 13 armiferae
 A, *cett. mei* : armigerae DT

- 15 protinus excolimur teneri, curaque parentis
 imus ad insignes urbis ab arte uiros.
 frater ad eloquium uiridi tendebat ab aeuo,
 fortia uerbosi natus ad arma fori:
 at mihi iam puero caelestia sacra placebant,
 20 inque suum furtim Musa trahebat opus.
 saepe pater dixit: 'studium quid inutile temptas?
 Maeonides nullas ipse reliquit opes.'
 motus eram dictis, totoque Helicone relicto
 scribere temptabam uerba soluta modis:
 25 sponte sua numeros carmen ueniebat ad aptos,
 et quod temptabam scribere uersus erat.
 interea tacito passu labentibus annis
 liberior fratri sumpta mihique toga est,
 induiturque umeris cum lato purpura clauo:
 30 at studium nobis, quod fuit ante, manet.
 iamque decem uitae frater geminauerat annos
 cum perit, et coepi parte carere mei.
 cepimus et tenerae primos aetatis honores,
 eque uiris quondam pars tribus una fui.

19 caelestia *codd.* : Permessia *Heinsius* : Phoebeia *Marklandus*
 21 temptas *D, cett. mei* : carpis *Dulb1L2Rul* : captas *b2ul, Bur-*
mannus 24 temptabam *ACEGHKL4PT* : conabar *BCmg D*
FG²QVV2 25 numeros carmen *C* : carmen numeros* *cett.*
mei 26 temptabam *DG, cett. mei* : conabar *DulEG²J* scri-
 bere *BCDFGKQV2* : dicere *AEHL4PTVJ* 29 umeros *HP*
VJ 30 at *C. Schenkl* : et *CmgD, cett. mei* : sed *CDsscr, Riese*
 31–32 post 34 locant *EFTH2pcNO3acRT2*; 31 *add. mg*, 32 post
 34 ponit *D* 34 eque *BCacEGK(L4)QV* : deque *CpcDG²* :
 hec que *HPV2* : inque *FTR*

- 35 curia restabat: clauī mensura coacta est:
 maius erat nostris uiribus illud onus.
 nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
 sollicitaeque fugax ambitionis eram,
 et petere Aoniae suadebant tuta sorores
 40 otia, iudicio semper amata meo.
 temporis illius colui fouique poetas,
 quotque aderant uates, rebar adesse deos.
 saepe suas uolucres legit mihi grandior aeuo,
 quaeque nocet serpens, quae iuuat herba, Macer.
 45 saepe suos solitus recitare Propertius ignes,
 iure sodalicii qui mihi iunctus erat.
 Ponticus heroo, Bassus quoque clarus iambis
 dulcia conuictus membra fuere mei.
 et tenuit nostras numerosus Horatius aures,
 50 dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
 Vergilium uidi tantum, nec auara Tibullo
 tempus amicitiae fata dedere meae.
 successor fuit hic tibi, Galle, Propertius illi;
 quartus ab his serie temporis ipse fui.

36 onus CmgDEGK : opus* ACG², cett. mei 37 fuit Cac,
 cett. mei : erat CpcTdH4P4R : satis Heinsius 38 erat Hein-
 sius 43 aeui Heinsius 44 nocet BCDEGKQVV2 : necet
 AFL4 : nocens HPT iuuat CGT : iuuat Cscr, cett. mei : uiret
 L2 45 recitare] cantare E : narrare D 46 sodalicii
 Dul(K), cett. mei : sodalicio* Db2V6 qui ABC?DEFpcKL4
 TV2 : quo* Fac?GHPQVL1 47 Bassus Scaliger : battus
 D?Q : batus AB?GHL4PTV : bathus V2 : bacchus uel simm.
 EFK : pontus C pede Heinsius iambis G?, cett. mei : iambo*
 DG²?K 49 et tenuit AC, cett. mei : detinuit CmgFQ
 51 auara CacDul, cett. mei : amara* BCpcDEKT 53 fuit is
 Heinsius

- 55 utque ego maiores, sic me coluere minores,
 notaque non tarde facta Thalia mea est.
 carmina cum primum populo iuuenalia legi,
 barba resecta mihi bisue semelue fuit.
 mouerat ingenium totam cantata per urbem
 60 nomine non uero dicta Corinna mihi.
 multa quidem scripsi, sed quae uitiosa putaui,
 emendaturis ignibus ipse dedi.
 tum quoque, cum fugerem, quaedam placitura cremaui,
 iratus studio carminibusque meis.
 65 molle Cupidineis nec inexpugnabile telis
 cor mihi, quodque leuis causa moueret, erat.
 cum tamen hic essem, minimoque accenderer igni,
 nomine sub nostro fabula nulla fuit.
 paene mihi puero nec digna nec utilis uxor
 70 est data, quae tempus per breue nupta fuit.
 illi successit, quamuis sine crimine coniunx,
 non tamen in nostro firma futura toro.
 ultima, quae mecum seros permansit in annos,
 sustinuit coniunx exulis esse uiri.
 75 filia me mea bis prima fecunda iuuenta,
 sed non ex uno coniuge, fecit auum.
 et iam conplerat genitor sua fata, nouemque
 addiderat lustris altera lustra nouem.

57 iuuenalia AGV 63 tum DFHPV2 : tunc *cett. mei*
 64 studiis mO3R, *Riese* 67 hic C?DKL4 : hoc *cett. mei*
 igni GHL4VV2 : igne *cett. mei* 70 perbreue *interpretatus est*
Heinsius 73 socios *tres codd. Heinsii* 75 prima mea bis
Heinsius

- non aliter fleui, quam me fleturus adempto
 80 ille fuit; matri proxima iusta tuli.
 felices ambo, tempestiueque sepultos,
 ante diem poenae quod periere meae!
 me quoque felicem, quod non uiuentibus illis
 sum miser, et de me quod doluere nihil!
 85 si tamen extinctis aliquid nisi nomina restat,
 et gracilis structos effugit umbra rogos,
 fama, parentales, si uos mea contigit, umbrae,
 et sunt in Stygio crimina nostra foro,
 scite, precor, causam – nec uos mihi fallere fas est –
 90 errorem iussae, non scelus, esse fugae.
 Manibus hoc satis est: ad uos, studiosa, reuertor,
 pectora, qui uitae quaeritis acta meae.
 iam mihi canities pulsus melioribus annis
 uenerat, antiquas miscueratque comas,
 95 postque meos ortus Pisaea uinctus oliua
 abstulerat deciens praemia uictor equus,
 cum maris Euxini positos ad laeua Tomitas
 quaerere me laesi principis ira iubet.

79 adempto *Csscr, cett. mei* : ademptum* CHPQ 80 matri
 BDEFKQV2 : matris ACG²HL4PTV : matrix C iusta
Cuiacius : busta *codd.* 81 ambos* V6ac sepultos *Heinsius* :
 sepulti *codd.* 85 aliquid nisi| aliquid quam Ke : aliud quam
 Eb2 restat BDpcFGHPT : restant CDacEG²?KL4QVV2
 87–88 *om. T* 91 id satis* a 92 qui K : quae C?, *cett. mei*
 96 abstulerat B3ulO3pc, *ed. Aldina altera* : abstuleram *omnes mei*
equus Bentleius, Burmannus : eques *codd.* : equis *Strachan (ap.*
Owenium)

- causa meae cunctis nimirum nota ruinae
 100 indicio non est testificanda meo.
 quid referam comitumque nefas famulosque nocentes?
 ipsa multa tuli non leuiores fuga.
 indignata malis mens est succumbere, seque
 praestitit inuictam uiribus usa suis;
 105 oblitusque aeui, ductaeque per otia uitae,
 insolita cepi temporis arma manu;
 totque tuli terra casus pelagoque quot inter
 occultum stellae conspicuumque polum.
 tacta mihi tandem longis erroribus acto
 110 iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
 hic ego, finitimis quamuis circumsoner armis,
 tristia, quo possum, carmine fata leuo.
 quod quamquam nemo est, cuius referatur ad aures,
 sic tamen absumo decipioque diem.
 115 ergo quod uiuo, durisque laboribus obsto,
 nec me sollicitae taedia lucis habent,

99 nimirum *Hall* : nimium quoque *omnes mei* (nimium manifesta b1). *eodem modo emendandi sunt uersus Her. 6.53 et Ex Ponto 3.9.49* 102 ipsa *ACL4* : ipsaque *V2m* : ipseque *cett. mei* : et quae *Muretus* : a quis *Heinsius* 105 aeui *Hall* : mei *cett. mei* : mee m : togae C m uitae- ... ductae *EKH4P4RT2* 106 tum prius *Caliger, Francius* 107 terra casus pelago- *AG HL4PQV* : casus terra pelago- *CEV2L1* : casus pelago terra- *DFm* : penas terra pelago- *CmgKT* : casus bello pelago- B 109 tacta mihi tandem] tacta mihi est tandem *CpcDEdRV1* : tandem tacta mihi est b2 : tacta mihi est equidem *Cac* 112 quo *Fpc, cett. mei* : qua *FacdP4R* : quid K 113 quod *Cmg, cett. mei* : que *CHKP* quamquam *Hall* : quamuis *codd. referatur Cpc, cett. mei* : referantur *CacEGHPT* 115 ergo ego quod *Burmannus*

- gratia, Musa, tibi: nam tu solacia praebes,
 tu curae requies, tu medicina mali;
 tu dux et comes es, tu nos abducis ab Histro,
 120 in medioque mihi das Helicone locum;
 tu mihi, quod rarum est, uiuo sublime dedisti
 nomen, ab exequiis quod dare fama solet.
 nec, qui detrectat praesentia, Liuor iniquo
 ullum de nostris dente momordit opus.
 125 nam tulerint magnos cum saecula nostra poetas,
 non fuit ingenio fama maligna meo;
 cumque ego praeponam multos mihi, non minor illis
 dicor, et in toto plurimus orbe legor.
 siquid habent igitur uatum praesagia ueri,
 130 protinus ut moriar, non ero, terra, tuus.
 siue fauore tuli, siue aequo numine famam,
 iure tibi grates, candide lector, ago.

118 mali *Rsscr* : malis* *Qac* : uenis *FG*³ (*add.*) *Qpc*, *cett. mei* : uetus *EJ* : *Ginc*. 119 dux et comes es *BCDFKQTV2* : comes et dux es* *AHL4PV* : dux tu comes es* *H2*, *Par. lat.* 7647 : dux es comes *G* : dux tu comes *G*² : dux et comes *E* nos abducis *C*, *cett. mei* : nos deducis *BK* : me subducis *Cmg* : me seducis *Heinsius* 123 qui *AG*², *cett. mei* : quia *BCGQVV2* detrectat *FT* : detractat *C*, *cett. mei* : detrectet *A* : detractet *CsscrL4* 131 aequo numine *Hall, Ritchie* : hanc ego carmine *cett. mei* : hanc crimine *K* 132 tibi *G*, *cett. mei* : igitur *BCDG*²*K*

LIBER QVINTVS

1

- Hunc quoque de Getico, nostri studiose, libellum
litore praemissis quattuor adde meis.
hic quoque talis erit, qualis fortuna poetae:
inuenies toto carmine dulce nihil.
- 5 flebilis ut noster status est, ita flebile carmen,
materiae scripto conueniente suae.
integer et laetus laeta et iuuenalia lusi:
illa tamen nunc me composuisse piget.
ut cecidi, perago subiti praeconia casus,
- 10 sumque argumenti conditor ipse mei;
utque iacens ripa deflere Caystrius ales
dicitur ore suam deficiente necem,
sic ego, Sarmaticas longe proiectus in oras,
efficio tacitum ne mihi funus eat.
- 15 delicias siquis lasciuaque carmina quaerit,
praemoneo, non est scripta quod ista legat.

Carm. 1 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant cett.*
mei : *continuant* E(lpr)m (*init. litt. cap.*) 5 sic flebile DRulT3
7 donec eram laetus AHL4PV iuuenalia G : iuuenilia *cett.*
mei. 9 perago subiti B3eH2, *ed. Bonon.* : subiti perago A,
cett. mei : peraro subiti Hall 16–17 *uersus Heinsio suspectos*
del. Bentleius 16 non est Gronouius : nostra CHL4PV :
numquam CmgHul, *cett. mei*

- aptior huic Gallus blandique Propertius oris,
 aptior, ingenium come, Tibullus erit.
 atque utinam numero non nos essemus in isto!
- 20 ei mihi! cur umquam Musa iocata mea est?
 sed dedimus poenas, Scythicique in finibus Histri
 ille pharetrati lusor Amoris abest.
 quod superest, numeros pudibunda ad carmina flexi,
 et memores iussi nominis esse sui.
- 25 si tamen e uobis aliquis, tam multa, requiret,
 unde dolenda canam, multa dolenda tuli.
 non haec ingenio, non haec componimus arte:
 Musa mea est propriis ingeniosa malis.
 at quota fortunae pars est in carmine nostrae!
- 30 felix, qui patitur quae numerare potest!
 quot frutices siluae, quot flauas Thybris harenas,
 mollia quot Martis gramina campus habet,

17 huic] hic L4V, unde his *Heinsius* 18 aptior ingenium
 come tibullus erit AGHL4PV : et plures quorum nomina mag-
 na uigent G², *cett. mei* 19 non nos A, *cett. mei* : nos non DE
 KTV2pc (ex nos nos) : ne nos* P : nec nos *Heinsius* isto A,
cett. mei : illo e H2T3 20 iocata L2ulO6 : locuta omnes *mei*
 22 abest CGHL4PQTV2 : adest BDEFKV 23–24 del.
Bentleius 23 numeros *Ehwald* : animos AGHsscrL4 :
 animum V : socios G²Hul, *cett. mei* : alios *Housman* pudi-
 bunda ad Hall : ad publica *codd.* : ad tristia *Bentleius* : ad pro-
 pria *Watt.* publica carmina *Fastos significare censet Shackleton*
Bailey 24 criminis *Burmamnus* sui AG+ G²L4V2 : tui E :
mei Gul, cett. mei 25 e B3P4 : ex omnes *mei* requiret] re-
 quirat D : requirit B? K 28 Musa mea est Hall : materia est
Cmg, cett. mei : mater erat C 29 at *Heinsius* : et *codd.* nos-
 tro FRul 30 ualet O6 31 flauas] fuluas KL2T2 : flauus
Heinsius

- tot mala pertulimus, quorum medicina quiesque
 nulla nisi in studio est Pieridumque mora.
- 35 'quis tibi, Naso, modus lacrimosi carminis?' inquis.
 idem, fortunae qui modus huius erit.
 quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat,
 nec mea sunt, fati uerba sed ista mei.
 at mihi si cara patriam cum coniuge reddas,
 40 sint uultus hilares, simque quod ante fui,
 lenior inuicti si sit mihi Caesaris ira,
 carmina laetitiae iam tibi plena dabo.
 nec tamen ut lusit, rursus mea littera ludet:
 sat semel illa meo luxuriata malo est!
- 45 quod probet ille, canam, poenae modo parte leuata
 barbariem rigidos effugiamque Getas.
 interea, nostri quid agant, nisi triste, libelli?
 tibia funeribus conuenit ista meis.
 'at poteras' inquis 'melius mala ferre silendo,
 50 et tacitus casus dissimulare tuos.'

34 est *non habent* CE, *post mora locant* F (*et post studio*) T
 choro *Heinsius* 35 *nouum carmen ordiuntur* GHL4PV
 40 hilares uultus DV2 41–42 *uersus Schradero suspecti*
 43 nec A, *cett. mei* : non De 44 sat *Heinsius* : sit *cett. mei* :
 et K : si O3ac meo ... malo K4 : meo ... ioco Kac? (loco pc?) :
 ioco ... meo BCDEac? FGT : loco ... meo Epc? HL4PQVV2 :
 ioco ... suo b2pc : loco ... suo Rul : malo ... meo T. Faber : ioco
 ... mihi Golling : malo ... ioco Kenney est O3ac, *Heinsius* : *non*
habent codd. mei 45 ille Hall : illa K : ipse *cett. mei* : ipsa
 G(G²)HPV 46 barbariem CscrEFQ : barbariam C, *cett.*
mei 47 quid dent uel ament *Heinsius* 49 tacendo DO3T3

- exigis ut nulli gemitus tormenta sequantur,
 acceptoque grauem uulnere flere uetas?
 ipse Perilleo Phalaris permisit in aere
 edere mugitus et bouis ore queri.
- 55 cum non sit Priami lacrimis offensus Achilles,
 tu fletus inhibes, durior hoste, meos?
 cum faceret Nioben orbam Latoia proles,
 non tamen et siccas iussit habere genas.
 est aliquid, fatale malum per uerba leuare:
- 60 hoc querulam Procnen Halcyonenque facit.
 hoc erat, in gelido quare Poeantius antro
 uoce fatigaret Lemnia saxa sua.
 strangulat inclusus dolor, at mens aestuat intus,
 cogitur et uires multiplicare suas.
- 65 da ueniam potius, uel totos tolle libellos,
 si mihi quod prodest hoc tibi, lector, obest.
 sed nec obesse potest, ulli nec scripta fuerunt
 nostra nisi auctori perniciosa suo.
 'at mala sunt.' fateor: quis te mala sumere cogit?
- 70 aut quis deceptum ponere sumpta uetat?

52 affectumque *Hendry* grauem *Hall* : graui *codd.*
 53 ipse AC?, *cett. mei* : ille DEL1 54 loqui K 55 uerba
 non sit *ante* Achilles *locant codd., transposuit Diggle* 57 Latoia
Heinsius : latonia *codd.* 58 num *Heinsius* et AD, *cett. mei* :
 hanc CDulEK 59 leuari* p3 60 querulas *Heinsius*
 61 gemino *Heyworth (coll. Soph. Phil. 16)* 63 at mens aestuat
Hall : atque ^{es}extuat V : atque exaestuat ABL4Q : atque estuat
 G (*spat. post atque relicto*) HP : atque cor aestuat CDEFK :
 atque cor exestuat V2 : aut exestuat T 66 si BCDEL4Q :
 sit FGHPV2 : sic AV : sed K : hoc* DulT hoc BCDEKQ :
 si* AFGHL4PTVV2 : sic *Ehwald* 67 nec m, *ed. Bonon.* :
 neque A, *cett. mei* 70 quid V6

- ipse nec emenda, sed ut hic sunt ducta legantur,
 non sane illa suo barbariora loco.
 nec me Roma suis debet conferre poetis:
 inter Sauromatas ingeniosus ero.
 75 denique nulla mihi captatur gloria, quaeque
 ingeniis stimulos subdere fama solet.
 nolumus adsiduis animum tabescere curis,
 quae tamen inrepunt, quoque uetantur, eunt.
 cur scribam, docui: cur mittam, quaeritis, istuc?
 80 uobiscum cupio quo licet esse modo.

2a

Ecquid, ut e Ponto noua uenit epistula, palles,
 et tibi sollicita soluitur illa manu?

71 ipsa AG?L4V emenda *Wheeler* : emendo ACDulGHL4
 PQTV : hoc mando BCDEFG²KV2L1 : hec mando mV6
 sed ut Cmg, cett. mei : siqua T : siquid C? hic CmgDac (hec
 pc) Fac, cett. mei : hinc DsscrEJ : huc ACFpcV2 sunt ducta
 Hall : deducta cett. mei : delicta T 72 sane Hall : sunt codd.
 74 ero BDEFpc : eram Fac, cett. mei : eo Heinsius : ego Ehwald
 76 ingeniis G, Heinsius : ingenii G²HL4PQV : ingenio* BCDE
 FKTV2 subdere G, cett. mei : addere DG²H4O1P3 78 ir-
 repunt T : irrumpunt* cett. mei quaque H4, Kenney dubitanter
 79 istuc *Merkelius* : istic D : istos DulKac, cett. mei : isto Kpc,
 Heinsius : istoc T. Faber 80 licet BE : libet cett. mei
 Carm. 2a (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] separant E+
 H+ P+ m+, cett. mei : continuant EHPVm 1 ecquid HPQ
 TV2 : et quid B?m : hec quid GKL4V : hec tantum CDEF
 ut BDpcK : ubi ADac, cett. mei hec ubi de ponto CEe 2 et
 tibi Cpc (ex hec tibi?), cett. mei : nec tibi B : et nisi V6 : nec
 nisi *Burmans* illa] ista DE : ipsa CT

- pone metum, ualeo; corpusque, quod ante laborum
 inpatiens nobis inualidumque fuit,
 5 sufficit, atque ipso uexatum induruit usu –
 an magis infirmo non uacat esse mihi?
 mens tamen aegra iacet, nec tempore robora sumpsit,
 adfectusque animi, qui fuit ante, manet;
 quaeque mora spatioque suo coitura putauit
 10 uulnera, non aliter quam modo facta dolent.
 scilicet exiguis prodest annosa uetustas,
 grandibus accedunt tempore damna malis.
 paene decem totis aluit Poeantius annis
 pestiferum tumido uulnus ab angue datum;
 15 Telephus aeterna consumptus tabe perisset,
 si non, quae nocuit, dextra tulisset opem.
 et mea, si facinus nullum commisimus, opto,
 uulnera qui fecit, facta leuare uelit,
 contentusque mei iam tandem parte laboris
 20 exiguum pleno de mare demat aquae:
 detrahat ut multum, multum restabit aceruo
 parsque meae poenae totius instar erit.
 litora quot conchas, quot amoena rosaria flores,
 quotue soporiferum grana papauer habet,

3 laborum] laboris K : malorum m 6 an GHL4PQT
 VV2 : at EK? : ac F : et CD : quo B 7 sumit *Heinsius*
 11 senectus ble 14 uulnus A, *cett. mei*, L1 : uirus* e, *ed. Bonon.*
 19 iam dudum E laboris KuleL2m : doloris K, *cett. mei*
 21 aceruo T, *Heinsius* : acerui CEGHL4PQV : acerbi BDFKV2
 23 quot amoena rosaria BCDEFKul (K uel amoena rosaria) QTV2 : quot amoenos hostia GHPV : quot amoenos þtua A : quaerit tamen hospita L4 : Paestana rosaria *Heinsius* : quot plena rosaria *Francius* : quot amoenos Tuscia *Merkelius* : quot amoenos Ostia *Housman*

- 25 silua feras quot alit, quot piscibus unda natatur,
 quot tenerum pinnis aera pulsat auis,
 tot premor aduersis; quae si comprehendere coner,
 Icaria numerum dicere coner aquae.
 utque uiae casus, ut amara pericula ponti,
 30 ut taceam strictas in mea fata manus,
 barbara me tellus, orbisque nouissima magni,
 sustinet et saeuo cinctus ab hoste locus.
 hinc ego traicerer – neque enim mea culpa cruenta est –
 esset, quae debet, si tibi cura mei.
 35 ille deus, bene quo Romana potentia nixa est,
 saepe suo uictor lenis in hoste fuit.
 quid dubitas et tuta times? accede rogaque:
 Caesare nil ingens mitius orbis habet.
 me miserum! quid agam, si proxima quaeque relinquunt?
 40 subtrahis effracto tu quoque colla iugo?
 quo ferar? unde petam lapsis solacia rebus?
 ancora iam nostram non tenet ulla ratem.
 uiderit ille: sacram, quamuis inuisus, ad aram
 confugiam; nullas submouet ara manus.

26 tenerum D, *cett. mei* : liquidum *DulP5U1* : tenuem *P4*
 sulcat *Heinsius* 27 coner *BKTV2* : conor *ACFGHL4P*
 QV : conar DE 28 ducere *Diggle* coner *L4TVV2* : conor
cett. mei : cogor E 33 tra(h)icerer *DulG*, *cett. mei* : traicerem
O1 : transigerer V : transueherer DET : transferrer *G²* neque
AC, *cett. mei* : nec *BCsscrEG(G²)K* 37 quid tuta* *O2T2sscr*
 40 effracto *ACGH* : efractu *L4* : e fracto *BPQV* : et fracto *DE*
FKTV2 41 lapsis *CDG²* : lassiss* *G?*, *cett. mei* 43 uide-
 ris *Ehwald* ille *Hall* : ipse *codd.*

2b

- Adloquor en absens absentia numina supplex, (45)
 si fas est homini cum Ioue posse loqui.
 arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
 Ausoniae curam gentis habere deos,
 5 o decus, o patriae per te florentis imago,
 o uir non ipso, quem regis, orbe minor, (50)
 sic habites terras et te desideret aether,
 sic ad pacta tibi sidera tardus eas,
 parce, precor, minimamque tuo de fulmine partem
 10 deme! satis poenae, quod superabit, erit.
 ira quidem moderata tua est, uitamque dedisti, (55)
 nec mihi ius ciuis nec mihi nomen abest,
 nec mea concessa est aliis fortuna, nec exul
 edicti uerbis nominor ipse tui.
 15 omnia quae timui, quoniam meruisse uidebar;
 sed tua peccato lenior ira meo est: (60)
 arua relegatum iussisti uisere Ponti,
 et Scythicum profuga scindere puppe fretum.

Carm. 2b (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant*
 C+ E+ m+, *cett. mei* : *continuant* CEm, *ed. Aldina altera*
 1 alloquor G², *cett. mei* : alloquar GL4VV2 heu presens K
 praesentia KB3H2L2P4T2pc 7 terras A, *cett. mei* : terram C
 et te AH, *cett. mei* : sic te* CDHsscr : ut te DulP6 8 tardus]
 serus 'quidam alii' ap. *Burmannum* : sidus V6 9 fulmine Fpc,
cett. mei : flumine FacVm : fulgure E 15 quae L4, *Merula* :
 -que haec *cett. mei* quoniam CDEFG²KTV2 : quia me* BGH
 L4PQV uidebar BCDEFG²TV2 : uidebam* AGHL4PQV :
 putauit K 16 lenior AK, *cett. mei* : mollior DKulP6
 18 scindere Cmg, *cett. mei* : findere* DV2 : uerrere C : uertere?
Csscr

iussus ad Euxini deformia litora ueni

- 20 aequoris – haec gelido terra sub axe iacet –
 nec me tam cruciat numquam sine frigore caelum, (65)
 glaebaque canenti semper obusta gelu,
 nesciaque est uocis quod barbara lingua Latinae,
 Graiaque quod Getico uicta loquella sono est,
 25 quam quod finitimo cinctus premor undique Marte,
 uixque brevis tutum murus ab hoste facit. (70)
 pax tamen interdum est, pacis fiducia numquam:
 sic nunc hic patitur, nunc timet arma locus.
 hinc ego dum muter, uel me Zancleae Charybdis
 30 deuoret aque suis ad Styga mittat aquis,
 uel rapidae flammis urar patienter in Aetnae, (75)
 uel freta Leucadio mergar in alta modo.
 quod petimus, poena est: neque enim miser esse recuso,
 sed precor ut possim tutius esse miser.

22 obusta CGHPQV : adusta BDG²KTV2 : abusta EFL4
 23 -que est] -que C? : quam est HP : quam b2 : quod B3P4
 quod FHKL4PV : quam BC?DEGQTV2 turba H4, *Schraderus*
 24 graia- F?mP6R : grata- Bd : graeca- *cett. mei* uicta FG²H
 KPQV2 : iuncta AB?DEGTV : uincta L4 : mixta C?eU1
 25 finitimo ... marte BC^{sscr}DEFG²KQTV2 : finitima ...
 morte AC?GHL4PV 26 tutum T : tutos *cett. mei*
 27 numquam fiducia pacis B 28 sic nunc hic *Burmans* :
 sic hic nunc *codd.* : sic heu! nunc *Hilberg* : Sintia nunc *Luck*
 29 Zancleae *Politianus*, *Merula* : panchea DEFGHP
 QV2 (-eia) : panthea AK : penthea L4 : pangea BT : panbea
 V : C *inc.* 30 aque *Heinsius* : atque *codd.* ad Dpc (ex a),
cett. mei : in *Louaniensis Heinsii* 32 leucadio AG?L4V :
 leucadii G², *cett. mei* mergar *Hall* : mittar *codd.* modo
Heinsius : deo AG?L4V : dei G², *cett. mei* 33 petimus
 BCmgDK : patimur C, *cett. mei* : petitur* 'duo veteres' *Heinsii*
 neque AG²?, *cett. mei* : nec CG : ne L4 : *uerb. om.* E 34 mi-
 ser ... precor KP4

- Illa dies haec est, qua te celebrare poetae,
 si modo non fallunt tempora, Bacche, solent,
 festaque odoratis innectunt tempora sertis,
 et dicunt laudes ad tua uina tuas.
- 5 inter quos, memini, dum me mea fata sinebant,
 non inuisa tibi pars ego saepe fui,
 quem nunc suppositum stellis Cynosuridos Vrsae
 iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
 quique prius mollem uacuumque laboribus egi
- 10 in studiis uitam Pieridumque choro,
 nunc procul a patria Geticis circumsonor armis,
 multa prius pelago multaque passus humo.
 siue mihi casus siue hoc dedit ira deorum,
 nubila nascenti seu mihi Parca fuit,
- 15 tu tamen e sacris hederæ cultoribus unum
 numine debueras sustinuisse tuo.
 an dominae fati quidquid cecinere sorores,
 omne sub arbitrio desinit esse dei?

Carm. 3 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant*
 E+ m+, *cett. mei* : *continuant* Em 3 odoratis C?, *cett. mei* :
 odoratis b2emV6 : adornatis V : honoratis O3 4 sua musta
Heinsius 6 saepe A, *cett. mei* : magna eH2 7 cynosuridos
uel simm. ADG, *cett. mei* : erymanthidos *uel simm.* Dul G²Ksscr :
 timontidos K 13 mihi hoc casus H4L2R 15 (h)ederæ
 FpcG², *cett. mei* : me de ACFacG?H : uatem b2m, *Riese*
 18 deum* K

- ipse quoque aetherias meritis inuectus es arces,
 20 quae non exiguo facta labore uia est;
 nec patria est habitata tibi, sed ad usque niuosum
 Strymona uenisti Marticolamque Geten,
 Persidaque et lato spatiantem flumine Gangen,
 et quascumque bibit decolor Indus aquas:
 25 scilicet hanc legem nentes fatalia Parcae
 stamina bis genito bis cecinere tibi.
 me quoque, si fas est exemplis ire deorum,
 ferrea sors uitae difficilisque premit,
 illo nec leuius cecidi, quem magna locutum
 30 reppulit a Thebis Iuppiter igne suo:
 ut tamen audisti percussum fulmine uatem,
 admonitu matris condoluisse potes,
 et potes aspiciens circum tua sacra poetas
 'nescioquis nostri' dicere 'cultor abest'.
 35 fer, bone Liber, opem: sic annua degrauiet ulmum
 uitis et incluso plena sit uua mero,
 sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnaua iuuentus
 adsit, et attonito non taceare sono,

19 meritis inuectus es ADac? (L4), *cett. mei* : meritis inuectus
 ad CG²K : meritis inuectus in C^{sscr}Dpc : es merito uectus in
 V : meritis euectus in m : G *inc.* 20 quae P6, *Hall* : qua AF
 GHL4PQVV2 : quo BCDEG²KT 23 gurgite m 24 de-
 color A, *cett. mei* : discolor* DEL1dR, *Dan. Heinsius* 29 le-
 uius A, *cett. mei* : melius *ed. Bonon.* 30 reppulit CGHL4PQ
 Vm : expulit DulG²TV2 : impulit BK : appulit DdRac :
 depulit DulF : et pulit E iupiter a thebis expulit T
 32 admonitus Diggle 35 nouum carmen ordiuntur DE+G+
 KV2 annua *Hall* : altera *cett. mei* : altam BEH : albida *Luck* :
 pendula *Richmond* 37 gnaua ABEFHL4V : naua Q :
 grauā GP : ignaua CG^{2sscr}V2 : ignara D : grata CmgDulK :
 laeta GulT

- ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi,
 40 in pia nec poena Pentheos umbra uacet,
 sic micet aeternum uicinaque sidera uincat
 coniugis in caelo Cressa corona tuae:
 huc ades ut casus releues, pulcherrime, nostros,
 unum de numero me memor esse tuo.
 45 sunt dis inter se commercia: flectere tempta
 Caesareum numen numine, Bacche, tuo.
 uos quoque, consortes studii, pia turba, poetae,
 haec eadem sumpto quisque rogate mero.
 atque aliquis uestrum, Nasonis nomine dicto,
 50 deponat lacrimis pocula mixta suis,
 admonitusque mei, cum circumspexerit omnes,
 dicat 'ubi est nostri pars modo Naso chori?'
 immo ita, si uestrum merui candore fauorem,
 nullaue iudicio littera laesa meo est,
 55 si, ueterum digne uenerer cum scripta uiuorum,
 proxima non illis esse minora reor.
 sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
 quod licet, inter uos nomen habete meum!

40 uacet DmgEG²KL4 : caret DG, *cett. mei* : carens Q
 42 cressa K4 : clara *omnes mei* 43 ut *Heinsius* : et *codd.* releua b2, *Heinsius* 47 nouum carmen ordiuntur BCE+GHL4P
 QVV2 : *continuant* DEFKT 49 nomine lecto T 50 deponat *ed. Aldina altera* : apponat B CmgDGL2 : opponat C, *cett. mei* : epotet *Heinsius* : attollat *Brandt* labris *Ehwald* sumpta K
 53 immo ita *Heinsius* : idque ita *cett. mei* : idque erit D : id quoque *Dul?* EFV2 : atque ita a : sitque ita *Richmond*
 55 uenerer *Dul, Kenney* : ueneror DK, *cett. mei* : uereor Kul cum scripta FL4, *ed. Aldina altera* : conscripta *cett. mei*
 58 habete CDpcEFG²HPT?V : habere BDacGKL4QV2

Litore ab Euxino Nasonis epistula ueni,
 lassaque facta mari, lassaque facta uia.
 qui mihi flens dixit: 'tu, cui licet, aspice Romam:
 heu quanto melior sors tua sorte mea!'

5 flens quoque me scripsit, nec, qua signabar, ad os est
 ante, sed ad madidas gemma relata genas.
 tristitiae causam siquis cognoscere quaerit,
 ostendi solem postulat ille sibi,
 nec frondem in siluis, nec aperto mollia prato

10 gramina, nec pleno flumine cernit aquam;
 quid Priamus doleat, mirabitur, Hectore raptō,
 quidue Philoctetes ictus ab angue gemat.
 di facerent utinam talis status esset in ipso,
 ut sibi tristitiae causa docenda foret!

Carm. 4 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant*
 E+ K+ m+, *cett. mei* : *continuant* EKVm **4** quanto melior
 Dul, *cett. mei* : quantum melior DV2 mea ET : mea est *cett.*
mei **8** postulet Fe ipse ADEL4TV **9–10** mollia
 prato / gramina A, *cett. mei* : gramina prato / mollia Fb2 :
 gramina campo / mollia Dem **10** cernit Dpc (creuit ac), *cett.*
mei : potat Dul : cernet *Bentleius* aquam ACDHL4PQV :
 aquas BEFGKTV2 **11** raptō D, *cett. mei* : capto K : tracto
 Dul **13–14** *uersus Heinsio suspectos del. Bentleius* **14** ut
 sibi C?Dul dNacP3ulR : et sibi T3 : ne sibi Dul : ut non
 CmgDacFGHPQT : ut mihi L4VV2 : ne mihi BDpcE : ne
 sua Dul : nec non K docenda V2, *Burmānus* : dolenda V2ul,
cett. mei : tacenda T3 : querenda L2

- 15 fert tamen, ut debet, casus patienter amarus,
 more nec indomiti frena recusat equi.
 nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
 conscius in culpa non scelus esse sua.
 saepe refert, sit quanta dei clementia, cuius
- 20 se quoque in exemplis adnumerare solet:
 nam quod opes teneat patrias, quod nomina ciuis,
 denique quod uiuat, munus habere dei.
 te tamen, o, siquid credis mihi, carior illi
 omnibus, in toto pectore semper habet;
- 25 teque Menoetiaden, te, qui comitatus Oresten,
 te uocat Aegiden Euryalumque suum.
 nec patriam magis ille suam desiderat et quae
 plurima cum patria sentit abesse sibi,
 quam uultus oculosque tuos, o dulcior illi
- 30 melle, quod in ceris Attica ponit apis.
 saepe etiam maerens tempus reminiscitur illud,
 quod non praeuentum morte fuisse dolet;
 cumque alii fugerent subitae contagia cladis,
 nec uellent ictae limen adire domus,
- 35 te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem,
 si paucos aliquis tresue duosue uocat.

21 nam BCDEG²K : iam ACmgG, *cett. mei* patrias teneat
 DFK 23 carior DG?K, *cett. mei* : carius BDulEG²KulT
 illi Fpc?KQ : illis E : illo Dul?Fac? : ille D, *cett. mei* 25 co-
 mitatus] comitatur EK : comitauit B3H2, *Pontanus* horesten
 G : (h)orestem *cett. mei* 28 sentit] sensit DV2P4 : luget *Hall*
 sibi G?, *cett. mei* : sua FG²KTb2e 29 illi *Gilbert, Damsté* :
 illo Dpc, *cett. mei* : illuc Dac

- quamuis attonitus, sensit tamen omnia, nec te
 se minus aduersis indoluisse suis.
 uerba solet uultumque tuum gemitusque referre,
 40 et te flente suos emaduisse sinus;
 quam sibi praestiteris, qua consolatus amicum
 sis ope, solandus cum simul ipse fores.
 pro quibus adfirmat fore se memoremque piumque,
 siue diem uideat, siue tegatur humo,
 45 per caput ipse suum solitus iurare tuumque,
 quod scio non illi uilius esse suo.
 plena tot ac tantis referetur gratia factis,
 nec sinet ille tuos litus arare boues.
 fac modo, constanter profugum tueare: quod ille,
 50 qui bene te nouit, non rogat, ipsa rogo.

5

Annuus adsuetum dominae Natalis honorem
 exigit: ite, manus, ad pia sacra, meae.

37 sensit BCDEGHPT : sentit FKL4QVV2 38 condo-
 luisse m 39 uultumque tuum GHL4PQTVV2 : uultusque
 tuos DK : gemitumque tuum BEdR : gemitusque tuos CF
 gemitusque cett. mei, N : uultumque BCEFdR 40 ema-
 duisse ACGHL4PV : demaduisse BDFKQV2 : immaduisse
 DsscrETb1 44 prematur *Burmannus secundus* 45 tuum
 ... suumque AHPV 47 referetur EFGKL4TV2 : referatur
 BCHPQV : reddetur D 48 nec] non EKT : ne L4 sinet
 BDFKTV2 : sinit CEGHL4PQV 50 cum bene te norit
Heinsius Carm. 5 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] se-
parant E+ m+, cett. mei : continuant Em 2 meae Cpc, cett.
mei : piaae CacQ

- sic quondam festum Laertius egerit heros
 forsan in extremo coniugis orbe diem.
 5 lingua fauens adsit, nostrorum oblita malorum,
 quae, puto, deditit iam bona uerba loqui;
 quaeque semel toto uestis mihi sumitur anno,
 sumatur fatis discolor una meis;
 araque gramineo uiridis de caespite fiat,
 10 et uelet tepidos nexa corona focos.
 da mihi tura, puer, pingues facientia flammæ,
 quodque pio fusum stridat in igne merum.
 optime Natalis! quamuis procul absumus, opto,
 candidus huc uenias dissimilisque meo,
 15 siquod et instabat dominae miserabile uulnus,
 sit perfuncta meis tempus in omne malis;
 quaeque graui nuper plus quam quassata procella est,
 quod superest, tutum per mare nauis eat.
 illa domo nataque sua patriaque fruatur –
 20 erepta haec uni sit satis esse mihi –
 quatenus et non est in caro coniuge felix,
 pars uitae tristi cetera nube uacet.
 uiuat, ametque uirum, quoniam sic cogitur, absens,
 consummetque annos, sed diuturna, suos.

3 egerit b2ac, *Heinsius* : egerat omnes mei 5 malorum A,
cett. mei : laborum JO3V6 8 discolor A, *cett. mei* : decolor
 KT una *Hall* : ipsa V2ulb2 : alba V2, *cett. mei* 15 si quod
 et ACGHPV : siquid et L4 : sit quod et BFKQ : sitque
 quod DEG²Hul? V2 : sicque quod T : sique quod *Heinsius*
 16 perfuncta C, *cett. mei* : defuncta BCsscrDEK 19 patri-
 que .. nataque CFKT 20 erepta] ereptam K : ereptamque
 DV2m haec G², *cett. mei* : hanc L2P5 : hoc KP : *uerb. om.* D
 (add. sscr) V2 : G inc. 24 consummet- *Heinsius* :
 consummat- e : consumet- Q : consumat- *cett. mei*

- 25 adicerem et nostros, sed, ne contagia fati
 corrumpant, timeo, quos agit ipsa, mei.
 nil homini certum est: fieri quis posse putaret,
 ut facerem in mediis haec ego sacra Getis?
 aspice ut aura tamen fumos e ture coortos
 30 in partes Italas et loca dextra ferat!
 sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
 consilio fugiunt aethera, Ponte, tuum!
 consilio, commune sacrum cum fiat in ara
 fratribus alterna qui periere manu,
 35 ipsa sibi discors, tamquam mandetur ab illis,
 scinditur in partes atra fauilla duas.
 hoc, memini, quondam fieri non posse loquebar,
 et me Battiades iudice falsus erat:
 omnia nunc credo, cum tu non stultus ab Arcto
 40 terga, uapor, dederis Ausoniamque petas.
 haec ergo lux est, quae si non orta fuisset,
 nulla fuit misero festa uidenda mihi.
 edidit haec mores illis heroisin aequos,
 quis erat Eetion Icariusque pater.

27 certum fieri E 29 e] ex BL4T : (fumos)oK coortos
 C?F (ch-)Q : cohortos DEGHL4V2 : cohortes PV : coruscos
 CmgK : coactos T : B inc. 32 consilio ... aethera, Ponte
Withofius, Bentleius : consilium ... cetera pene *codd.*
 32 tuum CFGHPTVV2 : meum BDEKL4Q 33 consilio
 A, *cett. mei* : consilium BG 37 fieri DGQT : fieri et ACpc
 (fieri *add.*) G², *cett. mei* nec T 39 non stultus *omnes mei* :
 non cultus *Vossianus Heinsii* : consultus *Heinsius* 41 haec igi-
 tur BKQ 42 fuit ... mihi] mihi ... fuit CD : foret ... mihi
 ET, *Doruillius* 43 heroisin *Scaliger, Salmasius* : heroibus *cett.*
mei : eroidibus E(K) : erroribus L4Q : herodibus *Scaliger*
 44 Eetion *Politianus, Merula* : erition C?GHP : *mirifice uariant*
cett. mei

- 45 nata pudicitia est ista, probitasque, fidesque,
 at non sunt ista gaudia nata die,
 sed labor et curae fortunaque moribus inpar,
 iustaque de uiduo paene querella toro.
 scilicet aduersis probitas exercita rebus
 50 tristi materiam tempore laudis habet.
 si nihil infesti durus uidisset Vlixes,
 Penelope felix, sed sine laude foret.
 uictor Echionias si uir penetrasset in arces,
 forsitan Euadnen uix sua nosset humus.
 55 cum Pelia tot sint genitae, cur nobilis una est?
 nempe fuit misero nupta quod una uiro.
 effice ut Iliacas tangat prior alter harenas:
 Laodamia nihil cur referatur erit.
 et tua, quod malles, pietas ignota maneret,
 60 inplerent uenti si mea uela sui.
 di tamen et Caesar dis accessure, sed olim,
 aequarint Pylios cum tua fata dies,
 non mihi, qui poenam fateor meruisse, sed illi
 parcite, quae nullo digna dolore dolet!

45 ista Kenney : moris ACGHL4PVV2 : mores BDT :
 morum FQ : morem K : secum E : oris Gruterus : tecum
 T. Faber : et mos uel et honor Heinsius : nec non Riese : uirtus
 Owen : orbi Magnus : nata est Ehwald : pietas Bakker 51 sub-
 iisset Heinsius 53 ad L2mP4 arces] urbes K : aras L2
 55 pelia DulO1T2, edd. Aldinae : peliae D, cett. mei genitae]
 geniti O1 : natae H4P5 tot sint genitae Q : genitae tot sint
 cett. mei : genitae tot sunt AE nobilis una est B (om. est) CGH
 PQ : cognita nobis CmgDFKL4TVV2 : agnita nobis E
 59 mallet AL4 maneret ACpc, cett. mei : ueniret Cac : fuisset
 CmgFKT : manumque E 60 implessent P4 62 aequa-
 rint] equarunt Ke : equabunt T : equaliter? V Pylii (genit.)
 Richmond 63 fateor penam T

- Tu quoque, nostrarum quondam fiducia rerum,
 qui mihi confugium, qui mihi portus eras,
 tu modo suscepti curam dimittis amici,
 officiique pium tam cito ponis onus?
 5 sarcina sum, fateor, quam si tu tempore duro
 depositurus eras, non subeunda fuit.
 fluctibus in mediis nauem, Palinure, relinquis?
 ne fuge, neue tua sit minor arte fides!
 numquid Achilleos inter fera proelia fidi
 10 deseruit leuitas Automedontis equos?
 quem semel excepit, numquid Podalirius aegro
 promissam medicae non tulit artis opem?
 turpius eicitur, quam non admittitur, hospes:
 quae patuit, dextrae firma sit ara meae.
 15 nil nisi me solum primo tutatus es: at nunc
 me pariter serua iudiciumque tuum,
 si modo non aliqua est in me noua culpa, tuamque
 mutarunt subito crimina nostra fidem.

Carm. 6 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant*
 E+ m+, *cett. mei* : *continuant* Em 3 modo O3, 'Putean. Vos-
 sii & octo alii' ap. *Burm annum* : quoque omnes mei causam*
 O1O6mg 4 pium CFGQTVV2 : pii ABDEG²HKL4P
 5 quam si tu BCmgEFG²KQT : quam si non ACGHL4PV2 :
 quam si modo DR : quam si nunc H4ul : quamuis sine V :
 quam tu si *Heinsius* duro DG²KeRul : nostro AGV2, *cett.*
mei : longo ETV2sscr 11 semel Cmg, *cett. mei* : simul C
 accepit QO1 numquid Dac? B3O6 : numquam Dpc?, *cett. mei*
 14 mihi *Richmond* (patuit cum dextrae coniungendo)

- spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
 20 quod cupio, membris exeat ante meis,
 quam tua delicto stringantur pectora nostro,
 et uidear merito uilior esse tibi.
 non adeo toti fatis urgemur iniquis,
 ut mea sit longis mens quoque mota malis.
 25 finge tamen motam: quotiens Agamemnone natum
 dixisse in Pyladen uerba proterua putas?
 nec procul a uero est quin uel pulsarit amicum:
 mansit in officiis num minus ille suis?
 hoc est cum miseris solum commune beatis,
 30 ambobus tribui quod solet obsequium:
 ceditur et caecis et quos praetexta uerendos
 uirgaque cum uerbis imperiosa facit.
 si mihi non parcis, fortunae parcere debes:
 non habet in nobis ullius ira locum.
 35 elige nostrorum minimum quodcumque malorum:
 isto, quod reris, grandius illud erit.

19 scythica quem ... aura K (quam), *cett. mei* : sitica quem ...
 auras D : Scythicas quo ... auras *Richmond* 23 toti fatis
 CFG(K)L4QV2 : fatis toti HPV : totis fatis BET : fatis totis
 D agitatur *Heinsius* 26 uerba proterua DKeRsser :
 improba uerba A, *cett. mei* 27 quin uel F2ul : quin et
 BDul? : quod uel *ed. Bonon.* : quod non D, *cett. mei* : ne non
Heinsius pulsarit FmgG², *cett. mei* : pulsauit G : pulsaret FV2
 28 num *Heinsius* : non *codd.* 29–30 *del. Schraderus*
 30 officium DTbluleRulV6 35–36 *del. Bentleyus*
 35 quodcumque *Hall* : minimumque *cett. mei* : nimumque DK
 malorum BDFGV2, *T. Faber* : Laborum G², *cett. mei* mini-
 mum, minimumque malorum isto... *interpungere uoluit Watt*
 36 isto] istud B : illo AHL4PV quod BFTV6 : quo *cett. mei*
 reris A : quereris *CpcFpc*, *cett. mei* : queris *CacFacK*

- quam multa madidae celebrantur harundine fossae,
 florida quam multas Hybla tuetur apes,
 quam multae gracili terrena sub horrea ferre
 40 limite formicae grana reperta solent,
 tam me circumstat densorum turba malorum:
 crede mihi, uero est nostra querella minor.
 his qui contentus non est, in litus harenas,
 in segetem spicas, in mare fundat aquas.
 45 intempestiuos igitur conpesce tumores,
 uela nec in medio desere nostra mari.

7a

- Quam legis, ex illa tibi uenit epistula terra,
 latus ubi aequoreis additur Hister aquis.
 si tibi contingit cum dulci uita salute,
 candida fortunae pars manet una meae.
 5 scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quaeris,
 quamuis hoc uel me scire tacente potes.

37 multa *Dpc*T : multae *Dac*, *cett. mei* madidae *DG*²*HL*4P
 QTV : madida *BCDulFGKV*2 madida multe E celebrantur
 D : celantur *Dul*, *cett. mei* hirudine *Hendry* 41 circumstat
Dpc?, *cett. mei* : circumstant* *Dac?*b2JV6 : circumdat AG
 L4V : circumdant HPe 45 tumores BQ : timores AD*ac*,
cett. mei : dolores *Dpc* : furores *ed. Veneta a. 1474* 46 nec
*EG*²QT : neque G, *cett. mei* -que nec C desine Jm
Carm. 7a (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2*mr*] *separant*
 E+ m+, *cett. mei* : *continuant* Em 2 additur hister ACEGH
 L4PQV : hister aditur BDFTV2e : iungitur hister K, *ed. Aldina*
altera

- sum miser: haec brevis est nostrorum summa malorum;
 quisquis et offenso Caesare uiuet, erit.
 turba Tomitanae quae sit regionis, et inter
 10 quos habitem mores, discere cura tibi est?
 mixta sit haec quamuis inter Graiosque Getasque,
 a male pacatis plus trahit ora Getis:
 Sarmaticae maior Geticaeque frequentia gentis
 per medias in equis itque reditque uias.
 15 in quibus est nemo qui non coryton et arcum
 telaque uipereo lurida felle gerat.
 uox fera, trux uultus, uerissima mentis imago;
 non coma, non ulla barba resecta manu.
 dextera non segnis fixo dare uulnera cultro,
 20 quem uinctum lateri barbarus omnis habet.
 uiuit in his, eheu! tenerorum oblitus amorum;
 hos uidet, hos uates audit, amice, tuus.

7 malorum *Cmg*, *cett. mei* : laborum CK 8 'versus parum
appositus' *Heinsius* uiuet BDEG²KL4QV2 : uiuit CFGHPT
 VJ 11 graiosque TO6 : graecosque *cett. mei* : siticosque E
 16 lurida P (-de), *cett. mei* : liuida BDKeP5ul : lucida T
 17 mentis *Housman* : martis *Dul*, *Heinsius* : mortis DF?, *cett.*
mei : uocis m 18 ulla *omnes mei* : docta L6 : ulli *Némethy* :
 trita *Housman* 20 uinctum BHL4?PVV2 : iunctum* CD?E
 F?GK?QT 21 eheu tenerorum *Heinsius* : heu me tenero-
 rum Q : uates tenerorum *Dul* : naso tenerorum *Dul*KJ : igitur
 tenerorum *Cmg*, *ed. Bonon.* : naso tantorum D : heu non uestro-
 rum F?, *ed. Aldina altera* : igitur nostrorum E : nulle (?) nostro-
 rum B : heu naso suorum T : (his)tis naso suorum C : heu nul-
 lus eorum Gd : (il)lis nullus eorum V : nullus heu horum
 V2 : heu nullus AHL4P : heu! nunc lusorum *Ehwald*

atque utinam uiuat, non et moriatur in illis,
absit ab inuisis ut tamen umbra locis!

7b

Carmina quod pleno saltari nostra theatro, (25)
uersibus et plaudi scribis, amice, meis,
nil equidem feci – tu scis hoc ipse – theatris,
Musa nec in plausus ambitiosa mea est:

5 non tamen ingratum est, quodcumque obliuia nostri (30)
inpedit et profugi nomen in ora refert.

quamuis interdum, quae me laesisse recordor,
carmina deuoueo Pieridasque meas,
cum bene deuoui, nequeo tamen esse sine illis,

10 uulneribusque meis tela cruenta sequor; (35)
quaeque modo Euboicis lacerata est fluctibus, audet
Graia Capherea currere puppis aqua.
nec tamen, ut lauder, uigilo curamque futuri
nominis, utilius quod latuisset, ago:

23–24 *del. Bentleius* 23 atque ut iam uiuit *Richmond*
uiuas ... moriaris C non et *Heinsius* : et non *omnes mei* : sed
non *Burmannus* 24 ut tamen P3, *Dan. Heinsius* : et tamen
C(L4), *cett. mei* : haec tamen *CmgEKQTV2 Carm. 7b*
(A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant* B2, *Heinsius* :
continuant omnes mei 3 theatri *Diggle* 4 nec in BCFGQ
VV2 : nec est ACmgDEG²KL4PT : est nec H plausu est V
est *ad fin. habent* CGQV : *non habent* A, *cett. mei* : F *inc.*
5 nec B3b2Jm 12 capherea .. aqua *CpcDFHL4PT* :
capheream ... aquam* B?CacGV : caphaream ... aquam
EQV2 : capharea ... aquam K

- 15 detineo studiis animum falloque dolores,
 exerior curis et dare uerba meis. (40)
 quid potius faciam desertis solus in oris,
 quamue malis aliam quaerere coner opem?
 siue locum specto, locus est inamabilis, et quo
 20 esse nihil toto tristius orbe potest;
 siue homines, uix sunt homines hoc nomine digni, (45)
 quamque lupi, saeuae plus feritatis habent.
 non metuunt leges, sed cedit uiribus aequum,
 uictaque pugnaci iura sub ense iacent.
 25 pellibus et laxis arcent male frigora braxis,
 oraque sunt longis horridiora comis. (50)
 in paucis extant Graiae uestigia linguae,
 haec quoque iam Getico barbara facta sono.
 unus in hoc nemo est populo, qui forte Latine
 30 quamlibet e medio reddere uerba queat.

15 dolores A, *cett. mei* : labores QT : laborem P5 17 de-
 sertis solus ACDFpcG²HL4PpcTV2 : desertus solus BEFacG
 KPacV : solus desertus QP3ul : solis desertus* *Heinsius* (*qui
 falso credidit eam lectionem esse codicis Seruii* = Q) 18 coner
 DKQTP4P5 : conar E : cogar A, *cett. mei*, L1 21 uix sunt
 homines] specto uix sunt KeH2T3 : hominum uix hi (sunt)
Heinsius 22 lupi] lupe K : lupus AL4 23 non ... sed] nec
 ... sed QT : nec ... et* *Heinsius* 24 iacent Eac, *cett. mei* :
 tacent Q, *ed. Bonon.* : latent EpcV 25 male *Heinsius* : mala
codd. 26 horridiora Hall : horrida tecta *codd.* 27 extant]
 errant T : remanent K 29 ullus* Dul, unus Bononiensis *Hein-
 sii* nemo est populo CGHPQV : populo nemo est V2V6 :
 non est populo D (populo *sscr*) FG²Hsscr : populo non est BE
 KT : populo uix est* AL4 30 quamlibet *Heinsius* : quaelibet
omnes mei : quolibet V7

ille ego Romanus uates – ignoscite, Musae! – (55)

Sarmatico cogor plurima more loqui.

et pudet et fateor: iam desuetudine longa

uix subeunt ipsi uerba Latina mihi!

35 nec dubito quin sint et in hoc non pauca libello

barbara: non hominis culpa, sed ista loci. (60)

ne tamen Ausoniae perdam commercia linguae,

et fiat patrio uox mea muta sono,

ipse loquor mecum desuetaque uerba retracto,

40 et studii repeto signa sinistra mei.

sic animum tempusque traho, mentemque reduco (65)

a contemplatu submoueoque mali.

carminibus quaero miserarum obliuia rerum:

praemia si studio consequar ista, sat est.

8

Non adeo cecidi, quamuis deiectus, ut infra

te quoque sim, inferius quo nihil esse potest.

31 ipse BEHL4PR 32 sarmatica ... uoce Rul 33 et
EacQTH4T3 : en* Epc, cett. mei 36 loci A, cett. mei : loci
est C 40 repeto studii DE signa] uerba E : sacra Heinsius
ministra V2 41 mentemque Shackleton Bailey : mecumque
BCGHac?PQVJ : me sicque AEFHpc?L4V2 : sic meque D :
meque ipse KTe : memequae Housman : sensumque Luck
42 summoueo- CscrGQTVRul : semoueo- ACDacHL4P :
dimoueo- BEFV2RV6 : demoueo- DpcG²K 44 consequor
BQVB3H2L1 Carm. 8 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQT
VV2mr] separant D+ E+, cett. mei : continuant DEm
1–2 spurios censuit Housman 1 deiectus K : abiectus cett.
mei : proiectus E

- quae tibi res animos in me facit, inprobe? curue
 casibus insultas, quos potes ipse pati?
 5 nec mala te reddunt mitem placidumque iacenti
 nostra, quibus possint inlacrimare ferae?
 nec metuis dubio Fortunae stantis in orbe
 numen et exosae uerba superba deae?
 exigit a! dignas ultrix Rhamnusia poenas:
 10 inposito calcas quid mea fata pede?
 uidi ego, naufragium qui risit, in aequore mergi,
 et 'numquam' dixi 'iustior unda fuit'.
 uilia qui quondam miseris alimenta negarat,
 nunc mendicato pascitur ipse cibo.
 15 passibus ambiguis Fortuna uolubilis errat,
 et manet in nullo certa tenaxque loco,
 sed modo laeta nitet, uultus modo sumit acerbos,
 et tantum constans in leuitate sua est.

5 placidumque] placidumue TH4T2pc, ed. Aldina altera :
 placidum tantum L4 iacentis Slichtenhorstius, Heinsius 6 pos-
 sint CpcF2 : possunt Cac, cett. mei : possent V6 9 exigit
 CDG?QVV2O2 : exiget BEFG²KL4T : exigis HP : exigat
 Csserm a CHL4PQV : e G? : at BDFTV2 : ad CmgEKO2 :
 an G² : ah Heinsius dignas ... poenas BCmgDEFG²KTV2 :
 dignis ... poenas CGHL4PQV : poenas ... dignas H2H4ac
 O1O2 10 quid] quod E : qui* AL4 : cur QeJm fata A,
 cett. mei : facta L1N?P5 : colla DP3 11 naufragium qui ri-
 sit Menckenius : naufragiumque uiros et codd. nauifragum qui ri-
 serat Heinsius rapturos Willymott aequore DEKT : aequora
 A, cett. mei 14 ipse A, cett. mei : ille CDEQe 15 uolati-
 lis J 16 firma D 17 nitet Par. lat. 7647, 17903, Francius,
 Schraderus, Santenius : manet omnes mei : uenit Heinsius : meat
 Gronouius : fauet Burmannus : mouet Willymott : rubet Owen
 modo uultus K amarus J

- nos quoque floruimus, sed flos erat ille caducus,
 20 flammaque de stipula clara brevisque fuit.
 neue tamen tota capias fera gaudia mente,
 non est placandi spes mihi nulla dei,
 uel quia peccaui citra scelus, utque pudore
 non caret, inuidia sic mea culpa caret,
 25 uel quia nil ingens, ad finem solis ab ortu,
 illo, cui paret, mitius orbis habet.
 scilicet ut non est per uim superabilis ulli,
 molle cor ad timidas sic habet ille preces,
 exemploque deum, quibus accessurus et ipse est,
 30 cum poenae uenia plura rogata dabit.
 si numeres anno soles et nubila toto,
 inuenies nitidum saepius isse diem.
 ergo, ne nimium nostra laetere ruina,
 restitui quondam me quoque posse puta;
 35 posse puta fieri, lenito principe, uultus
 ut uideas media tristis in urbe meos,
 utque ego te uideam causa grauiore fugatum.
 haec sunt a primis proxima uota mihi.

20 clara *Ritchie* : parua D : nostra *cett. mei* : rara *Hall*
 21 capias tota D 27 non est per uim A, *cett. mei* : per uim
 non est emP2, *Par. lat. 7647* post 29 lacunam statuit *Heinsius*
 30 rogata *Owen* : roganda *Cmg.*, *cett. mei* : regenda ACL4V2 :
 neganda BO6 : petenda B3, *ed. Bersmanni* : ferenda *Heinsius*
 dabit *T. Faber* (cum petenda) : petam omnes *mei* : putem H2 :
 putat b1ul, *Verpoorten, Madvig* : feram *Burmamnus* 32 isse
 DEG²b2ul : esse AG, *cett. mei* 33 nostra nimium FT lae-
 tere C, *cett. mei* : laetare *CsscrFeJ* 38 uota secunda L2V9
 mihi *Heinsius* : meis *cett. mei* : mea BV2L2ul : mea est A

- O tua si sineres in nostris nomina poni
 carminibus, positus quam mihi saepe fores!
 te canerem solum, meriti memor, inque libellis
 creuisset sine te pagina nulla meis.
- 5 quid tibi deberem, tota sciretur in urbe,
 exul in amissa si tamen urbe legor.
 te praesens mitem nosset, te serior aetas,
 scripta uetustatem si modo nostra ferent,
 nec tibi cessaret doctus bene dicere lector:
- 10 hic tibi seruato uate maneret honor.
 Caesaris est primum munus, quod ducimus auras:
 gratia post magnos est tibi habenda deos.
 ille dedit uitam: tu, quam dedit ille, tueris,
 et facis accepto munere posse frui;
- 15 cumque perhorruerit casus pars maxima nostros,
 pars etiam credi praetimuisse uelit,
 naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
 nec dederit nanti per freta saeua manum,

Carm. 9 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant*
 E+ m+, *cett. mei* : *continuant* Em 3 solum meriti canerem
 Q 6 legor BCDGHL4PQT : legar DsscrEFK?VV2
 7 nosset te A, *cett. mei* : noscet te BGHPV : te nosset m
 8 ferent JV6 : ferunt Dmg, *cett. mei* : ferant CD?e *post hunc*
uersum leguntur in GV *Fast. 4.839–840* 10 tibi BEG²KL4Q
 TV2J : te* CDFGHPV 11 munus primum AKL4T
 13 ille² A, *cett. mei* : ipse CH2, *ed. Bonon.* 15 perhorruere-
 rit ACGHL4PQV : perhorreret BCsscrDEFG²KT(V2)
 16 praetimuisse *Burmannus* : pertimuisse *omnes mei* :
 perpetuisse V7 17 spectarit *Heinsius* : spectauit p3T2 :
 spectaret *omnes mei* 18 saeua G, *cett. mei* : summa T : longa
 DG²

seminecem Stygia reuocasti solus ab unda:

- 20 hoc quoque, quod memores possumus esse, tuum est.
 di tibi se tribuant cum Caesare semper amicos,
 non potuit uotum plenius esse meum.
 haec meus argutis, si tu paterere, libellis
 poneret in multa luce uidenda labor.
- 25 nunc quoque se, quamuis est iussa quiescere, quin te
 nominet inuitum, uix mea Musa tenet.
 utque canem pauidae nactum uestigia ceruae
 luctantem frustra copula dura tenet,
 utque fores nondum reserati carceris acer
- 30 nunc pede, nunc ipsa fronte lacessit equus,
 sic mea lege tua uincta atque inclusa Thalia
 per titulum uetiti nominis ire cupit.
 ne tamen officio memoris laedaris amici,
 parebo iussis – parce timere – tuis.
- 35 at non parerem, si me meminisse uetares:
 hoc quod non prohibet uox tua, gratus ero,
 dumque – quod o breue sit! – lumen uitale uidebo,
 seruiet officio spiritus iste tuo.

23 ah gratis *Heinsius* 25 se quamuis est B, *Naugerius*,
Bersmannus : (ue)ro quamuis est T : iam quamuis est
 A(L4)V2 : quamuis est iam *cett. mei*, L1, *ed. Aldina altera*
 27 pauidae A, *cett. mei* : timidae *ed. Bonon.* 28 luctantem B
 (lac-?) DpcF, *Heinsius* : latrantem *Dul, cett. mei* 30 pressa
 fronte KT 31 tua *Hall* : data *codd.* : rata *Heinsius* thalia
CmgHul, cett. mei : camena CQ : uoluntas GHPV 35 si me
Hartman : nisi me D : nisi te P4 : si non CDulHL4PQVV2 :
 sed non G : nisi non BEFKTR, *Broukhusius* : nisi si *Heinsius*
 uetares *Broukhusius* : putares D (-rem ul), *cett. mei* : putasses K :
 putarer *Landi* 36 lex tua *Richmond* 37 uitale ACmg, *cett.*
mei : solare CQ 38 iste CDEG²QV2 : ipse AG, *cett. mei*
 meo e spiritus iste tuo seruiet officio F

10

- Vt sumus in Ponto, ter frigore constitit Hister,
 facta est Euxini dura ter unda maris:
 at mihi iam uideor patria procul esse tot annis,
 Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.
 5 stare putes, adeo procedunt tempora tarde,
 et peragit lentis passibus annus iter;
 nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert,
 efficit angustos nec mihi bruma dies.
 scilicet in nobis rerum natura nouata est,
 10 cumque meis curis momina longa facit.
 an peragunt solitos communia sidera motus,
 stantque magis uitae tempora dura meae?
 quem tenet Euxini mendax cognomine litus,
 et Scythici uere terra sinistra freti.
 15 innumerae circa gentes fera bella minantur,
 quae sibi non raptu uiuere turpe putant.

Carm. 10 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant*
 E+ m+, *cett. mei* : *continuant* Em. *suo loco non habet* F, *add. ad*
cod. calc. 2 *fracta* L2 3 *annos* Kenney 10 *momina*
(nomen Lucretio usitatum) Hall : omīa FKV2 : omnia *cett. mei*
 11–12 *del. Bentleius* 11 *an* G, *cett. mei* : *at* F : non TV2 :
nec G² : *dum* E : *num** J, *Heinsius* sidera *Burmanning* :
tempora codd. 12 *stant-* L4L3, *Housman* : *sunt-* *cett. mei*
dura D, *cett. mei* : *longa* Dul, *Doruillius* : *lenta* *Burmanning* :
uersa Owen : *tarda* Wilkins 13 *euxini* Dac?, *cett. mei* :
euxinus Dpc? litus BCDulFG²KJRul : *tellus* GHPQV :
tempus AL4d : *pontus* CscrDETV2e : *portus* O1R
 15 *circa* A, *cett. mei* : *circum* DEK gentes *circa(um)* KTV2
 16 *sibi non* AG, *cett. mei* : *tibi non* B : *sibi nil?* F : *nisi* de DE
 G²KT raptu GHPQV

- nil extra tutum est; tumulus defenditur aegre
 moenibus exiguis ingenioque loci.
 cum minime credas, ut aues, densissimus hostis
 20 aduolat, et praedam uix bene uisus agit.
 saepe intra muros clausis uenientia portis
 per medias legimus noxia tela uias.
 est igitur rarus, rus qui colere audeat, isque
 hac arat infelix, hac tenet arma manu.
 25 sub galea pastor iunctis pice cantat auenis,
 proque lupo pauidae bella uerentur oues.
 uix ope castelli defendimur, et tamen intus
 mixta facit Graia barbara turba metum.
 quippe simul nobis habitat discrimine nullo
 30 barbarus, et tecti plus quoque parte tenet.
 quos ut non timeas, possis odisse uidendo
 pellibus et longa pectora tecta coma.
 hos quoque, qui geniti Graia creduntur ab urbe,
 pro patrio cultu Persica braca tegit.
 35 exercent illi sociae commercia linguae:
 per gestum res est significanda mihi.

17 aegre DKb2Rul : ipse *cett. mei* 19 cum AG, *cett. mei* :
 dum B2 : quod G²O1P4 : que E aues CGHPQV : auis ABD
 EFKL4TV2 23 rus qui *Heinsius* : qui rus O2 : qui iam *om-*
nes mei 26 tela *Heinsius olim* 29 nobis AGH, *cett.*
mei : nobiscum CG²Hsscre : nullo K 31 quos BCmgDEG²
 HulKQTV2 : quosque N : quorum CFGHL4PV 32 pec-
 tora DV6 : corpora ACDul, *cett. mei* : tempora Cmg e
 33 creduntur] panduntur Q : produntur *Burmannus* 34 per-
 sica Dul, *cett. mei* : barbara DQb2Rul

- barbarus hic ego sum, qui non intellegar ulli,
 et rident stolidi uerba Latina Getae;
 meque palam de me tuto mala saepe locuntur,
 40 forsitan obiciunt exiliumque mihi,
 utque fit, a me aliquid ludi, dicentibus illis
 abnuerim quotiens adnuerimque, putant.
 adde quod iniustum rigido ius dicitur ense,
 dantur et in medio uulnera saepe foro.
 45 o duram Lachesin, quae tam graue sidus habenti
 fila dedit uitae non breuiora meae!
 quod patriae uultu uestroque caremus, amici,
 meque quod in Scythicis finibus esse queror,

37 qui *Cpc*, *cett. mei* : quia *CacL4V6* intellegar *Heinsius* : intellegor *codd.* ulli *Dpc*, *cett. mei* : illis *Dac* 39 de me tuto *AG (ex tute)*, *cett. mei* : tuto de me *Qb2eJ* mala *EG²KJRul* : male *G*, *cett. mei* 41–42 *del. Heinsius* 41 utque fit *A*, *cett. mei* : atque sit *T* a me aliquid *Burmanner* : in me aliquid *codd.* : in se aliquid *C. Schenkl* : insidias *Vogel* : inridere (aliquid) *Madvig* ludi *Hall* : si quid *BCEG²KQTV2* : siquidem *DGHPV* : sceleris *F*, *Santenius* : uerb. om. *L4* : dici *Heinsius* : aliquid *Madvig* : fingi *Ellis* : ficti uel statui *Owen* : (aliquid) stupidi *nescioquis in The Athenaeum n. 3276 (1890) 184* : fraudis *Landi olim* : me aliquid *Luck* de gentibus *Burmanner* 42 abnuerim- ... adnuerim-] annuerim- ... abnuerim- *AF* : annuerim- ... annuerim- *L4* 43 iniustum *F[?]G²*, *cett. mei* : et iustum *HPV* : en iustum *G* dicitur *G*, *cett. mei* : ducitur *CmgDFG²Ke* : stringitur *C* 47–48 *del. Heinsius* 48 meque quod *P3* : atque quod *C* : sumque quod *G²m* : quodque hoc *HV* : quodque hic *B* : atque hic *DF[?]T* : atque haec *Q* : utque haec *AL4b2d* : utque hic *V2* : utque hitem *E* : at quodque *K* : *G inc.* quodque in his scythicis *P* scythicis *Kul*, *cett. mei* : geticis *CE(K)* : *F inc.* finibus *CmgKe* : gentibus* *C*, *cett. mei* : *F inc.* queror *cett. mei* : querar *AL4* : *F inc.*

- utraque poena grauis: merui tamen urbe carere,
 50 non merui tali forsitan esse loco.
 quid loquor, a! demens? ipsam quoque perdere uitam,
 Caesaris offenso numine, dignus eram!

11

- Quod te nescioquis per iurgia dixerit esse
 exulis uxorem, littera questa tua est.
 indolui, non tam mea quod fortuna male audit,
 qui iam consueui fortiter esse miser,
 5 quam quod cui minime uellem sum causa pudoris,
 teque reor nostris erubuisse malis.
 perfer et obdura: multo grauiora tulisti,
 eripuit cum me principis ira tibi.
 fallitur iste tamen, quo iudice nominor exul:
 10 mollior est culpam poena secuta meam.

Carm. 11 1–12 (A)BCDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr;
 13–30 (A) B^{Cmr}DEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] *separant* E+
 m+, *cett. mei*: *continuant* Em 5 quam quod cui C?Dac?
 G²T: quam quia cui* B^{Cmr}Dul EHPQpcVV2J: quam qui
 cum L4: quam que uel cui K: quod quia cui Qpc: quod cui
 sum Qac: quod cui Dpc: quam cui FG uellem minime L4
 sum D (*sscr*), *cett. mei*: *sim* H2m: *sine* E: C *inc.* pudoris Dul
 G, *cett. mei*: doloris DG²KmR: C *inc.* 6 rear *Heinsius*
 erubuisse C?, *cett. mei*: indoluisse Km: exhibuisse HP
 7 multo CGHKPQV: multum ABDEFL4TV2: nimium
 Cmr^{b2e} 8 eripuit cum me] eripuit me cum G: cum me sur-
 ripuit E principis C+ CmrK, *cett. mei*: cesaris K^{sscr}: iudicis
 AL4: uindicis *Heinsius* 9 iste] ille EKTL2: ipse JP4

- maxima poena mihi est ipsum offendisse, priusque
 uenisset mallem funeris hora mihi.
 quassa quidem nostra est, non fracta nec obruta nauis,
 utque caret portu, sic tamen extat aquis.
 15 nec uitam nec opes nec ius mihi ciuis ademit,
 quae merui uitio perdere cuncta meo,
 sed quia peccato facinus non adfuit ullum,
 nil nisi me patriis iussit abesse focis,
 utque aliis, quorum numerum comprehendere non est,
 20 Caesareum numen sic mihi mite fuit.
 ipse relegati, non exulis utitur in me
 nomine: tuta suo iudice causa mea est.
 iure igitur laudes, Caesar, pro parte uirili
 carmina nostra tuas qualiacumque canunt;
 25 iure deos, ut adhuc caeli tibi limina claudant,
 teque uelint sine se, conprecor, esse deum.
 optat idem populus; sed, ut in mare flumina uastae,
 sic solet exiguae currere riuus aquae.
 at tu, mendaci cuius uocor exul ab ore,
 30 nomine fortunam parce grauare meam!

12 uenisset mallem C+ Cmr, cett. mei : mallem uenisset O1 :
 uellem uenisset m 13 quidem Burmannus : tamen codd. :
 mari uel salo Heinsius non fracta nescio unde (non P) : non
 mersa (L4), cett. mei : nec mersa BEKQ 15 nec] neque AF
 GL4V 16 quae K : qui Dpc? Kul, cett. mei : quod L4 :
 quam non P : Dac inc. 17 ullum ABCmrDEG²KL4T : ullo
 V2V6 : illi FpcGHPQVL1 : illo Fac 18 non B abire
 L2RT2 focis V2ul, cett. mei : locis DEFKV2O1 19 nume-
 rum quorum eH4O3P2T2 comprehendere BEFQ(V2)P4P5 :
 comprehendere CmrDGHKL4PV : deprendere T : componere
 m 26 diu O6sscr 27 uastae Hall : uastum codd.
 29 mendaci Hall : fortunam codd. 30 fortunam Hall :
 mendaci codd.

- Scribis ut oblectem studio lacrimabile tempus,
 ne pereant turpi pectora nostra situ.
 difficile est quod, amice, mones, quia carmina laetum
 sunt opus, et pacem mentis habere uolunt:
 5 nostra per aduersas agitur fortuna procellas,
 sorte nec ulla mea tristior esse potest.
 exigis ut Priamus natorum a funere ludat,
 et Niobe festos ducat ut orba choros.
 luctibus an studio uideor debere teneri,
 10 solus in extremos iussus abire Getas?
 des liceat ualido pectus mihi robore fultum,
 fama refert Anyti quale fuisse reo,
 fracta cadat tantae patientia mole ruinae;
 plus ualet humanis uiribus ira dei.
 15 ille senex, dictus sapiens ab Apolline, nullum
 scribere in hoc casu sustinuisset opus.

Carm. 12 (A) BCmrDEFG(G²)HKL4PQTVV2mr] separant
 E+ m+, cett. mei : *continuant* Em 1 miserabile D 6 po-
 test ... mea TmP4P5 7 a funere Kenney : in funere Tb2 :
 funere cett. mei : funera F : flumina P ludat ACmrDEFG²L4
 QL1 : ludit V2 : laudat BK : plaudat GHPTV 9 an] a
 S1 : aut K luctibus an studio] lusibus an studii Heinsius :
 luctibus haud studio Burmannus 10 abesse V7 11 liceat
 Hall : licet in codd. : licet hic Heinsius : licet en Owen : licet e-
 Postgate : licet a Kenney : licet et Diggle 12 reo GHPTV :
 rei BCmrDEFKQV2L1 : senis AL4 13 cadat ed. Romana :
 cadet cett. mei : cadit K, Par. lat. 7647 patientia Hall :
 sapientia codd. 14 'versus parum appositus, ac proinde
 suspectus' Heinsius

- ut patriae ueniant, ueniant obliuia uestri,
 omnis ut admissi sensus abesse queat,
 at timor officio fungi uetet ipse quieto
 20 cinctus ab innumero quem tenet hoste locus.
 adde quod ingenium longa rubigine laesum
 torpet, et est multo, quam fuit ante, minus.
 fertilis, adsiduo si non renouetur aratro,
 nil nisi cum spinis gramen habebit ager.
 25 tempore qui longo steterit, male curret, et inter
 carceribus missos ultimus ibit equos.
 uertitur in taetram cariem rimisque dehiscit,
 siqua diu solitis cumba uacauit aquis.

17–18 *uersus Heinsio suspecti* 17 ut G²Hul, *cett. mei* : uel
 G?HL4PQV : e- F patriae ueniant B2V7, *Heinsius* : ueniant
 patriae *omnes mei* uestri DulFpcQ?TV2 : nostri DFac, *cett.*
mei 18 ut B^{Cmr}D : et *cett. mei* admissi FV6 : amissi *cett.*
mei : ammissi L4 : admissis O3 in D *glossema est* rei admissae
 19 uetet *Heinsius* : uetat *cett. mei* : facit B ipse *Cmr*T : iste
 mP3 : esse A, *cett. mei* : ecce *Guethling* quieto QT : quietum
 AG, *cett. mei*, L1 : quietem G²H4 20 quem Hall : me *codd.*
 tenet Dac, *cett. mei* : uetat DpcERsscr hoste Dpc, *cett. mei* :
 esse DacE 21 rosum *Heinsius* 23 renouetur Dpc, *cett.*
mei : renouatur GQV : remouetur DacHPNP3R, *Par. lat.* 7647
 24 humus D 25 curret G²H2sscrV6 : currit G, *cett. mei* in-
 ter] intra Q : idem AEL4 26 equos *Cmr*FKeJ : equus *cett.*
mei 27 taetram *Heinsius*, *Francius* : teneram *codd.* : tenuem
Burmmanus cariem A, *cett. mei* : scabiem L1 : scariam O2 te-
 neram cariem] cariem teneram EQb2V6 : cariem *tantum* m
 28 uacauit e, *Heinsius* : uacabit GK (uoc-), *cett. mei* : uacarit*
 Fpc : uacaret FacG² : carebit Q

- me quoque despero, fuerim cum paruus et ante,
 30 illi, qui fueram, posse redire parem.
 contudit ingenium patientia longa malorum,
 et pars antiqui nulla uigoris adest.
 siqua tamen nobis, ut nunc, adsumpta tabella est,
 inque suos uolui cogere uerba pedes,
 35 carmina nulla mihi surgunt, aut qualia cernis,
 digna sui domini tempore, digna loco.
 denique non paruas animo dat gloria uires,
 et fecunda facit pectora laudis amor.
 nominis et famae quondam fulgore trahebar,
 40 dum tulit antemnas aura secunda meas:
 non adeo est bene nunc ut sit mihi gloria curae;
 si liceat, nulli cognitus esse uelim.
 an, quia cesserunt primo bene carmina, suades
 scribere, successus ut sequar ipse meos?

29 despero BDpc? KmO1O3pcP4 : despera Dac? G?, cett.
 mei : de parua V2 et G², cett. mei : ut FG?L4QTV2 olim Q
 30 qui BDEG²KL4QT : cui CmrFGHPVV2 31 laborum*
 EQV6 32 nulla ... adest D, cett. mei : magna ... abest
 D²ul N : longa ... abest F 33 siqua Bentleius : saepe codd.
 adsumpta Hall : quoque sumpta codd. 35 nulla mihi surgunt
 Hall : nulla mihi sunt scripta EG²QTJ : sunt mihi scripta aut
 nulla GH (mihi sscr) L4 (om. mihi) P (om. mihi) V : scripta mihi
 sunt nulla CmrDKV2e : tunc equidem non magna Fac (nunc
 pc) : nunc equidem non digna B : nulla mihi ueniunt Kenney
 sed aspera scribo BF 41 non adeo est bene nunc ut sit GH
 PV : non adeo bene nunc ut sit EQm : nunc adeo non est bene
 sit H2R : non adeo nunc est bene sit ABL4T (sint) b2d : non
 adeo nobis bene est (ut) D : non adeo bene est nunc ut sit Cmr :
 non adeo bene mihi ut sit Fac : non adeo est bene /// ut sit
 Fpc? : non adeo bene non ut sit K : non adeo bene nunc est ut
 V2 : non adeo nobis bene nunc Dul (ul nunc sit)

- 45 pace, nouem, uestra liceat dixisse, sorores:
 uos estis nostrae maxima causa fugae.
 utque dedit iustas tauri fabricator aeni,
 sic ego do poenas Artibus ipse meis.
 nil mihi debuerat cum uersibus amplius esse,
 50 si fugerem merito naufragus omne fretum.
 at, puto, si demens studium fatale retemptem,
 hic mihi praebebit carminis arma locus?
 non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
 uerbaque significant quid mea norit, adest.
 55 omnia barbariae loca sunt uocisque ferinae,
 omniaque infesti plena tumore soni.
 ipse mihi uideor iam dedidicisse Latine,
 iam didici Getice Sarmaticeque loqui.
 nec tamen, ut uerum fatear tibi, nostra teneri
 60 a componendo carmine Musa potest.
 scribimus, et scriptos absumimus igne libellos:
 exitus est studii parua fauilla mei.

45 liceat uestra *ed. Bonon.* 49 debuerat G²K : debebat G, *cett. mei* 50 si L1, *ed. Bonon.* : sed BCmrDEG²KQTV2H4 : cum AFGHL4PV : quin *Postgate* 53 prebeat D 55–56 *uersus Heinsio suspectos del. Bentleius* 55 barbaricae* AL4, *Merkelius* 56 -que infesti Hall : quae possint EGH4 PV : quae posuit V2 : quae possunt BCmrDacFQ : barbarici TJL2ul : sunt getici DpcKb2ul Rul : -que hostilis *Merkelius* : -que infensi* *Shackleton Bailey* tumore *Bentleius* : timore *codd.* soni A, *cett. mei* : sonant O1, *ed. Bonon.* : loqui H4ac?P3 58 iam EKulQb2 : nam AK, *cett. mei* 59 teneri A, *cett. mei* : leniri P : leuari HTV2b2dL1 : uacare Q : reuelli Cmr 61 absumimus] assumimus V2 : assumpsimus F : consumimus ET : consumpsinus (*sic*) D 62 parua] atra *Heinsius* : cana *Burmmanus*

nec possum, ut cupio, non ullos ducere uersus:
 ponitur idcirco noster in igne labor;
 65 nec nisi pars casu flammis erepta dolore
 ad uos ingenii peruenit usque mei.
 sic utinam, quae nil metuentem tale magistrum
 perdidit, in cineres Ars mea uersa foret!

13

Hanc tuus e Getico mittit tibi Naso salutem
 litore, rem siquis, qua caret ipse, potest.
 aeger enim traxi contagia corpore mentis,
 libera tormento pars mihi nequa uacet,
 5 perque dies multos lateris cruciatibus uror,
 saeua quod inmodico frigore laesit hiemps.

63–64 uersus Heinsio suspecti **63** ut *Burmmanus* : et *codd.* :
 at *Hall* ullos BCmrD FpcP : nullos *Fac*, *cett. mei* ducere
 CmrGL4QV : dicere G², *cett. mei* : nectere? (*an uertere?*) K :
 scribere T3 molles deducere *Burmmanus* **65** flammis casu
 subtracta J **66** usque *Gilbert* : ulla *codd.* **67** nil Dul (K),
cett. mei : non ABDFL4T **Carm. 13 1–19** (A) BCmrDEF
 G(G²)HKL4PQTVV2mr; **20–34** (A) BCmrDEFG(G²)HL4P
 QTVV2mr] *separant* E+ m+, *cett. mei* : *continuant* Em 2 li-
 tore *Dan. Heinsius* : mittere *codd.* rem siquis KTaP4P5 : si
 quisquam *cett. mei* : si quicquam O2 qua DEKTaR : quo *cett.*
mei 6 saeua quod in- *Heinsius* : sed quod in im- G?HQV :
 sed quod non BCmrDac? L4 : sed non quod V2 : sed quem non
 E : ut quod non F, *Schraderus* : sic me non Dpc (*mg ul* quod) :
 ut quem non TH2ul : me quia non G²? : sed quod im- P : me
 quoque non K : quod fera non *Heinsius olim, postea* id quod
 non: scilicet in- *Owen* : seu me non *Ehwald*

- si tamen ipse uales, aliqua nos parte ualemus:
 quippe mea est umeris fulta ruina tuis.
 quid, mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
 10 per numeros omnes hoc tueare caput,
 quod tua me raro solatur epistula, peccas,
 remque piam praestas, sed mihi uerba negas?
 hoc, precor, emenda; quod si correxeris unum,
 nullus in egregio corpore naeuus erit.
 15 pluribus accusem, fieri nisi possit, ut ad me
 littera non ueniat, missa sit illa tamen.
 di faciant ut sit temeraria nostra querella,
 teque putem falso non meminisse mei.
 quod precor, esse liquet: neque enim mutabile robur
 20 credere me fas est pectoris esse tui.
 cana prius gelido desint absinthia Ponto,
 et careat dulci Trinacris Hybla thymo,
 inmemorem quam te quisquam conuincat amici:
 non ita sunt fati stamina nigra mei.
 25 tu tamen, ut possis falsae quoque pellere culpae
 crimina, quod non es, ne uideare, caue.
 utque solebamus consumere longa loquendo
 tempora, sermonem deficiente die,

9 quid Dac?, *cett. mei* : quod? V2 : qui B?DpcEQT
 11 quid Kd 12 remne Ehwald malam (K -em) eul sed
 BEKQTP5ul : si DFGHL4PVV2 : ni CmrB3b2O1P2 : et *ed.*
Bonon. negas G, *cett. mei* : neges CmrH4acP2T2 : feras G²
 15 possit AFG²L4JL1O1 : posset G, *cett. mei* 19 post hunc
 uersum desinit K nec CmrDKQ 25 possis falsae A, *cett.*
mei : falsae possis CmrTV2H4 pellere A, *cett. mei* : fallere
 Cmr : tollere *ed. Veneta a. 1474* 27 longa G², *cett. mei* :
 multa BCmrDG?Q : lenta C. Schenkl 28 sermonem nescio
 unde : sermone G?HPVV2 : sermoni G², *cett. mei*, N?P2

- sic ferat ac referat tacitas nunc littera uoces,
 30 et peragat linguae charta manusque uices.
 quod fore ne nimium uidear diffidere – sitque
 uersibus hoc paucis admonuisse satis –
 accipe quo semper finitur epistula uerbo,
 aque meis distent ut tua fata, ‘uale’.

14

- Quanta tibi dederint nostri monimenta libelli,
 o mihi me coniunx carior, ipsa uides.
 detrahat auctori multum fortuna licebit,
 tu tamen ingenio clara ferere meo;
 5 dumque legar, pariter mecum tua fama legetur,
 nec potes in maestos omnis abire rogos;
 cumque uiri casu possis miseranda uideri,
 inuenies aliquas, quae, quod es, esse uelint,
 quae te, nostrorum cum sis in parte malorum,
 10 felicem dicant inuideantque tibi.

30 peragat HP : peragant *cett. mei* 31 uidear nimium AF
 L4dL1R 32 hoc *Hac?*, *cett. mei* : hec *Hpc?* V2L4 : hic
*Cmr*E : est m 33 uerbum* e 34 aque *Dpc*L6P5 : atque
Dac, *cett. mei* fata *Dpc*, *cett. mei* : facta ABDacHL4PV2
Carm. 14 (A) BC*mr*DEFG(G²)HL4PQTVV2*mr*] *separant*
E+G²m+, *cett. mei* : *continuant* EGm 1 dederint BF :
 dederim D?, *cett. mei* nostri ... libelli BF : nostris ... libellis
cett. mei 6 nec AG, *cett. mei* : non *Cmr*G²m 7 possis
 casu D (*ul* causa) e 9 malorum A, *cett. mei* : laborum
*Cmr*Q : dolorum P5*ul*

- non ego diuitias dando tibi plura dedissem:
 nil feret ad Manes diuitis umbra suum.
 perpetui fructum donauit nominis, idque,
 quo dare nil potui munere maius, habes.
 15 adde quod, ut rerum sola es tutela mearum,
 ad te non parui uenit honoris onus,
 quod numquam uox est de te mihi muta, tuique
 indiciis debes esse superba uiri.
 quae nequis possit temeraria dicere, persta,
 20 et pariter serua meque piamque fidem.
 nam mea, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
 et tua tum probitas inreprehensa fuit:
 area de nostra nunc est tibi facta ruina;
 conspicuum uirtus hic tua ponat opus.
 25 esse bonam facile est, ubi, quod uetet esse, remotum est,
 et nihil officio nupta quod obstat habet:

11–12 *uersus Heinsio suspectos del. Schraderus* 11 tibi dando D 12 nil feret ... diuitis A, *cett. mei* : diuitis ... nil feret *ComrV2e* suum *Shackleton Bailey* : suos *codd.* : sui *Némethy, Magnus* 15 ut *Heinsius* : et *cett. mei* : *uerb. om.* V2 17 de te uox est EB3H2O1R mihi *Hall* : mea *codd.* 18 indiciis A*ComrGHL4PV* : iudiciis B?DEF?TV2 : indicii Q 19 persta G, *cett. mei* : praesta* B*ComrDG²T* 21 mea *Heyworth* : tua *codd.* uirtus sine D 22 tua tum *Heyworth* : tua tunc G² (ul) : mea tunc T : tanta AG*pc* (ex tuanta), *cett. mei* : tante *Comr?* : semper Q : tandem *ed. Bonon.* : tantum laudat *Ciofanus, ego non uidi* et tua tum ... fuit] et famae ... fuit *Heinsius* : et uitae ... fuit uel et laudem ... tulit *Burmans* 23 area de *Withofius* : par ea de FG²Hul T : par eadem G?H, *cett. mei* 24 ponat G, *cett. mei* : ponit *Comr?* T : possit G² : prodat* *Heinsius* 25 bonam] bonum BF : bonae* *Heinsius, Bentleius* uetet BEG²HL4PVV2 : uetat *ComrDpc* (uetum? ac) G?QT : nocet F 26 officio GHPQV : officii BDEFL4TV2 : officiis *Comr?* Rul obstat B*ComrDEFsscrGHul* QV : obstat *Feac* : optet A : optat HL4PTV2

- cum deus intonuit, non se subducere nimbo,
 id demum est pietas, id socialis amor.
 rara quidem uirtus, quam non Fortuna gubernet,
 30 quae maneat stabili, cum fugit illa, pede.
 siqua tamen pretium sibi uirtus ipsa petatum est,
 inque parum laetis ardua rebus adest,
 ut tempus numeres, per saecula nulla tacetur,
 et loca rimatur, qua patet orbis iter.
 35 aspicias ut longo teneat laudabilis aevo
 nomen inextinctum Penelopaea fides?
 cernis ut Admeti cantetur et Hectoris uxor
 ausaque in accensos Iphias ire rogos?
 ut uiuat fama coniunx Phylaceia, cuius
 40 Iliacam primo uir pede pressit humum?

29 quidem BEFG²T : quidem est* CmrDHL4PQVV2 :
 quod est G gubernet G²QTV6 : gubernat* G, cett. mei
 30 maneat stabili] maneat stabilis L4O1 : manet instabili
 Dpc? : manet instabilis Dac? : manet stabili P 31–34 del.
 Bentleius 31 pretium ... petatum est Dac? : pretium ... peti-
 tum FGHPVV2 : pretii ... petiti est Dpc? QdpcV6 : pretii ...
 petiti AEG²L4T : pretii ... petita est Cmr?dac : pretii ... poeta?
 B uirtus DsscrF, Pontanus, ed. Aldina altera : merces D, cett.
 mei si qua tamen praesto sibi merces ipsa petenti Shackleton Bai-
 ley 32 gloria non laetis BF 33–34 del. Heinsius 34 ut
 AHL4PV2 rimatur Heinsius : mirantur CmrDFGHL4P
 VV2 : transgreditur BEG²QTR 35 longum ... aeuum Wa-
 kefield maneat V6 37 cantetur] cantatur Q : laudetur J
 et] ut* DQ, Heinsius 39 ut G², cett. mei : et GHPV fama]
 fama est L4 : famae Heinsius 40 primo V7 : celeri omnes mei

morte nihil opus est pro me, sed amore fideque:
 non ex difficili fama petenda tibi est.
 nec te credideris, quia non facis, ista moneri:
 uela damus, quamuis remige puppis eat.
 45 qui monet ut facias quod iam facis, ille monendo
 laudat, et hortatu conprobat acta suo.

41 morte nihil opus est AG², *cett. mei* : morte nihil opus EG :
 morteque nil opus est TH4L2 : morte nil opus est B : nil opus
 est morte P4T3 : at nece nil opus est P3, *ed. Aldina altera* : letho
 nil opus est F2 : nil opus est leto *excerpta Vossii* : ac nece nil
 opus est *Dan. Heinsius* : morte tibi haud opus est *Heinsius*
44 puppis *Cmr*H4JO3P2 : nauis A, *cett. mei*, L1 **45** ipse
 mO1P2T2

INDEX ORTHOGRAPHICVS

Hoc indice continentur formae rariores, quas primo loco potissimum ex antiquioribus desumpsi codicibus, antiquioribus autem formas quas ut in re lubrica tamen Ouidium non usurpasse censeo praebentibus, ad recentiores codices decucurri. ubi in nullo codice formam quam praetuli repperi, lacunam relinquo, quo clarius pateat quam sit exilis in hoc opere orthographiae memoria. ad litteram formas digessi, nec non ubi ad rem uidebatur quadratis uncis formas quas non recepi subsequi iussi.

a *exclam.* [ah, ha]

- 1.3.51 *Gac*HVV2
- 1.3.53 *Gac*HVV2*ac*
- 1.3.81 V2*ac*
- 2.77 GHVV2
- 4.4a.40 *Hac*T2
- 5.10.51

absinthia

- 5.13.21 EHTb2

Absyrti

- 3.9.6 H

abunde [hab-]

- 1.7.31 BE*ac*FGHMTV2

Abydena *abl.*

- 1.10.28 V2

accipiter

- 1.1.76 BCD*ac*FGTVV2

adamans [-as]

- 4.8.45 V

adfecto *particip.*

- 3.3.14 M

adfectu *subst.*

4.5.30

-um

4.3.32

-us

5.2a.8

adferat

3.5.56 KB2*ac*

-re

3.6.31

4.6.29 M

adfirmat

5.4.43

-o

3.3.27 KM

adflari

1.9a.22 M

adflictum

1.8.12 MV

adfruit

4.10.11 QH4

5.11.17 QH4

adgemit

1.4.10 BCDFG²*ul* KTV2

adice

3.1.49 CDFHKMTVV2

-erem

5.5.25 BEFGTV2

adleuor

3.8.31 H4

adliget

4.8.45

adloquii

1.8.18

-is

4.5.3

-o

1.5a.4

- adloquar
 - 3.4b.24 M
 - or
 - 1.3.15
 - 5.2b.1 P4
- admoneant
 - 1.7.26 CDGHKMTV
 - iti
 - 4.8.51 BGHV
 - ito
 - 4.3.22 *Fac*GHMVV2
 - itus
 - 1.1.23 CD*pc*TV2
 - 5.3.51 BCGHV
 - uisse
 - 5.13.32 *Dac*GHVP3
- admonitu
 - 3.6.30 GH(V)
 - 5.3.32 BFGHVV2
- adnare
 - 3.12.31 CEFGHKTV
- adnuerim
 - 5.10.42 C
- adnumerare
 - 2.120 M
 - 5.4.20
- adplicuisse
 - 3.9.10
- [adponat]
 - 5.3.50
- adpone
 - 3.14.25
 - sita
 - 3.1.39
- adrogat
 - 2.278
- adsidue
 - 1.5b.29 B2
 - 2.499

- is
- 5.1.77
- o
- 3.2.8
- 5.12.23
- adsilientia
- 1.10.7
- adsimilare
- 1.6.28 M (-ul-)
- adsimilem
- 1.6.27 M
- adsit
- 5.3.38 *Dul* GHVV2U1
- 5.5.5 FPVV2
- adstat
- 3.8.36 P
- adstricto *abl.*
- 2.196 M
- 3.4b.2 MV?ac
- adsuescunt
- 2.504 M
- ta *fem. nom.*
- 2.169 M
- tum *masc.*
- 5.5.1
- tus
- 1.5b.30 (at suetus M)
- uimus
- 3.3.7 M
- adsuetudine
- 1.6.27 M
- Aegiden
- 5.4.26 BFGTV2
- Aegisthi [-ti-]
- 2.396
- Aenean [-am, -ā]
- 1.2.7 V2
- Aeneidos
- 2.533 BCDEFGHMTV2

- Aeropen
 2.391 *Politianus, Aldina altera* (eropen G) : europen *multi*
- aerumna [-mpn-]
 4.6.25 GM?V2
- aetheriam [-ere-]
 4.3.5 G?MV2
 -as
 5.3.19 AGH
 -o
 1.2.46 V2
- Aetnae [-thn-]
 5.2b.31
- afuit [aff-, auf-]
 4.4.43 *Owen*
- Agamemnone
 5.6.25 CGHKTVV2
- Alcathoi
 1.10.39 GTV
- Anchiali
 1.10.36 FGHKMTVV2
- ancora [-ch-]
 3.9.14 BE
 5.2a.42 BK
- anhelanti [hane-]
 4.1.78 FMV2
- antenna *nom.*
 3.4a.9 EHMTV2
 -as
 5.12.40 DGHVV2
- Anyti
 5.12.12 A
- Arcto *abl.*
 1.2.29 BCDFTV2
 3.10.11 BCGHTVV2
 5.5.39 AEF GHVV2
 -os *nom.*
 1.3.48 BCDFHTVV2

Aristiden

2.443 BFac V2

artas *particip.*

1.10.47 FGHKVV2

-o *abl.*

2.531 (B) CFHKMV_{pc} V2

Auster

1.11.16 BCDEFGHMTVV2

-ris

1.10.33 (C) (D) (E) FHKMTVV2

Automedontis

5.6.10 FGHT

autumnum [-mpn-]

3.8.29 FK

4.1.58 FHV2

bacchatur [-ach-]

1.2.29 F

Bacche *fem. nom.*

4.1.41 CV3 (-em M, bacce E)

Bacchis *abl.*

5.3.37 V2b2

Bacchica *neut. acc.*

1.7.2 (bach- HPV)

Bacche *uoc. masc.*

1.10.38 *edd. uett.*

5.3.2 FV2

5.3.46 V2

ballistae *gen.* [-ali-]

1.2.48

barbarie

3.10.4 Fac H2T2

-em

3.14.30 DEGT

4.1.22 BDEFHV

5.1.46 C_{sscr} EFL2P5_{ul} T2U1

Battiade

2.367 FGHMV2

- es
- 5.5.38 G
- belua
- 4.6.8
- Bosporio
- 2.298 (-ph- FTV2)
- Bosporos
- 3.4b.3 (bosporus L1, bosforos M, -ph-
BT, bosforus V2)
- braca *nom.*
- 5.10.34 DHVV2
- is *abl.*
- 3.10.19 CacGVV2
- 5.7b.25 GHVV2
- bracata *nom. fem.*
- 4.6.47 DEHV
- bracchia [-ach-]
- 3.3.49
- 3.5.15
- 4.1.10
- 4.6.32
- Byzantia *neut. nom.*
- 1.10.31 (bi- MV2)
- caelebs
- 2.163 BDEFGH MV2
- Capherea *subst.*
- 1.1.83 V2, *Riese*
- Capherea *fem. abl.*
- 5.7b.12 GV
- Caystrius
- 5.1.11 BG (cahy- F)
- Cenchreis
- 1.10.9 *Heinsius* (cenchris AFQTV2B2)
- charta *nom.*
- 1.1.7 V2
- 1.11.40 V2
- 5.13.30 V2
- abl.*

- 3.1.4 V2
- ae *dat.*
- 4.7.7 V2
- am
- 3.1.55 V2
- Charybdis
 - 5.2b.29 (charib- G)
- coercet [-herc-]
 - 3.10.44 H
- uit
 - 2.531 FGHV
- columnis
 - 3.1.61 DH (K) V2
- conchas
 - 5.2a.23 DEFHKT V2
- condicione [-iti-]
 - 1.2.109 DFKVV2
 - 3.5.54 BEFKMTVV2
 - 3.14.52 CDEFV
- coniunx [-iux]
 - 1.2.37 BCDFGHKV2
 - 1.3.79 DEGKTVV2_{ac}
 - 1.3.82 CEFGKTV2_{ac}
 - 3.3.15 CEFGHKMV2
 - 3.3.55 CEGKMTV2
 - 3.4b.7 BCEFHKT V2
 - 4.3.35 CDFHKMV2
 - 4.10.71 CDEFHK
 - 4.10.74 CDEFCHK
 - 5.14.2 EFHTVV2
 - 5.14.39 FGHV
- comparat
 - 2.268
- conpesce
 - 5.6.45 F
 - it
 - 3.4b.19 F
 - ite
 - 1.2.87 H

-itur	
4.6.5	
-uit	
4.3.65	KeP3R
[conplectens]	
1.3.70	DFP3R
conplecterer	
1.5b.11	FKR
-exus	
1.7.7	P3R
3.5.3	eR
conpleat	
2.161	F
-erat	
4.10.77	F
complexus <i>acc. subst.</i>	
4.4b.26	Tr
conplorasse	
1.3.95	P3
conponendo	
5.12.60	GKb2P3
-imus	
5.1.27	KP3
-sita	
2.487	Fb1b2
-situm	
3.14.28	KP3
-sito	
2.362	
-sui	
2.361	F
-suisse	
2.492	F?T2
5.1.8	KP3
-suit	
2.417	
conprecor	
5.11.26	P3

- comprehendere
 5.2a.27 G
 5.11.19 GKb2
- conprobat
 5.14.46 P3RT2
- compulit
 1.10.42 Ksscr
- Coo
 1.6.2 CpcH2
- Corinthe
 3.8.4 BC?EGHTV2
- Corinthiacis *abl.*
 1.10.9 CDEFGHMOV2
- coryton
 5.7a.15 T3 (-ri- HV)
- [cothurnis]
 2.553 QV
- cothurnos
 2.393 Q
 -us
 2.554 Q
- Croesus
 3.7.42
- cumba *nom.*
 1.1.85 (-y- BV2)
 2.330 MV2
 3.4a.16 MV2
 5.12.28 (-y- Q)
- cupressu
 3.13.21 BCDEFGKTV2
- Cyaneas
 1.10.34 CDEFT (ci- HMV2)
- Cycladas
 1.11.8 BMTV2
- cycneas
 4.8.1 (cign- *multi*)
- Cynosuridos
 5.3.7 QT3 (cynorisidos V2, cynosor-
 b2ac)

Cyzicon

1.10.29 (ciz- MT?, cyt- V2)

1.10.30 (ciz- MT?, cyt- V2)

damnasti [-mpn]

2.131 (K) PV2

-at

3.1.8 MV2

-atas

2.3 C?FGMV2

-auerit

1.2.95 D

-es

4.9.5 PV

damna *nom.*

5.2a.12 CmgH

acc.

3.8.34 P

4.1.33 M

4.3.35 H MV2

-is *dat.*

1.8.47 MV2

-o *dat.*

2.338

2.492

damnosa *nom. fem.*

3.7.35

-os

2.474 H MV2

Danaen

2.401 HMO1O3

-es

2.401 AHO1R

Danubii

1.192 BCDEFGHKMTVV2

deciens

2.94 Mac

4.10.96

dehiscit

5.12.27 B (F) GHK_{pc}TVV2

-unt	
2.85	BDEFGHKMTVV2
delphines	
3.10.43	BFHT (V) V2
deminui	
1.5a.44	M
dempsi	
4.7.7	BCDEFGHKVV2
-ti	
2.306	BCFacHKacVV2
-to	
3.11.2	BCEFGHKTVV2
desuetudine	
5.7b.33	BCDEFGHTVV2
di <i>nom./uoc.</i> [dii]	
1.1.58	V2
1.1.71	V2
1.2.1	V2
[1.2.41]	
[1.2.70]	
1.3.33	V2
1.5a.15	MV2
3.1.23	FacMV2
[3.1.77]	
3.2.27	FMV2
3.5.21	MV2
3.12.53	V2B2
4.4b.30	MTrV2
4.7.9	V2
5.4.13	
5.5.61	F?
5.9.21	
5.13.17	
dis <i>dat.</i>	
4.8.15	V2R
5.3.45	GV2
5.5.61	CacGV2
Dulichium	
1.5b.23	CDHKTVV2

Echionias

5.5.53 CDHKTVV2

ecquid [hec quid, et quid]

2.251 DpcFHul QTb1

3.3.47 HQB2

3.3.49 FG²HPQTV2

3.7.11 CQTV2

3.14.3 CDEFGHKPQTV?acV2

3.14.5 CDEFGHKPQTV2

4.3.21 CDEFHMTV2

5.2a.1 HPQTV2

ei [hei]

1.1.2 V2

1.2.45 CDacFV^{ac}V2

1.6.29 FGHMTV2

1.9a.36 FGHMVV2

2.343 FGHVV2

3.2.23 FGHMVV2

3.12.51 FGTVV2

4.3.11 FGHMTVV2

5.1.20 FGHV?ac

Electran

2.395 FM³K2R

Elpenor

3.4a.19 FTV2

epistula [epistola]

3.3.1

4.7.9

5.2a.1

5.4.1 V2

5.7a.1 V2

5.13.11 V2

5.13.33 V2

equus

4.6.3 CFGHV

4.6.24 BCGHVV2

4.8.20 CFGHVV2

5.9.30 CFGHVV2

5.12.26 EGHTVV2

- Ericthonium
 2.294 FTV2 (-cto- DE, hericton- M)
- Erymanthidos
 1.4.1 (eri- PV2)
 3.4b.1 (eri- PV2, -anti- T2)
- Euaden
 4.3.64 V2_{pc}b2_{ac}P3 (heuadnen M)
 5.5.54 V2 (euadnem P, euaden V)
- Euryali [-ri-]
 1.9a.33
 -um
 5.4.26
 -us
 1.5a.23
- exangui
 3.1.55 B2
- excreat
 2.460 (D) GHMV2
- exequiae
 3.5.40 BCEFKMTVV2
 -as
 1.8.14 BCDEFGHKMTV
 -is *abl.*
 1.1.118 BCDEHKTV2
 4.10.122 BCDEFHKTVV2
- exerit
 3.12.12 ET
- exonerate
 1.3.36 FGT_{pc}VV2
- extimulate
 3.2.29 C_{pc}EFHKV2
- exuperante
 1.5b.12 CFGHKMV
 -as
 4.4a.2 CF_{ac}KMVV2
- [fortis] *acc. pl.*
 1.6.15 H MV2

Gangen

5.3.23 C?G

genetrix [genitrix]

2.261

2.262

Geten

5.3.22 GH

Graia *adi.**nom. fem.*

5.2b.24 Fpc?

5.7b.12 BCEHKTV2

*abl. fem.*3.12.39 *Heinsius**-ae gen.*5.7b.27 G²T*nom. pl.*

3.9.1 BCEFGHKTVV2

-as

3.9.4 BCEFGHKTVV2

4.3.1 BCDEFGHKMTVV2_{pc}

4.4b.24 BCDEFGHKTrVV2

-o

5.10.4 BCDEFGHKTVV2

Graia *subst.*5.10.28 *ed. Bonon.**-ios*

5.7a.11 T

Hadria

1.11.4 CV2

Haedis

1.11.13 MTV2_{pc}

Halcyonen

5.1.60 (alcynoen T)

harena [arena] *nom.*

1.4.6 CDGHKTV2

2.282 CDFGHKMTV2

*abl.*4.6.31 CDE_{pc}FGKTV2

- ae *dat.*
- 4.1.7 CDFGHKTV2
- am
- 2.17 CDFKMTV2
- 4.9.29 CDHKT V2
- as
- 4.1.55 CDFGKMTV2
- 5.1.31 CDFKTV?ac V2
- 5.5.57 DFGKTV2
- 5.6.43 CDE_{pc}FGKTV2
- Harpyias
- 4.7.17 *ed. Romana* (harpyas Q, arpyas V2)
- harundine
- 5.6.37 CDFGKTV
- harundineo
- 4.1.12 CD_{pc}FGHKMV2
- haud [haut]
- 1.3.73 CHV_{pc} V2
- hederae
- 5.3.15 BDT
- as
- 1.7.2 BCDEFGHKTV
- Helicone
- 4.1.50 GV2P3
- 4.10.23 KVP3 (-qu- G)
- 4.10.120 GK V
- Hellen
- 3.12.3 GT
- es
- 1.10.15 BCD_{mg}ETB2 (hellis M, elles GVV2)
- Hellespontiacas
- 1.10.24 BCDEF_{pc}MTV2 (ell- GH)
- Hermionen
- 2.399 (-em GVV2, -ēBFHT)
- hiemps
- 1.1.42 CFKPV
- 1.11.41 CFL4V

- 1.11.43 CFMVR
- 3.8.30 C?FGHV2
- 3.10.9 CFGHKV2
- 3.10.44 CFGH
- 3.12.2 CFGHV2
- 5.13.6 FGH
- Hippolyto
 - 2.383 (oppolyto M, hipo- G, yppo- P)
- hirsutius
 - 1.1.12 CDFHKTV2
 - 2.259 BCDEHKTV2
- his [hiis]
 - 1.1.119 CFGHKTV2
 - [1.7.28] TV2
 - 1.7.36 CFGHMTV2
 - 1.7.39 CFGHMTV2
 - 1.10.40 CFHTV2
 - 1.11.35 GHMV2
 - 2.27 HV2
 - 2.435 CFGHMTV2
 - 2.467 CFGHMTV2
 - 4.2.39 HTeR
 - 4.10.54 CDFGHTV2
 - 5.7a.21 CDFGHTV2
- Hister [ister]
 - 2.189 CDFKMTV2
 - 2.203 BCD_{pc}FKMTV2
 - 3.10.7 BCFHKT
 - 3.10.29 BCGKV
 - 3.10.53 BCFGHKV2
 - 3.12.29 BCFGKTV2
 - 4.10.119 CDFGTV2
 - 5.1.21 BCDFGTV2
 - 5.7a.2 CDFGKTV2
 - 5.10.1 BCGHKTV2
- historiae *gen.*
 - 2.416 CF_{pc}KTV2
 - dat.*
 - 2.444 BCDFHKMTV

- hortis
 1.11.37 C?FMV2
 -os
 4.8.27 F
- Hyadas
 1.11.16 MTV2_{pc}
- Hybla
 5.6.38 BFT (yb- EV)
 5.13.22 P
- Hylas
 2.406 HV2
- Hyrtacidae *gen.*
 1.5a.24 EGTd
- Iasion
 2.300 AL1
- Icariae *gen.*
 5.2a.28 BHK_{pc}VV2
 -as [-eas]
 3.4a.22 *Bentleius*
 -is
 1.1.90 C
- Icarius *subst.*
 5.5.44 BEGHVV2
- Icarus
 1.1.90 V2
 3.4a.22 GHMVV2U1
- idcirco [iccirco]
 1.5b.11 BFGHKMVV2
 2.243 BDFGHKMVV2
 2.265 BDFGHKMVV2
 5.12.64 BDGHKV
- Ilia
 2.260 BGHKTVV2
- Iliacam
 2.404 BCFGHKMVV2
 5.14.40 BFGV2P3
 -as
 1.5b.16 CFPTV2

5.5.57	BCDVV2
-us	
2.406	KM
Iliades	
4.3.8	CFMTV2
Illyr(iis)	
1.4.19	U1 (-icis)
Illyris	
2.225	(-ir- V2)
imago <i>etc.</i> [ym-]	
1.3.1	CDFTVV2
1.7.1	CGMTVV2
1.7.11	DFGMTVV2
1.11.23	DFMTVV2
3.4b.13	FGMTVV2
3.11.43	F (G) TVV2
4.4a.3	CFMTVV2
5.2b.5	FGTVV2
5.7a.17	GHTV2
Imbria	
1.10.18	FacGHMVV2
inbue	
3.11.52	KP3
-uta	
4.1.77	BKMP3
inermis [inher-]	
2.34	FHMTV _{pc}
iners	
3.7.22	BCFGTV2
3.10.70	BCFHTV2
-tior	
4.8.3	CDFGHTVV2
inlacrimare	
5.8.6	DG
inmaduisse	
1.9a.34	CsscrEFGHMb1
inmani <i>abl.</i>	
1.2.25	DGH

- ia *acc.*
- 2.335 DGM
- inmemor
 - 1.1.17 T
 - 1.11.22 DGMV
 - 2.181 Mb2
- em
 - 4.1.40 EMP3b2
 - 5.13.23 EF_{pc}TP3
- es
 - 4.2.24 DEP3
- inmensus *etc.*
 - 1.2.39 CDGHKTV2
 - [3.4.22] HMTR
 - 3.7.40 FGHT
 - 4.2.59 EFGHKMT
 - 4.3.25 EFGHM?T
 - 4.8.38 FGHKTP3
 - 4.9.19 EGHKTP3
- inmerito *adu.*
 - 2.327 DGK
- inmeritos
 - 1.2.58 DGKN
 - 2.274 GHK
- inmissis *abl.*
 - 1.3.90 DEFGH
- inmite
 - 2.135 GTR
- inmodico
 - 5.13.6 H
- inmotas
 - 3.10.38 GH
- inmunes
 - 4.2.62 CDEMVP3
- inpar
 - 5.5.47 K
- ibus
 - 2.220 DGMVb1b2

inpatients	
3.2.10	FHKMV2
5.2a.4	CDGHV
inpediente	
1.3.42	R
-it	
5.7b.6	DGP3V9
imperfecta <i>acc.</i>	
1.3.69	HK
inpia <i>fem.</i>	
2.393	DKMb1
3.9.9	
5.3.40	DO3
inple	
4.3.73	M
-erent	
5.5.60	NO3P3 (-unt) T3V9
-eueris	
2.323	MeR
-euit	
3.3.29	M
inpositam	
3.12.3	K
-o	
5.8.10	DFP3
-um	
3.4b.16	M
-ui	
1.7.20	CDR
-uisse	
3.13.4	DK
4.1.28	DMP3
inpresso	
2.456	DMVb2R
inproba <i>fem.</i>	
1.11.41	D
<i>neut.</i>	
2.441	M
[5.6.26]	

- e
- 3.11.1
- 5.8.3 DF
- inprudenti *dat.*
- 2.104 K MV2
- inpulsa *nom. fem.*
- 1.9a.19 FGM
- inpurae *gen.*
- 2.416 CDFHMB1b2
- inreprehensa
- 5.14.22 DFGHV2
- inrequieta *acc. neut.*
- 2.236 BCDEFHKMV
- us
- [2.542]
- inrita *nom. neut.*
- 1.8.35 O1U1
- inrumpunt
- 5.1.78 K
- rupit
- 2.305
- Iphias
- 5.14.38 V2
- Iphigenia
- 4.4b.26 (yph- MTr V2, eph- FT)
- Irus
- 3.7.42 GHV
- Isidis
- 2.297 BFGHV2
- Isthmon
- 1.11.5 R (hsthmon V2, hysthmon P,
isthmon M)
- Ithace *nom.*
- 1.5b.23 FV2
- Ityn
- 2.390 (itym P4, ytin V2)
- iucundi [ioc-]
- 2.369 M

-um	
3.3.26	M
Iuppiter	
2.34	GVV2
4.4a.17	GVV2J
5.3.30	FGPV
iuuenale	
2.167	MV2
-ia	
2.339	GHMV2
4.10.57	AGV
5.1.7	G
-iter	
2.117	MV2
[karissim-]	
1.5a.3	CEFT
1.9b.5	FTV2
3.3.27	FHV2
3.4b.7	EFGHV2
3.6.1	CEFGVV2
4.7.19	BCDFGV _{pc} V2
5.7a.5	CDFGKTV
Lachesin	
5.10.45	C?GHT
Lampsace	
1.10.26	M
languor	
3.8.24	CEFHTVV2
Laodamia	
1.6.20	M
5.5.58	V2
Latmius	
2.299	GHV2
Latoia	
3.2.3	CMV2 _{pc}
5.1.57	<i>Heinsius</i>

Libycis	
1.3.19	P4
locuntur	
5.10.39	BCDKV2b2R
loquella	
5.2b.24	CP
lotos	
4.1.31	CacEFpcGV
Lyaei	
2.401	B3 (-ei) (lysei V2)
Lycaonio	
3.2.2	M?
Lycorida	
2.445	V2
Lycurgi [lig-]	
5.3.39	<i>ed. Romana</i> (lic- P)
Lyde	
1.6.1	FV2
lyra <i>abl.</i> [lira]	
4.1.16	MV2
4.10.50	FV2
lyrici <i>gen. masc.</i>	
2.364	V2
Lyrneside	
4.1.15	M
Maeoniden	
1.1.47	AFTV2
Menoetiaden	
5.4.25	BGT (menet- <i>omnes</i>)
Mesembriacos	
1.10.37	E (-amb- FGTV2)
Minyae	
3.9.13	
[mollis] <i>acc. pl.</i>	
2.307	M
Mycenaeo <i>dat.</i> [mic-]	
2.400	U1

- Neritio *abl.*
 1.5b.13 MV2
 1.5b.14 MV2
 Nioben
 5.1.57 BCFGTVR
 Nisi *gen.*
 1.5a.24 CFGHTVV2
 1.9a.33 BCDFHKMTVV2
 notitia *abl.*
 2.214 GHKVV2
 -am
 1.9b.16 GHVV2
 Noto
 3.12.42 P
 -us
 1.2.15 EKP
 1.2.30 EN
 nouiens
 4.10.4

 obfuit [off-]
 1.1.55 BCDEFT
 2.443 BDEFHTB2
 4.1.25 BCDEFGHKTV
 4.4a.39 BDEFGKMTV
 obiciunt
 5.10.40 BCDEFGHKTV2
 obtutu
 4.1.39 CDFGH? (op- M)
 Oceano *abl.* [occ-]
 1.4.1 VV2
 -us
 2.102 MVV2
 Odesson
 1.10.37 (Odeson *Merula, correxi, opeson* M)
 Odyssea
 2.375
 Oedipodas *acc.*
 1.1.114 BCDEFGHKTV2

- [omnis] *acc. pl.*
 1.5b.1 M
 1.6.25 GHV
- oneratam
 2.143 CEMV2
- onus [honus]
 1.2.48 EPTV_{pc}? V2
 2.84 MT
 2.222 DE_{pc}TV2
 2.334 EMTV2
 3.4a.12 CEGMTV_{pc} V2
 3.4b.16 C_{pc}EG²TV2
 4.10.36 C_{mg}E
 5.6.4 EPTV_{pc} V2
 5.14.16 FPTVV2
- oppida
 1.2.78 CFGHVV2
 4.2.20 CDFGHKMOV2
- opprobrio *dat.*
 2.445 TV2
- ora *etc. fem.* [hora]
 1.3.19 GV_{pc}? V2
 1.8.39 BGHK_{ac}VV2
 1.10.29 GM
 2.225 GHMV_{ac} V2
 3.3.37 GHMV2
 3.5.23 FGHK
 3.14.11 GHV2
 4.9.17 GV_{pc} V2
 4.10.110 EGHK_{ac}VV2
 5.1.13 PV_{pc}? V2
 5.3.8 BGVV2
 5.7a.12 EGK_{ac}VV2
 5.7b.17 G²V2
- Orest(a)
 1.5a.22 G_{ac}VP4
 -ae
 1.9a.27 GVV2

- en
 - 2.395 V2
 - 5.4.25 V2? (hor- G)
- es
 - 4.4b.15 GMTrV2
 - 4.4b.33 MTr
- ostia *acc.* [hostia]
 - 1.10.13 H3_{pc}
- pacatis [pacc-]
 - 5.7a.12 BC_{pc}Dul EFGTVV2
- Palati *gen.*
 - 3.1.31 BCDFGM_{pc}TV2
- papyrifero
 - 3.10.27 V2
- Parrhasi(ae) *gen.*
 - 2.190 parrhasi(o) CTQ (pharrasio V2)
- Parrhasis
 - 1.3.48 (pharrasis V2, parra- *multi*)
- Penelopaea [-eia]
 - 5.14.36 *Heinsius* (-ea BFHTV)
- Pentheos
 - 5.3.40 BCD_{pc}FGTVV2
- Ph(a)ethon [-eton]
 - 1.1.79 *edd. uett.*
 - 4.3.66 *edd. uett.*
 - onta
 - 3.4a.30 *edd. uett.*
- Phalaris
 - 3.11.51 BCTB2P3
 - 5.1.53 BCTP3
- pharetratae *gen.*
 - 4.4b.10 CDEFGHKTV
 - i
 - 5.1.22 BCDFGKTVV2
 - is
 - 4.10.110 BCEFGHKTVV2
- Phasiacas
 - 2.439 CD (F) GHKMTVV2

- Philoctetes
 5.4.12 *Fpc* (-ote- CKTV2P3)
- Phoceus
 1.5a.21 BDFGHT
 4.4b.17 BCDFGHKMTTrVV2
- Phoebas
 2.400 (phe- BCDFGHKMTV2)
- Phoebea *abl.*
 4.2.51 (phe- BDFKMTVV2)
- Phrygiis *abl.*
 2.386 (phrig- BFHPV2, pryg- M³)
- Phylaceia
 5.14.39 (phylacea e, phil- FDGHPT)
- [Phyllidos]
 2.537 (-os G)
- pinna *etc.* [penna]
 1.1.75 H2
 1.1.89 H2
 1.9b.14
 3.4a.24
 3.8.5
 3.8.15
 5.2a.26
- Pirithous
 1.5a.19 CDK
- Podalirius
 5.6.11 F
- portubus
 3.2.11 BEG²TV2
 3.12.38 BEFGHTVV2
- pro *exclam.*
 1.2.59 FacGHKTVV2
- Procnen
 5.1.60 *Luck* (prog- BC?FT, *edd. ante Luckium*)
- Properti [-ii]
 2.465 *Bul* CDEFHKTV2
- Propontidos
 3.12.41 BCEFGHKTVV2

Pyladen [piladem]

1.9a.28 V2e, *ed. Romana* (-en BFT)

5.6.26 U1 (pyl- B3, -en BFTV2)

Pylios

5.5.62 FTb2

Pyrrhi

2.405 P

quattuor [-atu-]

2.246 FGHVV2B2

5.1.2 FGHV

querella

3.11.56

4.5.28

5.5.48

5.6.42

5.13.17 e

quicquam

3.4a.3 GHKMTVV2

3.9.25 BCFGHTVV2

3.14.24 BC_{pc}DFGHTV2

5.10.7 BFGHTVV2

quidquid [quic-]

1.7.39 H2H3P5

3.2.22 b1H2H4H5P5

3.3.14 H2H4H5P5

3.4b.8 H2P5T2_{pc}

3.6.11 H2P5

3.7.5 H2H4P5

4.9.21 H2H4P5

5.3.17 b1H2H4P5

quotiens [-ies]

1.3.51 BCDEFGHKTV2

1.3.53 BCDEFGHKTVV2

1.7.9 CDEFGKMTVV2

2.33 BCDEFGHKMTVV2

3.12.25 BCEFGHKTVV2

4.7.7 CDEFGVV2

5.6.25 BCDEFGHTVV2
 5.10.42 BCDEFGHKTVV2

Raetica *nom. neut. adi.*

2.226 CDGHKMVV2

repperit [reperit]

4.1.82 DEFGTVV2

reppulit [repulit]

5.3.30 G

retemptem

5.12.51 DEFGHTV2

Rhamnusia [rann-, ran-]

5.8.9 (ram- CHPQVO1)

Sappho

2.365 *edd. uett.*

2.366 *edd. uett.*

Satyrorum

5.3.37 FV2

Schoeneia

2.399 (sceneia O4, scoenreia V2)

Scylla

2.393 V2

Scythia *etc.* [sith-]

1.3.61 P

1.8.40 d (-i- V2)

3.2.1 P

3.4b.3 P (-the- V2)

3.11.55 P

Scythicus *etc.*

3.4a.46 V2

3.12.51 Q (scithi- P, scyti- T3)

3.14.47 P

4.1.45 P (scith- T, scyt- D)

4.6.47 V2

4.9.17 (scithi- FG, scyti- T2 U1)

5.1.21 V9 (scithi- FT2, syti- B)

5.2b.18 T2 V9

5.6.19 P

- 5.10.14 V? (scithi- TP2, scyti- T3)
 5.10.48 P (scithi- GTVP3)
 secuntur
 1.5a.28 BDEGKMV
 sepulcri [-chri]
 3.2.23 BCEFKM
 3.3.45 BCEFKMT
 -um acc.
 1.2.55 CDEGK
 Serui *gen.*
 2.441 BD?GHKMTVV2
 Seston
 1.10.28 BCDET (-os V2)
 [similis] *acc. pl.*
 2.234 M
 sollemni
 3.13.16 D
 Sphinga
 4.7.17 GHP3 (-ca V2)
 [stantis] *acc. pl.*
 2.310 M
 Strymona
 5.3.22 F
 Styga
 5.2b.30 V2
 Stygia *abl.*
 4.5.22 M
 5.9.19 V2
 -as
 1.2.65 (stigyas V2)
 -o *abl.*
 4.10.88 V2
 submoueo *etc.* [summ-]
 1.6.15 BCDFGKTV
 2.203 DEKb2
 2.251 BCDEFGKVb2d
 2.304 CDEGK
 3.4a.41 CHK

- 3.14.42 DK
 4.2.57 DK
 4.9.17 K
 5.2a.44 DEG?KP3
 5.7b.42 C_{sscr}O3P4T2T3V9
 succubuisse
 4.2.2 BGHMTV
 sucis *abl.* [-cc-]
 2.455 HMOVV2
 supplex
 2.201 CDFGKVV2
 5.2b.1 CGHVV2
 supremo [-pp-]
 1.8.24 BKMTVV2
 3.3.43 BCFGHKMTVV2
 3.3.87 KMTV2
 4.3.43 MV2
 -um
 1.3.2 TV2
 Sybarit-
 2.417 V2R
 Symplegadas
 1.10.47 Q (sim- FVV2O3_{ac})

 Tanais
 3.4b.3 BCHMTV2
 Teia
 2.364 GHTVV2
 Telegonos
 1.1.114 G?ac (V)
 Telephus
 5.2a.15 CDGHKTV
 Tempyra *acc.*
 1.10.21 M (-pi- C_{pc}, -ru- V2)
 tessera
 2.475 HK(th- MV2_{pc})
 Teuthrantia *acc. neut.*
 2.19 (-tr- CM)

- Thalia
 4.10.56 HP3
 5.9.31 Hul V2
- Thebas
 2.319 BCFGMTVV2
 -is
 5.3.30 CmgDFGHTVV2
- Thebana
 3.3.67 BCFGHMTVV2
 4.3.29 BDulFGHMTVV2
- Thessalico
 4.3.30 BDEFGHK
- Thestias
 1.7.18 BDFGHVV2
- Thoans [-as]
 1.9a.28 V2
- Thracia *acc. neut. adi.*
 2.226 M
 4.1.21
- Threiciam
 1.10.20 V2 (tr- DM)
 -io
 3.14.47 FV2
- Thybris
 5.1.31 (tyb- EO3P3T2T3)
- thymo
 5.13.22 B3
- Thyniacos
 1.10.35 *Merula* (thyn- AM, -in- Td)
- thyrso
 4.1.43 M (tyr- EF)
- Tiphy
 4.3.77 B (typhi TV2P3)
- Tisiphonaea
 4.9.6 V2 (-ea G)
- Tomitanae *gen.*
 5.7a.9 BGHV

- Tomitas
 1.2.85 *Cac*EGHV
 4.10.97 BEGHV
- Tomis
 3.9.33 GV
- toro *dat., abl.* [thoro]
 2.378 V2
 4.5.28 M
 4.10.72 V
 5.5.48 HV
- os
 2.346 EMV2
 2.534 M
- traicerer
 5.2a.33 C?Dul FGV2
- Trinacris
 5.13.22 FGHTVV2
- Triptolemi
 3.8.1 GV2_{pc}
- trochi *gen.*
 2.486 GHM_{pc}VV2
- us
 3.12.20 CGHKVV2
- tum
 1.3.75 Q
 1.3.77 GVV2
 1.3.79 GHVV2
 1.9b.5 L4MV2NO1
 3.3.53 BCEFGHTVV2
 3.8.20 BEFGHKVV2
 3.10.43 BCEFGHTVV2
 3.10.50 FHL4P
 3.10.67 BCFGHVV2
 3.11.27 CmgHL4PTVV2
 4.10.63 DFHPV2
- tura *neut. pl. etc.* [thura]
 1.2.104 V2
 2.59 FKMV2
 2.76 KMV2

- 3.13.16 GV2
 3.13.23 VV2
 4.2.4 FG²HMV2
 5.5.11 DV2
 5.5.29
 [turpis] *acc. pl.*
 2.444 KM
 Tyndaridae *uoc.*
 1.10.45 DM
 Tyndaridos
 2.396 DF (thynd- V2)
 tyranno *dat.*
 3.11.41 BEFKV2
 Tyrios
 2.534 BEFV2B2

 uaccinia
 1.1.5 BCDEFKTVV2
 Vergilium
 4.10.51 *Aldina prior*
 uindicet
 3.8.40 BEFGHKVV2
 uitta
 2.252 BCDEFGHTVV2
 4.4b.24 BCDFGM_{pc}TTrV
 -ae
 2.247 CDEF_{pc}G²HKTVV2
 umeris
 1.3.79
 2.222
 3.13.14 G
 4.10.29
 5.13.8
 umida
 3.3.82
 4.1.96 V2

 Zancaclaea
 5.2b.29 *Merula*

Zephyri *nom.* [-iri]
 3.12.1 U1
 -us
 1.2.28 T
 Zerynthia [seri-]
 1.10.19 V9?

INDEX NOMINVM

Italicis quas dicunt litteris leguntur et nominum interpretationes et ea quae per circuitum significata sunt nomina. uncis quadratis inclusa sunt ea quae Ouidio attribuenda esse non censeo, lunatis linearum numeri ueteres. nominibus per coniecturam excogitatis adfixus est asteriscus.

Absyrtus <i>Medeae frater</i> 3.9.6	Aegisthus : Aegisthi 2.396
Abydenus : Abydena urbs
1.10.28	Aeneades : Aeneadam gener-
trix 2.261, 262
Accius <i>poeta</i> 2.359	Aeneas : Aenean 1.2.7
Achilles 4.1.15, 5.1.55; Achil-
lem 2.411; Achille 1.9a.29,
3.5.37	Aeneis <i>Vergili</i> 2.533
Achilleus : Achilleo more
1.1.100; Achilleos equos
3.4a.28, 5.6.9	Aeolius : Aeoliae Helles
1.10.15
Acontius 3.10.73	Aeolus 1.4.17
Actaeon 2.105	Aerope 2.391
Actorides <i>Patroclus</i> 1.9a.29	Aetna : Aetnae 5.2b.31
(5.2.75)
Admetus : Admeti uxor <i>Alce-
stis</i> 5.14.37	Agamemno : Agamemnone
5.6.25
Aegaeus : Cycladas Aegaeas
1.11.8	Alcathous : Alcathoi moeni-
bus 1.10.39
Aegides <i>Theseus</i> : Aegiden
5.4.26	Alexander <i>Magnus</i> :
Alexandri urbem 1.2.79
	Amaryllis : Amaryllidis 2.537
	Amor : Amoris 5.1.22

- Anacreon* 2.364
Anchialus oppidum Thraciae :
 Anchiali moenia 1.10.36
Anchises 2.299
Annales Enni poetae 2.259
Anser poeta 2.435
Antigone 3.3.67
Antimachus Clarius poeta 1.6.1
Anytus : *Anyti reus Socrates*
 5.12.12
Aonius : *Aoniae sorores*
 4.10.39
Apollineus : *Apollinea arte*
 3.3.10
Apollo 1.2.5; *Apollinis urbem*
 Apollonian 1.10.35; *Apol-*
 line 5.3.57, 5.12.15. *Apolli-*
 nis Palatini templum 3.1.60
Aquilo : *Aquilonis* 3.10.17;
 Aquilone 1.11.19; *Aquilo-*
 nibus 3.10.53
Arctos 1.3.48; *Arcto* 1.2.29,
 3.10.11, 5.5.39
Argo naus : *Argo acc.* 2.439
Argolicus : *Argolici Orestae*
 1.9a.27; *Argolica classe*
 1.1.83; *Argolicis armis*
 2.317
Aries sidus 3.12.3
Aristides Milesiarum fabularum
 scriptor 2.413, 2.414, 2.443
Armenius subst. 2.227
Ars Amatoria Ouidi 5.12.68;
 Arte 2.8, 2.240, 2.251,
 2.303; *Artes* 2.345; *Artibus*
 1.9b.23 (1.5.59), 3.14.6,
 5.12.48
Asia : *oppida Asiae* 1.2.78
Athenae : *Athenas* 1.2.77
[Atlantis Vrsa : Atlantidos
 Vrsae 1.11.15]
Atticus adi. : *Attica apis*
 5.4.30
Augustus adi. : *Augustum nu-*
 men 3.8.13
Augustus Caesar : *Auguste*
 2.509; *[Augusti iussa*
 1.2.102], *[Augusti numen*
 3.8.13]; *Augusto abl.*
 4.4a.53
Ausonia Italia : *Ausoniam*
 2.575, 5.5.40; *Ausoniae*
 gen. 1.3.6
Ausonius Italicus : *Ausonium*
 ducem 2.171; *Ausonia lyra*
 abl. 4.10.50; *Ausoniae gen-*
 tis 5.2b.4 (5.2.48), *Ausoniae*
 linguae 5.7b.37 (5.7.61);
 Ausonio iure 2.199; *Auso-*
 nios fines 1.2.92; *Ausonias*
 matres 2.23
Auster 1.11.16; *Austris abl.*
 1.10.33
Automedon Achilles auriga
 5.6.10
Axenus Pontus Euxinus dictus
 4.4b.2 (4.4.56)
Azanis Vrsa : *Azanidos**
 Vrsae 1.11.15
Bacche 4.1.41; *Bacchis abl.*
 5.3.37
Bacchicus : *Bacchica sarta*
 acc. 1.7.2
Bacchus : *Bacche* 1.10.38,
 5.3.2, 5.3.46
Bassus poeta 4.10.47
Bastarnae gens Scythica 2.198

- Battiades *Callimachus* 5.5.38;
 Battiade 2.367
 Belides *Danaides* 3.1.62
 Bessi *Thraciae gens* 3.10.5;
 Bessos 4.1.67
 Bistonius *Thracius* : Bistonios
 campos 1.10.23; Bistonias
 aquas 1.10.48
 Bittis *amica Philitae* 1.6.2
 Boreas 1.2.29, 3.10.11,
 3.10.14, 3.10.45; Boreae
 gen. 3.10.51; Borea *abl.*
 3.11.8
 Boreus : axe Boreo 4.8.41
 Bosporius : Bosporio mari
 2.298
 Bosporos 3.4b.3 (3.4.49)
 Briseis : Briseidos 2.373
 Busiris : Busiride 3.11.39
 Byzantius : Byzantia litora
 nom. 1.10.31

 Cadmus : Cadmo *dat.* 4.3.67
 Caesar *Augustus* 1.2.66, 1.2.93,
 1.3.5, 1.3.86, 1.5a.40,
 1.9a.24, 2.8, 2.23, 2.230,
 3.1.76, 3.7.48, 3.12.53,
 4.4a.15, 4.5.8, 4.9.11,
 5.5.61; *uoc.* 2.27, 2.209,
 2.323, 2.551, 2.560, 3.1.78,
 [4.2.47], 5.11.23; Caesaris
 1.2.3, 1.2.61, 1.3.85, 2.124,
 2.335, 3.8.39, 3.11.17,
 3.11.18, 3.11.72, 3.12.46,
 3.13.11, 5.1.41, 5.9.11,
 5.10.52; Caesare 1.1.30,
 1.2.94, 2.230, 4.1.54,
 5.2a.38, 5.7a.8, 5.9.21
 Caesar *C. Iulius dictator* : fora
 Caesaris 3.1.27
 [Caesar *Germanicus* 2.230]
 Caesar *Tiberius* 2.230; *uoc.*
 4.2.47
 Caesares *Augustus et Tiberius*
 eiusque filii : Caesaribus *dat.*
 4.2.1; *abl.* 2.206
 Caesares *Tiberius eiusque filii* :
 Caesaribus *abl.* 1.2.104
 Caesar uterque *Augustus et Ti-*
 berius 4.2.8
 Caesareus : Caesareum caput
 nom. 3.5.46, Caesareum nu-
 men *nom.* 5.11.20; Caesa-
 reum numen *acc.* 5.3.46;
 Caesaream domum 1.1.70;
 Caesareo nomine iuuenes
 Tiberi et Germanici filii
 4.2.9
 Calliope 2.568
 Caluus *poeta* : Calui 2.431
 Canace *Aeoli filia* 2.384
 Capaneus 4.3.63, (5.3.29s.)
 Caphereus *adi.* : Capherea
 aqua 5.7b.12 (5.7.36)
 Caphereus *subst.* : Capherea
 1.1 83
 Capitolium : Capitolia *acc.*
 1.3.29
 Castor : Castora 4.5.30
 Cato *poeta* : Catonis 2.436
 Catullus *poeta* : Catullo *dat.*
 2.427
 Caystrius ales 5.1.11
 Cenchreae : Corinthiacis Cen-
 chreis *abl.* 1.10.9
 Cerberus 4.7.16

- Cerealis : Cerealibus sulcis
abl. 3.12.11
 Ceres : [Cererem 2.300]; Cere-
 rere 2.300
 Charybdis : Zancleaea Charyb-
 dis 5.2b.29 (5.2.73)
 Chimaera : Chimaeram 4.7.13;
 Chimaerae *gen.* 2.397
 Cinna *poeta* 2.435; Cinna *abl.*
 2.435
 Circus 2.283, 4.9.29; Circi
 2.283
 Ciziges *Sarmatarum gens* 2.191
 Clarius *poeta Antimachus* :
 Clario *poetae* 1.6.1
 Colchi 2.191
 Colchis *Medea* 3.9.15
 Colchis *regio Asiae ad*
Pontum : Colchide 3.9.12
 Corinna 4.10.60
 Corinthiacus : Corinthiacis
 Cenchreis *abl.* 1.10.9
 Corinthus : Corinthe 3.8.4
 Cornificius : Cornifici *gen.*
 2.436
 Cous *Philitas* : Coö *dat.* 1.6.2
 Cressa corona 5.3.42
 Croesus 3.7.42
 Cupidineus : Cupidineis telis
dat. 4.10.65
 Cupido : Cupidine 2.385
 Cyaneae *Symplegades* :
 instabiles Cyaneas 1.10.34
 Cyclades : Cycladas Aegaeas
 1.11.8
 Cynosuris Vrsa : Cynosuridos
 Vrsae 5.3.7
 Cyzicus : Cyzicon 1.10.29,
 1.10.30
 Daedalus 3.4a.21; Daedale
 3.8.6
 Danae : Danaen 2.401; Da-
 naes 2.401
 Danubius : Danubii 2.192
 [Danuuius : Danuuii 2.192]
 Dardania *oppidum ad Helles-*
pontum : Dardanium
 1.10.25
 Dardanius senex *Priamus* :
 Dardanii senis 3.5.38
 Dardanus *adi.* : Dardana
 Troia 5.10.4
 Darius *rex Persarum* : Darii
 3.5.40
 December : mense Decembri
 1.11.3, 2.491
 Delphi 4.8.43
 Diana : Dianam 2.105. *Diana*
Taurica 4.4b.9s. (4.4.63s.)
 Dionysupolis *oppidum Moesiae*
 1.10.38
 Dodona 4.8.43
 Drusus *Germanici pater* 4.2.39
 Dulichium 1.5b.23 (1.5.67)
 Dulichius *adi.* : Dulichio pa-
 lato 4.1.31; Dulichias do-
 mos 1.5b.16 (1.5.60)
 Echionius : Echionias arces
 5.5.53
 Edonus* : Edonis modis
 4.1.42
 Eetion *Andromachae pater*
 5.5.44
 Electra : Electran 2.395
 Elpenor 3.4a.19
 Emathius dux *Alexander* :
 ducis Emathii 3.5.39

- Endymion* Latmius heros 2.299
 Ennius *poeta* 2.423, 2.424
 Eous 4.9.22
 Ericthonius : Ericthonium 2.294
 Erymanthis *Arcadica* Vrsa : Erymanthidos Vrsae 1.4.1, 3.4b.1 (3.4.47)
Eteocles et Polynices 5.5.34
 Euadne : Euadnen 4.3.64, 5.5.54
 Eubius *Milesiarum fabularum scriptor* 2.416
 Euboicus : Euboicis aquis 1.1.84, Euboicis fluctibus 5.7b.11 (5.7.35)
 Eumedes *Dolonis pater* 3.4a.27
 Eurys 1.2.27
 Euryalus 1.5a.23; Euryalum 5.4.26; Euryali 1.9a.33
 Euxinus *subst.* : Euxini 3.13.28, Euxini litora 4.1.60, Euxini litus 5.10.13, Euxini sinistri 2.197; *adi.* Euxini aequoris 5.2b.19 (5.2.63), litore Euxino 5.4.1, maris Euxini 4.8.42, 4.10.97, 5.10.2, Euxini Ponti 4.4b.1 (4.4.55)
 Fasti *Ouidi carmen* : Fastorum 2.549; *cf.* 2.79*
 Fortuna 1.1.51, 1.5a.27, 1.9a.13, 1.9b.1 (1.9.37), 5.8.15, 5.14.29; Fortunae 1.5a.34, 1.9.13, 5.8.7
 Furiae 1.5a.22; Furiis *abl.* 4.4b.16 (4.4.70)
 Gallus *C.Cornelius Gallus poeta* 5.1.17; Galle 4.10.53; Gallo *dat.* 2.445
 Ganges : Gangen 5.3.23
 Germania 2.229, 4.2.1, 4.2.43; Germania *uoc.* 3.12.47
 Germanicus Caesar (4.2.40)
 Getes *Scythia* : Geten 5.3.22; Getae *plur.* 2.191, 3.10.5, 4.1.94, 5.10.38; Getas 3.3.6, 3.11.55, 3.14.42, 4.1.67, 5.1.46, 5.7a.11, 5.12.10; Getarum 4.6.47; Getis *dat.* 4.10.110, 5.3.8; Getis *abl.* 3.9.4, 5.5.28, 5.7a.12
 Getice *adu.* 5.12.58
 [Geticum *regio Getica* : Getico 5.13.1]
 Geticus *adi.* : Getici *gen.* 1.10.14; Geticae *gen.* 5.7a.13; Getico *abl.* 3.10.14, 4.8.26, 5.1.1, 5.2b.24 (5.2.68), 5.7b.28 (5.7.52), 5.13.1*; Geticos 1.5b.18 (1.5.62); Geticis *abl.* 3.10.16, 3.14.48, 5.3.11
 Gigans : Gigantas 2.333, 4.7.17
 Giganteus : Gigantei belli 2.71
 Gorgo : Gorgonis 4.7.12
 [Graecus *subst. et adi.*] *u. sub.* Graius
 Graius : Graios *subst.* 5.7a.11; Graiis *subst.dat.* 5.10.28; *adi.* Graia loquella 5.2b.24 (5.2.68), Graia puppis

- 5.7b.12 (5.7.36); Graiae lin-
 guae *gen.* 5.7b.27 (5.7.51);
 Graio hoste 5.10.4; Graia
 uoce 3.12.39, Graia urbe
 5.10.33; Graiae urbes 3.9.1;
 Graias domos 3.9.4, Graias
 rates 4.3.1, Graias comas
 4.4b.24 (4.4.78)
 [Gyas : Gyen 4.7.18]
 Gyges : Gygen 4.7.18
- Hadria 1.11.4
 Haedi *sidus* : Haedis *abl.*
 1.1.13
 Haemon : Haemona 2.402
 Haemonius *adi.* : Haemoniae
 gentis 1.10.30; Haemonia
 lyra 4.1.16; Haemonios
 equos 3.11.28
 Halcyone *Ceycis uxor* 5.1.60
 Harpyia : Harpyias 4.7.17
 Hector 3.11.27, 3.11.28; Hec-
 tora 4.3.30, 4.3.75; Hectoris
 1.6.19, 1.9a.30, 1.10.17,
 5.14.37; Hectore 5.4.11
 Helicon : Helicone 4.1.50,
 4.10.23, 4.10.120
 Helle : Hellen 3.12.3; Helles
 1.10.15
 Hellespontiacus :
 Hellespontiacas aquas
 1.10.24
Hemitheon 2.417
 Hercules : Herculis 2.405
 Hermione : Hermionen 2.399
 Hesperius : Hesperiae uocis
 4.9.22
Hippodamia 2.386
- Hippolytus : Hippolyto *abl.*
 2.383
 Hister 2.203, 3.10.29, 5.7a.2,
 5.10.1; Histrum 3.12.29;
 Histri 2.189, 5.1.21; Histro
abl. 3.10.7, 3.10.53, 4.10.119
 Homerus : Homeri 2.379
 Horatius *Flaccus poeta* 4.10.49
 Hortensius *poeta* 2.441
 Hyades : Hyadas 1.11.16
 Hybla 5.6.38, 5.13.22
 Hylas 2.406
 Hyrtacides Nisus : Hyrtacidae
 Nisi 1.5a.24
- Iasion 2.300
 Icarus : Icariae aquae *gen.*
 5.2a.28; Icarias aquas
 3.4a.22; Icaris aquis *dat.*
 1.1.90
 Icarus *Penelopes pater* 5.5.44
 Icarus *Daedali filius* 1.1.90,
 3.4a.22
 [Idaeus : Idaeis modis 4.1.42]
 Ilia 2.260
 Iliacus puer 2.406; Iliacam
 humum 2.404, 5.14.40;
 Iliacas domos 1.5b.16
 (1.5.60), Iliacas harenas
 5.5.57
 Iliades Remus 4.3.8
 Ilias *Homeri* 2.371
 Illyria : Illyriis *abl.* 1.4.19
 Illyris ora 2.225
 Imbria terra 1.10.18
 Indus *subst.* 5.3.24; Inda be-
 lua 4.6.7
 Iole 2.405

- Ionius : Ionium aequor *acc.*
 1.4.3; Ionio mari *abl.* 2.298
 Iphias *Euadne* 5.14.38
 Iphigenia 4.4b.26 (4.4.80)
 Irus 3.7.42
 Isis : Isidis 2.297
 Isthmos : Isthmon 1.11.5
 Italia 1.4.20; Italia *abl.*
 3.12.37
 Italus : partes Italas 5.5.30
 Ithace 1.5b.23 (1.5.67)
 Itys : Ityn 2.390
 Iuno : Iunonis 2.291, 3.5.42
 Iunonius : Iunonia templa
 acc. [2.291]
 Iuppiter 2.34, 4.4a.17, 5.3.30;
 Iouem 1.4.26; Iouis 1.1.81,
 1.3.11, 1.5b.34 (1.5.78),
 2.144, 2.289 (*bis*), 2.333,
 3.1.35, 3.1.38, 3.5.7, 3.11.62,
 4.3.69, 4.8.46, 4.9.14;
 Ioui 2.69, 2.216, 3.12.46,
 4.2.56; Ioue 1.5b.33
 (1.5.77), 2.38, 5.2b.2 (5.2.46)

 Lachesis : Lachesin 5.10.45
 Laertius heros 5.5.3
 Lampsacus : Lampsace
 1.10.26
 Laodamia 1.6.20, 5.5.58
 Lar : Larem 1.10.40, 3.10.62;
 Lari 1.3.30; Lare 3.12.52;
 Lares *acc.* 1.3.43, [1.10.40],
 4.8.22
 Latine *adu.* 3.1.17, 5.7b.29
 (5.7.53), 5.12.57
 Latinus *adi.* : uocis Latinae
 5.2b.23 (5.2.67); Latina
 uoce 3.12.39; uerba Latina
 nom. 5.7b.34 (5.7.58);
 uerba Latina *acc.* 4.1.90,
 5.10.38; Latinis *dat.* 3.14.49
 Latium : Latio *abl.* 4.2.69
 Latius *adi.* : Latio Ioui
 3.12.46; Latio sanguine
 2.205, Latio foro 4.4a.6
 Latmius heros *Endymion*
 2.299
 Latoius : Latoia stirps 3.2.3,
 Latoia proles 5.1.57*
 [Latonius : Latonia proles
 5.1.57]
 [Laudamia] *u. sub* Laodamia
 Leandrus : Leandre 3.10.41
 Lemnius : Lemnia saxa *acc.*
 5.1.62
 Lesbia *Catulli amica* 2.428
 Lesbia Sappho 2.365, uates
 Lesbia 3.7.20
 Lethaeae aquae : Lethaeis
 aquis *dat.* 4.9.2; Lethaeis
 aquis *abl.* 1.8.36
 Lethe : Lethes 4.1.47
 [Letoia stirps 3.2.3]
 Leucadius deus : Leucadio
 deo *dat.* 3.1.42; Leucadio
 deo *abl.* 5.2b.32 (5.2.76)
 Liber : Liber *uoc.* 5.3.35
 Libertas 3.1.72
 Libycus : Libycis oris *abl.*
 1.3.19
 Liuia *Augusti uxor* 2.161,
 4.2.11
 Liur 4.10.123
 Lucifer 1.3.72, 3.5.56, 4.10.11
 Lucretius *poeta* 2.425; *cf.*
 2.261
 Luna 1.3.28; Luna *abl.* 2.299

- Lyaeus : Lyaei 2.401
 Lycaonius : Lycaonio axe
 3.2.2
 Lycoris *Galli poetae amica* :
 Lycorida 2.445
 Lycurgus : Lycurgi 5.3.39
 Lyde *Antimachi poetae amica*
 1.6.1
 Lyrnesis *Briseis* : Lyrneside
 4.1.15

 Macer *Aemilius poeta* 4.10.44
 Maenalis *Arcadica Vrsa*
 3.11.8
 Maeonides *Homerus* 2.377,
 4.10.22; Maeoniden 1.1.47
 Maeonius *Homericus* :
 Maeonium uatem 1.6.21
 [Maeotis hiemps 3.12.2]
 Manes : Manes *acc.* 1.9.31,
 3.3.64, 3.11.32, 5.14.12;
 Manibus *dat.* 4.10.91
 Mars : Martem 2.377, 2.423;
 Martis 2.295, 5.1.32,
 [5.7a.17]; Marte 5.2b.25
 (5.2.69)
 Marticola : Marticolam Geten
 5.3.22
 Martius *adi.* : Martia harena
 2.282, Martia Roma 3.7.52
 Materea* turba 2.191
 Medea *Colchis* 3.9.9; Medeae
 gen. 3.8.3
 Medusa : Medusae *gen.*
 4.7.11
 Memmius *poeta* : Memmi
 gen. 2.433
 Menander *poeta* : Menandri
 2.369

 Menoetiades *Patroclus* :
 Menoetiaden 5.4.25
 Merops 3.4a.30
 Mesembriaci portus :
 Mesembriacos portus
 1.10.37
 Metella* 2.438
 [Metellus : Metelle 2.438]
 [Mettus *Albanus* 1.3.75]
 Milesius : Milesia crimina
 acc. 2.413
 Miletis urbs *Tomis* : Miletida
 urbem 1.10.41
 Miletus : Mileto *abl.* 3.9.3
 Minerua 1.2.10 : Mineruae
 gen. 1.10.1, 3.9.7, 4.10.13;
 Mineruae *dat.* 1.10.43
Minotaurus 4.7.18
 Minyae 3.9.13
 Mulciber 1.2.5
 Musa 2.21, 2.354, 2.364,
 2.496, 3.2.6, 4.1.19, 4.1.88,
 4.10.20, 5.1.20, 5.1.28*,
 5.7b.4 (5.7.28), 5.9.26,
 5.12.60; Musa *uoc.* 4.9.31,
 4.10.117; Musa *abl.* 2.313;
 Musae *pl.* 5.7b.31 (5.7.55);
 Musas 1.7.21, 2.3, 3.7.9;
 Muis *dat.* 2.121
 Mycenaes dux : Mycenaes
 duci 2.400

 Naso 1.7.10, 3.3.74, 5.3.52,
 5.13.1; Naso *uoc.* 5.1.35;
 Nasonem 2.119; Nasonis
 3.3.76, 3.4a.45, 3.10.1,
 3.12.51, 5.3.49, 5.4.1; Na-
 soni 4.4b.32 (4.4.86)
 Natalis dies 3.13.2, 5.5.1; Na-

- talis *uoc.* 5.5.13; (natalis
gen. 4.1.63); (natalibus *dat.*
 4.10.11)
 Neptunus 1.2.9; Neptuni
 1.5b.34 (1.5.78), 3.11.62
 Neritius dux *Vlixes* : Neritio
 duce 1.5b.13 (1.5.57),
 1.5b.14 (1.5.58)
 Nilus : Nile 1.2.80
 Niobe 5.12.8; Nioben 5.1.57
 Nisus *Euryali amicus* : Nisi
 1.5a.24, 1.9a.33
 Notus 1.2.15, 1.2.30; Noto
dat. 3.12.42
 Numa *rex* : Numae *gen.*
 3.1.30

 Oceanus 2.102; Oceano *abl.*
 1.4.1
 Odessos *Moesiae oppidum* :
 Odesson 1.10.37
 Odyssea *Homeri* 2.375
 Oedipodae : Oedipodas
 1.1.114
 Ops : Opi 2.24
 Orestes 4.4b.15 (4.4.69),
 4.4b.33 (4.4.87); Oresta
 1.5a.22; Oresten 2.395,
 5.4.25; Orestae *gen.* 1.9a.27
 Orpheus 4.1.17

 Palatium : Palati 3.1.31; Pa-
 latia *nom.* 4.2.3; Palatia *acc.*
 1.1.69
 Palinurus : Palinure 5.6.7
 Palladius *adi.* : Palladio nu-
 mine 1.10.12

 Pallas *dea* 1.2.6; Pallada
 3.1.29; Palladis 3.14.13;
 Pallade 2.293, 4.5.4
 Pannonia 2.225
 Parca 5.3.14; Parcae *pl.* 5.3.25
 Parrhasius : Parrhasiae uirgi-
 nis 2.190
 Parrhasis Arctos 1.3.48
 Parthus eques 2.228
 Pegasides undae : Pegasidas
 undas 3.7.15
 Pelasgi : Pelasgum 2.403
 Pelias : Peliae *gen.* 2.403; Pe-
 lia 5.5.55
 Pelopeia uirgo *Iphigenia*
 4.4b.13 (4.4.67)
 Pelops 2.385
 Penates : Penates *acc.* 1.3.45,
 1.3.95, 1.5b.37 (1.5.81),
 3.1.57*, 4.8.9
 Penelopaea fides 5.14.36
 Penelope 5.5.52; Penelopes
 1.6.22
 Pentheus : Pentheos 5.3.40
 Perilla *poetria* 3.7.1, 3.7.29;
 Perillae *gen.* 2.437
 Perilleus : Perilleo aere 5.1.53
 Perseus : Perseu 3.8.6
 Persicus : Persica braca
 5.10.34
 Persis terra : Persida 5.3.23
 Phaethon 1.1.79, 4.3.66;
 Phaethonta 3.4a.30
 Phalaris 3.11.51, 5.1.53
 Phasiacus : Phasiacas undas
 2.439
 Philitas *poeta* 1.6.2
 Philoctetes 5.4.12

- Phoeus *Pylades* 1.5a.21,
 4.4b.17 (4.4.71)
 Phoebas *Cassandra* 2.400
 Phoebeus : Phoebea lauro
 4.2.51
 Phoebus : Phoebe 4.3.78;
 Phoebos *dat.* 2.25
 Phrygius : Phrygiis equis *abl.*
 2.386
 Phylaceia coniunx *Laodamia*
 5.14.39
 Phyllis : Phyllidis 2.537
 Pierides 4.9.16; Pierides *uoc.*
 3.2.3; Pieridas 3.7.4, 5.7b.8
 (5.7.32); Pieridum 4.1.28,
 5.1.34, 5.3.10
 Pirithous : Pirithoum 1.5a.19
 Pisaeus : Pisaeam *Hippodamian* 2.386; Pisaea oliua
abl. 4.10.95
 Piscis *sidus* : Pisce 4.7.2
Pluto 1.9a.32
 Podalirius *medicus* 5.6.11
 Poeantius *Philoctetes* 5.1.61,
 5.2a.13
 Poenus : Poenorum leonum
 4.6.5
 Ponticus *poeta* 4.10.47
 Ponticus *adi.* : Pontica terra
 1.2.94; Pontica uerba *acc.*
 3.14.50
 Pontus 3.2.8, 3.4a.46, 3.13.27;
 Ponte 3.12.52*, 5.5.32;
 Pontum 3.8.27, 3.10.37;
 Ponti 1.2.83, 1.8.39,
 1.10.13, 1.10.31, 3.11.7,
 3.12.32, 4.1.19, 4.1.45,
 4.4b.1 (4.4.55), 5.2b.17
 (5.2.61); Ponto *dat.* 5.13.21;
 Ponto *abl.* 3.13.11, 5.2a.1,
 5.10.1
 Porus 3.5.39
 Priamus 5.4.11, 5.12.7;
 Priami 5.1.55
 Procne : Procnen 5.1.60
 Propertius *poeta* 4.10.45,
 4.10.53, 5.1.17; Properti
gen. 2.465
 Propontiacae orae :
 Propontiacis oris *dat.*
 1.10.29
 Propontis : Propontidos
 3.12.41
Protesilaus 5.14.40
 Pylades : Pyladen 1.9a.28,
 5.6.26
 Pylus *Nestoreus* : Pylis dies
 5.5.62
 Pyrrhus *Achillis filius* : Pyrrhi
 2.405
 Quirinus : Quirini 1.3.33,
 1.8.37
 Quiris : Quiritem 2.569
 Raeticus : Raetica arma *nom.*
 2.226
 Remus 4.3.8
 Rhamnusia *Nemesis* 5.8.9
 Rhenus 4.2.42
 Roma 1.3.62, 1.5b.26 (1.5.70),
 2.321, 3.1.32, 3.2.21, 3.7.52,
 5.1.73; Roma *uoc.* 4.1.106;
 Romam 1.5.57, 5.4.3; Ro-
 mae *loc.* 1.8.33
 Romanus *adi.* : Romanus li-
 ber 2.422, Romanus uates
 5.7b.31 (5.7.55); Romana

- potentia 5.2a.35, Romana
 (sc. umbra) 3.3.63, pars Ro-
 mana 2.197; Romanum no-
 men *acc.* 2.156; Romani
 nominis 2.221; Romanae
 securi 4.2.45; Romanas nu-
 rus 2.244
 Rutulus : Rutulos hostes
 1.5a.23
- Same *insula Ithacae uicina*
 1.5b.23 (1.5.67)
 Samius senex *Pythagoras* :
 Samii senis 3.3.62
 [Samos *insula Ithacae uicina*] u.
sub Same
 Samos Threicia : Threiciam
 Samon 1.10.20
 Sappho 2.365, 2.366
 Sarmatia : Sarmatiae* 1.8.40
 Sarmatice *adu.* 5.12.58
 Sarmaticus : Sarmaticae gen-
 tis 5.7a.13; Sarmatico more
 5.7b.32 (5.7.56); Sarmatici
 boues 3.10.34; Sarmaticas
 oras 5.1.13, Sarmaticas um-
 bras 3.3.63; Sarmaticos si-
 nus 1.5b.18 (1.5.62); Sar-
 maticis locis *abl.* 4.8.16,
 [Sarmaticis iugis *abl.* 1.8.40]
 Sarmatis tellus 1.2.82, Sarmat-
 is ora 4.10.110, 5.3.8
 Saturnia *Iuno* 1.2.7, 2.297
 Satyri : Satyrorum 5.3.37
 Sauromates bubulcus 3.12.20;
 Sauromatae *subst.* 2.198,
 3.10.5, 4.1.94; Sauromatas
 3.3.6, 5.1.74
- Schoeneia uirgo *Atalante*
 2.399
 Scylla *Nisi filia* 2.393; *mon-*
strum (4.7.13)
 Scythia 1.3.61; Scythiam
 3.2.1, 3.11.55; Scythiae *gen.*
 1.8.40, 3.4b.3 (3.4.49)
 Scythicus pontus 3.4a.46;
 uulgus Scythicum *nom.*
 4.6.47; Scythicum fretum
acc. 5.2b.18 (5.2.62); Scy-
 thici freti 5.10.14, Scythici
 Histri 5.1.21, Scythici Ponti
 4.1.45; Scythico orbe
 3.12.51, Scythico ore
 3.14.47; Scythica aura *abl.*
 5.6.19; Scythicis finibus
 5.10.48, Scythicis oris
 4.9.17
 Semele 4.3.67
 Seruius *poeta* : Serui *gen.*
 2.441
 Sestos *urbs Thraciae* : Seston
 1.10.28
 Siculi *subst.* : Siculis *abl.*
 3.11.55
 Siculus tyrannus *Phalaris* :
 Siculo tyranno *dat.* 3.11.41
 Sidonius : Sidonio ostro *abl.*
 4.2.27; Sidonias rates 4.3.2
 [Sintia (sc. uerba) 3.14.49*]
 [Sintus miles : Sinti* militis
 4.1.21]
 Sisenna 2.443
 Socrates 5.12.12; *cf.* Anytus
 Sol 1.8.2, 4.7.1; Solis 2.392,
 3.5.55
 Sphinx : Sphinga 4.7.17
 Stator *Iuppiter* 3.1.32

- Sterope *Pleias* : Steropes
 1.11.14
 Strymon *Thraciae flumen* :
 Strymona 5.3.22
 Stygius : Stygio foro *abl.*
 4.10.88; Stygia aqua *abl.*
 4.5.22, Stygia unda 5.9.19;
 Stygias undas 1.2.65
 Styx : Styga 5.2b.30 (5.2.74)
 Sulmo 4.10.3
 Sybaritica *carmen Hemitheonis*
 acc. 2.417
 Symplegades : Symplegadas
 1.10.47

 Tanais *flumen* 3.4b.3 (3.4.49)
 Tantalides *Pelops* 2.385
 Tartara *acc.* 1.2.22
 Tartareus : Tartareum deum
 1.9a.32
 Tauricus : Taurica ara 4.4b.9
 (4.4.63)
 Teius : Teia Musa *Anacreontis*
 2.364
 Telamonius *Ajax* 2.525
 Telegonus *Vlxis et Circes*
 filius : Telegonos 1.1.114
 Telephus *rex Mysiae* 5.2a.15
 Tempyra *oppidum Thraciae*
 1.10.21
 Terentius *poeta* 2.359
 [Teretea turba 2.191*] *u. sub*
 Materea
 Teucris : Teucris *dat.* 1.2.6
 Teuthrantia regna *Mysiae* 2.19
 Thalia 4.10.56, 5.9.31
 Thebae *Boeotiae caput* :
 Thebas 2.319; Thebis *abl.*
 5.3.30

 Thebanus : Thebana soror *Antigone* 3.3.67; *subst. Andromache* 4.3.29
 Theseus 1.9a.31; Thesea
 1.5a.19, 2.403
 Theseus *adi.* : Thesea *fide*
 1.3.66
 Thessalicus : Thessalico axe
 4.3.30
 Thestias *Althaea* 1.7.18
 Thoans 1.9a.28; Thoantis
 4.4b.12 (4.4.66)
 Thracius : Thracia arma *nom.*
 2.226; Thracia tela *acc.*
 4.1.21
 Threicius : Threiciam Samon
 1.10.20; Threicio ore
 3.14.47
 Thybris 5.1.31
 Thyniaci sinus : Thyniacos si-
 nus 1.10.35
 [Tibarena turba 2.191*] *u. sub*
 Materea
 Tibullus *poeta* 2.447, 2.463,
 5.1.18; Tibullo *dat.* 4.10.51
 Ticidea *poeta* : Ticideae *gen.*
 2.433
 Tiphys : Tiphy 4.3.77
 Tisiphonaea tempora *acc.*
 4.9.6
 Tomis *oppidum Moesiae* 3.9.33
 Tomitae : Tomitas 1.2.85,
 4.10.97
 Tomitanus : Tomitanae regio-
 nis 5.7a.9
 Trinacris Hybla 5.13.22
 Triptolemus : Triptolemi
 3.8.1
 Troia 2.318, 4.3.75, 5.10.4;

- Troiam 1.2.5, 3.5.37; Tro-
 iae *gen.* 1.3.26; Troia *abl.*
 1.2.5
 Turnus *rex Rutulorum* : Turne
 1.9a.33; Turno *dat.* 1.2.7
 Tyndaridae *uoc.* 1.10.45
 Tyndaris : Tyndaridos *Clytae-*
mestrae 2.396
 Tyrius : Tyrios toros 2.534
 Venus 1.2.6, 2.262, 2.296,
 2.527; Venerem [2.299],
 2.363, 2.377; Veneris 1.2.8,
 2.310, 2.440, 2.523; Venere
 2.299
 Vergilius *poeta* : Vergilium
 4.10.51
 Vesta : Vestae *gen.* 3.1.29
 Vestalis *adi.* : Vestales oculi
 2.311
 Victoria 2.169
 Virgo aqua : Virgine aqua
 3.12.22
 Vlixes 3.11.61, 5.5.51; Vli-
 xem 1.2.9
 Vltor Mars : Vltori 2.296
 Vrsa *sidus* 3.11.8, (4.3.1);
 Vrsae *gen.* 1.4.1, 1.11.15,
 3.4b.1 (3.4.47), 5.3.7
 Zancalea Charybdis 5.2b.29
 (5.2.73)
 Zephyrus 1.2.28; Zephyri *pl.*
 3.12.1
 Zerynthia litora *Samothraciae*
 1.10.19

BIBLIOTHECA TEUBNERIANA

L. Caelius Firmianus Lactantius

Divinarum institutionum epitomae

Edd. E. Heck / A. Wlosok

BT 1933. 1994. Kart. DM/SFr. 39,-/ÖS 304,-

BT 1934. 1994. Geb. DM/SFr. 69,-/ÖS 538,-

L. Caelius Firmianus qui et Lactantius hat seine in Erstfassung während der Christenverfolgung 303–311 geschriebenen 7 Bücher *Diuinae institutiones*, das umfänglichste Werk der frühchristlichen Apologetik lateinischer Sprache, vor der unvollendet gebliebenen Neubearbeitung selber in einer Kurzfassung auf etwa ein Siebtel reduziert. Wie das Hauptwerk wendet sich diese *Epitome diuinarum institutionum* an Gebildete, die von der Vernünftigkeit und moralischen Vorbildlichkeit des Christentums als *uera sapientia et religio* überzeugt werden sollen. Sie ist jedoch nicht bloßes Resümee, sondern Lactanz gruppiert den Stoff zum Teil um, fügt trotz grundsätzlichem Verzicht auf gelehrtes Beiwerk neues Material ein und läßt eigenes Weiterdenken, etwa zum Gottesbegriff und zur Frage nach dem Sinn des *malum*, erkennen.

Durch einen kritisch möglichst gesicherten Text und die Beigaben soll die Ausgabe der Erschließung des Lactanz als Apologeten und Vermittlers griechisch-römischer Kultur ins Christentum dienen.

B. G. TEUBNER STUTTGART UND LEIPZIG

BIBLIOTHECA TEUBNERIANA

Fragmenta poetarum Latinorum

Post W. Morel et C. Büchner
tertium ed. J. Blänsdorf
1995. DM 195,-. Best.-Nr.1371

Die von W. Morel 1927 begründete, von K. Büchner 1982 überarbeitete Sammlung der lateinischen Dichterfragmente wird hier in neu bearbeiteter und stark erweiterter Form vorgelegt. 17 weitere Autoren und insgesamt 103 neue Fragmente konnten hinzugefügt werden; auf die in anderen Sammlungen, u. a. der Anthologia Latina ed. Riese bzw. Shackleton Bailey und Poetae Latini Minores ed. Baehrens, edierten Fragmente und die ebenfalls fragmentarisch erhaltenen Lehrgedichte Ciceros und Germanicus' wird verwiesen. Um die literaturgeschichtliche Einordnung zu erleichtern, wurden zu allen Autoren die Lebensdaten und die Zeugnisse zu Leben und Werk beigelegt und die chronologische Reihenfolge, soweit möglich, revidiert. Texte, Konjekturen und textkritische Apparate wurden überprüft, die Rezensionen der 2. Auflage ausgewertet und die seit 1982 erschienene textkritische Literatur eingearbeitet. Die Sammlung wird durch Indices der Autoren und der Fragmentanfänge erschlossen.

B. G. TEUBNER STUTTGART UND LEIPZIG

BIBLIOTHECA TEUBNERIANA

Euripides, Electra

Edidit Giuseppina Basta Donzelli. 1995

Dieser Text bildet einen wichtigen Bestandteil und zugleich den Abschluß der Euripideseditionen von B. G. Teubner. Gegenüber der Textausgabe innerhalb des 2. Bandes der Euripides-Fabulae in den Oxford Classical Texts von 1981 stellt diese Ausgabe einen Fortschritt allein schon dadurch dar, daß wesentliche, erst kürzlich erschienene Literatur in ihr mit verarbeitet ist. Darüberhinaus bietet sie als Einzelausgabe durch ein vollständiges Verzeichnis früherer Editionen und ein umfangreiches, nach Verfassernamen alphabetisch geordnetes Literaturverzeichnis und einen Conspectus metrorum wesentlich mehr als jene Sammelausgabe. Hervorzuheben ist auch, daß zusätzlich zu der direkten Überlieferung über dem textkritischen Apparat Zitate aus dieser Tragödie bei späteren Schriftstellern angeführt sind, die für die Textkonstituierung Bedeutung haben. Der textkritische Apparat ist übersichtlich und zum Teil ausführlicher als in besagter Oxford-Ausgabe. Die lateinische Praefatio ist klar, straff und präzise und legt den Forschungsstand deutlich dar. Daß der Text selbst, der sich im Wesentlichen nur auf einen mittelalterlichen Kodex stützen kann, in weiten Teilen seit langem unverändert bleiben muß, versteht sich von selbst. Hervorzuheben ist jedoch die Behutsamkeit gegenüber modernen Tilgungs- und Versumstellungs-Vorschlägen. Neuere textkritische Aufsätze sind im Text oder im textkritischen Apparat gebührend berücksichtigt.

B. G. TEUBNER STUTTGART UND LEIPZIG